

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 668
Παρασκευή
11 Σεπτεμβρίου 1998
Δρχ. 500

• **ΞΥΣΤΟ:** ΞΥΝΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΠΛΗΓΕΣ ΤΟΥ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ • **ΨΗΦΙΑΚΗ:**
Ο ΟΤΕ, Η ΕΡΤ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΑΠΛΕΚΟΜΕΝΑ • **ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:** Ο ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ
ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ • **ΜΟΝΗ ΤΟΠΛΟΥ:** ΕΝΑ «ΣΙΩΠΗΛΟ» ΣΚΑΝΔΑΛΟ • **ΡΩΣΙΑ:** ΠΙΣΩ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ • **ΑΚΙΡΑ ΚΟΥΡΟΣΑΒΑ:** Ο ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

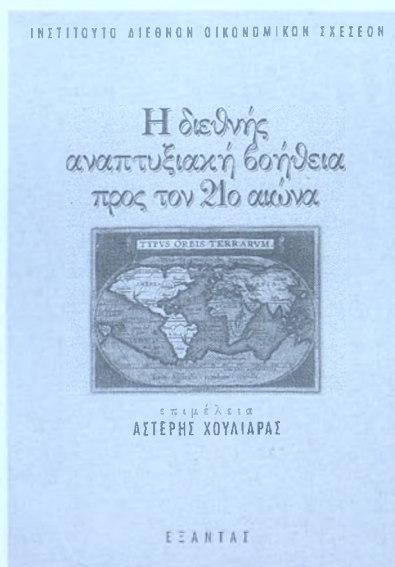

Η ΓΡΟΘΙΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΩΝ
Αναπόφευκτη η οικονομική κρίση;

ΕΞΑΝΤΑΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Η διεθνής αναπτυξιακή βοήθεια προς τον 21ο αιώνα

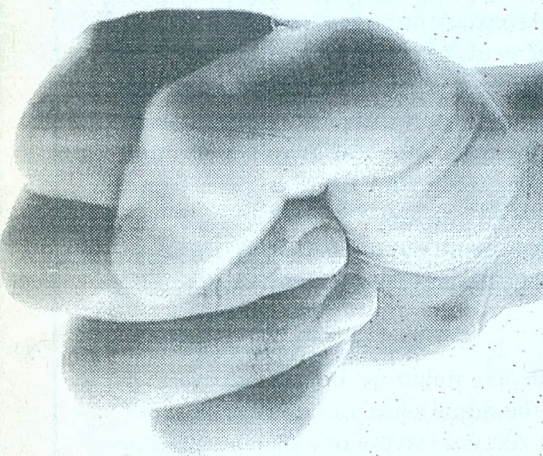

Το βιβλίο αυτό, εξετάζοντας τις τάσεις που διαμορφώνονται στη χορήγηση αναπτυξιακής βοήθειας μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και το τέλος του διπολικού κόσμου, επιχειρεί να καλύψει ένα σημαντικό κενό στην ελληνική βιβλιογραφία και να δώσει απαντήσεις σε μια σειρά ερωτήματα. Πώς η διεθνής αναπτυξιακή βοήθεια σχετίζεται άμεσα με την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής και, ειδικότερα, με τους στόχους της οικονομικής διπλωματίας; Πώς μπορεί να γίνει πιο αποτελεσματική; Ποια είναι η σχέση της με το εξωτερικό χρέος; Ποιος είναι ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανισμών; Ποια είναι τα μεγάλα ζητήματα για την πολιτική αναπτυξιακής συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Ποια θα είναι η ελληνική πολιτική αναπτυξιακής συνεργασίας τον 21ο αιώνα;

ΕΞΑΝΤΑΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Διδότου 59 — 10681 ΑΘΗΝΑ — Τηλ.: 3804885 — Fax: 3813065

Περίοδος Β' · Έτος 25ο · Τεύχος 668
Παρασκευή 11 Σεπτεμβρίου 1998 · Δρχ. 500

**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ANTI ON-LINE: <http://www3.enet.gr/anti>
E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ηλίας Κανέλλης
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη., Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλοκιστή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛ. 13 Η ΓΡΟΘΙΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΩΝ Είναι αναπόφευκτη η παγκόσμια οικονομική κρίση που δοκιμάζει τις αντοχές της κοινωνίας της αγοράς αλλά και τη δυναμική των κοινωνικών κινημάτων; Τι απέκρυψε ο Κώστας Σημίτης στην ομιλία του στη ΔΕΘ για την εγχώρια οικονομία; Και τελικά, υπάρχει άλλος δρόμος πέρα από την καθυπόταξη των λαών στη βαρβαρότητα; Γράφουν: **Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος, Κ. Τσαλόγλου, Δημήτρης Καΐσης**

ΣΕΛ. 20 Ο ΚΑΛΟΣ, Ο ΚΑΚΟΣ ΚΙ Ο ΑΣΧΗΜΟΣ Στο δρόμο προς το επόμενο τακτικό συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, ένα γουέστερν σπαγγέτι από τους εκπροσώπους των διαφόρων τάσεων ταλανίζει το κυβερνητικό κόμμα - του **Τάσου Παππά**

ΣΕΛ. 22 Ο ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Ένα ακόμα δημοσίευμα του Αντί για το Μέγαρο Μουσικής, μια απάντηση και η δέουσα ανταπάντηση - του **Ρεπόρτερ**

ΣΕΛ. 25 ΜΟΝΗ ΤΟΠΛΟΥ Ένα «σιωπηλό» σκάνδαλο στη Σητεία της Κρήτης - του **Χ.Γ.Π.**

ΣΕΛ. 28 Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΠΑΠΟΥΛΙΑ ΣΤΟΝ ΟΤΕ και η ομάδα των «κολλητών» του κ. Σημίτη - του **Δημήτρη Στρατούλη**

ΣΕΛ. 30 ΤΑ ΞΥΣΤΑ ΛΑΧΕΙΑ Πού ξύνεται τελικά ο εκσυγχρονισμός; - του **Στέλιου Καφαντάρη**

ΣΕΛ. 33 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ: Ρωσία: Πέρα και πίσω από την κρίση - των **Κατερίνας Καρύγιαννη, Αντώνη Παπαγιαννίδη**. Ιταλία: Οι κομμουνιστές διαφωνούν, η κυβέρνηση κινδυνεύει - του **Λεωνίδα Βαλασόπουλου**. Γερμανία: Το SPD στην τελική ευθεία - της **Ελένης Κολιοπούλου**. Κονγκό: Η Κεντρική Αφρική σε κρίση - του **Αστέρη Χουλιάρα**

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

ΕΡΤ, ΟΤΕ, ψηφιακή, σελ. 4

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιώργος Φιλιδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΟΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΑΙ

Κώστα Κουφογιώργος, σελ. 32

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 43

ΒΙΒΛΙΟ

Κριτική, σελ. 63

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Απόστολος Διαμαντής, σελ. 66

Ο ΟΤΕ, Η ΕΡΤ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΑΠΛΕΚΟΜΕΝΑ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ στη σειρά των μεγάλων παιγνίων, φάσεις των οποίων επιλεκτικά «συντάρασαν» την κοινή γνώμη κυρίως από κάποια πρωτοσέλιδα, ήταν αυτό που αφορούσε την ψηφιακή τηλεόραση. Έπειτα από αντεγκλήσεις και έριδες, ωστόσο, όλος ο θόρυβος «ξεχάστηκε» – ενώ ο υπουργός Τύπου Δημήτρης Ρέππας έσπευσε να δώσει στη δημοσιότητα σχέδιο νόμου για τη νομή της πύλας της ψηφιακής τηλεόρασης που είναι προ των πυλών, φιλοδοξώντας να αλλάξει όχι μόνο τις τηλεοπτικές μας συνήθειες αλλά, και κυρίως, τις καταναλωτικές μας. Με το νομοσχέδιο εκείνο, όλα έμοιαζαν ότι τακτοποιούνται βάσει των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού – ενώ η κυβέρνηση διαβεβαίωνε ότι εξασφάλιζε τον στρατηγικό ρόλο του κρατικού ΟΤΕ και της κρατικής ραδιοτηλεόρασης και επιπλέον ισχυριζόταν πως ισχυροποιούσε το ρόλο του Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου, στις αρμοδιότητες του οποίου ήταν και το να ελέγχει τους φακέλους όσων ενδιαφέρονται να αναπτύξουν την τεχνολογία της ψηφιακής στην Ελλάδα. Τότε, είχαμε επισημάνει ότι το μεν Ραδιοτηλεοπτικό θα βρισκόταν στη δεινή θέση να καλύψει τις επιλογές της κυβέρνησης, αφού ο ρόλος του περιοριζόταν καθαρά στον τύπο και όχι στην ουσία των αναθέσεων· κι ότι, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ο ΟΤΕ κι η ΕΡΤ θα παραγκωνισθούν σε βάρος άλλων συμφερόντων. Οι εξελίξεις δεν μας διέψευσαν.

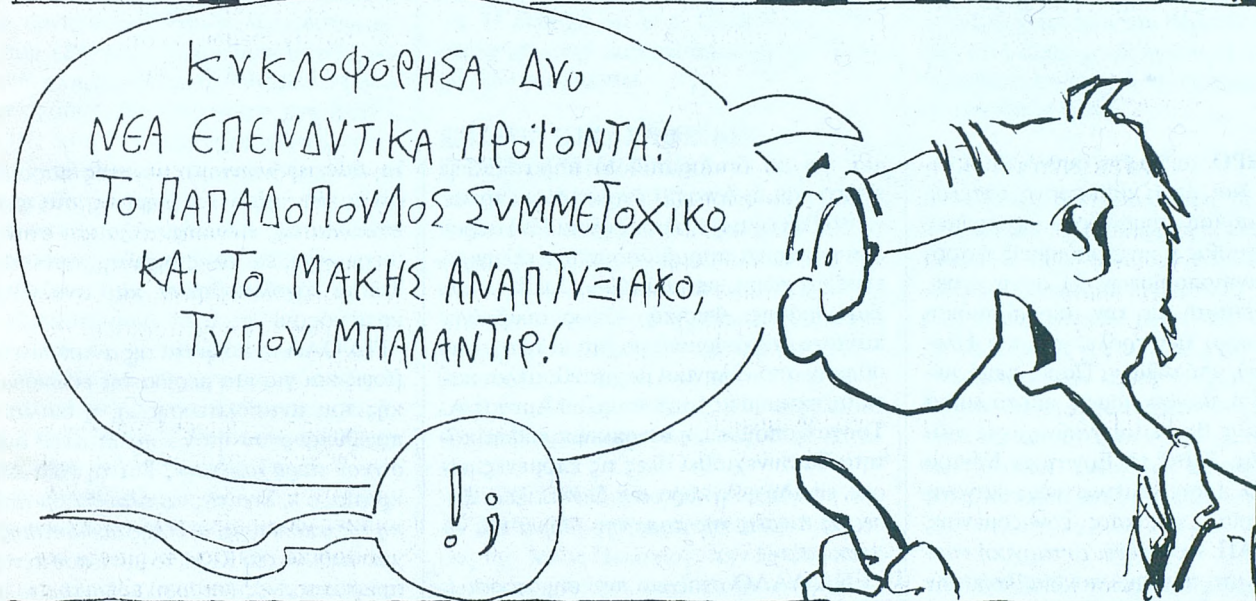
ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ για την ψηφιακή τηλεόραση πέρασε από το Β' θερινό τμήμα της Βουλής και έγινε νόμος, με τον οποίο και οι δύο ΔΕΚΟ περιθωριοποιούνται χάριν του ιδιωτικού κεφαλαίου. Χωρίς δημοσιογραφικό θόρυβο, χωρίς καν τις συνήθειες ασπμαχίες των κομμάτων. Δες και ένα αόρατο νήμα επέβαλε σε όλους τους πολιτικούς, από όλο το φάσμα –τους λαλίστατους ακόμα και περί όνου σκιάς– τη σιωπή. Αδιαφορία; Άγνοια; Υστεροβουλία; ποιος να τα βάζει τώρα με τα ΜΜΕ, που αν αποφασίσουν να σε «κόψουν» αλίμονό σου; Η ουσία είναι ότι η θεσμική υποδοχή για την έλευση της ψηφιακής ταιριάζει γάντι με τα ελάχιστα συμφέροντα όσων επιτηδεύονται στις επιχειρήσεις των ΜΜΕ.

ΕΝΑ ΤΕΡΑΣΤΙΟ πλέγμα συμφερόντων αφορά η ψηφιακή τηλεόραση. Όχι απλώς την εμπορία πληροφοριών ή την υποβοήθηση των συναλλαγών. Δεν αλλάζει μόνο τις συνήθειες της ζωής μας η ψηφιακή – κι ούτε το μόνο πρόβλημα είναι ότι μεταλλάσσει ακόμα περισσότερο τη δημοκρατική μας κουλτούρα σε καταναλωτική. Μια σειρά τεχνογνωσίες, αξεσουάρ και υπηρεσίες (δορυφορικές υπηρεσίες, τηλεπικοινωνίες, αλλά και αποκωδικοποιητές, ψηφιακές κάρτες, βίντεο, οθόνες, δορυφορικά «πίατα»-κεραίες) θα τονώσουν το καταναλωτικό ενδιαφέρον του πολίτη – και η κυβέρνηση, το κράτος, εκεί όπου οι εξελίξεις είναι αναπόφευκτες, εκχωρεί τα συμφέροντά του στους ολίγους ιδιώτες που θα επωφεληθούν προσδοκώντας τεράστια κέρδη. Μόνο και μόνο για να εξασφαλίσει την εύνοια όσων κάνουν παιχνίδι σήμερα από τα ΜΜΕ. μόνο και μόνο διότι κάποιοι εξασφαλίζουν τη δύναμη των οικονομικών τους μεγεθών παζαρεύοντας με τους πολιτικούς εκπροσώπους την υποστήριξή τους από τα ΜΜΕ που ελέγχουν.

ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΚΑΙ ΤΟΣΗ σημασία με ποιους εκ των διαπλεκομένων θα πάει και ποιους θ' αφήσει ο κ. Σημίτης και η κυβέρνησή του. Ούτε έχει σημασία αν η παραίτηση του προέδρου του ΟΤΕ Δ. Παπούλια από τον Οργανισμό οφείλεται και στις τριβές των συμφερόντων περί την ψηφιακή. Η αλλοίωση της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, της δημοκρατικής κουλτούρας και η ισοπεδωτική ομοιομορφία του πολιτισμού που μας φέρνουν οι εξελίξεις στο χώρο των ΜΜΕ συμβαδίζουν με την εκχώρηση των στρατηγικών τομέων των τηλεπικοινωνιών και της πληροφόρησης στους διαπλεκομένους. Με την κυβέρνηση Σημίτη να νομοθετεί, τα κόμματα να σωπαίνουν και τους πολίτες, όλο και λιγότερο πολίτες, όλο και περισσότερο καταναλωτές, να πληρώνουν. Ωρραίος εκσυγχρονισμός!

αντί

ΛΟΓΙΚΗ Κ ΕΝΑΙΣΘΗΣΙΑ

Δ **ΠΟΛΙΤΙΚΟ** ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Όταν οι «επικοινωνιολόγοι» παρεμβαίνουν

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ, αυξημένη συννεφιά, πρωτοβρόχια... Και, όπως κάθε χρόνο, το τέλος του καλοκαιριού σημάδεψαν οι πρώτες στάσεις εργασίας ή κινητοποιήσεις ή προαγγελίες κινητοποιήσεων. Η αρχή έγινε, προχθές Τετάρτη, με την ακινητοποίηση (επί πεντάωρο) των τρόλεϊ και του Ηλεκτρικού, ενώ, από σήμερα Παρασκευή, μέχρι την Τρίτη, τα νοσοκομεία και τα λοιπά κέντρα υγείας θα λειτουργούν χωρίς γιατρούς. Αιτία: Κατά το Εργατικό Κέντρο Πειραιά: Ο προτεινόμενος νέος κανονισμός εργασίας, για τους εργαζόμενους στον ΗΛΠΑΠ, «αποπνέει ανταρτική νοσηροπία»... Κατά την Ομοσπονδία Ενώσεων Νοσοκομειακών Γιατρών Ελλάδας (ΟΕΝΓΕ), η περικοπή κατά 50% των κονδυλίων για τις εφημερίδες «χτυπά το ΕΣΥ και ανοίγει την πόρτα στον ιδιωτικό τομέα».

ΤΟ ΤΕΛΟΣ του καλοκαιριού, όμως, σημάδεψε και η τουρκική αεροπορία... Και

μια και το («τουριστικό») μορατόριουμ εξέπνευσε, η Αγκυρα έκρινε πως έπρεπε να στείλει (και έστειλε) τριάντα (30) αεροσκάφη της να παραβιάσουν τον ελληνικό εναέριο χώρο, μεταξύ Χίου, Λέσβου και Σαμοθράκης. Φυσικά –όπως συμβαίνει πάντοτε– τα τουρκικά μαχητικά αναχαιτίστηκαν από ελληνικά μαχητικά, αλλά, κατά τις εκτιμήσεις του υπουργού Άμυνας Α. Τσοχατζόπουλου, η τουρκική προκλητικότητα θα συνεχισθεί όλες τις επόμενες μέρες, επειδή η Αγκυρα «επιδιώκει να αυξήσει τις πιέσεις της προς την Αθήνα και τη Λευκωσία».

ΕΝΑ ΑΛΛΟ στοιχείο που σηματοδοτεί, επίσης, το τέλος του καλοκαιριού, είναι η ομιλία του εκάστοτε πρωθυπουργού στη ΔΕΘ. Και παρά την άποψη ορισμένων σχολιαστών, ότι οι ομιλίες αυτές δεν συγκεντρώνουν πλέον ενδιαφέρον («διότι όλοι οι πρωθυπουργοί λένε ή υπόσχονται

τα ίδια πράγματα»), γεγονός παραμένει ότι τα όσα είπε ο κ. Σημίτης, στα φετινά εγκαίνια της έκθεσης, αλλά και στην καθιερωμένη, εφ' όλης της ύλης, συνέντευξη Τύπου, σχολιάστηκαν και αναλύθηκαν κατά κόρον!

ΓΙΑ ΟΛΑ τα κόμματα της αντιπολίτευσης (ίσως και για μια μερίδα της εσωκομματικής του αντιπολίτευσης...), η ομιλία του πρωθυπουργού ήταν «ομιλία άνευ ουσιαστικού περιεχομένου»: Για τη Νέα Δημοκρατία, ο κ. Σημίτης «ακολουθεί την πολιτική της απόκλισης, αντί της ουσιαστικής σύγκλισης», για το ΚΚΕ, το μόνο που πέτυχε ο πρωθυπουργός («παρουσιάζοντας το μαύρο άσπρο»), ήταν να αποσπάσει τα «χειροκροτήματα της πλουτοκρατίας», ενώ, για τον πρόεδρο του Συνασπισμού, Νίκο Κωνσταντόπουλο, «τα δύσκολα χρόνια, για τους μη έχοντες, δεν έχουν τελειωμό».

ΤΙ ΑΚΡΙΒΩΣ, όμως, είτε ο κ. Σημίτης,

Α' εξάμηνο 1995

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΝΕΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (1995)

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του Αντί. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΓ' (Β' εξάμηνο 1995, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 594).

Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών.

Στους τόμους του Αντί έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 1995

ώστε να αναγκασθούν οι «επικοινωνιολόγοι του Μαξίμου» –έτσι εγγράφη...– να παρέρχονται για να «βελτιώσουν» ή «ανασκευάζουν» την πρωθυπουργική ομιλία; Παραμένει γεγονός ότι ο πρωθυπουργός δεν επεχείρησε να φανεί ευάρεστος, ούτε υποσχέθηκε τίποτε το εντυπωσιακό σε ό,τι αφορά το «κοινωνικό περιεχόμενο» της κυβερνητικής πολιτικής. Αντιθέτως, επέμενε ότι η εκπλήρωση του κριτηρίου του πληθωρισμού 3%, για το 1999, είναι απαραίτητη για την ένταξή μας στην ΟΝΕ και ότι το άλμα που πρέπει να κάνουμε είναι όχι μόνο σημαντικό, αλλά και δύσκολο, σε επίπεδο οικονομίας.

ΟΙ «ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ» του Μαξίμου, όμως, έκριναν ότι τα λίγα, έστω, μέτρα που εξήγγειλε ο πρωθυπουργός, για την ενίσχυση ορισμένων αδύναμων κοινωνικών ομάδων, δεν «πέρασαν» στα ΜΜΕ, ακριβώς διότι δεν ήταν «ηχηρά». Και αποφάσισαν να τα καταστήσουν «ηχηρά», με την απαρίθμηση και επανάληψή τους. (Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, επίδομα αλληλεγγύης 8.000 δραχμών περίπου για τους χαμηλοσυνταξιούχους, τριετές πρόγραμμα επιχορήγησης, ύψους 400 δις., για την είσοδο στην αγορά εργασίας 200 χιλ. νέων, μείωση του ειδικού φόρου κατανάλωσης, για τους αγρότες, κ.ά.).

ΓΙΑ ΤΗ ΓΣΕΕ, τα μέτρα αυτά κρίθηκαν ανεπαρκέστατα. Η πολιτική Σημίτη, έγραψε στην *Αυγή*, ο Αλέκος Καλύβης, αναπληρωτής γενικός γραμματέας, δεν διορθώνεται στα επί μέρους σημεία της. Πρέπει να αλλάξει ο πυρήνας, η φιλοσοφία, οι προτεραιότητες, οι στόχοι και τα μέσα πολιτικής.

ΠΛΗΝ ΓΙΑ την κυβέρνηση, υπέρτατος στόχος παραμένει, αυτή τη στιγμή, η πτώση του πληθωρισμού, για το 1999 (έτος κρίσης για την ΟΝΕ), κάτω από το επίπεδο του 2,5%. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, μάλιστα, είναι έτοιμη ν' απολέσει έσοδα ύψους 200 δις., μειώνοντας αισθητά τους φόρους στα Ι.Χ. και στα καύσιμα. Η κυβερνητική φιλοσοφία, επί του θέματος, είναι απλή: Καλύτερα να δημιουργήσουμε μια «μαύρη τρύπα» στα έσοδα του Προϋπολογισμού (την οποία, αύριο-μεθαύριο, θα μπορέσουμε να καλύψουμε...), παρά να χάσουμε το τρένο για την ΟΝΕ. Ο πρωθυπουργός, ειδικότερα, δεν έπαυσε ν' ανησυχεί για τις «πρόσφατες διεθνείς εξελίξεις», οι οποίες ήλθαν να επιβεβαιώσουν τους κινδύνους που ελλοχεύουν για μικρές και αδύναμες οικονομίες, αλλά και τα πλε-

ονεκτήματα που απορρέουν «από τη συμμετοχή μιας μικρής χώρας σε ευρύτερα οχήματα που εγγυώνται σταθερότητα». [Την ώρα που σύρονται οι γραμμές αυτές, ο διοικητής της Εθνικής Τράπεζας Θ. Καρατζάς δηλώνει ότι οι αγορές –και η ελληνική– «φαίνεται να ξεπερνούν το θέμα της Ρωσίας και πορεύονται έχοντας προεξοφλήσει τα χειρότερα»].

ΠΑΡ' ΟΛΑ αυτά, η πορεία προς την ΟΝΕ δεν φαίνεται να πραγματώνεται χωρίς εσωτερικούς κραδασμούς. Δείγμα γραφής: η παραίτηση του προέδρου του ΟΤΕ, καθηγητού κ. Δημ. Παπούλια και η αντικατάστασή του –με «δικαίωμα βέτο»– από τον διοικητή της Κτηματικής Β. Ραπάνο. Η εκδοχή ότι ο κ. Παπούλιας «ενοστάλησε» την πανεπιστημιακή του έδρα, μάλλον δεν έπεισε!

ΑΤΤΑΛΕΙΑ: Η ΝΕΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ Κ. ΣΗΜΙΤΗ ΚΑΙ Μ. ΓΙΛΜΑΖ

Η ΕΠΑΝΕΜΦΑΝΙΣΗ τουρκικών μαχητικών στον ελληνικό εναέριο χώρο (με τη μορφή παραβάσεων ή παραβιάσεων) δεν φαίνεται να ανέστειλε –επί του παρόντος, τουλάχιστον– την προγραμματισμένη, για τις αρχές Οκτωβρίου, συνάντηση του πρωθυπουργού Κ. Σημίτη με τον τούρκο ομόλογό του Μεσούτ Γιλμάζ, στο περιθώριο της διαβαλκανικής διάσκεψης, στην Αττάλεια.

ΟΠΩΣ ΕΙΝΑΙ γνωστό, η διάσκεψη της Αττάλειας θεωρείται συνέχεια της διάσκεψης της Αγίας Πελαγίας στην Κρήτη, πέρσι, και θα καλύψει, κυρίως θέματα διαβαλκανικής συνεργασίας και ειρήνης. Οι οπαδοί της ακινησίας, του «δεν διαλέγομαι» και του ... «Βοήθα Παναγιά και συ Πατροκοσμά, να πάρουμε την Πόλη και την Αγιά-Σοφιά», ασφαλώς θα φρικιάσουν! Η Τουρκία προκαλεί, απειλεί να πλήξει και πάλι την Κύπρο, ο Ντενκτάς εισηγείται «συννομοσπονδία δύο κυρίαρχων κυπριακών κρατών» και ο πρωθυπουργός μας σπεύδει να συναντηθεί με τον Γιλμάζ. Αλλά, αν όλα στον βαλκανικό χώρο κυλούσαν κατ' ευχήν, αν δεν υπήρχε η ένταση στο Κοσσυφοπέδιο, λόγω χάρη, ή προβλήματα μεταξύ των ιδίων των βαλκανικών χωρών, ίσως δεν θα υπήρχε λόγος σύγκλησης της διάσκεψης αυτής. Αλλά και αν όλα ήταν μέλι-γάλα, μια συνάντηση ποτέ δεν βλάπτει. Ο πρωθυπουργός, πάντως, μιλώντας στη Θεσσαλονίκη υπήρξε σαφής: παρά την επεκτατική πολιτική της Τουρκίας –είπε- δεν νομίζω ότι το Αιγαίο προσφέρεται για

τη δημιουργία προβλημάτων. Και ο νοών, νοείτω!

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ, στη Θεσσαλονίκη, αναφέρθηκε, όμως, και στο θέμα της πυραυλογίας, το οποίο, όπως είπα, αποπροσανατολίζει και διευκολύνει την Τουρκία «διότι το Κυπριακό είναι πρόβλημα εισβολής και παράνομης κατοχής». Αλλά ποιες είναι οι δικές μας ευθύνες για την πυραυλογία αυτή; Και αν υποθεθεί ότι την πρωτοβουλία για την παραγγελία των S-300 είχε η κυπριακή ηγεσία και προσωπικά ο πρόεδρος Γλ. Κληρίδης (αυτό συνάγεται από τη δήλωση Σημίτη ότι οι περαιτέρω χειρισμοί του θέματος είναι υπόθεση της ίδιας αυτής ηγεσίας), τι έπραξε η ελλαδική ηγεσία για να εισηγηθεί κάτι το διαφορετικό, ίσως;

ΠΑΝΤΩΣ, ψευδαισθήσεις δεν χωρούν. Όταν διεθνή ειδησεογραφικά πρακτορεία έφθασαν να μεταδίδουν πόσο θα στοιχίσει, στην κυπριακή κυβέρνηση, η «προσωρινή εγκατάσταση» των S-300 στη Ρωσία (γίνεται λόγος για ενοίκιο ενός εκατομμυρίου κυπριακών λιρών τον μήνα!), οποιαδήποτε «περαιτέρω συζήτηση» για το αν θα εγκατασταθούν ή δεν θα εγκατασταθούν οι πύραυλοι αυτοί επί κυπριακού εδάφους, καταντά ανέξοδη φιλολογία.

ΑΠΟΜΕΝΕΙ η πρόταση Ντενκτάς για «συννομοσπονδία των δύο ανεξαρτήτων κυπριακών κρατών» κ.λπ. Η πρόταση στοχεύει, φυσικά, στη νομιμοποίηση των αποτελεσμάτων της τουρκικής εισβολής και απορρίφθηκε, όπως ήταν επόμενο, από ελληνικής πλευράς. Στο μεταξύ, την κυπριακή ηγεσία απασχολούν διάφορες «σκέψεις», όπως είναι η περίπτωση προσφυγής στη Γενική Συνέλευση ή στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών ή το ενδεχόμενο προσφυγής στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης κατά των εγγυητριών δυνάμεων και, ειδικότερα, κατά της Βρετανίας, για παραβίαση των υποχρεώσεών της, για προστασία της εδαφικής ακεραιότητας και ανεξαρτησίας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Πού θα οδηγήσουν οι σκέψεις αυτές; Ποιοι χειρισμοί θα γίνουν; Ποια λάθη θα αποφύγουμε; Ιδού η απορία...

ANTHΝΩΡ

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ

Ορίστε που ο πολιτισμός με όλα τα συμπράγκαλά του μετακόμισε και κινείται πια κι αναπτύσσεται από τις 12 τα μεσάνυχτα μέχρι τις 5 το πρωί.

Κάτι σαν υπόγειος πολιτισμός της νύχτας.

Με το πλεονέκτημα μάλιστα ότι επιτρέπει στον υπουργό

Δικαιοσύνης να «φτιάχνει» τη δημόσια εικόνα του (αγγλοσαξωνιστί: image) στο παιχνίδι της αλυσίδας ψήφων. Την ίδια

ώρα που η πολιτική μετακομίζει αμετάκλητα προς τη Show Business.

Δ.Κ.

ΑΝΤΕ ΜΕ ΤΟ ΚΑΛΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΡΕΪΒ

Γράφουμε στο προηγούμενο τεύχος σχόλιο για τον πιο γλεντζέ απ' τους γλεντζέδες εκσυγχρονιστές υπουργούς. Δεν πρόλαβε να περάσει μια εβδομάδα και ο κ. Γιαννόπουλος εθεάθη να σεργιανίζει σ' όλα τα γνωστά «δρύματα πολιτισμού» και να μοιράζει γαρδένιες και δεκαχίλιαρα στον Βοσκόπουλο και σ' άλλους μεγάλους καλλιτέχνες. Ο ίδιος πάντως δικαιολογήθηκε λέγοντας ότι πήγε για να έρθει σ' επαφή με τη νεολαία. Άντε με το καλό, δηλαδή, και στα ρεΪβ, κ. υπουργέ, των οποίων θαμώνες είναι αποκλειστικά νεαροί και νεαρές.

Α.Β.

ΤΣΑΚΙΡ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Οσοι πιστεύουν ότι η Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης είναι μια ευκαιρία για τον πρωθυπουργό της χώρας ν' αποτιμήσει τ' αποτελέσματα της οικονομικής πολιτικής του και να εξαγγείλει το πρόγραμμα του δημοσιονομικού τομέα για το μέλλον, πλανώνται πλάνην πεπλανημένην.

— Τι «έγραψε» περισσότερο στη συνείδηση των πολιτών-μελών της τηλεοπτικής μας δημοκρατίας; Ο «καθηγητής» κ. Σημίτης ή ο «γλεντοκόπος» κ. Γιαννόπουλος; Τα χρηματιστηριακά θέσφατα του πρώτου και οι ρήσεις για τις χυλόπιτες που καταναλώνει ο Τζουμάκας του τελευταίου; Τα πράγματα καθίστανται πλέον ανεξλέγχα και οι καταστάσεις άγριες. Το πολιτικό kitsch χυδαιολογεί και προκαλεί. Γι' αυτό σας λέω: Η ΔΕΘ είναι μια ευκαιρία για να το ρίξει έξω η κυβέρνηση και να επισκεφθούν οι πρωτοκλασάτοι της τον Τόλη ή τον Μάκη. Αυτό είναι το μήνυμά. Όλα τ' άλλα ας τ' αναλύσουν σημειολο-

γικά ο κ. Βέλτσος και ο κ. Τσουκαλάς. Συνεπικουρούμενοι, βεβαίως, και από τον κ. Τσουκάτο. Οι χύδην εικόνες όμως από τα ξεφαντώματα των ταγών μας ήσαν απείρως πιο εύγλωπτες από τις όποιες οικονομικές συνδονιάδες του πρωθυπουργού. Όπως επίσης εύγλωττο υπήρξε και το συμπέρασμα: ό,τι κι αν κάνει ο εκλεκτός των Βρυξελλών το -παλιό, καλό- ΠΑΣΟΚ είναι εδώ, ενωμένο προκλητικό, να πούμε...

Απ' την άλλη πλευρά είναι πασιδηλό ότι ο επικεφαλής της κυβερνήσεως αδυνατεί (:) να στείλει έστω κι έναν απ' αυτούς που του χαλάνε τη δημόσια εικόνα σπίτι του ώστε να παραδειγματισθούν οι αποδέλαιοι. Όλα κι όλα. Η ευθύνη είναι συλλογική. Και η ακολουθητέα πολιτική «τσακίρ-κέρφι»...

Γιατί όχι; Εξάλλου ο λογαριασμός χρεώνεται αλλού.

Μ.Σ.

ΟΙ ΤΑΛΙΜΠΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ

Πολλοί αναλυτές έχουν επισημάνει κατά το πρόσφατο παρελθόν τη δυσκολία των ΗΠΑ να ομολογήσουν ότι τα τελευταία χρόνια βρέθηκαν μπροστά στο πρόβλημα των «δραστηριοτήτων» ισλαμικών εξτρεμιστών ομάδων, πολλές από τις οποίες δημιουργήθηκαν στα χρόνια της έντονης αντιπαράθεσης με τη Σοβιετική Ένωση. Στη δεκαετία του '70 εξόπλισαν τους φουνταμενταλιστές Μουτζαχεντίν του Αφγανιστάν. Στη συνέχεια, μέσω Πακιστάν, συνέβαλαν στην επικράτηση των σιζοταδιστών Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν.

Δεν είναι άνευ σημασίας εξάλλου οι συνομιλίες της αμερικανικής εταιρείας πετρελαίου UNOCAL, με εκπροσώπους των Ταλιμπάν, με στόχο την κατασκευή αγωγών για τη μεταφορά αερίου και πετρε-

λαίου από το Τουρκμενιστάν στο Πακιστάν μέσω Αφγανιστάν.

Όσον αφορά τις οδούς μεταφοράς του μαύρου χρυσού, το Πακιστάν δεν κρύβει τις αντιρρήσεις ως προς τα ρωσικά σχέδια. Έτσι φροντίζει με τον τρόπο του να θέσει τις βάσεις για την κατασκευή ενός αμερικανοσαουδαραβικού αγωγού, διαφορετικού από τον ρωσικό που θα ξεκινούσε από την Κασπία, θα διέσχιζε το Αφγανιστάν και θα κατέληγε στην Αραβική Θάλασσα. Η υλοποίηση ενός τέτοιου αγωγού δίνει τεράστιες δυνατότητες πρόσβασης στο Πακιστάν στην αγορά της Κεντρικής Ασίας, ενώ παράλληλα αποκτά κι ένα πολύ σημαντικό στρατηγικό χαρτί, που του λείπει σήμερα στην αντιπαράθεσή του με την Ινδία.

Σ. Ντάλης

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Δεν είναι πολλά χρόνια που η κ. Μαρία Δαμιανάκη έδινε συνεντεύξεις στις οποίες προέτασσε το πολιτικό στίγμα του χώρου της, τις διακηρύξεις του, τα προγράμματά του, τις θέσεις του και τις ιδέες του.

Αυτό τον καιρό, ωστόσο, που πρέπει να τα βάλει με τον «άριστο-στις-δημόσιες-σχέσεις» κ. Αβραμιόπουλο, αναβαπτισμένη και στην κολυμβήθρα του εκσυγχρονιστικού ΠΑΣΟΚ, η υποψήφια δήμαρχος της Κεντροαριστεράς δίνει άλλου τύπου συνεντεύξεις. Πιο «προσωποκεντρικές», λιγότερο πολιτικές. Ξέρει ότι χτίζει ήματις.

Εμείς πάντως μας ξένισε λιγότερο η συνέντευξη που έδωσε στο Βήμα από την άλλη που παραχώρησε στο περιοδικό *Madame Figaro*. Εκεί όπου παραδέχεται ότι ο Κιμούλης είναι ο τελευταίος άντρας της ζωής της! Και συγνηθίζαμε γιατί θυμηθήκαμε και τη Μιμή, που με τον Ανδρέα «είχε κλείσει ως γυναίκα». Τέτοια πολιτική, τέτοιες διακηρύξεις. Κατά τα άλλα, ο ιδιωτικός βίος των πολιτικών δεν πρέπει να αφορά τους κοινούς θνητούς.

ΑΔΕΛΦΟΙ, ΠΡΟΛΕΓΕ
ΟΤΙ, ΟΣΟΙ ΑΠΟ ΕΣΑΣ ΘΕΛΟΥΝ
ΝΑ ΠΛΗΡΟΝΟΝΤΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ
ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΕΧΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟ-
ΣΟΝΤΑ, ΘΑ ΤΙΜΩΡΗ-
ΘΟΥΝ ΜΕ ΚΡΙΣΗ!

ΠΑΛΙΑ ΜΟΥ ΓΝΩΣΗ

Στο προηγούμενο τεύχος, ο συνεργάτης μας Κ. Χρονάκης, σε κείμενό του σχολίαζε τα παρεπόμενα της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας: κατέληγε με αναφορά σε μιαν άλλη, χειρότερη υπόθεση. Στο επόμενο τεύχος θα επανέλθουμε.

Αυτό που θέλουμε τώρα να επισημάνουμε είναι ότι πρόκειται για υπόθεση πλαστογραφίας που διέπραξε ο υπεύθυνος της ΔΕΜΕΚΑΒ (Δημοτική Επιχείρηση Μελετών και Ανάπτυξης Βόλου) κ. Χρ. Μπέσσας. Για την υπόθεση αυτή είναι γνώστης και ο νυν δήμαρχος Βόλου κ. Δημ. Πιτσιώρης. Τα στοιχεία που έχουμε υπόψη μας γνωρίζει και ο εισαγγελέας Πρωτοδικών Βόλου κ. Σταμ. Δασκαλόπουλος που παρενέβη αυτεπαγγέλτως και διέταξε προκαταρκτική εξέταση.

Για μας το θέμα έχει και την πολιτική του διάσταση. Ο Συνασπισμός συμπράττει με το ΠΑΣΟΚ στο Βόλο και στηρίζει την υποψηφιότητα του κ. Δ. Πιτσιώρη, ο οποίος έχει σε τελική ανάλυση την ευθύνη για τους χειρισμούς στη ΔΕΜΕΚΑΒ.

Είναι γνωστά τα παιχνίδια που παίζθηκαν και παίζονται στις κορυφές του πολιτικού κόσμου: Προκειμένου να στηριχθεί ο υποψήφιος του ΣΥΝ στη νομαρχία Μαγνησίας κ. Π. Σκοτεινιώτης, το ΠΑΣΟΚ «έδωσε» τη στήριξη του ΣΥΝ για τον κ. Πιτσιώρη.

Αλλά παρόμοιο σκεπτικό υπήρξε και στις προηγούμενες εκλογές για το Δήμο Πειραιώς όπου υποστηρίχθηκε –και εξελέγη– ο ανεκδιήγητος Στέλιος Λογοθέτης. Εκ των υστέρων και ο ΣΥΝ και το

«επίσημο» ΠΑΣΟΚ τον αποκήρυξαν.

Δεν νομίζουν στην Κουμουνδούρου ότι για ένα κόμμα της Αριστεράς προέχουν οι ηθικές αξιολογήσεις; Και η πραγματικότητα «ξεβράζει» τελικά την αλήθεια. Σε τέσσερα χρόνια θα έχουμε μήπως «επαναξιολογήσεις»;

Χ.Ν.

ΑΠΕΡΓΙΑ ΠΕΙΝΑΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΣΑ Αυγούστου μετανάστες που κρατούνται στη Γενική Ασφάλεια Αττικής έχουν ξεκινήσει απεργία πείνας, απαιτώντας την απελευθέρωσή τους. Τις τελευταίες ημέρες πολλοί απ' αυτούς μεταφέρθηκαν στους χώρους κράτησης στην πρώην αμερικανική βάση του Ελληνικού.

Κάτω από άθλιες συνθήκες, στοιβαγμένοι κατά δεκάδες μέσα σε κελιά, άνθρωποι που αναζητήσαν ένα καλύτερο μέλλον στη χώρα μας κρατούνται επί μήνες χωρίς να έχουν διαπράξει κανένα αδίκημα περιμένοντας την απελάσή τους. Η απεργία πείνας που έχουν ξεκινήσει και έχει προκαλέσει ήδη σε πολλούς σοβαρά προβλήματα υγείας είναι το τελευταίο όπλο που διαθέτουν για να δημοσιοποιήσουν την παρανομία που συντελείται σε βάρος τους. **Α.Β.**

Η «ΠΡΟΙΚΑ»

«Θα δώσουμε μια γερή προίκα στο Λαζαρίδη» έλεγε σχεδόν θριαμβευτικά στέλεχος του ΠΑΣΟΚ στην Θεσσαλονίκη λίγο μετά την επίσκεψη Σημίτη για τα εγκαίνια της ΔΕΘ. Κι αμέσως διευκρίνιζε: την ερχόμενη εβδομάδα θα προωθηθεί στη Βουλή νομοσχέδιο για το μετρό Θεσσαλονίκης. Αλλά ο υποψήφιος δήμαρχος **Θρασύβουλος Λαζαρίδης** έχει και μια «άλλη» «προίκα» μέσα στον ίδιο το συνδυασμό του: τον πατεντάτο χουντικό **Πέτρο Νίτσα**, υποψήφιο της χουντικής Συμβουλευτικής Επιτροπής – και όχι μόνο.

Συνεχίζει τώρα τη λαμπρή πολιτική του σταδιοδρομία στη δημοτική παράταξη που δηλώνει «υπερκομματική» και υποστηρίζεται με νύχια και με δόντια από το ΠΑΣΟΚ – φανατικότερα πάντως από το λεγόμενο εκσυγχρονιστικό. Εάν τους ρωτήσεις και τους κατηγορήσεις για τη συνεργασία τους μ' έναν χουντικό, μπορεί να σου απαντήσουν: μα είναι ένα πολυσυλλεκτικό ψηφοδέλτιο.

Δ.Κ.

ΠΡΟΣΟΧΗ, ΣΚΑΪ ΕΙΔΗΣΗ

ΚΑΙ ΞΑΦΝΙΚΑ, το κανονικό πρόγραμμα του ΣΚΑΪ διακόπηκε και, με μια κάμερα στο χέρι, ο οπερατέρ προσπαθούσε να «σκοπεύσει» ένα αυτοκίνητο μέσα στο οποίο ήταν ένα «τσακάλι» της Ελληνικής Αστυνομίας, όμηρος ενός ρουμάνου ληστή. Τι κι αν η εισαγγελέας που έσπευσε επιτόπου διέταξε τις κάμερες να απομακρυνθούν, τι κι αν οι αστυνομικοί έβαζαν τα χέρια τους μπροστά στο φακό. Ο οπερατέρ άλλαξε απλώς γωνία λήψης προσπαθώντας να μη χάσει το θέμα του, η δημοσιογράφος έλεγε τα ίδια και τα ίδια και ο παρουσιαστής της είδησης από το στούντιο έλεγε διάφορα (παρακαλώντας σίγουρα από μέσα του να γίνει κάτι θεαματικό, μια έκρηξη ας πούμε, για να είναι ο ΣΚΑΪ στον παλμό των γεγονότων).

Όταν τελικά ο Ρουμάνος συμφώνησε να αποδράσει για να μη σκοτώσει τον όμηρο –και σωστά η αστυνομία βρήκε αυτή τη λύση, δεν διακυβεύεται μια ανθρώπινη ζωή–, ο ΣΚΑΪ άρχισε να ψάχνει τον δραπετή σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της Αττικής. Κάποιος έδωσε στο σταθμό την πληροφορία ότι ο Ρουμάνος έφυγε από τον Πειραιά με ταξί – και τα τζιμάνια του σταθμού άρχισαν να λένε ότι «ο κακοποιός έχει πάρει όμηρο τώρα έναν ταξιτζή», δίνοντας και το νούμερο κυκλοφορίας του ταξί – «είδηση» που τη συνέχιζαν ως την άλλη μέρα το μεσημέρι. Για να ευρωθεί υπεύθυνα ότι, τελικά, ο Ρουμάνος πήρε όντως ταξί, πήγε σε κάποιον προορισμό, πλήρωσε και εξαφανίστηκε μέσα στη νύχτα.

Αν ο ΣΚΑΪ (και πολλοί ομοειδείς) εννοεί έτσι την πληροφόρηση, σίγουρα κάτι δεν πάει καλά. Αν δηλαδή, ελαφρά τη καρδιά, μια κάποια «πληροφορία», αδιασταύρωτη, την κάνει βούκινο, χωρίς να υπολογίζει ότι δεν θα ακούσουν το σταθμό και οι κοντινοί άνθρωποι του προσώπου που υποτίθεται ότι απήχθη (ούτε τι μπορεί να συμβεί μπροστά στην τρομάρα που θα πάρουν) τότε κάτι δεν πάει καλά με τη δημοσιογραφία. Μόνο με τη δημοσιογραφία; Ούτε καν με το σώου της ειδησεογραφίας και της υποτίθεται «ζωντανής» ενημέρωσης. Αναρωτιόμαστε τι έχει κάνει στο μεταξύ το ΕΣΡ.

X.N.

ΦΑΛΑΚΡΟΜΑΤΙΟ

Με την επίσκεψή του στη Μονή Λαζαριστών στη δυτική –και υποβαθμισμένη– Θεσσαλονίκη ο πρωθυπουργός ήθελε λέει να δείξει την επιθυμία της κυβέρνησής του να κλείσει το χάσμα που χωρίζει την πλούσια απ' τη φτωχή «συμπρωτεύουσα».

• Ακόμα και εκεί πάντως, στη Θεσσαλονίκη της φτώχειας, ο πρωθυπουργός και οι υπουργοί του βρέθηκαν ανάμεσα σε κουστουμαρισμένους παρατρεχάμενους, σε κουδουνίσματα κινητών τηλεφώνων και μέσα σε μια πολυτελή αίθουσα συνεδριάσεων. Αλλά, θα μου πείτε, οι επίσημοι είναι πάντα επίσημοι...

• Αλλά όταν ο κ. Σημίτης δηλώνει ότι θέλει να κλείσει την ψαλίδα ανάμεσα στις Συκιές και το Πανόραμα, ανάμεσα στην Καλαμαριά και τη Νεάπολη –επισκεπτόμενος απλώς ένα πολυπολιτιστικό κέντρο και χαμογελώντας στους φακούς– δεν υποβαθμίζει τη νοημοσύνη των κατοίκων των υποβαθμισμένων περιοχών;

• Απ' όποια πλευρά της πλάστιγγας κι αν είσαι, με τους από πάνω ή με τους από κάτω, μερικές αλήθειες είναι τόσο τραγικές που μόνο αν δεν θες να τις διακρίνεις δεν τις βλέπεις.

• Αν όλο το έργο «επίσκεψη στη φτωχή Θεσσαλονίκη» δεν ήταν τίποτ' άλλο παρά ένα επικοινωνιακό παιχνίδι για το φτιασίδωμα του κοινωνικού προσώπου της κυβέρνησης, αν δηλαδή ο πρωθυπουργός τα εννοούσε όλα αυτά που έλεγε, θα είχε πράξει κάτι παρόμοιο και στην πόλη που ζει.

• Πώς να το κάνουμε. Άλλο Αναγνωστοπούλου κι άλλο Λένορμαν.

• Λίγο πριν φτάσει ο πρωθυπουργός στη Θεσσαλονίκη, ένας άνθρωπος αυτοπυρπολήθηκε λόγω ευθυξίας. Είχε υπεξαίρεσει από την εργασία του τρία εκατομμύρια τα οποία και επέστρεψε. Λίγες ημέρες πριν ξεψύχησε...

• Καλό χειμώνα. Χειμώνα; Με τέτοια κουφόβραση...

A.B.

Επειδή είναι «πειρατής» ή επειδή είναι «Τούρκος»;

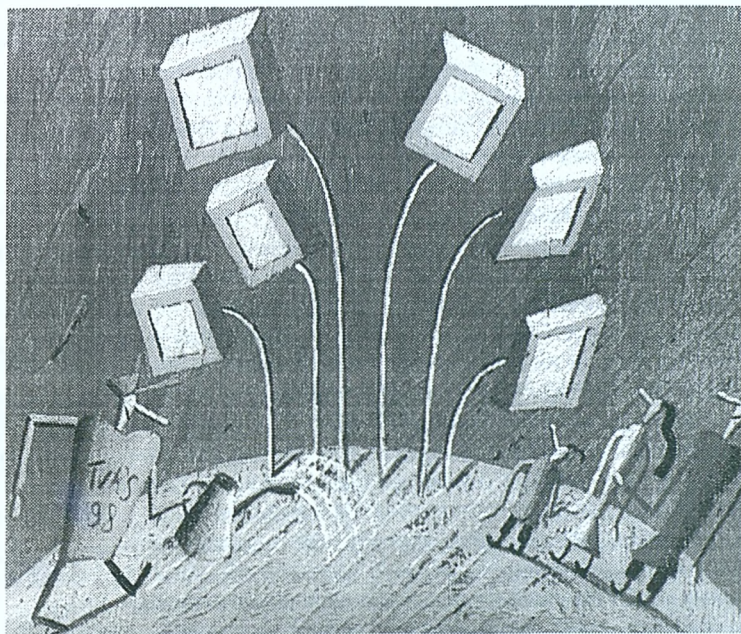
του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Εδώ και μια δεκαετία περίπου χιλιάδες ραδιοφωνικοί σταθμοί σ' όλη τη χώρα εγκατέστησαν κεραίες και λειτουργούν παράνομα. Διώξεις ως τώρα δεν είχαν υπάρξει. Όλως τυχαίως, όμως, η πρώτη δίωξη και καταδίκη –μετά την καταστολή των αυτόνομων Ρ/Σ της Θεσσαλονίκης Κιβωτός και Ουτοπία– έτυχε να πλήξει τον μειονοτικό δημοσιογράφο και ιδιοκτήτη του ιδιωτικού τουρκόφωνου ραδιοφωνικού σταθμού ΙΣΙΚ FM Αμπντούλ Χαλίμ Ντεντέ.

Ο εν λόγω έλληνας πολίτης καταδικάστηκε σε 8 μήνες φυλάκιση για «κατασκευή αυθαιρέτου κτίσματος» στον περίβολο της ιδιοκτητής αγροτικής κατοικίας του στο χώρο Φεθώνη Ξάνθης. Το ευτράπελο της ιστορίας βρίσκεται στο γεγονός ότι το εν λόγω κτίσμα είναι ένας λάκκος βάθους 1,5 μέτρου και 0,70 μέτρων πλάτους ενώ η παράνομη κεραία για την οποία οδηγήθηκε στο αυτόφωρο δεν είχε ακόμη τοποθετηθεί. Ήταν δε τέτοια η ευθυμία των οργάνων της τάξης που εισέβαλαν πάνοπλα στο σπίτι του το βράδυ της 1ης προς 2.9 που μαζί μ' αυτόν συνέλαβαν και οδήγησαν στο κρατητήριο και δύο φίλους που έτυχε να βρίσκονται σπίτι του. Πάλι καλά που το δικαστήριο δεν επέδειξε τέτοιο ζήλο ώστε να καταδικάσει κι αυτούς.

ΜΙΑ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΔΙΟΛΟΥ ΤΥΧΑΙΑ

Φυσικά δεν είναι τυχαίο, τη στιγμή που σ' όλη τη χώρα υπάρχουν παράνομα «πάρκα κεραιών» και η πολιτεία συνεχίζει ν' αδιαφορεί καθυστερώντας τη χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ραδιοφωνικών σταθμών, που συμβαίνει μια εξαίρεση τόσο εξωφθαλμη. Δεν είναι τυχαίο που η εξαίρεση αφορά έναν έλληνα πολίτη που τυγχάνει όμως να είναι μειονοτικός. Αξίζει να σημειωθεί ότι για τις προπαρασκευ-

αστικές πράξεις που είχαν γίνει μέχρι τη στιγμή της σύλληψής του δεν απαιτείται άδεια. Με λίγα λόγια ο **Αμπντούλ Χαλίμ Ντεντέ** δεν καταδικάστηκε για κάποια αξιόποινη πράξη που έκανε αλλά απλά και μόνο επειδή σκέφτηκε να την κάνει. Τέτοια δημοκρατία!

Πάλι καλά που εδώ στον παράδεισο της δημοκρατίας ακούγονται «ελεύθερες» οι φωνές που κατηγορούν τη γείτονα Τουρκία για βάνανση και ωμή καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Από κάτι τέτοια «μικρά» και «ασήμαντα» –για τα μέγαρα ΜΜΕ– περιστατικά αντιλαμβάνεται κάποιος πώς εννοούν οι λειτουργοί του νό-

μου την ισονομία και την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών.

ΠΡΟΣ ΤΕΡΨΙΝ ΤΩΝ «ΟΡΑΤΩΝ ΑΟΡΑΤΩΝ» ΠΑΤΡΙΩΤΩΝ

Οι απειλές προς τον πατέρα του από όργανα της τάξης λίγες ώρες πριν από τη σύλληψή του, οι φήμες των «πατριωτικών» κύκλων που θέλουν τον Αμπντούλ Χαλίμ Ντεντέ –μια από τις λίγες ελεύθερες και ανεξάρτητες φωνές της Ξάνθης– πράκτορα των Τούρκων είναι ακόμα ένα δείγμα του εθνικιστικού παροξυσμού που διακατέχει την Πολιτεία μας. Σε μια κοινωνία Χριστόδουλων ακόμα και ένα τουρκόφωνο επίθετο θα μπορεί ν' αποτελεί στο μέλλον πειστήριο για βαρύτερες καταδίδες. Ο ίδιος ο δημοσιογράφος και ιδιοκτήτης του μειονοτικού ραδιοφωνικού σταθμού είναι πεισμένος ότι «η όλη μεθόδευση της σύλληψης, της κράτησης και της προσαγωγής μου στο δικαστήριο με κατασκευασμένες κατηγορίες είναι βάνανση καταπάτηση των ατομικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έγινε από την "ορατή αόρατη" εξουσία στη Θράκη που δραστηριοποιείται περί τα μειονοτικά (...). Διότι θεωρούμαι ότι ενοχλώ ως ελεύθερη, ανεξάρτητη και δημοκρατική φωνή». Υπάρχει άραγε κάποιος άνθρωπος, που σκέφτεται νηφάλια και δεν ενστερνίζεται τις απόψεις των τουρκοφάγων, που να μη συμμερίζεται τις απόψεις του;

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Αν κάποιος στον Τύπο είναι συστηματικός, αν δηλαδή προστρέχουν με μέθοδο και προσοχή στις πιο έγκυρες πηγές, εκεί όπου καταχωρίζονται οι νόμοι, τα διατάγματα, οι πράξεις και οι συμβάσεις του Δημοσίου, μπορεί πράγματι να βρεθεί προ εκπλήξεως – και να ανακαλύψει εξαιρετικά ενδιαφέρουσες πληροφορίες που, διαφορετικά, δεν θα είχαν καν καταγραφεί. Μια τέτοια πληροφορία άρδευσαν οι συντάκτες που επιμελούνται τις σελίδες με ειδήσεις περί τον Τύπο της εφημερίδας *Παρόν*. Εμείς απλώς αντιγράφουμε:

«Ενάμισι δισ. δρχ. παίρνει η Εκδοτική Βορείου Ελλάδος των **Λαμπράκη-Μπόμπολα-Μπακατσέλου**, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που δημοσιεύονται στο φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως. Σύμφωνα με το ΦΕΚ 15 Ιουλίου 1998 Τεύχος Αναπτυξιακών Πράξεων και Συμβάσεων “με την απόφαση 54513/ΝΝ 647/6 Ιουλίου 1998 του υπουργού Εθνικής Οικονομίας ολοκληρώθηκε η επένδυση της εταιρείας που αναφέρεται στην έκδοση-εκτύπωση και κυκλοφορία εφημερίδων Ημερησίου Τύπου, περιοδικών και εντύπων στη Θεσσαλονίκη και ΒΙΠΕ Κιλκίς”, την εκτυπωτική μονάδα του “Φιλίππου”, την εκδοτική επιχείρηση των **Λαμπράκη-Μπακατσέλου-Μπόμπολα**. “Το συνολικό κόστος της επένδυσης”, όπως αναφέρεται στο ΦΕΚ, “οριστικοποιείται στο ποσό των δύο δισεκατομμυρίων οκτακοσίων πενήντα τριών εκατομμυρίων τριακοσίων εβδομήντα έξι χιλιάδων (2.853.376.000) και το ενισχυόμενο ποσό των δύο δισεκατομμυρίων οκτακοσίων πε-

νήντα τριών εκατομμυρίων τριακοσίων εβδομήντα έξι χιλιάδων (2.853.376.000) δρχ. Το ύψος της επιχορήγησης ορίστηκε στο ποσό του 1.307.934.000 δρχ.”. Ακόμη, εξαιτίας της μη χορήγησης δανείου, η επιχείρηση επιδοτείται επιπλέον κατά 128.428.000 δρχ. για την επένδυση στο Κιλκίς και κατά 11.392.000 δρχ. για την επένδυση στη Θεσσαλονίκη. Δηλαδή οι τρεις εκδότες επιχειρηματίες παίρνουν το 40% τουλάχιστον της επένδυσής τους από το κράτος και μόλις υπογράφηκε η εν λόγω υπουργική απόφαση έλαβαν και το υπόλοιπο της επένδυσης, δηλαδή 911.330.000 δραχμές. Η ενίσχυση γίνεται φυσικά βάσει του αναπτυξιακού νόμου. Αλλά η ενίσχυση με τέτοια ποσά δείχνει και τις ιδιαίτερα καλές σχέσεις του κράτους με ορισμένες εκδοτικές επιχειρήσεις. Οι ίδιοι οι εκδότες έχουν επενδύσει 1.585.442.000 δραχμές, εκ των οποίων τα 1.383.963.296 αφορούν την εκτυπωτική μονάδα στο Κιλκίς και την επένδυση στη Θεσσαλονίκη».

Τα συμπεράσματα της εφημερίδας είναι ενδεικτικά του τι γίνεται πίσω από την πλάτη μας – και είναι εξίσου ενδεικτικό το γεγονός ότι η πληροφορία αυτή δεν αναπαρήχθη σχεδόν πουθενά...

• Εκτός Mega η κ. **Μαλβίνα Χαριτοπούλου**, η οποία τελικά δεν δέχθηκε την πρόταση (:) να παρουσιάζει νυχτερινή εκπομπή με σαφώς εξουδετερωμένο το ιδιότυπο ύφος των εκπομπών της – και αποχώρησε, με ένα υπαινικτικό γράμμα, που αρμόζει στο ιδιαίτερό της ύφος. Πολλοί, πάντως, λένε ότι με τον τρόπο που χειρίστηκε το θέμα το κανάλι, γλίτωσε τα χειρότε-

Οι εφημερίδες του δρόμου, εκδόσεις που κυκλοφορούν με την πρωτοβουλία κοινωνικά ευαίσθητων ομάδων και πωλούνται στους δρόμους από άνεργους ή –συνηθέστερα– από αστέγους είναι σύνηθες φαινόμενο τα τελευταία

χρόνια στην Ευρώπη. Τώρα, αντίστοιχη έκδοση κυκλοφορεί και στην Ελλάδα: το καλαίσθητο «μηνιαίο περιοδικό δρόμου» *Δρομολόγια*, που μόλις κυκλοφόρησε το πρώτο του τεύχος. Υπεύθυνες της έκδοσης είναι η (δική μας) Ελένη Κολιοπούλου και η Γεωργία Μπρούτσου, συνεργάζονται φιλοκερδώς πολλοί και καλοί δημοσιογράφοι. «Τα *Δρομολόγια* κτίζουν ένα βήμα επικοινωνίας. Προτείνουν τη δημιουργία κοινωνικού ιστού και αλληλεγγύης στην πόλη. Το περιοδικό διανέμεται και πουλιέται σε κεντρικά σημεία της Αθήνας και σε προάστια της από ανθρώπους που έχουν άμεσο βιοποριστικό πρόβλημα ή δεν έχουν μόνιμη κατοικία ή ζουν στο δρόμο. Τους δίνεται έτσι η δυνατότητα να κάνουν μια αρχή, να αποκτήσουν ένα μικρό εισόδημα», σημειώνεται στο εκδοτικό σημείωμα. Από τη μεριά μας, δεν έχουμε παρά να ευχηθούμε πολλά και αποδοτικά *δρομολόγια*.

ρα – το να βγαίνει και να το καταγγέλλει η παρουσιάστρια ότι τη λογοκρίνει. Βεβαίως, στη σημερινή εποχή, οι μετοχές της Μαλβίνας είναι φρυσικό να είναι εξαιρετικά ανεβασμένες – όπως κάθε επιθεωρησιογράφου, καλού ή κακού, που προκαλεί σκάνδαλο με την πρόζα του η οποία αφορά (γενικώς και αορίστως) την εξουσία. Ανεξαρτήτως όμως από το πόσο αποτιμώνται οι μετοχές αυτές στη δημοσιογραφικο-θεαματική αγορά, εκείνο που τελικά μετράει είναι το τι κομίζει κανείς στον δημόσιο χώρο, στα ήθη του δημόσιου διαλόγου, στο τι τελικά μένει όταν ο θόρυβος έχει κοπάσει. Είμαστε όντως περιεργοί να δούμε τι θα έχει απομείνει όταν το ύφος της Hostess θα έχει ξεχαστεί. Ή μήπως θα κάνει τα αδύνατα δυνατά να μας το υπενθυμίσει; Και με πόση άραγε επιτυχία;

• Πάντως, αν για το κανάλι τελείωσε η «υπόθεση *Σωμερίτη*», για τον ίδιο τον θιγόμενο δημοσιογράφο δεν έχει τελειώσει. Ο οποίος αναμένει τη δικαστική επίλυση της συκοφαντικής του δυσφήμισης (όπως υποστηρίζει) στα δικαστήρια. Η δικασίμος έχει προσδιοριστεί για τον

επόμενο Ιανουάριο.

• Παρά την κρίση στο Χρηματιστήριο, τα οικονομικά φύλλα αναδιοργανώνονται, με στόχο τη διεύρυνση της κυκλοφορίας και της επιρροής τους. Αρχίζουν μάλιστα να περιλαμβάνουν στην ύλη τους και πολιτική, και πολιτισμό – ότι γενικώς περιλαμβάνουν και οι συνήθεις καθημερινές εφημερίδες. Από το γενικό κλίμα, αυτό τον καιρό, θα επιχειρήσει να επωφεληθεί η *Ημερησία* που, από την περίοδο που αγοράστηκε από το συγκρότημα **Μπόμπολα**, γνωρίζει περίοδο άνθησης – εκτός από τους συνδρομητές, επιχειρήσεις κυρίως οι οποίες ενημερώνονται καθημερινά από τον οικονομικό Τύπο, η εφημερίδα πουλάει καθημερινά γύρω στα 5.000 φύλλα. Το νούμερο θεωρήθηκε εξαιρετικά καλό, γι' αυτό και η εφημερίδα αναδιοργανώνεται προκειμένου να μπει στην αγορά των σαββατιάτικων φύλλων – απ' την οποία, ως τώρα, κανείς δεν κατάφερε να εκπορήσει τον *Επενδυτή*. Στο συγκρότημα του **Ανδρουλιδάκη**, ωστόσο, έχουν έγκαιρα καταλάβει ότι ο ανταγωνισμός μόλις τώρα αρχίζει...

Αναπόφευκτη η οικονομική κρίση;

Θ' αποφύγουμε την παγκόσμια οικονομική κρίση;

Ένα άρθρο μας στο Αντί με τίτλο «Η οικονομία-καζίνο και ο εφιάλτης μιας μείζονος οικονομικής κρίσης», τέλειωνε ως εξής: «Η οικονομία-καζίνο όχι απλώς σπαταλάει αντιπαραγωγικά πολύτιμους οικονομικούς πόρους, αλλά χαρακτηρίζεται από μεγάλη αστάθεια και αβεβαιότητα. Μια «χρηματιστική καταστροφή» (κατά την έκφραση του Γκάλμπραιθ), που θα μπορούσε να εξελιχθεί σε μείζονα οικονομική κρίση, μπορεί να αποφευχθεί για μία ακόμα φορά. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν είναι πιθανή στο άμεσο ή στο απώτερο μέλλον. Φέρνοντας μαζί της τεράστιες καταστροφές και ανείπωτη ανθρώπινη δυστυχία».

του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

Τα γράφαμε αυτά μετά το κραχ στο Χρηματιστήριο του Χονγκ-Κονγκ κι αναρωτιόμασταν αν βρισκόμασταν στα πρόθυρα μίας ευρύτερης χρηματιστικής και οικονομικής κρίσης. Έκτοτε, όλες οι οικονομίες της ΝΑ Ασίας, αλληλεξαρτημένες όπως είναι, πλήγηκαν από την κρίση: μερικές απ' αυτές κατέρρευσαν (Νότια Κορέα, Ταϊλάνδη, Ινδονησία, Μαλαισία), ενώ άλλες μπηγαν σε μια φάση ύφεσης (Ιαπωνία, Σιγκαπούρη, Χονγκ-Κονγκ) ή απειλούνται απ' αυτήν (Κίνα). Στο μεταξύ, είχαμε την κατάρρευση της ρωσικής οικονομίας και τις σοβαρές δυσκολίες των λατινοαμερικανικών οικονομιών. Παρ' όλο που στο μάτι του κυκλώνα βρέθηκαν κυρίως οι ασιατικές οικονομίες, για τις οποίες υπάρχει μια έντονη αλληλεξάρτηση και που η ανάπτυξή τους στηρίχτηκε κυρίως στις εξαγωγές.

Έχει αρχίσει η διαδικασία πτώσης των τιμών των πρώτων υλών (η αποπληθωρισμένη τιμή του πετρελαίου είναι σήμερα κατώτερη απ' ό,τι το 1972, πριν από την πετρελαϊκή κρίση!) αλλά και των βιομηχανικών προϊόντων, πράγμα που θέτει σε λειτουργία τη σπειροειδή διαδικασία της κρίσης: κρίση των εξαγωγών, παρὰ τις ανταγωνιστικές υποτιμήσεις του νομίσματος, πτώση των εισοδημάτων, περιορισμός της παραγωγικής δραστηριότητας, μείωση των επενδύσεων, ανεργία, περαιτέρω πτώση των εισοδημάτων. Όπως λέει παλαιότερα ο γάλλος οικονομολόγος **Πασκάλ Μπλανκέ** «Οι μηχανισμοί της κρίσης πέφτουν κατά κύματα πάνω στα αναχώματα της παγκόσμιας οικονομίας για να δοκιμάσουν την αντοχή τους». Τον τελευταίο καιρό παρακολουθούσαμε με την ίδια αγωνία την πάλη να ενισχυθούν τα αναχώματα του ποταμού Γιάνγκ-Τσε και τα νέα από τα διεθνή Χρηματιστήρια, τα οποία έμοιαζαν με αναχώματα, που υποχωρούσαν το ένα μετά το άλλο: μετά τις «τίγρεις» (που αποδείχθηκαν χάρτινες) της ΝΑ Ασίας, η ρωσική οικονομία και στη συνέχεια οι μεγάλες χώρες της Λατινικής Αμερικής, ενώ άμεσος διαγράφεται ο κίνδυνος να πληγεί το κέντρο του παγκόσμι-

ου χρηματιστικού συστήματος, η Γουόλ-Στρητ.

Η αμερικανική οικονομία, περισσότερο από τις ευρωπαϊκές, εξαρτάται από τις εξαγωγές της στον υπόλοιπο κόσμο: 20% των αμερικανικών εξαγωγών (4% του αμερικανικού ΑΕΠ) κατευθύνεται στη ΝΑ Ασία (συμπεριλαμβανομένων της Κίνας και της Ιαπωνίας), ενώ ένα άλλο 20% των εξαγωγών της κατευθύνεται στη Λατινική Αμερική (10% στο Μεξικό). Αντίθετα, 7% μόνο των ευρωπαϊκών εξαγωγών κατευθύνονται προς τη ΝΑ Ασία, ενώ το 65% των εξωτερικών ανταλλαγών των ευρωπαϊκών χωρών γίνονται μέσα στη ζώνη του ευρώ. Η Ρωσία μόνη της δεν αντιπροσωπεύει παρὰ το 2% του παγκοσμίου ΑΕΠ (όσο και η Ν. Κορέα), αλλά οι τρεις ζώνες που αντιμετωπίζουν τη χρηματοοικονομική θύελλα (ΝΑ Ασία, Ρωσία, Λατινική Αμερική) αντιπροσωπεύουν το 15% του παγκοσμίου ΑΕΠ. Εύκολα μπορεί να καταλάβει κανείς τις αλυσιδωτές συνέπειες, που μπορεί να έχει η συρρίκνωση της παγκόσμιας οικονομίας: ήδη οι χώρες των τριών ζωνών της χρηματιστικής θύελλας θα έχουν αρνητική οικονομική ανάπτυξη εφέτος, τις εγκαταλείπουν τα κεφάλαια, που έτσι κι αλλιώς δεν ήταν δεσμευμένα μακροπρόθεσμα με τη μορφή άμεσων επενδύσεων, περιορίζεται η ζήτησή τους τόσο για καταναλωτικά όσο και για κεφαλαιουχικά αγαθά, πράγμα που έχει ως συνέπεια τις δυσμενείς εξαγωγικές προοπτικές για τις ευρωπαϊκές και αμερικανικές βιομηχανίες.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες το αγωνιώδες ερώτημα που μας κατατρώγει όλους αυτό τον καιρό, είναι: Κατά πόσον θ' αποφευχθεί η παγκοσμιοποίηση της κρίσης, κατά πόσον θ' αντέξουν τα αναχώματα των ευρωπαϊκών και της αμερικανικής οικονομίας, που παρουσίαζαν τον τελευταίο καιρό εξαιρετικές προοπτικές ανάπτυξης; Οι οποίες, κατά ορισμένους παρατηρητές, ενισχύθηκαν από τα κεφάλαια (υπολογίζονται μέχρι στιγμής 110 δισεκατομμύρια δολάρια) που εγκαταλείπουν τις ζώνες του κινδύνου και κατευθύνονται στις δυτι-

κές αγορές μετοχών και ομολόγων, αυξάνοντας τις τιμές τους και μειώνοντας το κόστος του χρήματος, αλλά χωρίς προοπτικές ανάπτυξης, παραγωγικών επενδύσεων, αύξησης των εξαγωγών, μείωσης της ανεργίας, περαιτέρω ανόδου του βιοτικού επιπέδου. Μόνον η άνοδος των τιμών στο χρηματιστήριο δεν μπορεί να προσφέρει τίποτα στην ανάπτυξη της πραγματικής οικονομίας. Ας μην ξεχνάμε ότι την παραμονή του κραχ του 1929, οι τιμές στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης ανέβηκαν κατά 200%. Ένα παρόμοιο κραχ δεν είναι και σήμερα καθόλου απίθανο, έστω κι αν σήμερα το κεφάλαιο που παίζεται στα αμερικανικά, κυρίως, Χρηματιστήρια, ανήκουν σε Ταμεία Συντάξεων και δεν τα έχουν δανειστεί μερικοί κερδοσκόποι για να τα παίξουν στη Γουόλ-Στρητ, όπως το 1929.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΥΘΜΙΣΗ

Ο κ. Άλαν Γκρήνσπαν, Πρόεδρος της Φέντεράλ Ρηξέρβ (Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ), δήλωνε μπροστά στην Υποεπιτροπή τραπεζικών υποθέσεων της αμερικανικής Γερουσίας, στις 21.7.98 και αφού κατέκρινε την αφύσικη άνοδο των χρηματιστηριακών αξιών κατά 60% τους τελευταίους δεκαοχτώ μήνες: «Η Ιστορία μάς διδάσκει ότι θα υπάρξει μια ουσιαστική διόρθωση της τιμής των χρηματιστηριακών αξιών, γιατί η Ιστορία είναι γεμάτη από περιοδικές συστολές και δεν έχω καμία αμφιβολία, με δεδομένη την ανθρώπινη φύση, ότι αυτό θα γίνει πάλι και πάλι και πάλι». Είναι χαρακτηριστική η απαισιοδοξία του Γκρήνσπαν, που βλέπει την κρίση ως αναγκαιότητα για το «ξεκαθάρισμα» της αγοράς, σύμφωνα με τις απόψεις της νεοκλασικής ορθοδοξίας. Βέβαια, αυτό το «ξεκαθάρισμα» μέσω της κρίσης δεν έχει τίποτα να κάνει με την «ανθρώπινη φύση», αλλά με τον τρόπο που λειτουργεί η καπιταλιστική οικονομία, το ρόλο που παίζει η επιδίωξη μεγιστοποίησης του κέρδους και τους μηχανισμούς, οι οποίοι στο πλαίσιο της καπιταλιστικής οικονομίας επιτρέπουν το σχηματισμό ενός εικονικού χρηματιστικού κεφαλαίου, που επενδύεται βραχυχρόνια σε χρηματιστηριακές αξίες και μετακινείται ταχύτατα πάνω σε ολόκληρο τον πλανήτη, αποσταθεροποιώντας τις οικονομίες που εγκαταλείπει.

Όπως γράφει ο γάλλος οικονομολόγος Φρανσουά Σενέ (στη Μοντ Ντιπλωματίκ του Σεπτεμβρίου 1998, «Είναι αδύνατο να πούμε περισσότερα από τον πρόεδρο της

Φέντεράλ Ρηξέρβ όσον αφορά την ακριβή στιγμή, τις άμεσες αιτίες ή το εύρος της αναγγελλόμενης "διόρθωσης". Αυτό θα μπορούσε να προκληθεί ως μία κολλητική αρώστια, που ήρθε από αλλού. Ο Άλαν Γκρήνσπαν βρίσκει στην κατάσταση του βοσκού που φώναζε για την απειλή του λύκου τόσο νωρίς, ώστε κανείς απ' αυτούς που εμπλέκονται στο Χρηματιστήριο δεν τον ακούει. Η θύελλα που ήρθε από την

Ασία έκανε ακόμα πιο δύσκολο το έργο του, με τον ακάδεινα τη χρησιμοποίηση του όπλου της αύξησης των επιτοκίων:

αυτή η αύξηση θα είχε επιτρέψει τη μείωση των χρηματιστικών διαθεσίμων των κερδοσκόπων και θα είχε βάλει ένα φρένο στη Γουόλ-Στρητ, αλλά θα μπορούσε να δημιουργήσει πανικό σε εξαρτημένες και ευπαθείς χρηματαγορές, όπως αυτές του Σάο-Πάολο, ή ακόμα, της Σιγκαπούρης και του Χονγκ-Κονγκ. Όσο περισσότερο αργεί η Φέντεράλ Ρηξέρβ να χρησιμοποιήσει αυτό το όπλο, τόσο περισσότερο ανξιάζουν οι κίνδυνοι ώστε αυτή η παθητικότητα ν' αποτελέσει τον παράγοντα που θα προκαλέσει μια "διόρθωση", που κανείς δεν είναι σίγουρος ότι μπορεί να ελέγξει».

Η μεγάλη νευρικότητα που αρχίζει να καταλαμβάνει τη Γουόλ-Στρητ οφείλεται στη «βουτιά» της 4.8.98 με μία πτώση κατά 299 μονάδες ή 3,4% σε μία μόνο συνεδρία. Στις 31.8.98 η Γουόλ-Στρητ υπέστη ένα μίνι-κραχ με μία απώλεια κατά 6,4% σε μία μόνο συνεδρία. Αλλά και η ίδια η αμερικανική οικονομία, που είχε εξαιρετικές προοπτικές ανάπτυξης, υφίσταται τις πρώτες συνέπειες από τη συρρίκνωση της εξωτερικής ζήτησης: τον Μάιο 1998 το εμπορικό ισοζύγιο των ΗΠΑ παρουσίασε έλλειμμα-ρεκόρ ύψους 16 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Όσο για τον δείκτη βιομηχανικής

παραγωγής υποχώρησε κατά τον ίδιο αυτο μήνα κατά 0,6%.

Η οικονομική παγκοσμιοποίηση, που είναι το κύριο χαρακτηριστικό της εποχής μας, έγινε δυνατή χάρις σε μια εκπληκτική επιτάχυνση των προόδων της τεχνολογίας, που επιτρέπουν την ιλιγγιώδη αύξηση του όγκου και, κυρίως, της ταχύτητας των ανταλλαγών (προϊόντων, υπηρεσιών, κεφαλαίων, μόδας, μουσικής, πολιτιστικών προϊόντων,

και πάνω απ' όλα, πληροφοριών και επεξεργασίας δεδομένων). Θα μπορούσε κανείς να πει ότι οι σύγχρονες τεχνικές επεξεργασίας και διάχυσης της πληροφορίας επιβάλλουν αναπόφευκτα την ελευθερία των ανταλλαγών και των κινήσεων των κεφαλαίων. Απ' αυτή την άποψη, η παγκοσμιοποίηση δεν μπορεί να θεωρηθεί παρά ως ένα θετικό φαινόμενο, αφού καταργούνται τα πολιτιστικά τείχη των εθνικιστικών (όχι των εθνικών) διαφορών, που εμποδίζουν το διάλογο, την ανακάλυψη των αξιών του Άλλου, τις ειρηνικές ανταλλαγές. Πρέπει, βέβαια, να ληφθούν υπ' όψη ορισμένες προϋποθέσεις - πράγμα που δεν έγινε πάντοτε. Όσον αφορά, ιδιαίτερα, την οικονομική παγκοσμιοποίηση, δεν ήταν ούτε μοιραίο ούτε αναπόφευκτο να συνοδευτεί από την απορρύθμιση.

Δεν καταδείχτηκε ποτέ μέχρι σήμερα στην ανθρώπινη Ιστορία ότι οι κοινωνίες μπορούν να υπάρξουν και να λειτουργήσουν χωρίς κανόνες, χωρίς νόμους, που υπήρξαν πιντού -από την εποχή του μουραμπί, της αρχαίας Αιγύπτου και της Αρχαίας Κίνας- οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του πολιτισμού. Με την παγκοσμιοποίηση σήμερα πρέπει να περάσουμε από τις ρυθμίσεις στους εθνικούς χώρους σε ρυθμίσεις που πρέπει να είναι πλανητικές. Αλλά στην ενδιάμεση φάση που ζούμε, με το πέρασμα από μια μορφή ρύθμισης σε μια άλλη, θεω-

Αναπόφευκτη η οικονομική κρίση;

ρήθηκε ότι ήρθε η ώρα για την κατάργηση όλων των ρυθμίσεων, με την αποδέσμευση του πιο ακραίου οικονομικού φιλελευθερισμού. Σύμφωνα με την ορθόδοξη (νεο-κλασική) οικονομική θεωρία, η δημιουργία μιας παγκόσμιας αγοράς κεφαλαίων θα επέτρεπε τη μείωση του κόστους της χρηματοδότησης, θα αύξανε την αποτελεσματικότητα των χρηματοπιστωτικών συστημάτων και την καλύτερη κατανομή των κεφαλαίων ανάμεσα στις χώρες και στους κλάδους παραγωγικής δραστηριότητας, με συνέπεια τη μεγαλύτερη ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας. Η πραγματικότητα τους διέψευσε: η παγκοσμιοποίηση συνοδεύτηκε από αυξημένη αστάθεια και αβεβαιότητα και την πυρετική αύξηση της κερδοσκοπίας. Το σπουδαιότερο, όμως, είναι, ότι τα χρηματιστικά κεφάλαια, που μετακινούνται κατά δισεκατομμύρια δολάρια ημερησίως ανάμεσα στα διάφορα Χρηματιστήρια, περιλαμβανόμενων και αυτών των υπό ανάπτυξη χωρών, που τις αποκάλεσαν «αναδυόμενες χρηματαγορές», αποκόπηκαν τελείως από την πραγματική οικονομία και τις ανάγκες της. Όχι μόνον αυτό, αλλά η έκρηξη του οικονομικού φιλελευθερισμού τείνει να συμπαρασύρει το Κράτος-Πρόνοιας, που, δημιουργήμα της Ευρώπης, ήταν η πιο ολοκληρωμένη σύνθεση ανάμεσα στην πλουραλιστική δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, ένα υψηλό βιοτικό επίπεδο κι ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικής προστασίας. Όπως γράφει ο Μισέλ Ροζάρ: «Αυτό το πρότυπο προϋποθέτει, όσον αφορά την κοινωνική προστασία, το δικαίωμα στην εργασία και τη δίκαιη φορολόγηση, μια συνεχώς επαναπροσδιοριζόμενη ισορροπία, μέσα από ένα σύνολο κανόνων, που ρυθμίζουν τις λεπτομέρειες και την βοηθάνε να παραμείνει εύκαμπτη και καιρία».²

Το 1945-46, αμέσως μετά τη φρίκη του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου, με έντονες ακόμα τις εντυπώσεις από την καταστρεφτική Οικονομική Κρίση του 1929-39, που στάθηκε η αιτία για την άνοδο του ναζισμού και κατά συνέπεια για τον πόλεμο, οι νικητρίες δυνάμεις εκτός από τον ΟΗΕ, τον ΦΑΟ και την ΟΥΝΕΣΚΟ, προσπάθησαν στο Μπρέτον-Γουντς να δημιουργήσουν παρεμβατικούς και ρυθμιστικούς χρηματοπιστωτικούς μηχανι-

σμούς σε παγκόσμια κλίμακα, που βρέθηκαν, όμως, κάτω από την αμερικανική επιρροή και η επιτυχία τους ήταν περιορισμένη. Τα πράγματα θα ήταν πολύ καλύτερα αν είχε γίνει δεκτό το Σχέδιο που είχε υποβάλει ο Τζ. Μ. Κέννς. Ίσως θα έπρεπε να τον θυμηθούμε σήμερα, που το πρόβλημα νέων χρηματοπιστωτικών ρυθμίσεων σε παγκόσμια κλίμακα τίθεται επιτακτικά. Άλλωστε, απέναντι στη λογική του οικονομικού φιλελευθερισμού, που λόγω παγκοσμιοποίησης φαίνεται να θριαμβεύει ως «ενιαία σκέψη», έχοντας διεμβολήσει και τη σοσιαλιστική σκέψη, δεν απομένει να αντιταχθεί παρά η κεϋνσιανή λογική, η αριστερή λογική, που θεωρεί ότι είναι απαραίτητη η δημόσια ρύθμιση, γιατί πιστεύει ότι οι χρηματοπιστωτικές αγορές είναι ασταθείς από τη φύση τους και δεν μπορούν να αυτορρυθμιστούν ή να οδηγήσουν στην παραγωγική χρησιμοποίηση των τεράστιων οικονομικών πόρων που σπαταλούνται στην κερδοσκοπία. Οδηγώντας μας στην αστάθεια –εγγενή στο καπιταλιστικό σύστημα– την εκπτώχευση τεράστιων μαζών, την καταστροφή –και πάλι– των δημοκρατικών θεσμών και τη γενικευμένη πολεμική αναμέτρηση. Η διεθνής κοινότητα δεν μπορεί ούτε καν να προωθήσει το φόρο επί των διεθνών χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, που έχει προτείνει ο (κεϋνσιανός) αμερικανός οικονομολόγος Τζαίμς Τόμπιν, κάτοχος του Βραβείου Νόμπελ για την οικονομία.

Δεν μας μένει, παρά να θέσουμε το αγωνιώδες ερώτημα: δεν μπορεί με τίποτα ν' ανακοπεί η πορεία της ανθρωπότητας προς την καταστροφή από μια οικονομική κρίση;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Στη δημόσια συζήτηση που είχαν οι Λυονέλ Ζοσπέν και Κώστας Σημίτης στο ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία», στις 31.8.98 (μέρα του μίνι-κραχ στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης) πάνω στο θέμα «Ο δημοκρατικός σοσιαλισμός, οι προοπτικές των δυνάμεων της Αριστεράς και ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην Ευρώπη του 2000», τίποτα σχεδόν δεν ειπώθηκε για την Οικονομική Κρίση που έρχεται. Όμως με την οικονομική κρίση δεν υπάρχουν προοπτικές ούτε για την Αριστερά ούτε για την κοινωνία πολιτών. Όπως ο μέγας Ζαν Ζυρές κραύγαζε για τον πόλεμο που ερχότανε, έτσι κι οι σοσιαλιστές σήμερα θα έπρεπε να κραυγάζουν για την Κρίση που έρχεται. Γιατί αυτοί αποτελούν κατά τεκμήριο την ηθική συνείδηση της κοινωνίας μας.

2. Στην έκδοση του «Διεθνούς Κέντρου Πιέρ-Μαντέζ Φρανς» τον Φεβρουάριο 1998, με τίτλο «Προς μία Παγκόσμια Χρηματοπιστωτική Ρύθμιση»:

ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ

**ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ «ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΙ»**

ΕΛΛΑΔΑ - ΡΟΥΜΑΝΙΑ -
ΙΣΠΑΝΟΦΩΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ
ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ «ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΙ»
ΕΛΛΑΔΑ - ΡΟΥΜΑΝΙΑ -
ΙΣΠΑΝΟΦΩΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1996

Στην Ελλάδα, στην Ρουμανία και στις ισπανόφωνες χώρες ο υπερρεαλισμός εμφανίστηκε και εξελίχθηκε σε απόσταση και απόκλιση από το (παρισινό) «Κέντρο» και από τα «κεντρικά» πρότυπα. Γι' αυτό και παρουσιάζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, που στοιχειοθετούν την ιδέα των *παραλλήλων βίων* του στους παραπάνω τρεις χώρους. Το βιβλίο του Βίκτωρα Ιβάνοβιτς ερευνά τις σχετικές αναλογίες, αλλά και λειτουργικές ομοιογένειες, με στόχο την επεξεργασία ενός «περιφερειακού» υπερρεαλιστικού μοντέλου. Συμπερασματικά: – Από τυπολογικής σκοπιάς, ο μέν ελληνικός και ισπανόφωνος υπερρεαλισμός αναπτύσσουν την «εξημερωμένη» εκδοχή του ρεύματος, ενώ ο ρουμανικός οδηγεί τα δεδομένα του σε έναν ακραίο παροξυσμό. – Και στις δύο περιπτώσεις, το αποτέλεσμα είναι, από ιστορικής πλευράς, η υπέρβαση του νεωτερικού «παραδείγματος» (στο οποίο ανήκει ο υπερρεαλισμός), στην κατεύθυνση του μεταμοντέρνου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Αναπόφευκτη η οικονομική κρίση;

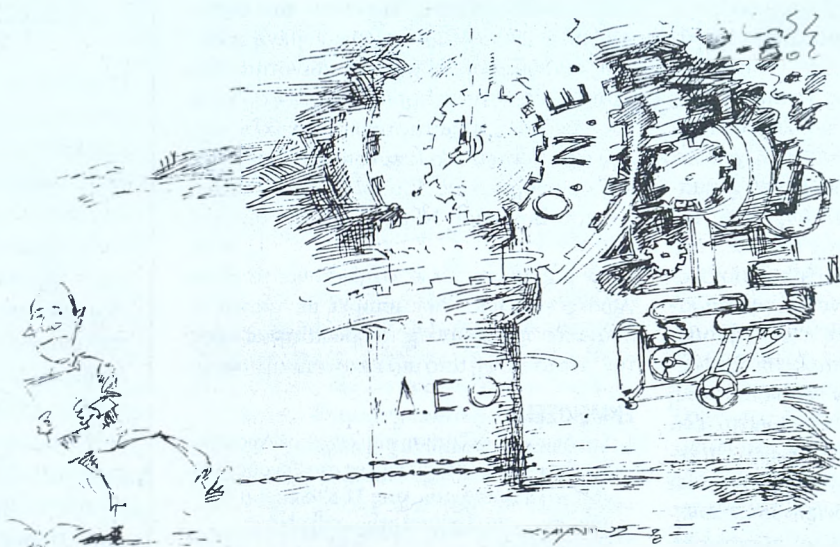
Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ Κ. ΣΗΜΙΤΗ ΣΤΗ ΔΕΘ

Τι υπόσχονται; Συρρίκνωση των εισοδημάτων

του Κ. Τσαλόγλου

Στην εκτός χειρογράφου αυτοκριτική που απετόλμησε ο κ. Κ. Σημίτης κατά την ομιλία του στα εγκαίνια της Έκθεσης Θεσσαλονίκης παραδέχτηκε ότι το κόμμα του δεν ήταν προοδευτικό για το είδος των προβλημάτων που όφειλε να αντιμετωπίσει, δημιουργημένα από τις διεθνείς οικονομικές εξελίξεις και την υποχρέωση προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας στις συνθήκες λειτουργίας μιας ελεύθερης, ανταγωνιστικής αγοράς. Στερημένος επιχειρημάτων για επιτεύγματα στην οικονομική πολιτική της κυβέρνησής του και αισιόδοξων προοπτικών, ο πρωθυπουργός και πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κατέφυγε στην «ηρωική» ομολογία για να προκαλέσει, προφανώς, την «εθνική» κατανόηση στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ασκώντας την εξουσία, αλλά και για να προβάλλει την εσωκομματική του αντιπολίτευση ως ανίκανη να «εκουγχρονίσει», και αυτή, τη σκέψη της.

Με κατηγορηματικότητα, ωστόσο, εμπνευσμένη από την παραδοσιακή υπερηφάνια του «κινήματος», ο κ. Σημίτης διεκήρυξε την απόφαση της κυβέρνησής του να συνεχίσει «αταλάντευτα» την εφαρμογή της ασκούμενης οικονομικής πολιτικής, και ας είχε παραδεχτεί πριν από λίγο το απροετοίμαστο για την επεξεργασία και επιβολή των ορθότερων λύσεων που απαιτούσε αυτή η πολιτική. Η έντονα αντιφραστική, με το περιεχόμενο της πρωθυπουργικής αυτοκριτικής, δήλωση επαληθεύει με τον πιο πειστικό τρόπο την αδυναμία των υπευθύνων για τα οικονομικά υπουργών να δρομολογήσουν πρακτικές πρόσφορες για τη γρήγορη απαλλαγή της οικονομίας από τις απολινκτικές δυσλειτουργίες του πασοκικού κρατικισμού, όσο και για την ένταξή της στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Και ας μην περάσει απαρατήρητο το γεγονός ότι το κόμμα του κ. Σημίτη διεκδίκησε με πάθος την ανάληψη της εξουσίας κατά τις τελευταίες εκλογές, αν και ήξεραν ότι θα έπρεπε να κυβερνήσουν για την επιτυχία των εντελώς

αντίθετων στόχων από εκείνους που υπηρέτουσαν από γενέσεως της πολιτικής τους κίνησης. Δεν ήταν, άρα, έτοιμοι για την ανάληψη ενός τέτοιου εθνικού καθήκοντος. Αυτή είναι η πολυδιαφημιζόμενη αδιαφορία των ηγετών του ΠΑΣΟΚ στο «πολιτικό κόστος», προκειμένου να υπηρέτησουν τα εθνικά συμφέροντα!

Ότι έχει απομείνει ως μέσο υπερβάσισης των εξελίξεων στα δημοσιονομικά και στα ευρύτερα οικονομικά πράγματα του τύπου είναι η επίσημη καλλιέργεια εξωραϊστικών ψευδαισθήσεων στην κοινή γνώμη. Με την εσκεμμένη, ή απλώς απρό-

σεκτη, συμπαράσταση των μέσων μαζικής ενημέρωσης η επιχείρηση αποπροσανατολίζει μεγάλο τμήμα του πληθυσμού. Με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός αποσυνθετικού ψυχολογικού κλίματος, που παρακινεί σε τυχοδιωκτικές αναζητήσεις εύκολων κερδών, αντί να συσπειρώνει τις προσπάθειες των ενεργών πολιτών για την επιτυχή αντιμετώπιση των δυσκολοτάτων, πραγματικά, ιστορικών προβλημάτων που καλείται η κοινωνία μας να επιλύσει.

Προβλήθηκε η ιδιωτικοποίηση της Ιονικής Τράπεζας ως μέγα βήμα στην πορεία των «αποφασιστικών» αποκρατικοποιήσεων μέσω του Χρηματιστηρίου, με παράλληλη ανάδειξη της επιποτισμένης στην κυβερνητική οικονομική πολιτική, που θα πραγματοποιούσε η μεγάλη αυτή συναλλαγή μέσα από το «ανδρωμένο» πλέον Χρηματιστήριο Αθηνών. Απέδωσαν στο ίδρυμα της οδού Σοφοκλέους τον τίτλο της «μεγάλης αναδυόμενης χρηματιστηριακής δύναμης» που προσέλαυνε το ενδιαφέρον των διεθνών «επενδυτών», με αποτέλεσμα να παγιδευτούν εκατοντάδες χιλιάδων ελλήνων μικροαποτα-

μενυτών, εντυπωσιασμένων από τη συνεχή άνοδο της τιμής των μετοχών, για ανεξήγητους, οπωσδήποτε, λόγους. Πανηγυρισμοί συνόδευσαν την «επανασκλήρυνση» της δραχμής μετά την υποτίμησή της, ενώ ήταν καθημερινές οι διαβεβαιώσεις του κυρίου υπουργού Εθνικής Οικονομίας ότι πληθωρισμός και επιτόκια πειθαρχούν, πλέον, στο «μαστίγιο» της ευφρέστιας νομισματικής πολιτικής, το έλλειμμα του προϋπολογισμού μειώνεται κάτω και από το προβλεπόμενο από τη συνθήκη του Μάαστριχτ ποσοστό, και εξίσου πωτική είναι η εξέλιξη του Δημόσιου χρέους. Τίποτε αληθινό από όλα αυτά.

ΤΟ ΑΛΛΟΘΙ ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Οι αποκρατικοποιήσεις Τραπεζών και οι συγχωνεύσεις τους με ιδιωτικές Τράπεζες, εξαιτίας πλέον της στροφής του κύριου ενδιαφέροντός τους στην εμπορία του χρήματος, με την εξωπαραγωγική, αποκλειστικά κερδοσκοπική «αξιοποίηση» του, ελάχιστα συμβάλλουν στην πλουτοπαραγωγική ανάπτυξη της χώρας. Τη θεμελιώδη προϋπόθεση, δηλαδή, για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, που θα απορροφήσουν τον διαρκώς αυξανόμενο αριθμό ανέργων. Δεν είναι τυχαίο ότι ακόμα και η κυβέρνηση αισθάνθηκε την ανάγκη να επιτιμώσει τις Τράπεζες με τα ογκώδη κέρδη, επειδή δεν επενδύουν σε παραγωγικούς τομείς. Για ποιο λόγο, επομένως, η ιδιωτικοποίηση τη Ιονικής και η εξαγορά της από τη μία ή την άλλη Τράπεζα δικαιολογούσε προσδοκίες εύκολου πλουτισμού μέσω όλων των μετοχών του Χρηματιστηρίου; Και γιατί αυτήν την παραίτηση να την πληρώσουν με απώλεια των αποταμιεύσεών τους εκατοντάδες χιλιάδες οικογενειάρχες; Δεν αρκεί όσο χρήμα μεταβιβάζεται με τη διαδικασία της εξυπηρέτησης του Δημόσιου χρέους από τους ασθενέστερους φορολογούμενους ή τους ισχυρότερους δανειστές του κράτους, Έλληνες και αλλοδαπούς; Έπρεπε να συμπληρωθεί η μεταβίβαση και μέσω του «αναδυόμενου» Χρηματιστηρίου;

Η κατάρρευση των χρηματιστηριακών αξιών εξαιτίας της διεθνούς νομισματικής αναταραχής, διπλάσια σχεδόν σε ποσοστό από ό,τι στα μεγάλα Χρηματιστήρια, απογύμνωσε τις προηγούμενες ανατιμητικές εξελίξεις ως απόδειξη της υγιούς και αναπτυσσόμενης ελληνικής οικονομίας. Αναμενόμενο. Η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στο δικό μας Χρηματιστήριο και των Χρηματιστηρίων των μεγάλων οικονομικών

κέντρων, βρίσκεται, ακριβώς, στο γεγονός, ότι εδώ προσελκύονται οι «επενδυτές» από την προσδοκία υπεραξίας των μετοχών, χωρίς καμία επιφύλαξη σχετική με την επιχειρηματική υγεία των εταιρειών που τις εξέδωσαν, με τη δυνατότητα, άρα, είσπραξης ικανοποιητικού μερίσματος. Στα μεγάλα Χρηματιστήρια, αντίθετα, το αγοραστικό ενδιαφέρον είναι άμεσα συνδεδεμένο με την κερδοφορία των επιχειρήσεων. Γι' αυτό και η απειλή κάμψης των ετήσιων κερδών λόγω της συρρίκνωσης των καταναλωτικών αγορών σε μεγάλες περιοχές οδήγησε τους κατόχους των μετοχών στην πώλησή τους, στο καλύτερο, κατά την εκτίμησή τους, σημερινό επίπεδο τιμών. Εκεί, λοιπόν, θα επανεκδηλωθεί το αγοραστικό ενδιαφέρον όταν μεταβληθεί η συγκυρία. Εδώ, ποιο κερδοσκοπικό παραισθησιογόνο θα επαναφέρει την άνοδο;

Σε ό,τι αφορά, τέλος, στον κυβερνητικό ισχυρισμό ότι οι πρόσφατες αναταράξεις στις παγκόσμιες χρηματιστικές αγορές δεν δημιούργησαν προβλήματα συναλλαγματικών ισοτιμιών στο εθνικό νόμισμα, όπως συνέβαινε σε παλαιότερες περιπτώσεις, χάρη στην «υγιή» εξέλιξη της οικονομίας, πρόκειται για ανεπίτρεπτη ψευδολογία – όπως θα έλεγε και ο κ. Πάγκαλος. Στις προηγούμενες περιπτώσεις οι προσδοκίες υποτίμησης της δραχμής ήταν απόλυτα δικαιολογημένες, αφού έλληνες και ξένοι αναλυτές επιμένουν ότι η δραχμή είναι υπερτιμημένη και θα ήταν αδύνατη η συμμετοχή της στον μηχανισμό νομισματικών ισοτιμιών της «Ένωσης» με τις ισχύουσες τότε σχέσεις.

Μετά την υποτίμησή της οι προσδοκίες δεν είχαν πια έδαφος επιβίωσης. Αλλά και η υποτίμηση του εθνικού νομίσματος, μετά τις επαναλαμβανόμενες διαβεβαιώσεις των αρμοδίων ότι η «σκληρότητά» του είναι εκείνη που στηρίζει τη σταθεροποίηση της οικονομίας και κατασφαλίζει την είσοδό της στην ΟΝΕ, αποτελεί πρόκληση στη νομισμική και των αφελέστερων οπαδών του «κινήματος» να λέγεται ότι πρόκειται για επαλήθευση των... προόδων της οικονομίας! Στον δημοσιονομικό τομέα, άλλωστε, όπως και στον πληθωρισμό, που απειλεί μια νέα απαγόρευση εισόδου μας στη ζώνη του ευρώ, οι ανυπαρξες για τις άλλες χώρες συνέπειες ήταν σημαντικές για την περίπτωσή μας. Τα επιτόκια του κρατικού δανεισμού, παρισύροντας και αυτά των Τραπεζών, επιβαρύνθηκαν, με συνέπεια, την ανατροπή των προσδοκιών για ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς, την

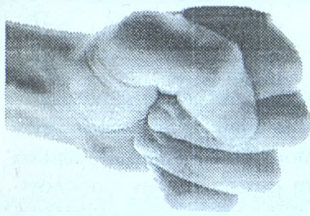
περικοπή κατά εκατοντάδες δισεκατομμυρίων δραχμών των δημοσίων επενδύσεων για να καλυφθούν τα νεοδημιουργούμενα ελλείμματα, τη ματαίωση των φορολογικών ελαφρύνσεων, την προσφυγή σε προγραμματισμένες απώλειες εσόδων – φορολογία καυσίμων, αυτοκινήτων κ.λπ. – για να συμπίεστεί τεχνητά ο πληθωρισμός, την παράταση για δύο (;) ακόμη χρόνια της εισοδηματικής λιτότητας εργαζομένων και συνταξιούχων, αντί της βελτίωσης των αποδοχών τους που επαγγέλλεται εδώ και πέντε χρόνια ο τερματίσας, πλέον, τις αισιοδοξίες κ. Γ. Παπαντωνίου.

ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΟΥΜΕ;

Πού βαδίζουμε; Νόμιμες, όλες οι ανησυχητικές προβλέψεις. Η χρηματιστική αναταραχή με τα παρακολουθήματά της σε παραγωγικό και καταναλωτικό επίπεδο των ασθενέστερων οικονομιών του κόσμου, εφ' όσον συνεχίζεται, δεν αφήνει περιθώρια αισιοδοξίας για θεραπευτικές αγωγές, όπως αυτή που επέλεξαν οι απροϊδέαστοι για το είδος των καθηκόντων που αναλαμβάνουν σημερινοί κυβερνήτες της χώρας μας. Ο συνεχής υποβιβασμός του επιπέδου ζωής των εργαζομένων και των συνταξιούχων, με παράλληλη αύξηση των ανέργων, δεν μπορεί να είναι αέναος, ωσάν να πρόκειται για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Την είσοδο στη ζώνη του ευρώ μπορεί να την ξαναβρούμε κλειστή, όχι μόνο για νομισματικούς λόγους, αλλά και για πολιτικούς και κοινωνικούς. Τις αποφάσεις των ισχυρότερων ευρωπαϊκών εταίρων μας δεν τις υπαγορεύουν συναισθήματα. Τις υπαγορεύει η προσπάθεια προσαρμογής στο «αναδυθέν» καπιταλιστικό, μονοκρατορικό περιβάλλον, με τις μικρότερες, κατά το δυνατόν, αρνητικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστική ικανότητα των οικονομιών τους και στην παραγωγική νομιμοφροσύνη του πληθυσμού των. Δεν έχουν κανένα ενδοιασμό, επομένως, να κρατήσουν μακριά από τις συμβατικές υποχρεώσεις τους όποιους, από τους παλαιότερους ή τους μελλοντικούς εταίρους, είναι φορτωμένοι με δυσεπίλυτα προβλήματα.

Τι πρέπει να κάνουμε; Σ' αυτό το ερώτημα καλούνται να απαντήσουν όσοι ακούν ή διεκδικούν την εξουσία. Με ειλικρινή αυτοκριτική για την ως τώρα στάση τους. Και με απόφαση συλλογικής δραστηριοποίησης, για να μην υποστούμε τα χειρότερα.

Δυνατόφρευκτη η οικονομική κρίση;

Όταν οι αγορές τραγουδάνε το δικό τους εμβατήριο

Οι μέθοδοι στείρωσης των
συνειδήσεων εφαρμόζονται
με περισσότερη επιτυχία
απ' ό,τι οι έλεγχοι
των γεννήσεων.

Εντουάρντο Γκαλεάνο,
«Μέρες και νύχτες αγάπης
και πολέμου»
του Δημήτρη Κάϊση

Τι θραϊά και άτσала που «αιφνιδιάστη-
καν» στην υπόθεση της Ιονικής αυτοί
της κυβέρνησης: οι αγορές αποφασί-
ζουν αλλ' αυτό δεν σημαίνει υποχρεωτικά
ότι πηγαίνουν και με τα νερά σου. Οι αγο-
ρές είναι η νέα θεότητα όπου και οι Αρι-
στεροί ακόμα θυσιάζουν στο βωμό της:
επέλεξαν να υποταχθούν σ' αυτές κι έτσι
συχνά μπορεί να «αιφνιδιάζονται» άσχη-
μα. Και μάλιστα να υποταχθούν χωρίς να
τις εξετάσουν, να τις μελετήσουν: είναι δυ-
νατότερες απ' αυτούς.

Έχουν άλλους νόμους από κείνους που
γνώριζαν ή νόμιζαν ότι γνωρίζουν: πάντως
που προσποιούνται πως υπερασπίζονταν.
Τι είδους νόμοι είναι αυτοί; Ας πούμε: τέ-
τοιοι που να μπορείς να «συγχέεις την
προσωπικότητα μ' ένα αυτοκίνητο και την

ευτυχία μ' ένα λουκάνικο».

ΟΙ ΑΓΟΡΕΣ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ ΠΟΤΕ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΠΙΣΩ

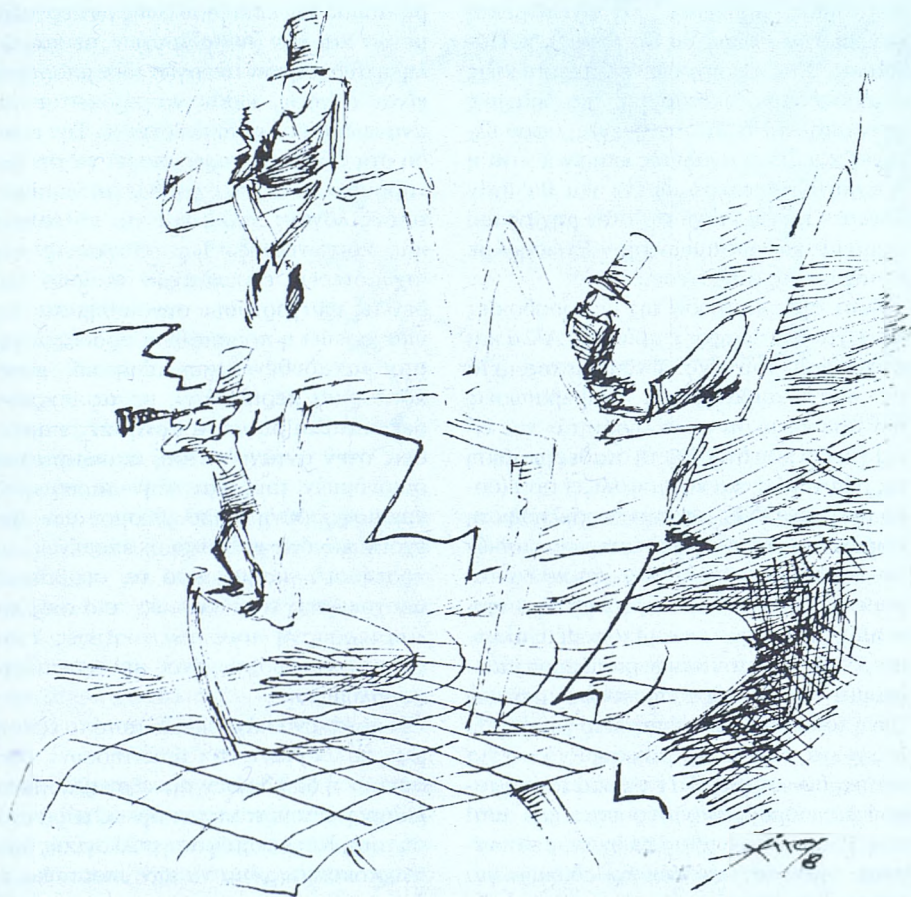
Πρέπει να καταβροχθίζουν ό,τι βρί-
σκουν μπροστά τους τώρα που κατατρό-
πωσαν τον αντίπαλό τους. Καταβροχθί-
ζουν το γεν, το ρούβλι, ίσως αύριο το γιου-
άν αλλά πρέπει να διαδώσουν τον πολιτι-
σμό τους. Όπως συνηθίζουν κομψά να λέ-
νε: ποιος θα διαχειρισθεί τις κοινωνίες
χωρίς πλήρης απασχόληση; Έτσι η ιστο-
ρία της Ιονικής είναι μια παρονυχίδα στο
παγκόσμιο ρεύμα. Πρέπει πρώτα να κατα-
βροχθίσουν το έδαφος του καταρρεύσα-
ντος αντιπάλου τους.

Γιατί ν' αγοράσουν αστόχαστα ένα εμπό-
ρευμα που βαρύνεται ακόμη με «έμφυχη
ύλη» από ένα παρελθόν προ αγορών;

Αν κάποιος διάβασε το βιβλίο της Χάνα
Άρεντ *Ανθρώποι σε ζοφερούς καιρούς*,
εκδ. Νησίδες, θα πρέπει να πρόσεξε
στο κεφάλαιο για τη **Ρόζα Λούξεμπουργκ**
(μια γερμανοεβραία αυτοεξόριστη γράφει
για μια πολωνοεβραία δολοφονημένη από
τα Freicorps το 1919 επί σοσιαλδημοκρατι-
κής κυβέρνησης) όπου εξετάζοντας την
αντοχή και την επέκταση του καπιταλισμού
η Ρόζα δίνει την εξής εξήγηση: ο καπιταλι-
σμός έχει την τάση ν' αναπτύσσεται σε προ-
καπιταλιστικές περιοχές, μέσα στην επι-
κράτεια και οπουδήποτε στον πλανήτη και
ενόσω υπάρχουν, τις οποίες καταβροχθίζει
και τρέφεται απ' αυτές.

Πάνω σ' αυτή τη θεωρία που αναπτύσσε-
ται στο μάλλον αγνοημένο βιβλίο της *Η
συνσώρευση του κεφαλαίου* και διαχωρί-
ζεται από τη μαρξιστική ορθοδοξία, η
Άρεντ γράφει: «Αρα ο καπιταλισμός δεν
ήταν ένα κλειστό σύστημα που γεννούσε
τις αντιφάσεις του και "εγκυμονούσε την
επανάσταση": τρεφόταν από εξωτερικούς
παράγοντες και η αυτόματη κατάρρευση
του θα ερχόταν, αν ερχόταν, μόνον αφού
πρώτα είχε κατακτηθεί και καταβροχθι-
σθεί ολόκληρη η υδρόγειος».

Μπορεί η θεωρία αυτή να ήταν «πολύ λί-
γο ορθόδοξη» (και να επέφερε την αυστη-

γή κριτική του Λένιν) αλλά σήμερα μπορεί να διακρίνουμε παντού τα σημάδια της, ιδίως μετά την κατάρρευση του 1989.

Από τις περιφημες κάποτε «τίγρεις του Ειρηνικού» που ξαφνικά κατακρημνίσθηκαν στα τάρταρα και στο έλεος του ΔΝΤ μέχρι τις περιοχές του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού.

Το σύστημα αναπτύσσεται τώρα άνευ αντιπάλου: είναι, θα λέγαμε, ένας **χαρωπός καπιταλισμός-σαρκοβόρο**.

Μια οξύνους ταξιδιώτισσα που γύρισε πρόσφατα από την Κίνα εντυπωσιασμένη είπε: «Μα εκεί χτίζεται μια νέα Αμερική». Όχι μόνο τα οικιστικά μεγαθήρια των μεγάλων εταιρειών: οι τηλεοράσεις που έχουν πλημμυρίσει τα φτωχόσπιτα των Κινέζων στο Πεκίνο που παρακολουθούν αμερικανικά προγράμματα (το *Κόκκινο βιβλίο* του Μάο μοιάζει να ηττήθηκε κατά κράτος – καταπλακωμένο απ' αυτό που ο *Κίσσινγκερ* ονόμασε νέο «πολιτιστικό ιμπεριαλισμό»).

Υπάρχουν ακόμη άνθρωποι που μπορεί να γράφουν, ν' αμφισβητούν τις απροσπέλαστες παντοδύναμες «δυνάμεις της αγοράς» που απ' όλες τις μεριές τις λιβανίζουν ως την καινούργια θεότητα. Υπάρχουν ακόμη άνθρωποι που μπορεί να διαφωνούν μ' αυτή τη «μοναδική πραγματικότητα» (να μια λέξη «διαφωνία» που κοντεύει να θεθεί στα Μουσεία του ανθρώπινου λόγου – κάτι όπως οι σκελετοί προϊστορικών ζώων στα Μουσεία Φυσικής Ιστορίας);

Υπάρχουν άνθρωποι που μπορεί ακόμη και ν' αντιστέκονται σ' αυτή την καινούργια λέξη ολοκληρωτικών τάσεων «μονόδρομος» – ν' αντιτάσσουν απέναντί της τη λέξη ελευθερία;

Και πώς να διαφωνήσουν σε μια κατάσταση καθολικών συναινέσεων – όπου σαν υποβάτης αναπαύεται μια συντριπτικά μεγάλη μερίδα της θεσμοθετημένης Αριστεράς;

Έτσι, σαν υποβάτης. Βομβαρδισμένη, ανήμπορη, κυκλωμένη από τις καινούργιες λέξεις που ο παγκοσμιοποιημένος καπιταλισμός «ρίχνει» στην ελεύθερη αγορά: απασχολήσιμος, ευέλικτη αγορά εργασίας, απορρύθμιση, ροή κεφαλαίων, έμπυξη ύλη, virtual reality (ίσως ισχυρότερη απ' όλες).

Σχεδόν ένα ολόκληρο λεξικό για το καινούργιο βασίλειο των επιχειρήσεων: ακούσατε πούθενά τις λέξεις δικαιοσύνη, ισότητα, χειραφέτηση, ανθρώπινος πόνος;

Μαζί με τον εξοστρακισμό των «παλιών» λέξεων (σχεδόν το «ναυάγιο» των λέξεων) και ο εξοστρακισμός του χώρου, δηλαδή των χώρων ανθρώπινης κοινωνικής συμβίωσης: αυτοκινητόδρομοι, γυάλινα μεγαθήρια, ηλεκτρονικά συστήματα συναγερμού, ψηφιακά δίκτυα, «νεκρές ζώνες», παραγκουπόλεις, τεχνολογικά σκουπίδια. Ακόμη και ο *Τσαρλς Ντίκενς* θ' ανατρίχιαζε αν χρειαζόταν να περιγράψει μια σύγχρονη μετα-βιομηχανική μητρόπολη. Ο καπιταλιστής της εποχής που ζούσε στον «καπιταλισμό των ακινήτων» ήταν αναγνωρίσιμος και είχε «μια καθορισμένη ταυτότητα»: οι τόποι εργασίας και οι τόποι οικονομίας ήταν ενιαίοι (από το βιβλίο της *Βιβιάν Φορρεστέ* *Η οικονομική κρίση*, εκδ. Νέα Σύνορα, ένα βιβλίο-κραυγή με τόνους σχεδόν αποκαλυπτικών που χτυπάει κατευθείαν στην καρδιά της σημερινής αυτοθαναμαζόμενης «μοναδικής σκέψης», που μιλάει μια «διαφορετική γλώσσα» και τόσο λυτρωτικά).

Στα λεξικά τους δεν θέλουν να υπάρχει η λέξη κραχ και η λέξη κρίση: περισσότερο την κρίση χρηματιστηρίων παρά την κρίση αξιών.

Νάτες όλες αυτές οι καταραμένες, αποδιωγμένες λέξεις που ξαναεμφανίζονται, που εισχωρούν αυτές τις μέρες στο λεξιλόγιο του Τύπου. Δεν μπορούν να σκεφτούν ότι κάτι πήγε στραβά με τον άκρατο τεχνοοικονομικό φιλελευθερισμό τους: η απόλυτη ελευθερία των κεφαλαίων αλλά όχι η ελευθερία των ανθρώπων.

Επειδή το σύστημα δεν μπορεί να κάνει λάθος έπρεπε επείγοντως να βρεθούν εξηγήσεις: για την κατάρρευση των «ασιατικών τίγρεων»: φταίει ο ασιατικός νεποτισμός και οι αναχρονιστικές πολιτιστικές αξίες τους. Ύστερα για τη ρωσική κρίση: φταίνε οι μαφίες που ξεφύτρωσαν πάνω στις δυτικές οικονομικές βοήθειες περιφρονώντας τους κανόνες του «υγιούς καπιταλισμού». Αύριο στη Λατινική Αμερική: εκεί ίσως ευθύνονται οι δικτατορίες που δεν ήταν αρκετά δημοκρατικές.

Προβάλλει η νέα εκδοχή της θεωρίας του ντόμινο (η παλιά αφορούσα τον κίνδυνο επέκτασης κομμουνιστικών καθεστώτων στη ΝΑ Ασία): αρχίζουν τώρα ν' ανησυχούν και ν' αναρωτιούνται μήπως χρειάζονται κάποια θεραπευτικά μέτρα, κάποιου είδους ελεγκτικοί μηχανισμοί στην ανεξέλεγκτη πλανητική ροή των κεφαλαίων.

Αλλά πώς μπορείς ν' ανακόψεις τον καλπασμό των ακόρεστων σχεδόν απρόσωπων κεφαλαίων; Ιδού η απορία.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: *Λαοί και Πολιτισμοί*

Jacques Soustelle

Ακαδημαϊκός, Εθνολόγος

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΖΤΕΚΩΝ

ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

Η
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ
ΤΩΝ
ΑΖΤΕΚΩΝ

JACQUES SOUSTELLE

Μετάφραση

Αντώνης Σακελλαρίου,
φιλόλογος

Με 396 σελίδες,
8 εικόνες και 1 χάρτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό

Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

Ο καλός, ο κακός και ο άσχημος

του Τάσου Παππά

Μας χωρίζουν αρκετοί μήνες από το 5ο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ και, παρά το γεγονός ότι μεσολαβούν οι δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές, όλοι στο κίνημα συζητούν και ετοιμάζονται για την κορυφαία κομματική διαδικασία. Το ερώτημα είναι αν το ΠΑΣΟΚ μετά τη μαζική αυτή σύναξη θα είναι το ίδιο κόμμα ή θα έχει εγκαταλείψει οριστικώς και αμετακλήτως τις γενέθλιες ιδεοληψίες του, τουλάχιστον αυτές που ακόμη και σήμερα επιβιώνουν έστω και ως «κουρέλια ενός ηρωικού παρελθόντος».

Βεβαίως κάποιες σημαντικές αλλαγές στο προφίλ και την ιδεολογική ταυτότητά του έχουν γίνει από την περίοδο που ακόμη στο τιμόνι του κόμματος βρισκόταν ο Ανδρέας Παπανδρέου, όμως για λόγους εσωτερικών ισορροπιών ο διάδοχος του ιδρυτή με προφανή δυσκολία συντηρούσε στη ζωή ένα σώμα ιδεών και πολιτικών πρακτικών καταφανώς ξένων προς τις στρατηγικές προτιμήσεις του. Η κυβερνητική πολιτική «σάρωσε» στο διάβα της και τις τελευταίες νησίδες του «ριζοσπαστικού» σοσιαλισμού όπως αυτός είχε εγκατασταθεί στα ιδρυτικά κείμενα και τις φιλόδοξες διακηρύξεις.

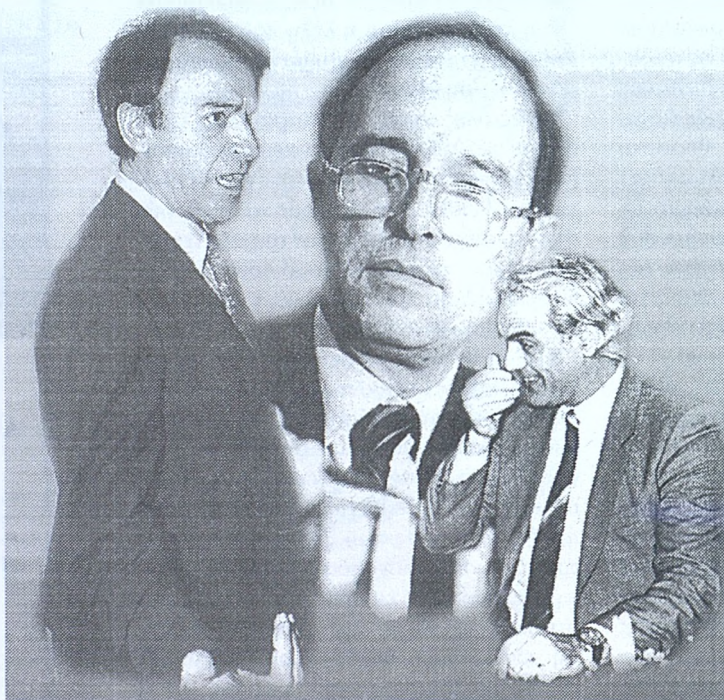
Είναι αρκετά τα στελέχη που αισθάνονται άβολα στο ΠΑΣΟΚ του Κώστα Σημίτη. Πιστεύουν ότι ο σημερινός πρόεδρος του κινήματος «προδίδει» ασυστόλως τις αρχές του ΠΑΣΟΚ, διολισθαίνει σταθερά προς το νεοφιλελευθερισμό και οικοδομεί ένα κόμμα που σε τίποτε δεν μοιάζει με το δημιούρημα του Α. Παπανδρέου. Αυτά τα στελέχη από καιρό φλερτάρουν με τη λογική της σύγκρουσης. Οριακό σημείο για τις αποφάσεις τους είναι το συνέδριο. Ξέρουν ότι για να έχουν τύχη απέναντι στους εκσυγχρονιστές χρειάζονται ένα σοβαρό και αξιοπρεπές αντίπαλο δέος. Εδώ, όμως, αρχίζουν τα δύσκολα. Η πίεση –μερικές φορές αφόρητη– προς τον Άση Τσοχατζόπουλο να τεθεί επικεφαλής των αντισημιτικών δυνάμεων μέχρι στιγμής δεν αποδίδει. Ο υπουργός Άμυνας, παρά το γεγονός ότι δέχεται παραινήσεις και από δικούς του ανθρώπους, δεν φαίνε-

ται να προσανατολίζεται προς μετωπική αντιπαράθεση με τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ. Το πιθανότερο είναι να μην εκπεθεί. Εκτός κι αν οι συνθήκες την εποχή του συνεδρίου είναι τελείως αρνητικές για τους εκσυγχρονιστές. Αν μ' άλλα λόγια το ΠΑΣΟΚ ηττηθεί κατά κράτος στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές κι αν οι κοινωνικές εντάσεις είναι τόσο έντονες

για αναμέτρηση εφ' όλης της ύλης αλλά και δεν υπόσχεται κάτι χειροπιαστό. Συστήνει ψυχραιμία και σταθμίζει όλες τις παραμέτρους. Διαπιστώνει ότι ο Κ. Σημίτης υποστηρίζεται **ακόμη** από ισχυρούς οικονομικούς παράγοντες, ιδιοκτήτες μέσων ενημέρωσης αλλά και κορυφαία στελέχη του κινήματος (Λαλιώτης, Σκανδαλίδης, Βενιζέλος, Παπαδόπουλος, Κακλαμάνης). Δεν είναι ανόητος να υπονομεύσει τις ηγετικές βλέψεις του επιλέγοντας μια σύγκρουση χωρίς να έχει υπό τον έλεγχό του όλα τα στοιχεία που θα καθιστούν αυτή τη σύγκρουση επωφελή για τα σχέδιά του.

Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΚΩΝ

Εφ' όσον Τσοχατζόπουλος και Παπουτσίης αρνηθούν να μπουν μπροστάρηδες στην επιχείρηση «ξηλώματος» του σημιτικού συστήματος κοιμματικής εξουσίας, το λεγόμενο προεδρικό ρεύμα ή το «ρεύμα ΠΑΣΟΚ», όπως αυτόρεσκα αυτοαποκαλείται η συνάθροιση των αντισημιτικών δυνάμεων, θα βρεθεί προ αδιεξόδου. Αυτά που κυκλοφορούν περί υποψηφιότητας άλλου στελέχους (Πεπονής, Οικονόμου) είναι το λιγότερο αφελή. Κανένας από τους δύο ή ακόμη και κάποιος τρίτος δεν είναι σε

Κουίζ: Βρείτε ποιος είναι ο καλός, ποιος ο κακός και ποιος ο άσχημος.

που θέτουν με σαφήνεια στην πολιτική σκηνή ζήτημα αλλαγής ηγεσίας, μόνο τότε ο κ. Τσοχατζόπουλος θα αποτολμήσει το μεγάλο διάβημα.

Αλλιώς θα συμφιλωθεί με το ρόλο του δεύτερου, περιμένοντας ενδεχομένως μια καλύτερη ευκαιρία.

Ο Χρήστος Παπουτσίης –ή άλλη ελπίδα των ακραίων– δεν απορρίπτει τις εκκλήσεις

θέση να συσπειρώσει το σύνολο της εσωκομματικής αντιπολίτευσης. Θα είναι απλώς μια υποψηφιότητα για την τιμή των όπλων με προφανή στόχο να «τσαλακωθεί» λίγο ο πρωθυπουργός.

Στο συνέδριο, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, εύκολα ή δύσκολα ο Κ. Σημίτης θα κυριαρχήσει. Θέλει βεβαίως να εκλεγεί διά βοής, αλλά ακόμη κι αν αυτό δεν γίνει

προσδοκά να εξασφαλίσει ένα ποσοστό της τάξεως του 70% ώστε να εκκαθαριστεί μια και καλή το τοπίο στο εσωτερικό του κόμματος. Σ' αυτή την περίπτωση το «ρεύμα ΠΑΣΟΚ» έχει τρεις επιλογές:

- Να παραμείνει στο κόμμα αποδεχόμενο έναν περιθωριακό ρόλο, συνεχώς πιεζόμενο από τους νικητές και με τον κίνδυνο περαιτέρω συρρίκνωσης του παρόντα.

- Να αποχωρήσει καταγγέλλοντας και να αρχίσει να σχεδιάζει τη δημιουργία μιας πολιτικής κίνησης με την προοπτική κάποτε αυτή να μετεξελιχθεί σε κόμμα.

- Να προσχωρήσει στο κόμμα του Δ. Τσοβόλα και να προσπαθήσει μαζί με τον πρώην υπουργό να «στήσουν» το καλό ΠΑΣΟΚ, ευελπιστώντας ότι θα ακολουθήσουν τον δύσβατο αυτό δρόμο και τμήματα του εκλογικού ακροατηρίου του ΠΑΣΟΚ.

Και οι τρεις επιλογές έχουν υψηλό βαθμό κινδύνου. Η παραμονή στο κόμμα κάτω από εξαιρετικά αντίθετες συνθήκες θα έχει ως συνέπεια είτε την ενσωμάτωση στο ηγετικό μπλοκ σημαντικών δυνάμεων του ρεύματος (διά της προσφοράς αξιωματικών) είτε τη μετατροπή του σε καιρικάτουρα που θα προκαλεί τη χλεύη των νικητών και τον οίκτο των φίλων. Η απόπειρα συγκρότησης νέου κόμματος φαντάζει ηράκλειο έργο εκτός κι αν φιλοδοξίες των εμπνευστών του εγχειρήματος εξαντλούνται στη δημιουργία απλώς μιας γραφικής πολιτικής κίνησης, οι δραστηριότητες της οποίας στην καλύτερη περίπτωση θα φιλοξενούνται στις παραπολιτικές στήλες δί-κην τροφής των καφενευακίων συζητήσεων. Άλλωστε το ιδεολογικό εκτόπισμα αυτών των στελεχών δεν εγγυάται για τίποτε πιο ελπιδοφόρο για το πολιτικό σύστημα. Η μεταπήδηση του «ρεύματος» στο κόμμα του κ. Τσοβόλα φαντάζει ως η πιο ελκυστική προοπτική για τα στελέχη του. Θα πάνε σ' ένα σχηματισμό που ήδη έχει κάνει τα πρώτα βήματα, έχει στοιχειωδώς απλωθεί σε τομείς της δημόσιας ζωής και ο πολιτικός λόγος του διεισδύει με αρκετή μέχρι τώρα επιτυχία στο εκλογικό σώμα του ΠΑΣΟΚ. Το πρόβλημα σ' αυτή την περίπτωση είναι πρωτίστως ψυχολογικό. Άραγε θα μπορέσουν στελέχη που έχουν συνηθίσει να ασκούν εξουσία επί 20 χρόνια, που έχουν συγκροτήσει πελατειακούς μηχανισμούς στη βάση των υποσχέσεων για διευθετήσεις των προσωπικών ζητημάτων των ψηφοφόρων τους, να συμριλιωθούν με την ιδέα της συμμετοχής τους σ' ένα κόμμα καταγγελίας το οποίο δεν έχει καμία ελπίδα να συμμετάσχει στη διακυβέρ-

νηση της χώρας τα επόμενα χρόνια; Δεν είναι δα και εύκολο από τη μια μέρα στην άλλη από δήμαρχος να γίνεις κλητήρας. Εκτός αυτών υπάρχει και το θέμα της προοπτικής του ΔΗΚΚΙ. Καμιά προσπάθεια να δημιουργηθεί ένα καλό αντίγραφο ως αντίπαλο δέος του πρωτότυπου που τάχα αλλοιώνεται ευδοκίμησε. Και ο Γερ. Αρσένης και ο Α. Τρίτσης δοκίμασαν αυτό το δρόμο και απέτυχαν παταγωδώς. Ο κ. Τσοβόλας και όσοι τον ακολουθούν θα έχουν λόγο ύπαρξης για όσο καιρό το ΠΑΣΟΚ του κ. Σημίτη υιοθετεί σφιχτή εισοδηματική πολιτική και προωθεί αντιδημοφιλή μέτρα. Αν η οικονομική πραγματικότητα επιτρέψει χαλάρωση τότε ο δυσήνιος καταγγελτικός λόγος του κ. Τσοβόλα και οι βερμπαλιστικές του εξάρσεις δεν θα βρουν αποδέκτες. Η μοίρα των κομμάτων καταγγελίας είναι προδιαγεγραμμένη: ανεβαίνουν όταν οι κοινωνικές συνθήκες είναι δύσκολες και εξαφανίζονται ή στην καλύτερη περίπτωση περιέρονται σε κατάσταση γκρουπούσκολου όταν τα πράγματα βελτιώνονται.

ΟΙ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ «ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ» ΤΩΝ ΣΗΜΙΤΙΚΩΝ

Στο Μέγαρο Μαξίμου και τη Χ. Τρικούπη πολύ λίγοι ασχολούνται με τις αγωνίες των «προεδρικών». Θα ήταν ευχής έργο να απαλλάσσονταν από την ενοχλητική γκρίνια τους χωρίς όμως να επωμιστούν το κόστος της αποχώρησής τους. Θα έλεγε μάλιστα κανείς ότι διακριτικά τους σπρώχνουν προς την έξοδο. Τους ενδιαφέρει, όμως, ο Άκης Τσοχατζόπουλος και οι οπαδοί του. Γι' αυτό και ετοιμάζουν ορισμένες δελεαστικές προσφορές.

Το πακέτο είναι όντως εντυπωσιακό: αντιπρόεδρος του κόμματος ο Άκης, συμφωνία για τον αριθμό των μελών της Κεντρικής Επιτροπής και είσοδος στην κυβέρνηση ορισμένων στελεχών της επιρροής του.

Οι προτάσεις δεν έχουν γίνει επισήμως, αλλά ήδη κυκλοφορούν μεταξύ των παργόντων που ανήκουν στο κλίμα Τσοχατζόπουλου και έχουν καταφέρει να τους διχάσουν. Άλλοι εισηγούνται την αποδοχή, επικαλούμενοι την πάγια θέση «μεγάλο και ενιαίο ΠΑΣΟΚ», και άλλοι πιέζουν για την απόρριψη, ισχυριζόμενοι ότι πίσω από τα «καθρεφτάκια» των εκσυγχρονιστών κρύβονται οι επιδιώξεις τους για τη μετατροπή του κόμματος σ' ένα νεοφιλελεύθερο μόρφωμα που δεν θα έχει καμία σχέση με τις παραδόσεις του κινήματος. Την τελική απόφαση θα πάρει ο Άκης λίγο πριν από το συνέδριο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: *Λαοί
και Πολιτισμοί*

Edmond Pognon

Συγγραφέας-Ιστορικός

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΟ ΕΤΟΣ 1000

ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΟ ΕΤΟΣ 1000

EDMOND POGNON

*Μετάφραση:
Σταύρου Βλοντάκη*

με 432 σελίδες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

Ο περίεργος διαγωνισμός

του Ρεπόρτερ

Έτσι ήταν το Πάρκο Ελευθερίας προτού εκσκαφεί από τους εργολάβους του ΟΜΜΑ. «Ο πραγματικός Χώρος Λειτουργικού Πρασίνου» που διατείνεται ο νομικός σύμβουλος του ΟΜΜΑ ότι θα δημιουργηθεί σε στρώμα χρώματος πάνω από τις νέες κατασκευές θα έχει αντίστοιχη εικόνα;

Στις διπλανές σελίδες, θα βρει ο αναγνώστης επιστολή που έστειλε στο περιοδικό την 4η Αυγούστου 1998, ο νομικός σύμβουλος του ΟΜΜΑ κ. Δ. Χατζηγεωργιάδης. Επειδή την επιστολή μάς έστειλε διωγμένος και στην τελευταία παράγραφο («Εν όψει των ανωτέρω κ.λπ. κ.λπ.») απηχείται εξώδικο, ευχόμαστε, ο ΟΜΜΑ να υποβάλει μήνυση, αν θεωρεί ότι το *Αντί* με το σχόλιο του τεύχους της 31.7.98 — ή όποιο άλλο κείμενο που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό — περιλαμβάνει ανακρίβειες ή συκοφαντίες. Είναι ο μόνος ευθύς τρόπος προκειμένου να πληροφορηθούμε έγκυρα την αλήθεια για τις «κατασκευές ολοκλήρωσης» του Μεγάρου. Όμως είναι βέβαιο ότι ο κ. Χρ. Λαμπράκης, φοβούμενος να αντιμετωπίσει σε ανοιχτό δημόσιο διάλογο όσες καταγγελίες για σειρά παρανομιών έχει διαπράξει σχετικά με το Μέγαρο Μουσικής, θα «ξεχάσει» την υπόθεση με τον αφορισμό λχ ότι το *Αντί* είναι μονομανές. Εμείς πάντως προκαλούμε και αναμένουμε.

Αλλά και αν δεν προχωρήσει ο κ. Λαμπράκης σε μήνυση, θέλουμε να παρατηρήσουμε ότι η επιστολή του κ. Χατζηγεωργιάδη αποτελεί μια καλή αρχή προκειμένου να διευκρινιστούν τα όσα έχουν καταμαρτυρηθεί για το Μέγαρο.

Κατ' αρχάς, λοιπόν, θέλουμε να διευκλύνουμε τον δικηγόρο του ΟΜΜΑ επαναλαμβάνοντάς του ότι εμείς πράγματι κατηγορήσαμε τον κ. Χρ. Λαμπράκη ως «ψεύτη και απατεώνα». Και επειδή οι λέξεις έχουν φθαρεί από την κακή χρήση τους θυμίζουμε ότι σύμφωνα με τα ελληνικά λεξικά *ψεύτης* είναι «ο κατά σύστημα απατών» και ως επίθετο «απατηλός» (βλ. Λεξικό Δ. Δημητράκου) και *απατεώνας* «ο λέγων ψεύδη» και ως επίθετο «ψευδής, απατηλός» (στο ίδιο). Θα μπορούσαμε να στηρίξουμε αυτούς τους χαρακτηρισμούς σε πλειάδα στοιχείων, αλλά επί του παρόντος θέλουμε απλώς να θυμίσουμε μόνον δύο περιπτώσεις:

1. Ο κ. Χρ. Λαμπράκης απεδείχθη ψεύτης κατ' εξακολούθηση, αφού πάντα ισχυριζό-

ταν ότι κατασκευάζει απλώς ένα γκαράζ για την εξυπηρέτηση των αναγκών του Μεγάρου. Και είχε τη συναίνεση όλων των πολιτικών του φίλων για την κατασκευή μόνον αυτού του γκαράζ. Μετά απεκαλύφθησαν από το *Αντί* τα μεγαλύτερα και καταστροφικά για το Πάρκο Ελευθερίας σχέδια του ΟΜΜΑ, σύμφωνα με τα οποία ανεσκάφη όρυγμα 13 στρεμμάτων για την καταβύθιση όχι μόνον του γκαράζ αλλά και μουσικής βιβλιοθήκης και συνεδριακού κέντρου και όπερας — για το τελευταίο ο κ. Λαμπράκης εξακολουθεί να σιωπά. Αλλά και άλλες ψευδολογίες ακούστηκαν τα τελευταία τέσσερα χρόνια για την υπόθεση.

2. Οι μεθοδεύσεις που ακολούθησε ο κ. Χρ. Λαμπράκης εν ονόματι του ΟΜΜΑ, συνιστούν αφ' εαυτών μεθοδεύσεις απατεώνας. Η ιστορία

των κατεδαφίσεων (υπαίθριο θεατράκι) χωρίς άδεια, οι ενέργειες και οι πιέσεις προς όλες τις κλίμακες της πολιτικής εξουσίας για να μην προβάλουν την παραμικρή αντίδραση στις συνεχείς καταγγελίες, οι διάφορες ψευδείς μεταδόσεις σε τηλεοπτικά δίκτυα, οι «εκθέσεις σκοπιμότητας» προς το ΥΠΠΟ και την Ε.Ε. κ.ά. (βλ. σχετικά και στο κείμενο του Στ. Καφαντάρη, τχ. 658 της 10.4.98).

Δεν θα επιμείνουμε άλλο επί του παρόντος στην επιστολή του κ. νομικού συμβούλου, σύμφωνα με την οποία μεταξύ άλλων πρόκειται να δημιουργηθεί «πραγματικός Χώρος Λειτουργικού Πρασίνου». Ο όρος δεν είναι κατανοητός και σαφής και εν πάση περιπτώσει ίσως αναφέρεται σε ομοίωχρωμα αλόγα.

Επί της ουσίας τώρα:

1. Στην προκήρυξη του διαγωνισμού εξηλείτο από τους κατασκευαστές, στην βαπτισθείσα από τον κ. Λαμπράκη Όπερα, σε «Υπόγειο Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο», και η κατασκευή μιας πανάκρι-

βης περιστρεφόμενης σκηνής, με τρία ομόκεντρα κυκλικά πλατώ, με εγκαταστάσεις αυτόματης διακίνησης και αποθήκευσης σκηνικών, σε αίθουσα χωρητικότητας 1.500 ατόμων.

(Θυμίζουμε ότι η σκηνή αυτή έχει συνολικό ύψος 40,50 μέτρα και τα παρασκήνια έχουν διαστάσεις 15x18 μέτρα το ένα και 17x18 το άλλο).

Ερώτημα: Ποιες ανάγκες συνεδρίων εξυπηρετεί άραγε η περιστρεφόμενη αυτή σκηνή; Εάν ήταν και η πλατεία περιστρεφόμενη, θα καταλαβαίναμε την πρόθεση του ΟΜΜΑ για «αύξηση της απόδοσης» των συνεδρίων...

2. Ο διαγωνισμός είχε προϋπολογισμό δαπάνης 17 δισ. δραχμών. Όμως οι προσφορές των εργολάβων ήταν μεγαλύτερες των 55 δισ. (Εδώ πρέπει να επανορθώσουμε το σχόλιο μας της 31.7.98 όπου γινόταν αναφορά για 72 δισ. Όμως πρέπει να λάβει κανείς υπόψη τις συνήθειες υπερβάσεις στα έργα. Ίσως τελικά ούτε τα 55 δισ. θα επαρκέσουν. Αλλά για κόστος των έργων δεν γίνεται καμία μνεία από τον ν. Δ. Χατζηγηγοριάδη στην επιστολή του).

3. Στο Διαγωνισμό συμμετείχαν οι εξής τέσσερις κοινοπραξίες:

- α. ΓΕΚ και ΨΥΚΤΙΚΗ
- β. ΑΚΤΩΡ και ΑΒΑΞ
- γ. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΟΔΟΜΙΚΗ και
- δ. IMPREGILO, ΓΝΩΜΩΝ και ΤΕΒ.

Για την πρώτη φάση της εκτέλεσης των εργασιών (κατασκευής σκελετού), επελέγη η κοινοπραξία ΓΕΚ και ΨΥΚΤΙΚΗ, η οποία έχει εξάλλου εκτελέσει τα μέχρι σήμερα έργα του Μεγάρου.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΟΜΜΑ

Προς το περιοδικό Αντί

4 Αυγούστου 1998

Κύριοι,

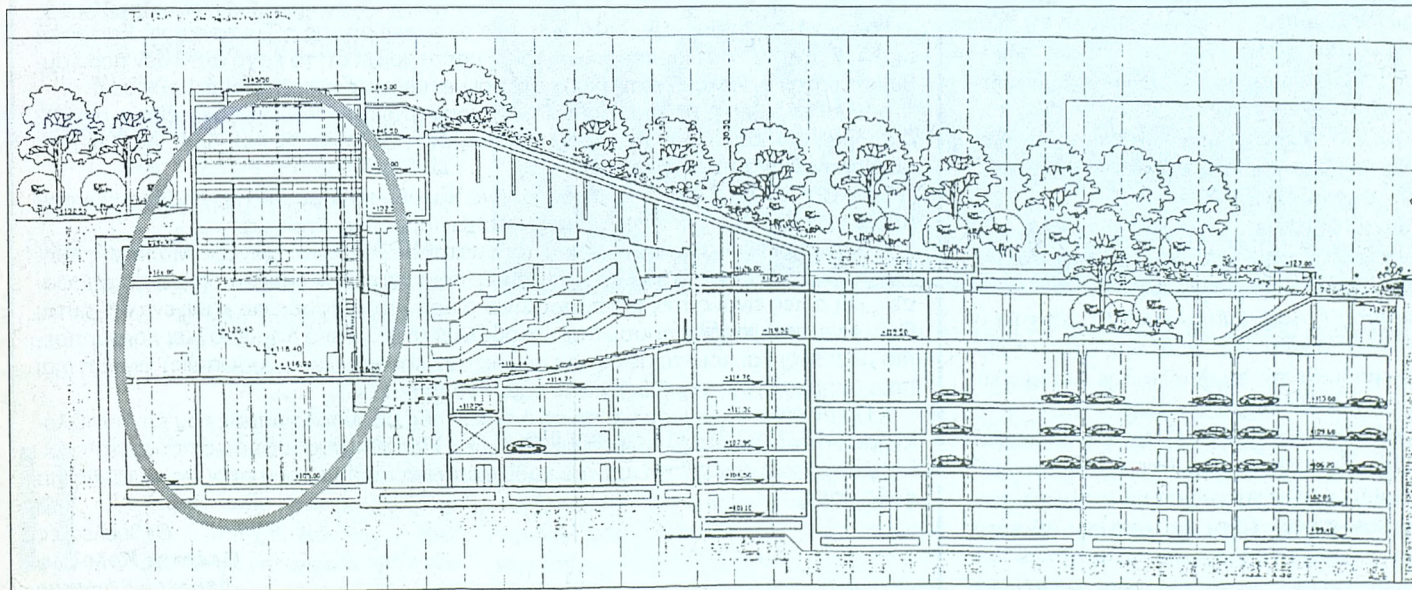
Το Δ.Σ. του ΟΜΜΑ αφού έλαβε υπόψη του δημοσίευμα της 31.7.1998 στο περιοδικό σας σχετικό με τα εκτελούμενα έργα στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και το οποίο αφ' ενός μεν περιέχει πλήθος ανακρίβειών, αφ' ετέρου δε αποπροσανατολίζει την κοινή γνώμη, απεφάσισε προς ενημέρωση του συντάκτου του δημοσιεύματος αλλά και του κοινού, να κάνει γνωστά τα ακόλουθα:

Το εκτελούμενο έργο αποτελεί ολοκλήρωση του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών, η σχεδίαση, εκτέλεση και αποπεράτωση του οποίου έχει ζητηθεί από το ελληνικό κράτος και έχει ανατεθεί εις τον Οργανισμό Μεγάρου Μουσικής Αθηνών. Ο διαγωνισμός για την ολοκλήρωσή του διενεργήθηκε εν γνώσει του ελληνικού κράτους (Κυβέρνησης-Αξιωματικής Αντιπολίτευσης) μέσα στα πλαίσια και με απόλυτο σεβασμό στις εν προκειμένω σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Είναι δε επίσης γνωστό ότι το έργο χρηματοδοτείται από το ελληνικό κράτος και την ευρωπαϊκή κοινότητα που ενέκριναν την σκοπιμότητα και νομιμότητα της σχετικής διαδικασίας.

Τα αναγραφόμενα στο δημοσίευμα ποσά των 4 ή 72 δισεκατομμυρίων είναι απόλυτως ανακριβή και ουδέποτε έχουν αναφερθεί. Τέλος, αναφορικά με την περιγραφή των έργων που πρόκειται να κατασκευασθούν, όπως εις το παρελθόν έχει ήδη αναφερθεί, επαναλαμβάνομε ότι προβλέπεται η κατασκευή α) Υπόγειου Συνεδριακού και Πολιτιστικού Κέντρου, β) Υπόγειας Βιβλιοθήκης Μουσικής και Τεχνών, γ) Υπόγειου Χώρου Στάθμευσης 700 περίπου αυτοκινήτων και δ) η δημιουργία πραγματικού Χώρου Λειτουργικού Πράσινου, εκεί όπου άλλοτε ευρίσκοντο υπαίθρια πάρκινγκ, η λεγόμενη «πολυκατοικία των αξιωματικών» και ένα αχρηστευμένο τσιμεντένιο αμφιθέατρο. Τα ανωτέρω σχέδια έχουν σταλεί και έχουν δημοσιευθεί σε όλες σχεδόν τις ελληνικές εφημερίδες. Επομένως το Αντί δεν μπορεί να επικαλεσθεί άγνοια των πραγματικών γεγονότων, η δε ενσυνείδητη αναφορά του δημοσιεύματος σε ψευδή γεγονότα είναι προσβλητική και συνιστά δολιοφθορά του έργου.

Ενόψει των ανωτέρω και προκειμένου να αποκατασταθεί η αλήθεια είναι επιβεβλημένη αφ' ενός η δημοσίευση στο αμέσως επόμενο τεύχος του περιοδικού της παρούσας επιστολής και αφ' ετέρου η πλήρης ανασκευή του αναφερόμενου δημοσιεύματος και των ανακρίβειών που περιέχει.

Με εκτίμηση
Δ. Χατζηγηγοριάδης
Νομικός Σύμβουλος

Σημειώνεται στην τομή η περιστρεφόμενη σκηνή με τα τρία ομόκεντρα κυκλικά πλατώ. Τι περιέργη αίθουσα συνεδρίων...

Κατά τη διαδικασία για την ανάθεση του έργου ζητήθηκαν και παραδόθηκαν διαδοχικά τρεις προσφορές από τον κάθε έναν εργολάβο. Αυτό είναι πρωτοφανές για μειοδοτικό διαγωνισμό. Θα ήταν χρήσιμο για μας να αναφερθεί έστω και μία περίπτωση. Οι προσφορές ήταν περιέργως περίπου ίδιες. Όμως αυτή η διαδικασία που ελέγχεται από έναν μικρό κύκλο, χωρίς διαφάνεια, κανονικά επιτρέπει «μαγειρέματα» που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε κατηγορίες για παράνομο πλουτισμό.

4. Ο νομικός σύμβουλος αναφέρει στην επιστολή του ότι ο διαγωνισμός αυτός ενεργήθηκε «εν γνώσει του ελληνικού κράτους».

Ερώτημα: Ποιος είναι αυτός ο αρμόδιος του ελληνικού κράτους ο οποίος γνωρίζει και συναποφασίζει;

5. Στην επιστολή υπάρχει επίσης ο ισχυρισμός ότι «η σχεδίαση, εκτέλεση και αποπεράτωση του (έργου) έχει ζητηθεί από το ελληνικό κράτος». Μήπως θα μπορούσε να μας κοινοποιηθεί αντίγραφο της σχετικής επιστολής/αίτησης του όποιου κυβερνητικού παράγοντα;

6. Μια ακόμη ανακρίβεια υπήρχε στην επιστολή. Ότι, δηλαδή, τα σχέδια «ολοκλήρωσης» του Μεγάρου «έχουν σταλεί και έχουν δημοσιευθεί σε όλες σχεδόν τις ελληνικές εφημερίδες». Απ' όσο γνωρίζουμε τα μόνια και περισσότερο λεπτομερειακά σχέδια που γνωστοποιήθηκαν ήταν εκείνα τα οποία δημοσίευσε το *Αντί* στο τχ. 610 της 19.7.96. Τα σχέδια του έργου, σύμφωνα με τα οποία διενεργήθηκε ο διαγωνισμός, είναι τόσο πολλά που καλύπτουν το χώρο μιας μεγάλης αίθουσας. Ο κ. Χρ. Λαμπράκης, έχει δώσει όμως δημοσίευση μόνον τη φωτογραφία μιας μακέτας του συγκροτήματος!

Κλείνοντας, θέλουμε να επισημάνουμε ένα σημείο της επιστολής του νομικού συμβούλου του ΟΜΜΑ:

Ο κ. Χατζηρηγοριάδης αναφέρει ότι όλα έγιναν με «απόλυτο σεβασμό στις εν προκειμένω σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου Επιζωοεικίας». Αλήθεια, αγνοεί ο νομικός σύμβουλος ότι ακόμη υπάρχει εκκρεμοδικία στο Συμβούλιο της Επιζωοεικίας για το Μέγαρο Μουσικής;

Αλλά η συζήτηση αυτή θα πάει πολύ μακριά. Εμείς θεωρούμε θετικό ότι ο κ. Χρ. Λαμπράκης «έκανε ένα βήμα» και εδείξε να αποστείλει έστω και αυτό το αόριστο και γενικόλογό γράμμα. Αναμένουμε και τη συνέχεια – για να πράξουμε κι εμείς τα δέοντα.

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

Οι βουλευτές του ΚΚΕ Ορ. Κολοζώφ και Στρ. Κόρακας κατέθεσαν στη Βουλή ερώτηση και αίτηση κατάθεσης εγγράφων σχετικά με σειρά θεμάτων που αφορούν το Μέγαρο. Το πλήρες κείμενο –το οποίο ακόμα δεν έχει απαντηθεί– έχει ως εξής:

Ερώτηση και αίτηση κατάθεσης εγγράφων για τους κ.κ. Υπουργούς Εθνικής Οικονομίας, ΠΕΧΩΔΕ, Πολιτισμού και Δικαιοσύνης

Σύμφωνα με δημοσιεύματα του Τύπου το Δ.Σ. του Οργανισμού Μεγάρου Μουσικής Αθηνών επέλεξε τεχνική εταιρεία για την ανάθεση της πρώτης φάσης του έργου «Ολοκλήρωση του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών». Σύμφωνα με πληρωμένη καταχώριση στον Τύπο του ίδιου του Οργανισμού του Μεγάρου, στο έργο αυτό περιλαμβάνεται η κατασκευή Υπόγειων Συνεδριακού και Πολιτιστικού Κέντρου, Βιβλιοθήκης Μουσικής και Τεχνών, γκαράζ 700 θέσεων και επιπλέον η δημιουργία χώρου λειτουργικού πρασίνου. Στην ίδια καταχώριση αναφέρεται ότι η τεχνική εταιρεία που ανέλαβε το έργο αρχίζει αμέσως τις οικοδομικές εργασίες, ενώ περιλαμβάνεται και ο ισχυρισμός ότι το έργο έχει ενταχθεί στο φάκελο για την Ολυμπιάδα του 2004. Σύμφωνα με άλλα δημοσιεύματα το έργο, ενώ ο αρχικός του προϋπολογισμός ήταν 17 δισ. δρχ., ανατέθηκε τελικά για 72 δισ. δρχ.

Από τα προηγούμενα προκύπτουν ορισμένα ερωτήματα, τα οποία χρήζουν συγκεκριμένων απαντήσεων.

Ερωτώνται, λοιπόν, οι κ.κ. Υπουργοί:

- Πώς είναι δυνατόν ο Οργανισμός του Μεγάρου να κάνει λόγο για δημιουργία Υπόγειου Συνεδριακού και Πολιτιστικού Κέντρου, αφού στις 4.4.1996 ο ΥΠΕΧΩΔΕ, απαντώντας στην Ερώτηση και ΑΚΕ 6314/610/22-3-1996 διαβεβαιώνει ότι «στον εν λόγω χώρο δεν προβλέπεται Συνεδριακό Κέντρο»;

- Γιατί καθυστερεί –για δύο χρόνια (!), σύμφωνα με την Συντονιστική Επιτροπή Για Τη Σωτηρία Του Πάρκου Ελευθερίας– η έκδοση της απόφασης του Ε' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣΤΕ) για την προσφυγή που έγινε εναντίον του σχετικού Προεδρικού Διατάγματος του ΥΠΕΧΩΔΕ που επέτρεπε το έργο αυτό;

- Θεωρεί η Κυβέρνηση σκόπιμο και δεοντολογικά ορθό να γίνονται εργασίες με μια οικοδομική άδεια, που είχε εκδοθεί με βάση το ΠΔ, το οποίο ωστόσο έχει προσβληθεί στο ΣΤΕ; Από την άλλη πλευρά η νέα δημοπρασία και η νέα ανάθεση δεν υποχρεώνει σε νέα οικοδομική άδεια ή σε αναθεώρηση της παλιάς; Εκδόθηκε αυτή και τότε; Και αν όχι, θα επιτραπεί στην τεχνική εταιρεία, που ανέλαβε το έργο, ν' αρχίσει αμέσως τις οικοδομικές εργασίες;

- Γιατί ο Οργανισμός του Μεγάρου ισχυρίζεται ότι το έργο έχει ενταχθεί στο φάκελο της Ολυμπιάδας του 2004, αφού με ανακοίνωσή της η Συντονιστική Επιτροπή Για Τη Σωτηρία Του Πάρκου Ελευθερίας υποστηρίζει ότι το έργο αυτό δεν περιλαμβάνεται στον φάκελο; Εντάχθηκε, τότε και με ποιον προϋπολογισμό;

- Είναι ακριβής η πληροφορία που δημοσιεύτηκε ότι το έργο ανατέθηκε αντί 72 δισ. δρχ., ενώ ο αρχικός του προϋπολογισμός ήταν μόλις 17 δισ. δρχ.; Αν ΝΑΙ, πώς δικαιολογείται αυτή η υπέρβαση;

Επίσης ΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οι κ.κ. Υπουργοί να καταθέσουν μέσα στις προθεσμίες που προβλέπει ο Κανονισμός της Βουλής όλα τα παρακάτω στοιχεία:

- Ποια ακριβώς είναι τα έργα που πραγματοποιούνται στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, τι περιλαμβάνει το καθένα από αυτά, ποιος και πότε πήρε τις σχετικές αποφάσεις και ποιες είναι αυτές και πόσος είναι ο προϋπολογισμός για κάθε ένα απ' αυτά; Ποιο είναι το ύψος του ποσού που καταβάλλει το Ελληνικό Δημόσιο (και ποια υπηρεσία ακριβώς) και ποιο το ύψος του ποσού που καταβάλλει η Ευρωπαϊκή Ένωση (και ποια υπηρεσία της ακριβώς) για το κάθε ένα από αυτά;

- Ποιος είναι ο αρχικός και ποιος ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου «Ολοκλήρωση του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών»; Πόσες είναι οι φάσεις που αυτό περιλαμβάνει, ποια έργα θα γίνουν σε κάθε φάση και ποιος είναι ο προϋπολογισμός για κάθε φάση;

Οι βουλευτές
Ορέστης Κολοζώφ
Στρατής Κόρακας

Καταστροφή μιας μοναδικής περιοχής

Παρανομίες και σκανδαλώδεις συμβάσεις

Η συγκέντρωση του ενδιαφέροντος στις διακυμάνσεις των αξιών στη Σοφοκλέους, τα τηλεοπτικά δελτία που με δραματικούς τόνους μας ενημερώνουν για κάθε σταθμό στη διαδρομή του ταξί και του οδηγού του όταν απήχθη από τους οπλισμένους ληστές και όλα εκείνα τα φαιδρά της «αντιδικίας» Γιαννόπουλου-Χριστόδουλου μάς παρασύρουν σε διαδρομές «ενημέρωσης» που δεν περιέχουν καμιά ουσιαστική πληροφορία για όσα πραγματικά γεγονότα και αποφάσεις καθορίζουν την πορεία του τόπου και το μέλλον μας. Οι πληροφορίες που έχουμε λόγου χάριν για όσα συμβαίνουν στην εκτός Αθηνών περιφέρεια είναι μηδαμινές. Τα όσα έχουν συμβεί περί την υπόθεση του Νοσοκομείου Παπανικολάου είναι συσκοτισμένα για την πλειονότητα των πολιτών. Μια τέτοια ιστορία θα επιχειρήσουμε να καταγράψουμε και να δώσουμε τις πολλαπλές και αντιφατικές πλευρές της. Για την υπόθεση της Μονής Τοπλού πρόκειται.

Μονή Τοπλού: οι τρεις μοναχοί της διαχειρίζονται 32.000 στρέμματα.

Η Μονή Τοπλού βρίσκεται στα όρια της χώρας, στην ανατολική άκρη της Κρήτης, στην επαρχία Σητείας. Δεν θα αναφερθούμε τώρα στην ιστορία του μοναστηριού, ούτε και στη μοναδική ομορφιά του περιβάλλοντος τοπίου.

26.000 ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ ΣΤΟ ΣΦΥΡΙ

Την Τρίτη 14 Ιουλίου υπεγράφη στην Αθήνα — αλλά η είδηση απασχόλησε μόνον τον τοπικό Τύπο της Σητείας — σύμβαση παραχώρησης χρήσεως γης 26.000 στρεμμάτων(!) για «τουριστική ανάπτυξη και εκμετάλλευση», μιας έκτασης που υπο-

τίθεται ότι ανήκει στο Ίδρυμα «Παναγία Ακρωτηριανή». Η σύμβαση υπεγράφη μεταξύ εκπροσώπων του Δ.Σ. του εκκλησιαστικού ιδρύματος και της αγγλικής — όπως εμφανίζεται — εταιρείας «Loyal-World Limited».

Σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, τα έρ-

γα θα εκτελέσει κοινοπραξία ελλήνων κατασκευαστών με επικεφαλής την εταιρεία «ΑΚΤΩΡ» του εκδότη του Έθνους Γ. Μπόμπολα, που έχει ήδη υπογράψει με την αγγλική εταιρεία στην οποία συμμετέχει και ο Όμιλος Λάτση.

Το επενδυτικό πρόγραμμα που ανακοίνωσε η εταιρεία ξεπερνά τα 200 δισ. δρχ. και προβλέπει ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις δυναμικότητας 7.000 κλινών, με 5 «χωριά» στα οποία θα περιλαμβάνονται γήπεδα γκολφ, αθλητικές εγκαταστάσεις, θέατρο, εκθεσιακά κέντρα, συνεδριακά κέντρα «για ανάγκες και σκοπούς εκκλησιαστικούς»(!), μαρίνα, εμπορικά κέντρα κ.λπ., κ.λπ... Σύμφωνα με τη σύμβαση, η έκταση των 26.000 στρεμμάτων παραχωρείται για 40 χρόνια και προβλέπεται η δυνατότητα παράτασης για άλλα 40 χρόνια! Το μοναστηριακό Ίδρυμα θα εισπράξει το ποσό των 2,5 δισ. δραχμών.

Όμως υπάρχει εκκρεμοδικία μεταξύ της Μονής Τοπλού και του ελληνικού δημοσίου σε σχέση με την ιδιοκτησία της τεράστιας αυτής έκτασης: Η υπόθεση της εκχώρησης από τη Μονή Τοπλού των 26.000 στρεμμάτων είχε ανακινηθεί πριν από τρία χρόνια, αλλά συνάντησε την αντίδραση του ελληνικού δημοσίου αφού η έκταση αποτελούσε κληροδότημα. Τότε είχε συσταθεί το Ίδρυμα «Παναγία Ακρωτηριανή» στο οποίο περιήλθαν με δωρεά από το Μονή Τοπλού, τα 26.000 από τα συνολικά 32.000 στρέμματα, τα οποία υποτίθεται ότι αποτελούν ιδιοκτησία του μοναστηριού.

Με απόφαση του Εφετείου Κρήτης — της 22/23 του 1997 — δεν επιτρεπόταν η παραχώρηση της μοναστηριακής περιουσίας στο Ίδρυμα «Παναγία Ακρωτηριανή» ούτε και η υπογραφή σύμβασης με εταιρείες για «αξιοποίησή» του. Η υπόθεση παραπέμφθηκε στον Άρειο Πάγο και συζητήθηκε στις 18.3.98 αλλά απόφαση δεν έχει εκδοθεί μέχρι σήμερα. Παρ' όλα αυτά, το Ίδρυμα προχώρησε στην υπογραφή συμβάσεως!

Δεν θα επιμείνουμε περισσότερο στις νομικές πλευρές της ιστορίας αυτής. Συγκρατούμε μόνον ότι παρά την εκκρεμοδικία και παρά τις δηλώσεις του υπουργού Οικονομικών κ. Δρυ, το Ίδρυμα προχώρησε σε ασυγκράτητο!

Έτσι, την Τρίτη 21 Ιουλίου το απόγευμα,δόθηκε συνέντευξη Τύπου στο Μοναστήρι Τοπλού στην οποία παρευρέθησαν ο πρόεδρος του Δ.Σ. του ιδρύματος «Παναγία Ακρωτηριανή» Μητροπολίτης Ιεραπότνης και Σητείας κ. Ευγένιος, ο ηγούμε-

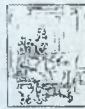
Από τον τοπικό
τύπο της
Σητείας:
Με το βλέμμα
στον 21ο αιώνα
αλλά με
εμπλοκές...

"Μονή Τοπλού" Με το βήμμα στον 21° αιώνα.

Η συνέντευξη τύπου του Ιδρύματος "Παναγία η Ακρωτηριανή", μετά την υπογραφή της συμφωνίας, με την Αγγλική Κοινοπραξία

ΝΕΑ ΕΠΑΡΧΙΑ

ΕΠΙΛΕΞΗ ΑΓΓΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ, ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 28 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1998 ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' - ΧΡΟΝΟΣ 1ος ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 485 ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 200

**Η αντιφατική και ανεύθυνη πολιτική
του Υπουργείου Οικονομικών προκάλεσε**

ΕΜΠΛΟΚΗ

**στο δέμο της αξιοποίησης
της Μοναστηριακής περιουσίας**

Σε συνεργασία με την Αγγλική Εταιρεία **LOYAL WARD LIMITED**
ΛΑΤΣΗΣ ΚΑΙ ΜΠΟΜΠΟΛΑΣ

ΕΠΕΝΔΥΟΥΝ ΣΤΟ ΒΑΪ

Σε 250 δισ. ανέρχεται το ύψος της επένδυσης

νος της Μονής Τοπλού κ. **Φιλόθεος Σπανουδάκης**, ο δήμαρχος Σητείας κ. **Νίκος Κουρουπάκης**, ο πρόεδρος της κοινότητας Παλαικάστρου (στην περιοχή του οποίου βρίσκεται η επίδικη περιοχή) κ. **Καφεσάκης**, ο νομαρχιακός σύμβουλος κ. **Τσικαλάκης**, ο νομικός σύμβουλος του Ιδρύματος κ. **Κοντογιαννόπουλος** και σύσσωμο το Δ.Σ. του Ιδρύματος! Αν και είχε προαναγγελθεί η παρουσία τους, τελικά οι εκπρόσωποι της Loyal-World Limited δεν εμφανίστηκαν στην πανηγυριώτικη αυτή συνέντευξη Τύπου. Μίλησαν πάντως ο Μητροπολίτης, ο ηγούμενος, ο νομικός σύμβουλος, ο πατήρ Γουλιέλμος και ο δήμαρχος Σητείας κ. Κουρουπάκης, ξεπερνώντας ο ένας τον άλλο σε θριαμβευτικούς λόγους για το «μεγάλο έργο» που θα «ζωτανέψει τον τόπο».

Εν κατακλείδι, έγινε ιδιαίτερα εύφημος μινεία στον υφυπουργό Δρυ, τον υπουργό Δικαιοσύνης **Ευάγγελο Γιαννόπουλο** αλ-

λά και στον ίδιο τον πρωθυπουργό **Κ. Σημίτη**! Γιατί άραγε; Μήπως γιατί όλοι μαζί παρέβλιναν τα ουσιαστικά και νομικά προβλήματα της υπόθεσης; Μήπως οι άνθρωποι του Ιδρύματος γνωρίζουν καλύτερα από όλους εμάς τις καλές υπηρεσίες τους; Γιατί ευχαριστούν τον υφυπουργό Οικονομικών και τον υπουργό Δικαιοσύνης; Τους υποσχέθηκαν κάλυψη και ευνοϊκή δικαστική απόφαση του Αρείου Πάγου; Και ο κ. πρωθυπουργός πώς και συμπεριλαμβάνεται αίφνης στους «καλούς φίλους» του Ιδρύματος; Μήπως εσείς ακούσατε τίποτε για τη μοναδική αυτή ιστορία; Είναι ερωτήματα στα οποία θα πρέπει όλοι αυτοί να απαντήσουν.

Και κάτι άλλο ιδιαίτερα σημαντικό: Πώς συντονίζονται τα μεγαλεπήβολα «αναπτυξιακά σχέδια» με άλλες ήδη δρομολογημένες προσπάθειες στη Σητεία για ήπια ανάπτυξη; Αναφέρουμε μόνον το ήδη λειτουργούν αιολικό πάρκο της ΔΕΗ και το

προγραμματιζόμενο άλλο νέο αιολικό πάρκο της Εταιρείας Ανάπτυξης Σητείας. Ένα βήμα μπροστά, δύο βήματα πίσω...

ΝΕΕΣ ΕΜΠΛΟΚΕΣ

Αλλά νέα εκκρεμότητα προέκυψε στις 10 Αυγούστου: Ο πληρεξούσιος δικηγόρος ενός δεύτερου ομίλου — των εταιρειών «IPC International Planning and Construction Establishment» που έχει έδρα στο Λιχτενστάιν και της «Universale Bau Aktiengesellschaft», που εδρεύει στη Βιέννη — στέλνει στο υπουργείο Οικονομικών εξώδικο στο οποίο καταγγέλλει σειρά παραβάσεων που σημειώθηκαν κατά την υπογραφή της συμβάσεως. Οι δημοσιογραφικές πληροφορίες λένε ότι η προσφορά του Ομίλου αυτού ήταν κάπως υψηλότερη από εκείνη του αγγλικού ομίλου. Αλλά το εξώδικο αμφισβητεί ευθέως και τη «δυνατότητα και φερεγγυότητα» της αγγλικής εταιρείας ενώ κάνει σαφείς υπαινιγμούς για παράνομες δοσοληψίες. Αναφέρει ακόμη παλαιότερη δήλωση του υπουργού κ. Δρυ ότι δεν επρόκειτο να κινηθεί οιαδήποτε διαδικασία προτού λυθεί η δικαστική διένεξη μεταξύ του ελληνικού δημοσίου και της Μονής Τοπλού αφού μάλιστα «τα έργα που προτείνονται να εκτελεστούν για την αξιοποίηση (sic) της εκτάσεως του ιδρύματος (σ.σ. της «Παναγίας Ακρωτηριανής»), πραγματοποιούνται κατά 70% περίπου στις εκτάσεις που ανήκουν στο Ελληνικό Δημόσιο».

Εμείς δεν σταματούμε στις μεταξύ των δύο ομίλων αντιδικίες και ούτε μας ενδιαφέρουν. Θέλουμε όμως να διατυπώσουμε μερικές «απορίες» και να υποβάλουμε μερικά ερωτήματα.

Θα διατυπώσουμε κατ' αρχάς μια απορία: Γιατί η μοναστηριακή διοίκηση και η Μητρόπολη Ιεραπύτνης αποφάσισε να «αξιοποιήσει» την τεράστια σε έκταση μοναστηριακή περιουσία;

Σ' αυτό το ερώτημα προσπαθεί να απαντήσει με την απарίθμηση των σκοπών του Ιδρύματος που έκανε ο πατήρ Γουλιέλμος στην συνέντευξη Τύπου της 21.7.98. Μεταξύ αυτών είναι η ίδρυση σχολών αγιογραφίας και ξυλογραφίας, η παραγωγή ταινιών θρησκευτικού περιεχομένου, η ίδρυση κέντρου προστασίας της οικογένειας(!), ίδρυση παραρημάτων του ιδρύματος κ.ά.

Φαίνεται όμως ότι ούτε ο πατήρ Γουλιέλμος ούτε οι εγκέφαλοι του υπουργείου Οικονομικών, οι νομαρχιακοί σύμβουλοι και

Σ' αυτό το τοπίο η «Παναγιά Ακρωτηριανή» και η Loyal-World Limited, θα εγκαταστήσουν 7.000 τουρίστες.

οι λοιποί αναρωτήθηκαν ποτέ τι σημαίνει η ξαφνική εισβολή επιχειρηματιών που θα οικοδομήσουν τα τουριστικά χωριά. Δεν είναι βέβαια ευαγές ίδρυμα η Loyal-World Limited. Για άλλα ενδιαφέρεται και άλλα έχει στα προγράμματά της.

ΤΙ ΕΓΙΝΕ Η ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ;

Κανείς φωστήρας δεν αναρωτήθηκε πώς θα προστατευθεί η Σητεία που αποτελεί σήμερα τη μόνη όαση στην Κρήτη η οποία έχει πάρει τον κατήφορο μιας αλόγιστης «τουριστικής ανάπτυξης». Η Σητεία διασώζει μέχρι στιγμής σε μεγάλο βαθμό την καθαρότητα ενός μοναδικού τοπίου και ένα περιβάλλον πλούσιο σε αρχαιολογικούς τόπους. Η αρχαία Ίτανος, λ.χ., περιλαμβάνεται μέσα στην περιοχή «δραστηριότητας» της αγγλικής εταιρείας. Το Βάι είναι κι αυτό τμήμα των «αναπτυξιακών σχεδίων». Και ποιος θα μπορέσει να προβλέψει τις μεταβολές στον κοινωνικό ιστό της επαρχίας; Ας φυλλομετρούσαν τη μελέτη του ΕΚΚΕ (συνέκδοση με τον ΕΟΤ) που κυκλοφόρησε πριν από τρία χρόνια (1995) με τίτλο «Οι Κοινωνικές Επιπτώσεις του Τουρισμού στους Νομούς Κερκύρας και Λασιθίου» (επιμέλεια του ερευνητή Π. Τσάρετα) και όπου λεπτομερειακά καταγράφονται τα επακόλουθα της τουριστικής «ανάπτυξης» σε δύο περιοχές με την πιο πυκνή τουριστική δραστηριότητα στη χώρα μας (περιοχή νομού Κερκύρας και

περιοχή Ιεράπετρας και Αγίου Νικολάου στο Λασιθί) και να την αντιπαραβάλλουν με την κοινωνική δομή στην επαρχία Σητείας όπου διασώζονται ακόμη πολλά από εκείνα που οφείλουμε να προστατεύσουμε.

Μια πρόγευση του τι πρόκειται να γίνει μπορεί να έχει κανείς από το περιώνυμο «χωριό» του Τροχανά που στηθηκε άξενο και παράξενο έξω από τη Σητεία, το χωριό της «πυραμίδας Τροχανά» για το οποίο έχουν πληροφορηθεί αρκετά οι αναγνώστες του περιοδικού.

Είναι απορίας άξιο πώς οι σεβάσμιοι —όλοι κι όλοι τρεις— μοναχοί που μονάζουν στο Μοναστήρι του Τοπλού δεν αναρωτήθηκαν για στοιχειώδη θέματα. Και πώς θα δικαιολογήσει ο άγιος Ιεραπύτνης και Σητείας το ξεπούλημα μιας τεράστιας σε έκταση και μοναδικής σε σημασία περιοχής προκειμένου να συσταθούν σχολές αγιογραφίας και ξυλογραφίας; Καλά για τόσο αφελείς μας λογαριάζουν μοναχοί, άγιοι πατέρες, κοσμικοί, υπουργοί και λοιποί πολιτειακοί παράγοντες; Όλα θα θυσιάσουν στα αδηφάγα συμφέροντα των αφανών διαπλεκόμενων; Για τη συγκεκριμένη περίπτωση διάβαζε Λάτσης και Μπόμπολας. Κυρίως, όμως, διάβαζε «ξεπούλημα» μιας περιοχής μοναδικού κάλλους και ιστορικής-εθνικής σημασίας.

Χ.Γ.Π.

Η παραίτηση Παπούλια στον ΟΤΕ και η ομάδα των «κολλητών» του κυρίου Σημίτη

του Δημήτρη Στρατούλη

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ του κ. Παπούλια, και το πολιτικό πρόβλημα που προκάλεσε θα ήθελα να κάνω ορισμένες επισημάνσεις:

1. Ο κ. Παπούλιας είχε την πολιτική ευθύνη ως πρόεδρος του Δ.Σ. για τον ΟΤΕ και ως εκ τούτου του σοβαρό μερίδιο ευθύνης για τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν στον ΟΤΕ τα δύο τελευταία χρόνια, και στο παρόν σημείωμά μας είναι σαφές ότι δεν έχουμε καμία πρόθεση να τον αγιοποιήσουμε.

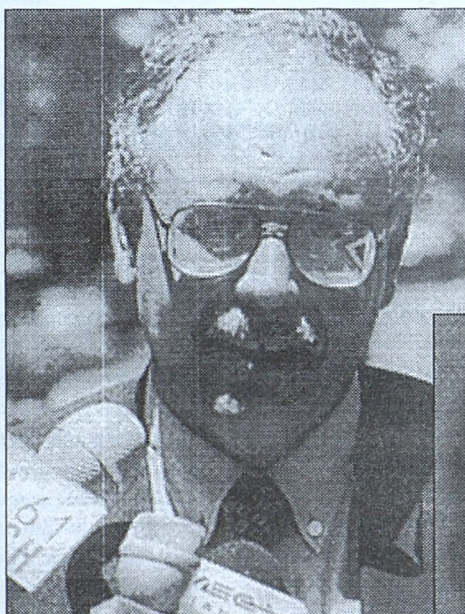
2. Ωστόσο, η παραίτησή του θέτει εκ των πραγμάτων ορισμένα ερωτήματα για τις σχέσεις του με τον Διευθύνοντα Σύμβουλο κ. Χρυσολούρη και με τις πρωτοβουλίες του τελευταίου:

α) Για αποψίλωση των αρμοδιοτήτων του από τον κ. Χρυσολούρη και για την υποκατάσταση αρμόδιων Υπηρεσιών του ΟΤΕ από συμβούλους του, που έχει προσλάβει τελευταία και τους έχει τοποθετήσει σε στρατηγικής σημασίας θέσεις και χειρίζονται εν λευκώ και με αδιαφάνεια κρίσιμες επιχειρησιακές υποθέσεις ερήμην των θεσμοθετημένων οργάνων Διοίκησης του ΟΤΕ.

β) Για τις μεγάλου ρίσκου και αβέβαιης αποδοτικότητας επενδύσεις του ΟΤΕ στα Βαλκάνια και στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, χωρίς να υπάρχουν σχετικές μελέτες σκοπιμότητας που να αποδεικνύουν την χρησιμότητά τους και χωρίς επίσης να υπάρχουν συλλογικές αποφάσεις του Δ.Σ.

του ΟΤΕ, με βασικό κριτήριο την εξυπηρέτηση ελληνικών ή αμερικανικών εταιρειών που θέλουν με τα χρήματα του ΟΤΕ και των ελλήνων πολιτών να διεισδύσουν στις αγορές αυτών των χωρών (580 δις.

δρχ. για την εξαγορά του 35% του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών της Ρουμανίας σε συνεργασία με την αμερικανική εταιρεία SBC που θα συνεισέφερε μόνο 35 δις. δρχ., 60 δις.

Οι «κολλητοί» Γ. Χρυσολούρης (επάνω) και Δ. Παπούλιας (κάτω).

δρχ. για την εξαγορά του αντίστοιχου Οργανισμού της Μολδαβίας με εκπρόσωπο του ΟΤΕ τον Διευθύνοντα Σύμβουλο της INTRAKOM, ο οποίος όμως ταυτόχρονα είναι και πρόεδρος της Μολδαβίας στη χώρα μας κ.λπ., κ.λπ.).

γ) Για το τέταρτο κύμα μετοχοποίησης του ΟΤΕ, που δρομολογείται τον Οκτώβριο, με το οποίο ανοίγουν οι πόρτες για αντιγραφή της πολιτικής της κυβέρνησης της Ν.Δ. του 1993, που είχε όμως ως αποτέλεσμα να καταρρεύσει, και για ολοκλη-

ρωτική ιδιωτικοποίησή του, με δραματικές συνέπειες για τους εργαζόμενους και τους πολίτες.

δ) Στην κατάληξη αυτής της αντιπαράθεσης των δύο θεσμικών προσώπων του ΟΤΕ υπέρ του Χρυσολούρη συνέβαλε ο βασικός ενδιαφερόμενος για τις προμήθειες του ΟΤΕ (Σωκράτης Κόκκαλης), τον οποίο φαίνεται ότι τελικά άκουσε ο πρωθυπουργός για να αποφασίσει ποιον «φίλο» του από τους δύο θα στηρίξει.

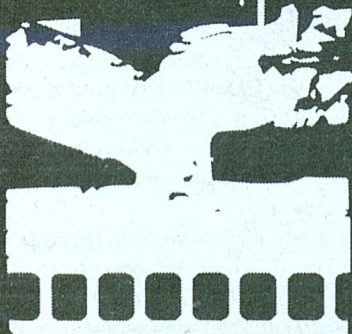
3. Ο κ. Παπούλιας, λόγω της προοδευτικής του παράδοσης, αξιοποιήθηκε ως άλλοθι από τον κ. Σημίτη για την εφαρμογή των δεξιόστροφων πολιτικών του στον

ΟΤΕ. Ωστόσο, κάποια στιγμή ήταν επόμενο αυτή η παράδοση του κ. Παπούλια να συγκρουστεί με τις καθαρά νεοφιλελεύθερες αντιλήψεις και πρακτικές του «απολιτίκ» τεχνοκράτη κ. Χρυσολούρη, που αποβλέπει πλέον στην ολοκληρωτική ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ.

Ηθικό δίδαγμα: Η πρακτική της κυβέρνησης να χρησιμοποιεί κεντροαριστερούς για την εφαρμογή κεντροδεξιών και νεοφιλελεύθερων πολιτικών αποδεικνύεται τελικά αδιέξοδη και για την ίδια αλλά και γι' αυτούς τους κεντροαριστερούς.

4. Η χρησιμοποίηση «φίλων» του κ. Σημίτη (φίλος ο Παπούλιας, φίλος ο Χρυσολούρης, φίλος και ο Ράπανος που έρχεται να αντικαταστήσει τον πρώτο), θέτει εκ των πραγμάτων ζήτημα δημοκρατίας και λειτουργίας των θεσμών στον τόπο μας, αφού τελικά αντί για κυβέρνηση των εκσυγχρονιστών φαίνεται ότι έχουμε μία διακυβέρνηση των «κολλητών».

Κινηματογραφιστής

Κυκλοφορεί στα περίπτερα

• Ζητούνται παραγωγοί

Ο Μάνος Ευστρατιάδης, νέος πρόεδρος του ΕΚΚ, παραχωρεί την πρώτη εφ' όλης της ύλης συνέντευξη στον Κινηματογραφιστή

• Ο Στοράρο και ο Μπούλγουορθ

Ο εφευρέτης του steadicam γράφει για τον μεγάλο οπερατέρ

• Και σπαρ, και δημιουργός

Τα δύο πρόσωπα του σκηνοθέτη και πρωταγωνιστή Γ. Μπάττυ

• Οι ταινίες μικρού μήκους και το περιθώριο

Με αφορμή το Φεστιβάλ Δράμας, κείμενα για τις ταινίες μικρού μήκους, Συνέντευξη του Αντώνη Παπαδόπουλου, υποψήφιου καλλιτεχνικού διευθυντή του Φεστιβάλ.

Και η περίπτωση του Ορπερχάουζεν

• «Όταν μεγαλώσω θα γίνω παραγωγός»

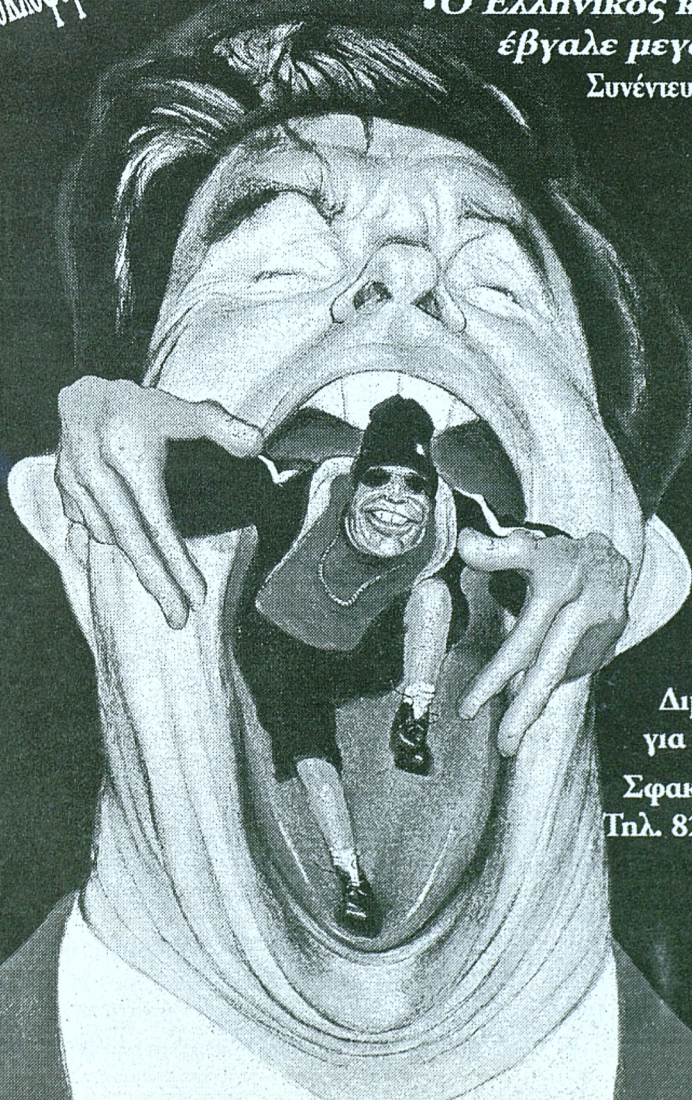
Ο Σταύρος Τσιώλης για τη νέα του ταινία, τους ηθοποιούς, τους παραγωγούς στον κινηματογράφο, τα εισιτήρια και την πραγματική συγκίνηση

• Κινηματογραφική εκπαίδευση

Ρεπορτάζ για τις ελληνικές σχολές που διδάσκουν σινεμά

• Ο Ελληνικός κινηματογράφος έβγαλε μεγάλους οπερατέρ

Συνέντευξη με τον Νίκο Γαρδέλη

Διμηνιαίο Περιοδικό
για τον Κινηματογράφο

Σφακίων 1, 10439 Αθήνα
Τηλ. 8227624, Fax: 8227848

Η ανανέωση του ΞΥΣΤΟΥ ξέει τις πληγές του εκσυγχρονισμού

του Στέλιου Καφαντάρη

Μια αμαρτωλή σύμβαση που υπογράφηκε από την κυβέρνηση Μητσοτάκη κατά την πτώση της θα περίμενε κανείς ότι θα ήταν μέσα στις προτεραιότητες του θριαμβευτικού προεδρικού ΠΑΣΟΚ του 1993 να διορθωθεί ή και να ανατραπεί με κάθε μέσον έστω και στα όρια της νομιμότητας.

Το ΠΑΣΟΚ του 1981 μάς είχε δείξει ότι μπορεί να επινοεί οδούς διαφυγής ακόμα και από καλώς θεμελιωμένα έργα (π.χ. πανεπιστημιακά νοσοκομεία) με το πρόσχημα της μεταβολής επί το σοσιαλιστικότερον. Και όμως, το ΠΑΣΟΚ του 1993 επέλεξε τον ρόλο του σιωπηλού παρωστάτου της σύμβασης. Αναναφέρομαι στην σύμβαση για το Στιγμιαίο Κρατικό Λαχείο (ΞΥΣΤΟ).

Άμεσα προκύπτει η παρατήρηση ότι ο απλός κανόνας ανατροπών τον οποίο μας δίδαξε διά της πρακτικής μεθόδου της ευρείας εφαρμογής το ΠΑΣΟΚ καταλύεται τουλάχιστον όταν εργολάβος είναι ένας από τους διαχρονικούς δεσπότες των συμβάσεων του δημοσίου όπως είναι ο Κόκκαλης.

Ασφαλώς δεν περιμέναμε να ανατρέψουν την σύμβαση οι εκσυγχρονιστές παρά την εκπεφρασμένη συνταγή τους για διαφάνεια που περικλείει και την ρητορεία «κατά της αρπαχτικής». Τουλάχιστον

αυτοί

μπορεί και να νόμισαν ότι η ομαλή πορεία ανάπτυξης της χώρας επιβάλλει και συνεπάγεται και τον σεβασμό των συμβάσεων – ιδίως αυτών που απορρέουν από διεθνείς διαγωνισμούς. Βεβαίως και εδώ υπάρχουν ολίγες εξαιρέσεις, αλλά μόνον όταν είναι κραυγαλέα η κερδοσκοπία, όπως, π.χ., στην περίπτωση καζίνο στον Φλοίσβο.

Καθ' όλο αυτό το χρονικό διάστημα, η κατακραυγή μπορεί να μην ήταν γενική, ήταν όμως σταθερή και η κριτική κατά της σύμβασης ουσιαστική. Όσα μέτρα κατα-

πραΐνσεως της αντίδρασης έπαιρνε ο αρμόδιος υφυπουργός Οικονομικών κ. Δρυσ, τόσο πιο ένοχη παρουσιαζόταν η υπόθεση. Παραδείγματος χάριν, έστειλε επιτροπή σε ξένες χώρες να δει τις εκεί μεθοδεύσεις –πρωτόγονο μέτρο αφ' εαυτού η κάθε επίσκεψη, λες και δεν μπορούσε να ληφθεί η γνώση με άλλον εγκυρότερο και φθηνότερο τρόπο–, όπου επιβεβαιώθηκε ότι το

όφελος του Ελληνικού Δημοσίου είναι πολύ χαμηλό, ο έλεγχος ανύπαρκτος και ίσως αδύνατος με τα εδώ κρατούντα και τα γενικά έξοδα που χρεώνει ο εργολάβος εξωφρενικά.

Μετά απ' όλα αυτά, όσο ισχυρός και αν φαίνεται ο Κόκκαλης, όσο και αν η κατακραυγή αποδίδεται σε αντίθετα παρομοίως διαπλεκόμενα συμφέροντα θα περίμενε κανείς ασφαλώς να μην ανανεωθεί η αμαρτωλή σύμβαση κατά την λήξη της αλλά να προκηρυχθεί νέος διαγωνισμός, έστω για το θεαθήναι. Αλλωστε δεν ήταν και η μοναδική σύμβαση του Κόκκαλη με το Δημόσιο ώστε να φοβούνται οι εκσυγχρονιστές την μήνιν ανθρώπου εν απογνώ-

σει. Δόξα τω Θεώ ο Κόκκαλης έχει τρισεκατομμυρίων «ανεκτέλεστο υπόλοιπο» όπως ατυχώς λέγεται από τους χρηματιστές το τρέχον δούνα λαβείν.

Ο «ΕΥΣΤΟΣ» ΠΟΛΕΜΟΣ

Και όμως, παρά τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω και όσα άλλα μπορούν οι αναγνώστες να φανταστούν, οι εκσυγχρονιστές ανανέωσαν την σύμβαση στις 31 Ιουλίου, χωρίς καμία ουσιαστική μεταβολή στους όρους του 1993, παρά μόνο την διατύπωση οιοσδήποτε ευχής ότι ο έλεγχος των εισπράξεων θα γίνει, χωρίς ιδιαίτερη πίεση, εντός έτους, ηλεκτρονικότερος και επομένως εντονότερος.

Η προϊστορία αυτής της ανανέωσης είναι γνωστή στο Πανελλήνιο, τουλάχιστον μέσα από τις διαμάχες των διαπλεκόμενων συμφερόντων. Στο ζήτημα του Ξυστού κύριος πόλεμος του Κόκκαλη υπήρξε ο Τεγόπουλος, ο οποίος μέσω *Ελευθεροτυπίας* κατά το τελευταίο τρίμηνο –βοηθούμενος και από το πρόσφορο λεκτικό σχήμα– απηύθυνε «7 Ξυστά ερωτήματα» στον κ. Σημίτη, εμμέφτο για «7 Ξυστά ψεύδη» την κυβέρνηση και εχλεύαζε για τις «7 Ξυστές αφέλειες» τον υφυπουργό Οικονομικών κ. Δρυ.

Η φανατική επιμονή του Τεγόπουλου σε ένα σκάνδαλο μικρής μάλλον εμβέλειας είναι δυσερμηνευτή. Ο Τεγόπουλος δεν φαίνεται να έχει επενδεδυμένα συμφέροντα σε ανταγωνιστικές εταιρείες ως προς το Ξυστό, ίσως όμως αποβλέπει σε ανάπτυξη ρύμης για άλλες εκχωρήσεις στον χώρο των Μέσων που θα έρθουν ως αντισταθμιστικά έναντι της κυβερνητικής εύνοιας υπέρ Κόκκαλη.

Ίσως αυτό φαίνεται απλοϊκό σχήμα, έχει όμως εφαρμοσιμότητα αποδεδειγμένη στην πράξη, όρα και την δημοτικότητα που έχουν τα Μέσα ως «διέξοδοι» επενδύσεων των ποικίλων εργοληπτών. Δηλαδή εν ολίγοις, ομιώζει για το Ξυστό ο Τεγόπουλος, αλλά ταντοχρόνως δεν αποκλείεται να υπενθυμίζει στην κυβέρνηση το χρέος της για αντίστοιχη επιδιώφιυση στο εγγύς μέλλον.

Ότι εν γένει υπάρχει διασύνδεση των διαπλεκόμενων ασφαλώς δεν χωράει αμφιβολία. Λόγου χάρι οι βρισίξ Τεγόπουλου προς «ΚοκαΛίνο» είχαν σαν μάλλον αναπάντεχη αλλά πάντως θετική συνέπεια για την δημοσιογραφία την κατάργηση του «Καραγκιοζάκου» του Βήματος (βλ. και σημείωμα στο *Αντί* της 22.5.98, όπου προτείνεται για τον Τεγόπουλο ο τίτλος του επίτιμου αρχισυντάκτη του *Βήματος*).

Βεβαίως δεν αποκλείεται, η μανία Τεγόπουλου να είναι μια απλή και ευθεία άσκηση

των δικαιωμάτων ενός πολίτη για αντίσταση στις αυθαιρεσίες της κυβέρνησης και των εργολάβων, ενός πολίτη με ομολογουμένως περισσότερες τεχνικές δυνατότητες από τους υπολοίπους. Ίσως είναι η αντίδραση στο υπαρξιακό θέμα, ιδίως όταν το βιοποριστικό ζήτημα με την ευρύτερη έννοια έχει πλέον επιλυθεί. Μακάρι οι ισχυροί να ελέγχουν πάντοτε με αυτό το μένος και την συστηματικότητα τις αυθαιρεσίες του Κράτους έστω και μόνο για να ικανοποιήσουν την υστεροφημία τους.

Όποια και αν είναι η αλήθεια, αυτή η διαμάχη έφερε στο φως ενδιαφέρουσες σκανδαλώδεις μεθοδεύσεις, πράγμα που αποτελεί ανέλπιστο κέρδος για τον λαό, δεδομένου ότι συνήθως τα παρασκήνια των συμβάσεων είναι γνωστά μόνο στους συμβαλλομένους και σε ελάχιστους αντιπάλους. Εν πρώτοις η ημερομηνία σύναψης της σύμβασης είναι η 8η Σεπτεμβρίου 1993, πρακτικώς η ημέρα παραίτησης της κυβέρνησης Μητσotάκη. Οι λόγοι τις καθυστερήσεως της επικύρωσης της σύμβασης δεν μπορεί να αποδοθούν σε ολιγωρία ενός τεχνοκράτη, του υφυπουργού Οικονομικών κ. Πέτρου Δούκα, δοκιμασμένου από χρόνια για την απόδοση της εργασίας του στον ιδιωτικό τραπεζικό τομέα, πρέπει μάλλον να οφείλονται σε δισταγμούς περί την εφαρμογή, προς τιμήν του κ. Δούκα βεβαίως.

Ασφαλώς δεν περιμέναμε από τον κ. Δούκα να αντισταθεί ολοκληρωτικά στην ύστατη αυτή επιθυμία του πρωθυπουργού του. Άλλωστε όπως έχει συμβεί και στο παρελθόν, π.χ., με τις ψηφιακές συνδέσεις του 1990, ο Κόκκαλης ούτε συνοδοιπορεί ούτε αποκλείεται πολιτικά από κανένα κόμμα. Σε συμπλήρωμα των όσων γράφονται στην αρχή του κειμένου περί ανατροπών, αν ο Μητσotάκης δεν έστεργε, πιθανώς το ΕΥΣΤΟ να ήταν η πρώτη σύμβαση του τροπαιοφόρου ΠΑΣΟΚ του '93.

ΛΕΟΝΤΕΙΑ Η ΣΥΜΒΑΣΗ

Η σύμβαση φαίνεται λεόντεια διά γυναικός οφθαλμού, αφήνοντας κατά μέρος το θεμελιώδες ζήτημα αν ο λαός αξίζει να οδηγείται σε παιχνίδια τύχης έστω και υπέρ του Δημοσίου. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, προέβλεπε μεγαλύτερα έξοδα υπέρ του αναδόχου από αντίστοιχες περιπτώσεις άλλων χωρών (π.χ. 12% επί των ακαθάριστων εισπράξεων αντί 3%-5%), μικρότερο ποσοστό για το Δημόσιο (32,6% αντί ενός εύλογου μέσου όρου 40%), και μικρότερα διανεμόμενα κέρδη (45% αντί 50%).

Για να γίνουν αντιληπτές αυτές οι διαφορές αρκεί να σημειωθεί ότι τα ακαθάριστα ετήσια έσοδα είναι της τάξεως των 100 δις. δρχ., οπότε κάθε ποσοστιαία μονάδα ισοδυναμεί περίπου με ένα δις. Δηλαδή, μόνο από την διαφορά γενικών εξόδων ακόμα και με αναγνώριση της κακοδιαμονίας της παραγωγικότητας στη χώρα μας, η κοινοπραξία Κόκκαλη έχει συνολικά υπερκέρδη από την σύμβαση περί τα 35 δις. δρχ.

Ωστόσο, αυτό που έπασχε κυρίως στο σύστημα ήταν η έλλειψη αξιοπιστίας των στοιχείων. Δηλαδή το Δημόσιο δεν είχε τρόπο ελέγχου ούτε των ακαθάριστων εισπράξεων ούτε των διανεμόμενων κερδών, και επαφίετο στον πατριωτισμό του Κόκκαλη για την αλήθεια των στοιχείων. Όπως άλλωστε προσφυώς ετόνισε και ο ίδιος όταν εμφανίστηκε τον Ιούνιο στην επιτροπή της Βουλής, βαθύς γνώστης των δημοσίων λειτουργιών, το κράτος παίρνει πολύ περισσότερα απ' όσα υπολόγιζε, και στο κάτω κάτω, ας επινοούσε το Δημόσιο –αν ήταν δυνατόν!– έναν δικό του τρόπο ελέγχου.

Αντί λοιπόν νέου διεθνούς αγωνισμού που θα είχε ως σκοπό την θεραπεία ή έστω, για τους κυνικούς, την φαινομενική καταστολή των κακώς κειμένων, η κυβέρνηση εξαιρώντας το ΕΥΣΤΟ από τον πόλεμο εναντίον των αρπαχτών, επέλεξε την ανανέωση. Έχει ενδιαφέρον ότι η επιλογή της αυτή έγινε εν γνώσει της τρομακτικής αντίθεσης με τον Τεγόπουλο και την *Ελευθεροτυπία* και κατά μικρότερο βαθμό με την αξιωματική αντιπολίτευση και τον *Ελεύθερο Τύπο*.

Ας σημειωθεί για τους ερευνητές του μέλλοντος ότι ο βουλευτής Καβάλας, Γιώργος Κаланτζής της Ν.Δ. έφερε το βάρος όλων των ερωτήσεων αποκλειστικά, κατά την τελευταία τριετία τουλάχιστον, άγνωστο από πού αντλών το ενδιαφέρον, τα στοιχεία και την εξειδίκευση του τομέα, μέχρι που ανέλαβαν και άλλοι την τελική μεγάλη και μάταιη ευαρινή επίθεση.

Βεβαίως, είναι πιθανότατο ότι η κοινοπραξία Κόκκαλη, καλώς εγκατεστημένη μέχρι σήμερα, και γνωρίζουσα πρόσωπα και πράγματα, θα κέρδιζε και οποιονδήποτε νέο αγωνισμό, οπότε πρακτικώς το αποτέλεσμα δεν θα διέφερε παρά μόνο στο επίπεδο αρχών. Μια τέτοια στάση αδιαφορίας των συνεπειών, για ένα ζήτημα ολοφάνερα ύποπτο, επιτρέπει μία και μοναδική αξιολόγηση. Οδηγεί αβίαστα στο συμπέρασμα ότι ο βρόχος του Κόκκαλη στην κυβέρνηση είναι ισχυρότατος.

Οι Εκσυγχρονιστάι

ΠΡΟΕΔΡΕ... Η ΡΟΣΣΙΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΒΥΘΙΖΕΤΑΙ!

ΕΙΔΕΣ ΤΩΡΑ ΤΙ
ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΙ
ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΜΕΙΣ
ΠΟΥ ΠΑΜΕ
ΚΟΛΥΜΠΟΝΤΑΣ;

Κ. ΚΟΥΦΟΓΕΡΓΟΣ 989

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Βήμα ειρήνευσης;

Με συγκρατημένη αισιοδοξία έγινε δεκτή στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και στην Ουάσινγκτον, η πρόσφατη συμφωνία του προέδρου της Γιουγκοσλαβίας Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς και του ηγέτη των αλβανοφώνων του Κοσσυφοπεδίου Ιμπραήμ Ρουγκόβα. Η συμφωνία απέχει πολύ από το αίτημα των Κοσσοβάρων για πλήρη ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου και δεσμεύει τον Μιλόσεβιτς να αρχίσει διαπραγματεύσεις για τη χορήγηση περιορισμένης αυτονομίας στο Κοσσυφοπέδιο, υπό τον όρο όμως ότι οποιεσδήποτε παραχωρήσεις προς τους Κοσσοβάρους θα αναθεωρηθούν σε διάστημα τριών ως πέντε ετών από την έναρξή τους.

Ως γνωστόν ο Μιλόσεβιτς δέχθηκε σφοδρότατες πιέσεις για να συμφωνήσει με τον Ρουγκόβα, ύστερα από το κοινό ανακοινωθέν της συνάντησης της υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ Μαντλίν Ολμπράιτ με τον ρώσο ομιλόγο της Γεβγένι Πριμακόφ, κατά την πρόσφατη σύνοδο κορυφής της Μόσχας. Από τη ρωσική πρωτεύουσα οι δύο υπουργοί ζήτησαν από τον Μιλόσεβιτς να σταματήσει αμέσως τις επιθέσεις και να προχωρήσει σε διαπραγματεύσεις.

Η συμφωνία του σέρβου προέδρου με τον Ιμπραήμ Ρουγκόβα, κρίνεται ως ένα ενθαρρυντι-

**Η συμφωνία του
σέρβου
προέδρου με τον
Ιμπραήμ
Ρουγκόβα,
κρίνεται ως ένα
ενθαρρυντικό
βήμα προς τη
διακοπή των
εχθροπραξιών
στο
Κοσσυφοπέδιο**

κό βήμα προς τη διακοπή των εχθροπραξιών στο Κοσσυφοπέδιο και μακροπρόθεσμα προ την οριστική διευθέτηση του προβλήματος. Ο χρόνος θα δείξει αν ο Μιλόσεβιτς είτε για άλλη μια φορά το «να», μόνο και μόνο για να κερδίσει χρόνο ώστε να προωθήσει τις δικές του επιδιώξεις. Όμως, το «κλειδί» για την επιτυχία της συμφωνίας θα είναι ο Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσυφοπεδίου, ο οποίος ως γνωστόν αντιτίθεται στις πρωτοβουλίες Ρουγκόβα επειδή τον θεωρεί πολύ ενδοτικό.

Εν τω μεταξύ πληροφορίες που είδαν το φως της δημοσιότητας μιλούν για σχέδιο που προωθείται με στόχο την πραγματοποίηση εκλογών στο Κοσσυφοπέδιο και το οποίο προβλέπει εκλογές σε τρεις μήνες, με τη συμμετοχή Σέρβων και Αλβανών και με τη βοήθεια διεθνών παρατηρητών που θα τις οργανώσουν και θα τις επιβλέψουν.

Όσον αφορά στον ορισμό διεθνούς αντιπροσώπου ο Σλ. Μιλόσεβιτς συνεχίζει να αρνείται την πρόταση της Ε.Ε. να αναλάβει αυτή τη θέση ο Φελίπε Γκονζάλες. Από την πλευρά της, η Ε.Ε. στο άτυπο Συμβούλιο Υπουργών της 6 Σεπτεμβρίου προχώρησε στην απαγόρευση των πτήσεων της JAT (του γιουγκοσλαβικού αερομεταφορέα) στις χώρες μέλη της, μια απόφαση την οποία το Βελιγράδι χαρακτήρισε καταστροφική.

Ολισθαίνει στην άβυσσο

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Παρατάθηκε η κρίση στη Ρωσία μετά την καταψήφιση του υπηρεσιακού πρωθυπουργού Τσερνομύρντιν και στη δεύτερη ψηφοφορία. Ο ρώσος πρόεδρος ετοιμάζει τώρα την επόμενη κίνησή του –το ίδιο και οι Κομμουνιστές–, αν και στο σημείο που έχουν φτάσει τα πράγματα είναι σαφές αφενός ότι η πορεία της ρωσικής οικονομίας δεν είναι αναστρέψιμη στο άμεσο μέλλον –ακόμα και αν η τρίτη ψηφοφορία βγάλει πρωθυπουργό–, και αφετέρου ότι οι θεωρητικοί του φιλελευθερισμού και οι ιθύνοντες του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας δεν μπορούν να επιμένουν πεισματικά στις αφοριστικές συνταγές τους για την οικονομία της αγοράς.

Ενώ η οικονομία της Ρωσίας διολισθαίνει, οι πολίτες της μεγάλης αυτής χώρας στριμώχνονται ανεβαίνοντας τα σκαλοπάτια των ρωσικών τραπεζών, προσπαθώντας να περισώσουν ό,τι μπορούν από τις καταθέσεις τους.

Ο ρώσος πρόεδρος παραμένει μακριά από το Κρεμλίνο και μεθοδεύει σε συνεργασία με τους συμβούλους του την απάντησή του στο αίτημα των Κομμουνιστών «όλα ή τίποτα». Ενδεχομένως, αν δεν φοβόταν

για την ασφάλεια τη δική του και της οικογένειάς του, θα παραιτείτο. Τώρα πρέπει να επιλέξει ή τη στήριξη του Τσερνομύρντιν, τη μετωπική σύγκρουση με τη Δούμα και τις πρόωρες εκλογές ή μια άλλη υποψηφιότητα από τις πέντε που πρότειναν οι

Κομμουνιστές. Δύσκολα βέβαια θα καταφέρει να βρει αυτόν που θα αναλάβει, αυτή τη στιγμή, «να βγάλει τα κάστανα από τη φωτιά». Ο υπηρεσιακός υπουργός **Γεβγένι Πριμακόφ**, που θεωρείται «σταθερή αξία», αρνήθηκε ευγενικά ενώ ο δημοφι-

λής δήμαρχος της Μόσχας ένηψε τας χείρας του, δεδομένου ότι προσβλέπει σταθερά στην προεδρία. Βέβαια υπάρχουν πολλοί αναλυτές που υποστηρίζουν ότι δεν αποκλείεται ο **Λουζκόφ** να πει το «ναι» την τελευταία στιγμή. Ο μόνος που ενδεχομένως θα αναλάμβανε «τη βρώμικη δουλειά» είναι ο πρώην υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας κομμουνιστής **Γιούρι Μασλούκωφ**, ο οποίος είχε την Τετάρτη συνάντηση με τον Τσερνομύρντιν. Ο εκπρόσωπός του πάντως υποστήριξε ότι δεν τον έχει γίνει πρόταση από τον **Γέλτσιν** να αναλάβει την πρωθυπουργία.

Στην περίπτωση που οι Κομμουνιστές εμμένουν στη θέση τους να καταψηφίσουν τον Τσερνομύρντιν γνωρίζουν ότι ρισκάρουν διάλυση της Δούμας και πρόωρες εκλογές. Ο μόνος δρόμος να αποφύγουν τις εκλογές είναι να προωθηθεί η διαδικασία καθαίρεσης του ρώσου προέδρου. Σε μια τέτοια περίπτωση το Σύνταγμα απαγορεύει στον **Γέλτσιν** να διαλύσει το κοινοβούλιο. Ακόμα και αν καταφέρουν όμως να συγκεντρώσουν την απαιτούμενη πλειοψηφία για να περάσει η πρόταση δεν κερδίζουν παρά μια μικρή παράταση ζωής για τη Δούμα μέχρι να βγει η ετυμηγορία του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου που έχει τον τελευταίο λόγο. Πολλοί κομμουνιστές βουλευτές βέβαια θα προτιμούσαν μια έξοδο από την κρίση με μυστική ψηφοφορία που θα τους επέτρεπε να διασφαλίσουν το γόητρό τους και τις έδρες τους από τη μία αλλά και να στηρίξουν τον Τσερνομύρντιν. Τις πρόωρες εκλογές τις απεύχονται, όπως χαρακτηριστικά υποστήριξε την παραμονή της κρίσιμης δεύτερης ψηφοφορίας, ο υπερεθνικιστής ηγέτης **Βλαντιμίρ Ζιρινόφσκι**.

Στη συνέντευξη Τύπου πάντως που δόθηκε την Τετάρτη από την κεντρική επιτροπή του κόμματος υποστήριξαν ότι είναι έτοιμοι να αναλάβουν τη διακυβέρνηση της χώρας και να την βγάλουν από το αδιέξοδο με παρεμβατικά μέτρα που παραπέμπουν στα χρόνια πριν από τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης.

Μάλλον πρόκειται για φιλολογία εσωτερικής κατανάλωσης μιας και η καθοδική πορεία της ρωσικής οικονομίας δεν είναι αναστρέψιμη στο άμεσο μέλλον. Η ισοτιμία του ρουβλίου με το δολλάριο διαμορφώθηκε την περασμένη Τρίτη στα 20,8 ρούβλια για ένα δολλάριο από 18,9 ρούβλια το δολλάριο που ήταν τη Δευτέρα. Το εθνικό νόμισμα της Ρωσίας έχει χάσει το 60% της αξίας του τους τελευταίους τρεις μήνες. Και προς το παρόν τίποτα δεν φαίνεται να μπορεί να βάλει φρένο στη διολίσθησή του. Πολύ περισσότερο που οι ανακοινώσεις του υπηρεσιακού πρωθυπουργ-

παγκόσμια αγορά δεν είναι μεγάλο συνειδοτοποιούν παρ' όλα αυτά ότι δεν μπορούν να αδιαφορήσουν και να αφήσουν τη ρωσική οικονομία στον κατήφορό της. Παρά την ανάκαμψη των τελευταίων ημερών στις χρηματιστηριακές αγορές, οι συνέπειες της διολίσθησης της ρωσικής οικονομίας γίνονται αισθητές, κυρίως στην Ευρώπη, όχι μόνο στους πιστωτές αλλά και σε παραγωγούς και κτηνοτρόφους που υπολόγιζαν στον σημαντικό όγκο εξαγωγών προς τη Ρωσία. Η μεταστροφή της ευρωπαϊκής πολιτικής είναι σαφής ακόμα και αν επίσημα επιμένουν στην πρακτική

της μη εκταμίευσης νέας οικονομικής βοήθειας.

Η αρχή έγινε με το κοινό ανακοινωθέν του Σάλτζουμπουργκ, όπου οι «15» επισήμαναν –για πρώτη φορά– την ανάγκη οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις να αποκτήσουν κοινωνικό πρόσωπο. Την Τρίτη ήρθαν οι δηλώσεις των υπουργών Εξωτερικών της Γαλλίας και του Λουξεμβούργου για να επισημάνουν ότι «η κοινωνική διάσταση του προβλήματος της Ρωσίας δεν ελήφθη σοβαρά υπόψη από τα προγράμματα του ΔΝΤ... Οι συνταγές που προτάθηκαν είχαν μεγάλη δόση ελεύθερης αγοράς. Μια οικονομία της αγοράς με κοινωνικό πρό-

Το αδιέξοδο της οικονομικής κρίσης στη Ρωσία αποτυπωμένο στο πρόσωπο ενός ρώσου πολίτη.

γού Τσερνομύρντιν από τη μία και του υπηρεσιακού αντιπροέδρου της κυβέρνησης **Μπορίς Φιοντόρωφ** είναι τουλάχιστον αντικρουόμενες και αντιφατικές. Από τις εξαγγελίες για «οικονομική δικτατορία» του Τσερνομύρντιν και την προαναγγελία της κοπής πληθωριστικού χρημάτων φτάσαμε χθες στο κυβερνητικό σχέδιο που ανακοίνωσε ο Φιοντόρωφ, ένα σχέδιο που αποκλείει την κοπή χρημάτων, προβλέπει σριική νομισματική πολιτική, ισοσκελισμένο προϋπολογισμό και ελεύθερη διαμόρφωση της ισοτιμίας του ρουβλίου στην αγορά συναλλάγματος.

Τι στάση κρατά η Δύση απέναντι σε όλα αυτά; Γνωρίζουν ότι το ρωσικό ΑΕΠ δεν ξεπερνά τα 240 δισ. δολ. –όσα, δηλαδή, τα χρήματα που χάθηκαν μέσα σε μια μέρα στην πρόσφατη κρίση στο χρηματιστήριο του Τόκιο– και άρα το μερίδιό της στην

σωπο φαίνεται να ταιριάζει καλύτερα στη ρωσική πραγματικότητα».

Το γεγονός είναι ενθαρρυντικό. Καιρός ήταν μετά την κρίση στις ασιατικές «τίγρεις» –και συνακόλουθα τη ρωσική– να κατανοήσουν οι θεωρητικοί και οι υπέρμαχοι του φιλελευθερισμού ότι οι συνταγές του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας δεν αποτελούν πανάκεια.

Ενθαρρυντικό είναι επίσης ότι ο διοικητής της κεντρικής τράπεζας των ΗΠΑ, της πανίσχυρης FED, **Άλαν Γκρήνσπαν** προανήγγειλε μικρή μείωση των επιτοκίων, όχι μόνο γιατί θα ανακουφισθούν οι ταλανιζόμενες αγορές της Ασίας αλλά και γιατί διαψεύδουν με τον πλέον σαφή τρόπο τις αλαζονικές δηλώσεις του «πλανητάρχη» **Κλίντον** στη Μόσχα, ότι η αμερικανική οικονομία καθόλου δεν απειλείται από τη ρωσική κρίση.

Πίσω και πέρα από την κρίση

του Αντώνη Παπαγιαννίδη

Υπάρχουν μερικά πράγματα στη ρωσική κρίση που είναι πολύ απλούστερα απ' ό,τι νομίζεται.

Ή και απ' ό,τι θα 'θελε κανείς να παραδεχθεί.

Παράδειγμα: η ψήφος των μελών της Δούμας για την αποδοχή ή μη του **Βίκτορ Τσερνομύρντιν** ως πρωθυπουργού στις τρεις διαδοχικές ψηφοφορίες δεν είχε μόνον ιδεολογικό ή πολιτικό περιεχόμενο – αποδοχή ή μη της υπαγόρευσης της υποψηφιότητάς του από τους βαρώνους της «νέας» οικονομίας, αντίθεση ή μη στην ορθοδοξία του ΔΝΤ που μια Κυβέρνηση Τσερνομύρντιν θα κληθεί να υλοποιήσει, έκφραση ανεξαρτησίας γνώμης ή μνήμης του παρελθόντος των Κομμουνιστών. Είχε και μια προσωπική διάσταση στο φόντο: μια τρίτη απορριπτική ψήφος θα σήμαινε προσφυγή στις κάλπες για βουλευτικές εκλογές, πράγμα που με τη σειρά του θα σήμαινε πιθανή απώλεια της ιδιότητας του βουλευτή για αρκετούς (η δε ιδιότητα του βουλευτή έχει αρκετά πλεονεκτήματα σε μια οικονομία υπό κατάρρευση, πάντως έναν άξιο λόγου μισθό πράγματι καταβαλλόμενο...). Αντίστοιχα, ένα «ποντάρισμα» σε νέες εκλογές δημιουργούσε σε ορισμένους τη δυνατότητα να ελπίσουν ή/και να υποσχεθούν διαφορετικές ισορροπίες στην νέα Δούμα, μέχρι σημείου νέας προεδρικής εκλογής.

Άλλο παράδειγμα: στη σημερινή Ρωσία η διαχείριση των συμβόλων συνεχίζει να παίζει σημαντικό ρόλο. Δεν είναι ένας μήνυς που η υφήλιος κλήθηκε να παρακολουθήσει τη σουρρεαλιστική σκηνή της νέας ταφής των λειψάνων της ταριχίας οικογένειας, με απουσία του Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσίων αλλά (περίπου) χοροστατούντα τον πρόεδρο **Γέλτσιν**, σε μια προσπάθεια νέας γραφής της ιστορίας. Ο ίδιος ο **Γέλτσιν**, σήμερα, υπενθυμίζει ότι η δική του προσωπικότητα –αμφισβητούμενη όσο ποτέ– είναι το σύμ-

βολο της οριστικής πτώσης του σοβιετικού καθεστώτος.

Ένα ακόμη παράδειγμα: στην τελευταία αυτή περίοδο των πτωτικών τιμών του πετρελαίου, με το βαρέλι του αργού να κυμαίνεται στα 12-13 δολάρια, το ρωσικό αργό έφθανε να πιάσει ιδιαίτερα χαμηλές τιμές (μέχρι και στα 9 δολάρια αναφέρονταν πράξεις). Στοιχείο αβεβαιότητας της αγοράς; αμφιβολίες για την αξιοπιστία των όποιων συμφωνιών με ρωσικούς φορείς σήμερα; σπουδή συγκέντρωσης κάποιων πόρων σε σκληρό αντάλλαγμα; – μέχρι τώρα πάντως η Ρωσία διατηρούσε τη φήμη πολύ καλού γνώστη της ενεργειακής αγοράς ώστε και στις χειρότερες καμπές της ιστορίας της (π.χ. την εποχή της κατάρρευσης των σοβιετικών δομών) δεν έχανε τα ερείσματά της.

Ας επιστρέψουμε όμως σε μια πιο παραδοσιακή προσέγγιση στη σημερινή κρίση της Ρωσίας. Μια κρίση που σέβεται τον εαυτό της δεν γίνεται να είναι χωρίς πολιτικές επιπτώσεις. Μάλιστα τότε μια οικονομική κρίση μπαίνει στη σειρά διεκδίκησης μιας θέσης στη μνήμη του εύκολα αδιάφορου –από τον κορεσμό πληροφόρησης, δήθεν ευαισθησίας και τάχα μου ενδιαφέροντος– διεθνούς συστήματος, όταν μεταφράζεται σε σημαντικές πολιτικές επιπτώσεις· κατά προτίμηση σε αλλαγές καθεστώτος ή/και σε βαθύτερους κοινωνικούς κλονισμούς.

Από την άλλη πλευρά, μια κρίση στη Ρωσία ανεξάρτητα από τη φύση της, μια κρίση στον διάδοχο της Σοβιετικής Ένωσης/της δεύτερης Υπερδύναμης της μεταπολεμικής εποχής, μιας χώρας-κλειδί στην πυρηνική ισορροπία και καθοδηγητή πολιτικών κινήματων ανά τον κόσμο, είναι

σχεδόν εξ ορισμού μια κρίση που οι συνέπειες και οι μετενέργειές της έχουν πανητικό ενδιαφέρον.

Όμως, από την αρχή αυτής της ρωσικής κρίσης – σωστότερα: από την στιγμή που η συγκεκριμένη ρωσική κρίση διεκδίκησε με επιτυχία την προσοχή του διεθνούς Τύπου και της ηλεκτρονικής ενημέρωσης, δηλαδή από την στιγμή που «υπήρξε», κάτι στις πολιτικές της επιπτώσεις φάνηκε να είναι τεχνητό, επίπλαστο.

Πάλι παράδειγμα: η διεκδυστίδα αρμοδιοτήτων και εξουσιών μεταξύ του προέδρου **Γέλτσιν** και της Δούμας, αλλά και μεταξύ των συμβούλων του **Γέλτσιν** και της θεσμικής εκτελεστικής εξουσίας (όλοι περιέμεναν με αίσθηση σασπένς ένα νέο γύρο συμβίωσης **Ανατόλι Τσουμπάις-Βίκτορ Τσερνομύρντιν**) συνεχίστηκε όλον αυτόν τον καιρό. Και η Δούμα διεκδίκησε ρόλο πλησιέστερο προς τον συνταγματικά προβλεπόμενο, που είχε εκτοπισθεί στην πράξη από τη διαχείριση **Γέλτσιν** μέσω ουκάζ/διαταγμάτων με αιτία (ή πρόσχημα) την οικονομική κατάσταση ανάγκης. Ενώ ο **Βίκτορ Τσερνομύρντιν** έθεσε ως όρο για να προσέλθει ως τεχνοκρατικός σωτήρας και εγγυητής της δωδέκατης ώρας έναντι του διεθνούς συστήματος τη μη-ανάμειξη του προεδρικού περιβάλλοντος σε κάθε στροφή της διαχείρισης. Όπου και αν καταλήξει αυτή η φάση της ρωσικής κρίσης –αν, δηλαδή, σταθεί στα πόδια της κυβερνητικής εξουσία χωρίς νέα προσφυγή στη λαϊκή ευθυμογορία, ή αν αντίθετα συμπαρασυρθεί η εξουσία **Γέλτσιν**– μια μεγαλύτερη αποδοχή των πιέσεων του εκλογικού σώματος φαίνεται αναπόφευκτη. (Ακόμη και στο ενδεχόμενο αυταρχικής διακυβέρνησης που απειλεί/υπόσχεται η παρουσία του **Αλεξάντερ Λέμπεντ** στο προσκήνιο,

θα πρόκειται για μια λαϊκότροπη εκδοχή αυταρχισμού στα πρότυπα ενός benevolent authoritarianism. Στο ξεκίνημα, βέβαια, γιατί είναι γνωστό πώς εξελίσσονται αυτές οι καταστάσεις στη συνέχεια...).

Προσυχή στο είδος, όμως και την έκταση των οικονομικών προβλημάτων της σημερινής Ρωσίας, την απόλυτη κατάρρευση της παραγωγής κάτω από τη συνειδητοποίηση ότι οι πόροι που σήμερα μπαίνουν στην παραγωγική διαδικασία – πρώτες ύλες, ενέργεια, σπάνιο κεφάλαιο και τραπεζικά κακοπληρωμένο ανθρώπινο δυναμικό – αξίζουν περισσότερο, συστηματικά, από τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προκύπτουν από την παραγωγή. Αυτή η παγίδα είναι πολύ πιο επίφοβη από την όποια καταλήστευση των πόρων με τους λογαριασμούς στην Ελβετία της «νέας επιχειρηματικής τάξης» ή/και μαφιακής νομενκλατούρας, με την οποία συνήθως ταυτίζεται το ρωσικό αδιέξοδο: στις ΗΠΑ όλο και πιο συχνά ακούγεται το επιχείρημα «οποιαδήποτε βοήθεια προς τη Ρωσία καταλήγει σε λογαριασμούς του νέου αππαρατ στο εξωτερικό».

Και η «οικονομική δικτατορία», που βρέθηκε να επαγγέλλεται ο Βίκτορ Τσερνομύρντιν μιλώντας σαφώς περισσότερο προς το διεθνές σύστημα, το ΔΝΤ και τις αγορές, προσπαθώντας να ξυπνήσει εικόνες προσαρμογής Λατινικής Αμερικής, παραβλέπει κάτι βασικό: ότι η πίεση που καλείται να δεχθεί ο λαός στη Ρωσία, τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις είναι όχι μόνο πίεση ασφυκτική αλλά και πίεση ερχόμενη έπειτα από δεκαετίες αγνώστης και μετά τα τελευταία χρόνια που έστρεψαν τις ελπίδες σε έννοιες-φρετίχ όπως η αγορά ή και η δημοκρατία.

Ένα ακόμη παράδειγμα: ξεινά καταμεισός στην κρίση ο πρόεδρος Κλίντον για τη Μόσχα, να στηρίζει το καθιστός Γέλτσιν και (μυνητοφόρος των αγορών) να προσφέρει τους ώμους του για στήριξη της λύσης Τσερνομύρντιν, και εκεί απαγγέλλει τη βουλγαζάτα της συνέχισης της προσαρμογής της ρωσικής οικονομίας και των διαρθρωτικών αλλαγών, ως προϋπόθεση για την ελευθέρωση της ξένης/ διεθνούς/ πολυμερούς βοήθειας αλλά και για την παραμονή της Ρωσίας στο διεθνές σύστημα ως ενεργού παίκτη. Αφήνουμε κατά μέρος την «πτυχή Λεβίνσκυ» μιας τέτοιας κινήσεως, μολοντί στην κοινή γνώμη κάτι τέ-

Γέλτσιν και Τσερνομύρντιν: αβέβαιο το μέλλον και των δύο μετά τη συνεχή διολίσθηση του ρουβλίου.

τοιο δεν ίσχυσε – είχε, όμως, κάτι το βαρύτατα τραυματισμένο η Συνάντηση Κορυφής ενός εκπεσμένου σεξομανούς και ενός γηραιού αλκοολικού προκειμένου να αντιμετωπισθεί μια από τις πιο επικίνδυνες διεθνείς συγκυρίες της μεταπολεμικής περιόδου.

Γενικότερα, υπήρξε μια εικόνα της διεθνούς κοινότητας που έτεινε χειρ βοηθείας προς τη Ρωσία τη στιγμή που είχε γίνει πασιδηλό ότι η ρωσική κατάρρευση τραβάει προς τα κάτω πολύ περισσότερα πράγματα απ' όσα πιστευόταν, και τελικά η χείρα βοήθειας μετατρέπεται σε κήρυγμα περί τηρήσεως της οικονομικής ορθοδοξίας προκειμένου (ίσως, κάποια στιγμή, στο βάθος, ύστερα από πρόσθετες προϋποθέσεις και βήμα-προς-βήμα ελέγχους) να υπάρξει βοήθεια σε έκταση ανάλογη με το αδιέξοδο της ρωσικής οικονομίας. Το διαβόητο δάνειο του ΔΝΤ, από το οποίο είχε ελευθερωθεί μια tranche 2 δισ. δολλαρίων και συζητιόταν μια δεύτερη, είχε ύψος 22,5 δισ. δολλαρίων – και τούτο τη στιγμή που ήδη πριν από 11 μήνες το ύψος των παγωμένων ρωσικών πιστώσεων ήταν γύρω στα 25 δισ. Και σήμερα υπολογίζεται γύρω στα 35-38 δισ. Μπροστά σε τέτοια μεγέθη, που μπορεί να ηχούν τεράστια αλλά δεν βγαίνουν από την κλίμακα των προγραμμάτων αρωγής στις χώρες της ΝΑ

Ασίας ή (πριν από 4 χρόνια) του προγράμματος 25 δισ. προς το Μεξικό.

Να μην θεωρηθεί, δε, ότι πρόκειται για ένα αντανάκλαστικό συντηρητισμού των ΗΠΑ ή των διεθνών οργανισμών που –έτσι, αλλιώς και αλλιώς– ελέγχουν. Και οι γκριζοπόι υπουργοί Εξωτερικών των «Δεκαπέντε» της Ευρωπαϊκής Ένωσης το ίδιο μήνυμα έδωσαν προς τη Ρωσία μία εβδομάδα μετά τον πλουμιστό πρόεδρο Κλίντον.

Συμπεράσματα; Οι πολιτικές μετενέργειες της κρίσης στη Ρωσία λίγα έχουν να κάνουν για το ξεπέρασμα της ίδιας της κρίσης και μάλλον κινδυνεύουν να λειτουργήσουν κοσμητικά. Το διεθνές σύστημα δείχνει πολύ μεγαλύτερο ενδιαφέρον να μην φανεί ότι κάμπτε τις τεχνικές αρχές του, παρά για να επιτρέψει κάποιαν εκτόνωση της κρίσης.

Όσο φριχάλεο και αν ακούγεται, μόνο μια εκδήλωση κοινωνικών επιπτώσεων στη Ρωσία σε πρωτόγνωρη κλίμακα φαίνεται ικανή να σπάσει αυτό τον κλοιό, και τούτο κάτω από την πίεση της διεθνούς κοινής γνώμης και των media. Μέχρι τότε, η Ρωσία θα βυθίζεται στην κρίση «της» και οι υπόλοιποι θα ασχολούμεθα μόνον με τις επιπτώσεις «στην οικονομία της τσέπης». Όμορφο fin de siècle.

Οι κομμουνιστές διαφωνούν, η κυβέρνηση κινδυνεύει...

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Η εσωκομματική κρίση της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης και πιο συγκεκριμένα η διαφωνία ανάμεσα στον πρόεδρο Αρμάντο Κοσσούτα και τον γραμματέα Φαούστο Μπερτινότι θέτει για πολλοστή φορά σε δοκιμασία τον εύθραυστο κυβερνητικό συνασπισμό της Ελιάς.

Αφορμή αυτή τη φορά αποτελεί η ψήφιση ή όχι του προϋπολογισμού του κράτους για το 1999. Οι σχέσεις ανάμεσα στους δύο ισχυρούς άνδρες των κομμουνιστών δεν ήταν εδώ και καιρό οι καλύτερες. Τα προσχήματα έπαψαν να κρατούνται από τις 2.9 και έπειτα όταν ο **Κοσσούτα** με άρθρο του στην εφημερίδα του κόμματος *Λιμπερατσιόνε* κατηγόρησε ανοικτά τον **Μπερτινότι** για αρχηγικές τάσεις και για μη σεβασμό των συλλογικών διαδικασιών. Επίσης ο Κοσσούτα προεξόφλησε ότι ο Μπερτινότι, χωρίς ν' αντιλαμβάνεται τους κινδύνους, έχει ήδη επιλέξει την ανοιχτή ρήξη με την Ελιά και την κυβέρνηση **Πρόντι**. Όμως μια ενδεχόμενη κατάρρευση της κυβέρνησης θ' ανοίξει το δρόμο για επιστροφή στην εξουσία του **Μπερλουσκόνι** και των συμμάχων του. Αν κάτι τέτοιο συμβεί, η ευθύνη θα βαρύνει αποκλειστικά και μόνο την Κομμουνιστική Επανίδρυση. Ο Κοσσούτα αισιοδοξεί ότι η πλειοψηφία των κομμουνιστών βουλευτών και γερουσιαστών συμμερίζεται τις ανησυχίες του και ξεκαθαρίζει ότι παρ' όλες τις διαφωνίες που υπάρχουν περί τον προϋπολογισμό πρέπει πάση θυσία ν' αποφευχθεί η κατάρρευση της κεντροαριστερής κυβέρνησης. Η συνεδρίαση της γραμματείας του κόμματος δεν μπόρεσε να γεφυρώσει το χάσμα και απ' ό,τι φαίνεται οι διαφορές ανάμεσα στις δύο τάσεις θα λυθούν στο έκτακτο συνέδριο που θα πραγματοποιηθεί σύντομα.

Από την πλευρά τους, τόσο ο πρωθυπουργός **Ρομάνο Πρόντι** όσο και ο ηγέτης των Δημοκρατιών της Αριστεράς ευελπι-

Για άλλη μια φορά ο Μπερτινότι παίζει το χαρτί της κρίσης.

στούν ότι τελικά η κομμουνιστική επανίδρυση δεν θα οδηγήσει σε διάσπαση—κάτι που θα σημάνει και την κατάρρευση της κεντροαριστερής κυβέρνησης—και δεν παραλείπουν να δηλώνουν αισιόδοξοι. Άλλωστε δεν είναι η πρώτη φορά που ο Μπερτινότι παίζει το παιχνίδι της κρίσης, χωρίς όμως ως τώρα να το φτάνει στα άκρα. Το ίδιο είχε συμβεί και με τη θέσπιση του 35ωρου ωραρίου εργασίας καθώς και με την επικύρωση της επέκτασης του NATO προς Ανατολάς. Αυτό τους κάνει να πιστεύουν ότι τελικά και παρ' τις απειλές ο κομμουνιστής γραμματέας θα πεισθεί την τελευταία στιγμή να βάλει νερό στο κρασί του.

Η αντιπολίτευση στο σύνολό της—από τη Φόρτσα Ιτάλια του Μπερλουσκόνι και τους νεοφασίστες του **Φίνι** μέχρι τη Λέγκα του Βορρά και τους συσπειρωμένους γύρω από τον **Κοσίγκα** χριστιανοδημοκράτες—περιμένει στη γωνία μια ενδεχόμενη κυβερνητι-

κή κρίση που θα οδηγούσε σε εκλογές. Μια τέτοια εξέλιξη θα ήταν ένα πραγματικό δώρο για τον αντιπολιτευτικό Πόλο, ο οποίος και αυτός σπαράσσεται από εσωτερικές διαφωνίες.

Πάντως ως τα μέσα Οκτωβρίου που θα συνεδριάσει η Πολιτική Επιτροπή της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης για ν' αποφασίσει το τι θα πράξουν οι κοινοβουλευτικοί της εκπρόσωποι κατά την ψηφοφορία του προϋπολογισμού, οι Κοσσούτα και Μπερτινότι θα μετρούν τις δυνάμεις τους και θα προσπαθούν να περάσει ο καθένας τη δική του γραμμή. Η λέξη «κρίση» θα εμφανίζεται όλο και πιο συχνά στα πολιτικά ρεπορτάζ.

Το σίγουρο πάντως είναι ένα. Ακόμα κι αν ο Μπερτινότι δεχθεί να κάνει πίσω, θα προσπαθήσει να αποσπάσει τα καλύτερα δυνατά ανταλλάγματα. Σε κάθε ευκαιρία τονίζει ότι το πρόβλημα της ανεργίας στο Νότο πρέπει ν' αντιμετωπιστεί σε πρακτικό και όχι ρητορικό επίπεδο και ότι το κοινωνικό κράτος πρέπει να διασφαλιστεί για τους ανέργους, τους χαμηλόμισθους και τους συνταξιούχους. Τις ανησυχίες του συμμερίζεται η πλειοψηφία των συμμετεχόντων σ' αυτή την εύθραυστη κεντροαριστερή κυβέρνηση. Όμως σε μια περίοδο, παγκοσμίως, χρηματιστηριακής αβεβαιότητας είναι δύσκολο οι τεχνοκράτες και οι «ρεαλιστές» της Ελιάς να δεχθούν να υποχωρήσουν μπροστά στις αξιώσεις του Μπερτινότι. Ακόμα κι αν κάτι τέτοιο τους αναγκάσει να «γυρίσουν σπίτι τους».

Το μέλλον της κυβέρνησης Πρόντι κρέμεται και πάλι από μια κλωστή και οι προσεχείς μήνες κρίνονται ιδιαίτερα κρίσιμοι.

Το SPD στην τελική ευθεία

της Ελένης Κολλιοπούλου

Μετά τις πρόσφατες εκλογικές νίκες των σοσιαλιστικών κομμάτων στη Γαλλία και την Αγγλία, η Γερμανία ετοιμάζεται να μπει στο κλαμπ των σοσιαλιστικών χωρών της Ευρώπης. Αναμφισβήτητα η εξέλιξη αυτή θα επηρεάσει τον πολιτικό χάρτη τόσο της ίδιας της Γερμανίας όσο και της Ευρώπης, όσο και αν έχει αποδειχθεί ότι η πολιτική των νέων ευρωπαϊών σοσιαλιστών ηγετών ευθυγραμμίζεται όλο και περισσότερο με τα νεο-φιλελεύθερα μοντέλα των πολιτικών τους αντιπάλων.

Ο Γκέρχαρτ Σρέντερ, ο πενήνταετής τράχινος υποψήφιος του γερμανικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος (SPD) για την καγκελλαρία έχει όλες τις προϋποθέσεις για να γίνει το φαβορί των βουλευτικών εκλογών στη Γερμανία στις 27 Σεπτεμβρίου. Νέος, δυναμικός και μοντέρνος, άνετος στην επικοινωνία του με τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης, ενσαρκώνει την εικόνα του ρεαλιστή γερμανού πολιτικού του 2000. Ήδη έχει κερδίσει τις εντυπώσεις, πείθοντας για τη «νέα εποχή» που προαναγγέλλουν οι σοσιαλδημοκράτες. Το προφίλ του Σρέντερ που προβάλλεται από τον Τύπο είναι παρόμοιο με αυτό που χρησιμοποιήθηκε για τον βρετανό ομοϊδεάτη του Τόνι Μπлайρ πριν από ένα χρόνο. Πράγμα που ίσως δεν είναι τυχαίο, αφού ο Σρέντερ φαίνεται να προτιμά περισσότερο την αγγλική από τη γαλλική σοσιαλιστική εκδοχή.

Ο πολιτικός του αντιπάλος **Κόλ**, 68 χρόνων, εκπροσωπεί τη γηραιά φρουρά της ευρωπαϊκής πολιτικής σκηνής. Εκτός από τη φθορά των 16 χρόνων διακυβέρνησης των χριστιανοδημοκρατών, ο Κόλ έχει να αντιμετωπίσει τα οικονομικά προβλήματα της χώρας, την ανεργία και κυρίως την απογοήτευση των 18 εκατ. Ανατολικογερμανών (Ossis). Οι τελευταίοι έχουν χάσει την υπομονή τους έπειτα από οκτώ χρόνια κακοπέρας και είναι πεπεισμένοι ότι οι ευκαιρίες που υπόσχεται η οικονομία της ελεύθερης αγοράς λειτουργούν μόνο υπέρ των Δυτικογερμανών (Wessis). Αυτοί είναι μάλλον αδιάφοροι για τις εκλογές και αναποφάσιμοι, γεγονός που παρατηρείται σε ανάλογες εκλογικές περιόδους

στις περισσότερες δυτικο-ευρωπαϊκές χώρες.

Αντίθετα, οι πιο πολιτικοποιημένοι Ανατολικογερμανοί είναι αποφασισμένοι να στείλουν τον Κόλ στο σπίτι του. Η προεκλογική εκστρατεία του γερμανού καγκελλάρου στα «νέα λάντερ», όπως ονομάζεται σήμερα η πρώην Ανατολική Γερμανία δεν ήταν ανώδυνη. Οι φωνές αποδοκιμασίας, τα εχθρικά πανώ και οι απειλές του εκνευρισμένου πλήθους εναντίον του «καγκελλάρου της επανένωσης» είναι ένα συνηθισμένο φαινόμενο στις προεκλογικές συγκεντρώσεις σε αυτές τις περιοχές. Οι εναλλακτικές λύσεις που προσελκύουν τους διαψευσμένους ανατολικογερμανούς ψηφοφόρους είναι είτε το ακροδεξιό κόμμα (DVU) που σημείωσε επιτυχία στις περιφερειακές εκλογές τον περασμένο Μάιο είτε το πρώην κομμουνιστικό κόμμα της Ανατ. Γερμανίας (PDS), η δύναμη του οποίου δεν μπορεί ακόμα να εκτιμηθεί.

Μια νέα λέξη έχει προστεθεί τελευταία στο γερμανικό λεξιλόγιο: Ostalgie και σημαίνει τη νοσταλγία για το καθεστώς πριν από την επανένωση. Η νοσταλγία αυτή τροφοδοτεί το θυμικό πολλών Ανατολικογερμανών που μέσα στη δύσκολη καθημερινότητά τους αναλογίζονται ότι εκείνη την εποχή είχαν τουλάχιστον «δουλειά, σπίτι και παιδικούς σταθμούς». Σήμερα, τα εργοστάσια που υπήρχαν στις ανατολικογερμανικές πόλεις έκλεισαν ή, στην καλύτερη περίπτωση, μεταβλήθηκαν σε εμπορικά κέντρα. Πολλές από τις 90.000 επιχειρήσεις που ιδιωτικοποιήθηκαν χρεοκόπησαν, αφού προηγουμένως κάποιοι επιτήδριοι πήραν τις προβλεπόμενες κρατικές επιδοτήσεις. Η εικόνα του Κόλ ως πετυχημένου

«καγκελλάρου της επανένωσης» δίνει επιχειρήματα στον σοσιαλδημοκράτη αντίπαλό του. Πρόσφατα ο Σρέντερ υπενθύμισε ότι το ποσοστό ανεργίας τον Ιούλιο στην πρώην Ανατ. Γερμανία έφτασε το 17,8%, διπλάσιο από το αντίστοιχο στη δυτική Γερμανία.

Αλλά και οι ΗΠΑ φαίνεται να ευνοούν την άνοδο του γερμανού σοσιαλδημοκράτη. Η επίσκεψη του στον Λευκό Οίκο τον περασμένο μήνα θεωρήθηκε ιδιαίτερα επιτυχημένη. Ο αμερικανός πρόεδρος **Μπιλ Κλίντον** αφιέρωσε πολύ περισσότερο χρόνο στον Σρέντερ απ' ό,τι είχε αφιερώσει πριν από 4 χρόνια στον τότε υποψήφιο του SPD **Ρούντολφ Σάφρινγκ**. Η αλήθεια είναι ότι οι σοσιαλδημοκράτες έχουν πλήρως ευθυγραμμιστεί με την εξωτερική πολιτική των χριστιανοδημοκρατών αντιπάλων τους. Η δεκαετία του 1980, τότε που το SPD εναντιωνόταν στην πολιτική των ΗΠΑ είναι πολύ μακριά. Όσο για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, το SPD υπερασμύεται του ευρώ σήμερα περισσότερο από τους χριστιανοδημοκράτες του Κόλ.

Οι δημοσκοπήσεις ευνοούν προς το παρόν τους σοσιαλδημοκράτες. Προηγούνται από 3 έως 6 μονάδες, αν και πριν από έξι μήνες η διαφορά έφτανε τις 10 μονάδες. Οι Πράσινοι έχουν βάλει νερό στο κρασί τους προσδοκώντας τη συμμετοχή τους στην ενδεχόμενη σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση, παρ' όλο που ο Σρέντερ δεν φαίνεται να τους εμπιστεύεται. Πάντως το βρετανικό εβδομαδιαίο περιοδικό *Economist* αφήνει ανοιχτά όλα τα ενδεχόμενα. Θεωρεί πιθανή ακόμα και τη δημιουργία κυβέρνησης συνασπισμού μεταξύ των δύο μεγάλων μονομάχων.

Η Κεντρική Αφρική σε κρίση

του Αστέρη Χουλιάρη

Πριν από είκοσι χρόνια, ένα άρθρο που αναφερόταν στην κατάσταση στο Ζαΐρ είχε τον τίτλο: «Η συνεχής κρίση»¹. Ο χαρακτηρισμός αυτός για τη χώρα της Κεντρικής Αφρικής ποτέ άλλοτε δεν ήταν τόσο εύστοχος απ' όσο είναι σήμερα. Η συνεχής (και επιδεινούμενη) κρίση στο Κονγκό (όπως ονομάζεται πλέον το Ζαΐρ) απειλεί να οδηγήσει σε «συνεχή κρίση» ολόκληρη την ευρύτερη Κεντρική Αφρική.

Γράφοντας λίγους μήνες πριν το διεφθαρμένο καθεστώς **Μομπούτου** ανατραπεί από τις δυνάμεις του **Λωράν Καμπίλα**, ο **Crawford Young**, καθηγητής πολιτικής επιστήμης στο University of Wisconsin-Madison κι ένας από τους πλέον έγκυρους αναλυτές της Κεντρικής Αφρικής, σημειώνει:

«Η εξουσία [στο Ζαΐρ] έχει σιωπηρά μετακινηθεί προς τα κάτω, σε διάφορα σημαντικά περιφερειακά κέντρα της άτυπης οικονομίας και σε πολύ περισσότερες τοπικές κοινότητες. Αυτή η εντυπωσιακή αυτονομία δεν θα παραδοθεί με προθυμία σ' ένα διάδοχο καθεστώς που θα επιδιώκει την αποκατάσταση του ενιαίου συγκεντρωτικού κράτους. Ένα τέτοιο καθεστώς ούτε θα έχει τη δυνατότητα του εξαναγκασμού αλλά ούτε θα διαθέτει και τους θεσμικούς και υλικούς πόρους για να επιβάλει τη συμμόρφωση».²

Η ΝΕΑ ΕΞΕΓΕΡΣΗ

Πέρασε περισσότερο από ένας χρόνος από τότε που οι δυνάμεις του Λωράν Καμπίλα εισέρχονταν νικηφόρες στην πρωτεύουσα του Κονγκό, την Κινσάσα. Ολόκληρος ο κόσμος είχε τότε υποδεχθεί με ανακούφιση την πολιτική αλλαγή στο μεγάλο αυτό κράτος της Κεντρικής Αφρικής. Άλλωστε, υποστήριζαν τότε πολλοί αναλυτές, τίποτε δεν θα μπορούσε να ήταν χειρότερο από το καθεστώς Μομπούτου. Σήμερα ο Καμπίλα ο οποίος, έπειτα από μια επτάμηνη εκστρατεία που ξεκίνησε στα ανατολικά της χώρας, τερμάτισε την

32χρονη κυριαρχία του **Μομπούτου Σέσε Σέκο**, απειλείται να χάσει την εξουσία από μια ανάλογη εξέγερση που άρχισε στην ίδια περιοχή και, μέσα σ' ένα ακόμη μικρότερο χρονικό διάστημα, έφθασε στα περίχωρα της πρωτεύουσας. Και οι ομοiotητες των νέων εξεγερθέντων μ' εκείνους των οποίων ηγείτο ο Καμπίλα δεν σταματούν εδώ. Η Ρουάντα και η Ουγκάντα, τα κράτη που στήριξαν τον άνθρωπο που ανέτρεψε τον Μομπούτου πριν από μόλις ένα χρόνο, είναι σήμερα οι δυνάμεις που βρίσκονται στο πλευρό των αντιπάλων του.

Ο Λωράν Καμπίλα αποδείχθηκε ελάχιστοι ικανός στο να διαχειριστεί τις τύχες του Κονγκό. Μπορεί ο πρώην συμπολεμιστής του Τσε να μιλούσε για εκδημοκρατισμό και ελεύθερες και δίκαιες εκλογές, για σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και για αναξωογόνηση της οικονομίας, αλλά στην πράξη πολύ γρήγορα εξελίχθηκε σ' έναν ανταρτικό ηγέτη που κατάρρε να αποξενώσει πρώην συμμάχους και να απογοητεύσει πολλούς από τους υποστηρικτές του. Ο Καμπίλα όχι μόνο αρνήθηκε να συνεργασθεί με πολλούς δημοφιλείς πολιτικούς της χώρας που είχαν αντισταθεί στο δεσποτισμό του Μομπούτου, αλλά και στράφηκε εναντίον τους, φυλακίζοντας, ακόμη και βασανίζοντας, πολλούς. Ο νέος ηγέτης του Κονγκό προτίμησε να διορίσει σε σημαντικές κυβερνητικές θέσεις μέλη της οικογένειάς του ή εθνοτικά συγγενείς από την περιοχή καταγωγής του, την επαρχία Κατάνγκα.

Η πρόσφατη κρίση ξεκίνησε στις 27 Ιουλίου, όταν ο Καμπίλα αποφάσισε να διαλύσει τις δυνάμεις των Τούτσι (τόσο από τη Ρουάντα όσο και από το ίδιο το Κονγκό) οι οποίες τον είχαν βοηθήσει να καταλά-

βει την εξουσία κι οι οποίες είχαν παραμείνει στην πρωτεύουσα για να τον ελέγχουν.³ Οι Τούτσι του Κονγκό ονομάζονται Μπανιαμουλένγκε και θεωρούνται από τους περισσότερους κατοίκους της χώρας ως «ξένοι» και ως ελεγχόμενοι από τη Ρουάντα. Η απόφαση του Καμπίλα φαίνεται ότι αντανάκλασε μια προσπάθεια εσωτερικής νομιμοποίησης του καθεστώτος του. Οι Μπανιαμουλένγκε κατοικούν στο ανατολικό Κονγκό για εκατονταετίες. Εντούτοις, ούτε ο Μομπούτου αλλά ούτε και ο Καμπίλα επισημοποίησαν την ύπαρξή τους με τη χορήγηση ιθαγένειας. Η κίνηση του Καμπίλα να διαλύσει τις δυνάμεις των Τούτσι, οδήγησε τους τελευταίους στην απόφαση να κινηθούν εναντίον του. Η ευκαιριακή συμμαχία ανάμεσα στους Μπανιαμουλένγκε και σε πρώην στρατιώτες του Μομπούτου έπιασαν την Κινσάσα απροετοίμαστη. Η κυβέρνηση της Ρουάντα είχε κάθε λόγο να βοηθήσει τους εξεγερθέντες μια και υποψιάζονταν τον Καμπίλα ότι βοηθούσε τους αντάρτες Χούτου (που είχαν περάσει τα σύνορα μετά το δικό της εμφύλιο πόλεμο) να της επιτίθενται από βάσεις στο εσωτερικό του Κονγκό. Η Ουγκάντα είχε ανάλογα κίνητρα με τη Ρουάντα. Μέσα σε λιγότερο από δύο μήνες, και καθώς οι αντάρτες πέτυχαν να μεταφέρουν αεροπορικά στρατεύματα στα δυτικά της χώρας, ο εμφύλιος πόλεμος άγγιξε τα προάστια της Κινσάσα.

Η ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΓΕΙΤΟΝΩΝ

Ο Καμπίλα αμύνθηκε με δύο τρόπους: στο εσωτερικό χρησιμοποιώντας το εθνικιστικό «χαρτί» και στο εξωτερικό αναζητώντας μια στρατιωτική επέμβαση στο πλευρό των κυβερνητικών δυνάμεων. Η

¹ Ο Αστέρης Χουλιάρης είναι ερευνητής στο Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων

Μεγαλώνει το αντάρτικο μέτωπο εναντίον του Λωράν Καμπίλα.

εξέγερση χαρακτηρίστηκε ως «ξένη εισβολή» που αποσκοπούσε στη δημιουργία μιας «αυτοκρατορίας των Τούτσι». Κάπως παρόμοια, το ίδιο επιχείρημα είχε χρησιμοποιήσει ο Μομπούτου πριν από σχεδόν δύο χρόνια εναντίον του Καμπίλα. Στο εξωτερικό, ο ηγέτης του Κονγκό στράφηκε, κατά κύριο λόγο, στην Αγκόλα. Ο πρόεδρος της Αγκόλα **Jose Eduardo dos Santos** έχει κάθε λόγο να ανησυχεί για την προσπάθεια πρώην στελεχών του καθεστώτος Μομπούτου να ανατρέψουν τον Καμπίλα. Καθώς ο εμφύλιος πόλεμος στην Αγκόλα δείχνει σημάδια αναζωπύρωσης, η κυβέρνηση του Dos Santos δεν επιθυμεί να δει στην Κινσάσα ανθρώπους με στενές σχέσεις με την **Unita** του **Jonas Savimbi**, όπως είναι για παράδειγμα ορισμένοι πρώην υπουργοί του Μομπούτου που συμμετέχουν στην εξέγερση.⁴ Έτσι, η κυβέρνηση της Αγκόλα αποφάσισε να στείλει 2.500 χιλιάδες στρατιώτες για να στηρίξουν τον Καμπίλα.⁵ Πέρα από την Αγκόλα, η Ζιμπάμπουε έστειλε επίσης μερικές εκατοντάδες άνδρες στο Κονγκό. Η απόφαση του προέδρου **Robert Mugabe** φρά-

νεται ότι αντανάκλασε τόσο την ανησυχία για την τύχη ενός χρέους 93 εκατομμυρίων δολλαρίων που έχει το Κονγκό στη Ζιμπάμπουε (κυρίως οπλισμός) όσο και στον έντονο προσωπικό ανταγωνισμό του με τον πρόεδρο **Νέλσον Μαντέλα**.⁶ Ενώ η Νότιος Αφρική του Μαντέλα απέκλεισε οποιαδήποτε σκέψη για στρατιωτική επέμβαση στο Κονγκό και ο πρόεδρος Μαντέλα ζήτησε διαπραγματεύσεις μεταξύ των αντιμαχόμενων πλευρών, η κυβέρνηση της Ζιμπάμπουε, θεωρώντας την Πρετόρια ως το πιάσι των Αμερικανών στην περιοχή, κινήθηκε για να στηρίξει τον Καμπίλα.

Η στρατιωτική επέμβαση της Αγκόλα και της Ζιμπάμπουε στο πλευρό του Καμπίλα φαίνεται ότι θα παίξει αποφασιστικό ρόλο στην έκβαση της σύγκρουσης. Ήδη οι εμπειροπόλομοι στρατιώτες της Αγκόλα κατάφεραν να απομακρύνουν τους αντάρτες από την πρωτεύουσα. Μάλιστα, βλέποντας τις στρατιωτικές επιτυχίες των γειτόνων της κι έχοντας αποτύχει να πείσει τους αντιμαχόμενους να καθήσουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, η Νότιος Αφρική αποφάσισε να αλλάξει πολι-

τική και να συμφωνήσει με τις επεμβάσεις των γειτόνων της στο Κονγκό.⁷

Όμως πολλά ερωτήματα συνεχίζουν να παραμένουν αναπάντητα. Θα βοηθήσουν η Αγκόλα και η Ζιμπάμπουε τον Καμπίλα και στο ανατολικό Κονγκό, όπου οι αντάρτες είναι ισχυρότεροι κι όπου η εμπλοκή της Ουγκάντα και της Ρουάντα θα φέρουν αντιμέτωπους τους στρατούς τουλάχιστον πέντε διαφορετικών κρατών; Ή μήπως το Κονγκό θα παραμείνει μόνιμα διαιρεμένο; Θα αποφασίσει η διεθνής κοινότητα ή κάποιος περιφερειακός οργανισμός όπως η SADC να στείλουν ειρηνευτικές δυνάμεις; Και πάνω απ' όλα θα μπορέσει το Κονγκό, με μια έκταση διπλάσια απ' ό,τι από κοινού η Γαλλία και η Γερμανία κι έναν πληθυσμό που ανήκει σε εκατοντάδες εθνοτικές ομάδες, να υπάρξει ως «κράτος»; Ή η κεντρική εξουσία θα χαρακτηρίζεται από μια μόνιμη αδυναμία επιβολής και θα απειλείται από διάφορες εξεγέρσεις; Μάλλον η απάντηση στο τελευταίο αυτό ερώτημα φαίνεται ότι είναι καταφατική. Η «συνεχής κρίση» μάλλον θα είναι η καλύτερη περιγραφή για το Κονγκό και στο ορατό μέλλον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Crawford Young, «Zaire: the unending crisis», *Foreign Affairs*, Vol. 57 (1), October 1978, pp. 169-185
2. Crawford Young, «Zaire: the anatomy of a failed state», in David Birmingham and Phyllis M. Martin, eds. *History of Central Africa. The Contemporary Years*, New York: Addison Wesley Longman, 1998, p. 129
3. «Congo's bloody-go-round», *The Economist*, August 15, 1998, p. 31
4. Michela Wrong, «Kabila endgame risks regional meltdown», *Financial Times*, August 24, 1998
5. Nicholas Phythian, «Angola sends thousands of troops to back Kabila», *Washington Post*, August 25, 1998, p. A10
6. Michela Wrong, *op. cit.*
7. «SADC Summit Supports Intervention», *Panfrican News Agency*, September 3, 1998
8. «Congo: Friends, ex-friends and rebels», *The Economist*, August 29, 1998, p. 42
9. Ήδη υπάρχει ένα σχέδιο για την αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων την αποστολή μιας διεθνούς ειρηνευτικής δύναμης 30.000 ανδρών υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας (Ann Eveleth and Khareen Ped. «South African troops on standby for Congo», *Mail & Guardian* (Johannesburg), September 4, 1998).

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΗΣ UNICEF ΓΙΑ ΤΟ ΜΠΑΝΓΚΛΑΝΤΕΣ

Η UNICEF σε συνεργασία με τις αρμόδιες υγειονομικές υπηρεσίες του Μπανγκλαντές ανέλαβε μετά το τέλος του πολέμου με το Πακιστάν, το 1972, το φιλόδοξο σχέδιο να δημιουργήσει από την αρχή ένα σύστημα ύδρευσης για ολόκληρη τη χώρα. Σήμερα αποκαλύπτεται ότι το έργο αυτό κατέληξε σε τραγωδία για το Μπανγκλαντές. Υπολογίζεται ότι 60 εκατ. άνθρωποι έχουν μολυνθεί από αρσενικό που, όπως αποκαλύφθηκε, υπήρχε άφθονο στο νερό που τόσα χρόνια έπιναν οι άνθρωποι εκεί. Πώς έγινε αυτό; Όταν φτιαχνόταν το σύστημα ύδρευσης και τοποθετούνταν οι αγωγοί παροχής νερού, οι αρμόδιοι δεν έκαναν έρευνα για την ύπαρξη δηλητηριωδών αρσενικού στο νερό, θεωρώντας δεδομένο ότι το φυσικό αυτό στοιχείο υπάρχει μόνο στα ηφαιστειογενή πετρώματα. Το τραγικότερο είναι ότι όλα αυτά τα χρόνια που εμφανίζονταν κρούσματα μόλυνσης από το αρσενικό οι γιατροί δεν ήταν σε θέση να εντοπίσουν την αιτία του κακού. Το αποτέλεσμα; Χάθηκαν άδικα χιλιάδες άνθρωποι και μόλις το 1984 παρουσιάστηκε η πρώτη έκθεση με εμπεριστατωμένα στοιχεία που υποστήριζε ότι πρόκειται για μόλυνση από αρσενικό. Τώρα το κακό έχει πάρει διαστάσεις επιδημίας και το μόνο που φαίνεται ότι μπορεί να σώσει τους ανθρώπους στο Μπανγκλαντές είναι το βρόχινο νερό.

ΝΕΕΣ ΕΛΠΙΔΕΣ ΓΙΑ ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Το μακελειό στο Όμαχ με τους 29 τελικά νεκρούς δημιούργησε προς στιγμήν την εντύπωση ότι η ειρήνη πυροβολήθηκε πίσωπλάτα με κίνδυνο το Σιν Φέιν, που εκφράζει μεγάλο μέρος των Καθολικών του Μπέλφαστ, να περιθωριοποιηθεί. Ευτυχώς τα σενάρια αυτά διαψεύστηκαν. Το Σιν Φέιν αποκήρυξε τη χρήση βίας και αποφάσισε να συμμετάσχει στη διεθνή επιτροπή που μεθοδεύει τη διαδικασία αφοπλισμού. Το βήμα αυτό χαρακτηρίστηκε ιδιαίτερα ενθαρρυντικό από το μεγαλύτερο κόμμα των Ενωτικών. Κατόπιν τούτων ο ηγέτης του κόμματος των Ενωτικών του Όλστερ, **Ντέιβιντ Τρίμπλ**, συνάντησε την Πέμπτη τον ηγέτη του Σιν Φέιν **Τζέρι Άνταμς**. Ήταν η πρώτη φορά από την έναρξη των ειρηνευτι-

κών συνομιλιών που οι δύο άνδρες είχαν μια τετα-τετη συνάντηση. Σημαντικό βήμα για την ειρήνη συνιστά και η απόφαση του «Αληθινού IRA» που αποσχίστηκε από τον IRA και ανέλαβε την ευθύνη για την επίθεση στο Όμαχ, να κηρύξει καθολική κατάπαυση του πυρός.

ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΠΑΡΩΔΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΝΓΚΟ

Η κρίση στο Κονγκό, εξαιρετικά περίπλοκη, δεν είναι δυνατόν να επιλυθεί με διασκέψεις που γίνονται περισσότερο για να ικανοποιηθούν οι φιλοδοξίες του εκάστοτε προέδρου που τις φιλοξενεί. Τουλάχιστον αυτό ισχύει στην περίπτωση του προέδρου της Ζιμπάμπουε, **Μουγκάμπε** που μπούκο-τάρισε την προηγούμενη διάσκεψη που οργάνωσε ο πρόεδρος της Νότιας Αφρικής, **Μαντέλα**, λόγω της προσωπικής αντιπαρά-

θεσης που έχει με τον νοτιοαφρικανό ηγέτη για τον έλεγχο του Οργανισμού για την Ανάπτυξη των Χωρών της Νότιας Αφρικής. Η εμφύλια σύρραξη στο Κονγκό καταδεικνύει έτσι με τον καλύτερο τρόπο τις εύθραυστες ισορροπίες στην ευρύτερη περιοχή και τον συνεχή αγώνα για τον περιφερειακό έλεγχο τον οποίο ορέγονται όλες οι χώρες που γειτονεύουν με το Κονγκό.

Εκεί, για όσους το ξεχνούν, διεξάγεται ένας αιματηρός εμφύλιος και οι άνθρωποι ζουν με το φόβο του θανάτου και της πείνας. Οι τελευταίες πληροφορίες ανέφεραν ότι τα τρόφιμα εξαντλούνται στην πρωτεύουσα Κινσάσα και οι αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας καθυστερούν από το φόβο μήπως καταρριφθούν από τους αντιμαχόμενους τα αεροπλάνα που θα τη μεταφέρουν.

Η εισαγγελική έρευνα για παράνομη χρηματοδότηση του κόμματος του Σιράκ άγγιξε τον Αλαίν Ζυπέ και πλησιάζει τον γάλλο πρόεδρο.

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

ΒΡΗΚΑΜΕ ΤΟ «ΦΩΣ» ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΧΑΣΑΜΕ!

Τα ορεινά χωριά της Τήνου είναι –το καθένα ξεχωριστά– μια ευχάριστη έκπληξη για τον επισκέπτη της, που, μέχρι να τα γνωρίσει, έχει ταυτίσει το νησί με την ύπαρξη του ναού της Παναγίας και τους προσκυνητές της. Ο Πύργος, τα Υστέρνια, η Καρδιανή, ο Τριπόταμος, ο ή το Βώλαξ έχουν να επιδείξουν το καθένα ξεχωριστά κάλλη για τον τουρίστα που θέλει να διακόψει τους ρυθμούς της πόλης. Αλλά να τους διακόψει πραγματικά. Ν' αφήσει δηλαδή τ' αυτοκίνητο έξω από το χωριό (στα καλντερίμια ευτυχώς δεν χωράνε αυτοκίνητα) και να ασκήσει λίγο τα κάτω άκρα του ανεβαίνοντας και κατεβαίνοντας τα καλντερίμια και τα σκαλοπάτια τους, να αλλάξει τις καθημερινές παραστάσεις της πόλης με εικόνες λευκού, γαλάζιου και πράσινου –ναι, πολύ πράσινου–, εικόνες που κυριαρχούν σ' όλα τα τηνιακά χωριά, να επισκεφτεί παραλίες χωρίς ομπρέλες και ξαπλώστρες, με μόνα τα αρμυρίκια για φυσικό ίσκιο, να ευχαριστηθεί το φρέσκο ψάρι.

Επειδή όμως όλοι εμείς οι κάτοικοι της πόλης δεν «αντέχουμε» για πολύ την... ηρεμία του φυσικού τοπίου και την αθόρυβη νύχτα της φύσης, αποζητούμε –αργά ή γρήγορα– λίγη «κίνηση». Κι επειδή ό,τι «κινείται» συγκεντρώνεται στο κέντρο κάθε τόπου, έτσι και στην Τήνο, η Χώρα διαθέτει τα περισσότερα κέντρα μαζικής διασκέδασης. Μόνο που σ' αυτή την κυκλαδίτικη Χώρα, όπου έτυχε να βρεθώ πριν από λίγες μέρες, η «κίνηση» ήταν πολύ διαφορετική. Μια πόλη που έχει στηθεί για να υποδέχεται τους επισκέπτες-προσκυνητές της μιας μέρας. Δηλαδή ανθρώπους που τίποτα δεν αφήνουν πίσω τους στην πόλη, ούτε καν την αλβανοφοβία τους («έχει κι εδώ Αλβανούς;» ακούσαμε από μια μεσόκοπη κυρία μ' έναν αόριστο φόβο ζωγραφισμένο στα μάτια, στο λιμάνι της Τήνου) και φτάνουν στο νησί για να «καταναλώσουν» πίστη, ελπίδα, κακής ποιότητας υπηρεσίες και δεκάδες –θρησκευτικού κυρίως περιεχομένου– αναμνηστικά. Γιατί καναλώνεται η πίστη και η ελπίδα στην Τήνο ίσως περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο μέρος προσκυνημάτων. Στους δύο κεντρικούς δρόμους της Χώρας που οδηγούν στο ναό της Παναγίας συνωστίζονται καταστήματα που διαθέτουν ό,τι «χρειάζεται» ένας πιστός. Λαμπάδες (για κάθε μπόι, από 1.10μ. μέχρι 2.30μ.), κεριά, λιβάνια, εικονίτσες, και εκατοντάδες άλλα που, ομολογώ, δεν γνωρίζω ούτε τη χρήση τους ούτε την ονομασία τους. Δίπλα στα δεκάδες αυτοκίνητα, που σε καμία περίπτωση δεν αφήνουν τη συνήθεια του κορναρίσματος, βαδίζει, στα γόνατα, ο ανθρώπινος πόνος, η απελπισία και η ελπίδα που οι πιστοί εναποθέτουν στο τάμα τους.

Η Τήνος κάνει ακόμα θαύματα, αλλά από την ανάποδη. Στα χωριά της λειτουργεί ακόμα το θαύμα του ανεπιτήδευτου ενώ στη Χώρα της παράγεται το «θαύμα» του καταναλωτισμού των πάντων, ακόμα και της πίστης.

ΟΛΓΑ ΣΕΛΛΑ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• **Δείτε:** Ταινίες ανεξάρτητης παραγωγής από την Αμερική και ταινίες απόδημων ελλήνων σκηνοθετών φιλοξενούνται από προχθές Τετάρτη στο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου, στις «Νύχτες πρεμιέρας» που διοργανώνει για τέταρτη χρονιά το περιοδικό «Σινεμά» υπό την αιγίδα του Δήμου Αθηναίων και την υποστήριξη του υπουργείου Πολιτισμού και της Γενικής Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού. Στους κινηματογράφους «Απόλλων», «Αττικόν» και «Δαναός» οι σινεφίλ θα έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν στο σημερινό πρόγραμμα: «Αϊν Ραντ: η αίσθηση της ζωής» του Μάικλ Πάξτον (7.30μ.μ.), «Απρίλης» του Νάνι Μορέτι (10.30μ.μ.) και «Beautopia» της Καταρίνα Οτο στο «Αττικόν»: «Miss Monday» του Μπένσον Λι (7μ.μ.), «Τα αχούρια του Μπέμπερλι Χιλς» της Ταμάρα Τζένκινς (9μ.μ.), «Αίμα, σπλάχνα, σφαίρες και οκτάνιο» του Τζό Κάρναχαν (11μ.μ.) και «Orgazmo» του Τρέι Πάρκερ (01.00 π.μ.) στον «Απόλλωνα»: «Hollywoodism» του Σίμσα Γιακομπόβιτσι (7μ.μ.), «Ο κλέφτης» του Πάβελ Τσουχράι (9μ.μ.) και «Οσκαρ και Λουσίνα» (11μ.μ.) στο Δαναό.

• **Επισκεφθείτε:** Στο Κέντρο Σύγχρονης Εικαστικής Δημιουργίας Ρεθύμνης τις δύο εκθέσεις που φιλοξενεί αυτό το διάστημα. Η πρώτη, που εγκαινιάστηκε ήδη στις 9 Σεπτεμβρίου και θα διαρκέσει ως τις 18 Οκτωβρίου, και παρουσιάζει τα αποτελέσματα των εικαστικών εργαστηρίων της περασμένης περιόδου. Η δεύτερη, που εγκαινιάζεται στις 18 Σεπτεμβρίου και θα διαρκέσει ως τις 6 Δεκεμβρίου στην γκαλερί Λ. Κανακάκης έχει τίτλο «Made in Berlin: Μια νέα γενιά καλλιτεχνών», συμμετέχουν με έργα τους 9 καλλιτέχνες και την επιμέλειά της ανέλαβε η Birgit Hoffmeister.

• **Διαβάστε:** Το βιβλίο της Τζωρτζ Ελιοτ «Ανασκητώνοντας το πέπλο» που κυκλοφορεί από το «Βιβλιοπωλείο της Εστίας». Στην εποχή των πολυσέλιδων λογοτεχνικών «μπεστ σέλερ», η Τζωρτζ Ελιοτ δίνει την ευκαιρία στον αναγνώστη να απολαύσει, σ' ένα σύντομο κείμενο γραμμένο το 1850 σε γλώσσα όμως φρέσκια, σαν να γράφτηκε μόλις χθες, λογοτεχνική πληρότητα μέσα από την ιστορία ενός νέου που έχει το θλιβερό προσόν να προβλέπει το μέλλον το δικό του και των ανθρώπων που τον περιβάλλουν.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ, ΜΗΝΑΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΓΙΑ ΕΝΑ ΜΗΝΑ, από τις 17 Σεπτεμβρίου έως τις 18 Οκτωβρίου 1998, η Αθήνα θα μεταμορφωθεί σε φωτογραφική πρωτεύουσα όπου καλλιτέχνες από τον ελληνικό και διεθνή φωτογραφικό χώρο, θα παρουσιάσουν το έργο τους σε ένα σημαντικό αριθμό αιθουσών τέχνης της πόλης.

Το θέμα της φετινής εκδήλωσης είναι «Η Φωτογραφία ως Τέχνη - η Τέχνη ως Φωτογραφία», η οποία φιλοδοξεί να προκαλέσει έναν ουσιαστικό διάλογο της εξέλιξης της φωτογραφίας και να οριοθετήσει τα αξεπέραστα σύνορά της στην τέχνη.

Ο 5ος Διεθνής Μήνας Φωτογραφίας, οι εκδηλώσεις του οποίου θα εγκαινιαστούν στο Γαλλικό Ινστιτούτο στις 17 Σεπτεμβρίου, θα παρουσιάσει από τις 18 Σεπτεμβρίου έως τις 18 Οκτωβρίου, μέσα από ένα πλούσιο πρόγραμμα εκθέσεων και εκδηλώσεων, το προφίλ της παγκόσμιας σύγχρονης

φωτογραφίας. Το θέμα που επιλέχτηκε για τη φετινή έκθεση είναι «Η Φωτογραφία ως Τέχνη και η Τέχνη ως Φωτογραφία».

Η ιστορία του Μήνα Φωτογραφίας ξεκίνησε στην Αθήνα το 1987 σε διετή βάση. Η πορεία του όμως, διακόπτεται το 1991, έπειτα από τρεις πολύ επιτυχημένες διοργανώσεις (1987, 1989, 1991). Το 1997 κάνει την επανεμφάνισή του, σε ετήσια αυτή τη φορά βάση, με εκθέσεις αποκλειστικά και μόνον ελληνικών καλλιτεχνών, τονίζο-

ντας το σημαντικό ρόλο της Ελλάδας στο διεθνή χώρο της φωτογραφίας.

Στα πρόθυρα της 5ης διοργάνωσης, ο Μήνας Φωτογραφίας επανακτά το διεθνές του πρόσωπο, μεταμορφώνοντας την Αθήνα για το διάστημα της διοργάνωσής του σε φωτογραφική πρωτεύουσα του κόσμου.

Το φετινό πρόγραμμα συντίθεται από ένα μεγάλο αριθμό ομαδικών και ατομικών εκθέσεων από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Παράλληλα σεμινάρια, διαλέξεις και εκδηλώσεις που γνώρισαν επιτυχία στην περσινή διοργάνωση όπως «Η φωτογραφία στις βιτρίνες της Αθήνας» και άλλες νέες πρωτοβουλίες θα τονώσουν την φωτογραφική ατμόσφαιρα αλλά και το ενδιαφέρον του κοινού. Το φετινό πρόγραμμα περιλαμβάνει μία ομαδική και 22 ατομικές εκθέσεις, οι οποίες θα εκτεθούν σε δεκαοκτώ αθηναϊκές αίθουσες τέχνης.

Φωτογραφία της Mireille Loup (Ιλέανα Τούντα).

BOMBIDIA ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΦΑΣΙΑΣ

- Ο ισπανός μυθιστοριογράφος Εντουάρντο Μεντόθα δηλώνει στην Ελευθεροτυπία της 4 Σεπτεμβρίου: Ο ορισμός «μυθιστόρημα του καναπέ» δεν είναι ιδιαίτερα επιτυχής. Πού να ήξερε ότι στα καθ' ημιάς δίνει και παίρνει ο όρος «ζωγραφική του καναπέ» ή πίνακες επί παραγγελία και με προσυμφωνημένες τις διαστάσεις.
- Μετά τη θριαμβευτική επιτυχία του Δ. Μαζωνίτη στην Επίδαυρο και τη Δωδώνη -στα λοιπά θέατρα ο γνωστός καλλιτέχνης «ντουμπλαρίστηκε» -επίκειται η εμφάνισή του στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών σε σκηνοθεσία Λουκίας Ρικάκη. Παίζοντας στο γήπεδο του τώρα είναι σαφές ότι θα κατατάγει έναν ακόμη θρίαμβο.
- Αν κατάλαβα καλά αρνηθήκαμε το Ηρώδειο στον Κάλβιν Κλάιν για να το παραδώσουμε στον Ανδρέα Βουτσινά;
- Πάντως ο εικαστικός Άγγελος

Παπαδημητρίου κυριολεκτικά διέσωσε ως Σωκράτης τις «Νεφέλες» του προειρρηγμένου μαίτρη στην Επίδαυρο.

- Κατά τ' άλλα το δράμα με το νεότερο ανέβασμα

του αρχαίου δραματολογίου συνεχίζει την κατιούσα του αδυνατώντας να προσεγγίσει το αρχαίο κείμενο και να προτείνει ερμηνείες του. Κι ενώ οι πάντες χορδακίζονται με τον Σοφοκλή ή τον Αριστοφάνη οι ελάχιστοι αληθινοί θεατάνθρωποι απέχουν συστηματικά.

- Για παράδειγμα ο Λευτέρης Βογιατζής ή ο Θόδωρος Τερζόπουλος.
- Medialisation λέγεται η έκθεση στο Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης της Στοκχόλμης όπου συμμετέχει με δύο video-προβολές ο Νίκος Ναυρίδης. Επιμελητής είναι ο Ζόζεφ Μπάκστεϊν διευθυντής του Ινστιτούτου Σύγχρονης Τέχνης της Μόσχας.
- Πάλι τα αγγλικά της Εθνικής Πινακοθήκης. Στην πρόσκληση για την τέχνη από το Ισραήλ διαβάζουμε: The Gallery cordially invites you. Ήγουν η Πινακοθήκη χαρτοπαικτικά σας προσκαλεί!

- Βάλτε τώρα πον γυρίζει...
- Ασχετο: Η έκφραση της Βάσως Παπανδρέου δεν σας θυμίζει λίγο από Ανέστη Βλάχο;
- Με τα Βιάγκρα καλά. Με το ANTI-βιάγκρα τι γίνεται;
- Ως συντάκτης του Αντί ενδιαφέρομαι.
- Συνταρακτικό: Οι σχέσεις Βενιζέλου και Λαμπράκη-Πλάκα έχουν διαταραχθεί. Λεπτομέρειες προσεχώς.
- Το 'γραψε ο Κεσσανλής στα ΝΕΑ: Σπερματάρχης!
- Το «έγκριτον» ΒΗΜΑ διαβάζει τον Μανωλάκη: Εμείς γράφαμε στις 28 Αυγούστου «Άλλο Λεκέδες κι άλλο Λακέδες» και ο δάσκαλος Μ. Πλωρίτης τιτλοφορούσε την επιφυλλίδα της επόμενης Κυριακής «Λεκέδες και Λακέδες».
- Αβροφροσύνες μεταξύ Κορυφών!
- Η αισθητική των εκσυγχρονιστών διχάστηκε. Μάκης ή Τόλης; Θα είχε πάντως ενδιαφέρον αν μαθαίναμε -που δεν θα μάθουμε- πόσο στοίχησε η τριήμερη εκδρομή συμπίασης της κυβερνήσεως και μετά των παρατρεχάμενων, γραμματέων, οδηγών, γοριλών και της εν γένει ζούγκλας της εξουσίας στη Θεσσαλονίκη.

21ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΔΡΑΜΑΣ

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ είκοσι ένα χρόνια ο Σεπτέμβρης ανήκει στη Δράμα και στους μικρομηκάδες. Το φετινό 21ο Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους και το παράλληλο 4ο Διεθνές σκηκώνει αυλαία στις 20 Σεπτεμβρίου και θα διαρκέσει, όπως πάντα, μια ολόκληρη εβδομάδα, μέχρι τις 26 του μήνα. Το πρόγραμμα του φετινού Φεστιβάλ παρουσιάστηκε την περασμένη Κυριακή, σε κεντρικό ξενοδοχείο της Αθήνας, από τους συντελεστές του θεσμού. Ενός θεσμού που στηρίζεται οικονομικά από το υπουργείο Πολιτισμού, στο πλαίσιο του Πολιτιστικού Δικτύου Πόλεων, της ΕΤ-1 και του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου.

Στο «φνιτόριο, απ' όπου αντλεί ο ελληνικός κινηματογράφος» –όπως χαρακτήρισε το Φεστιβάλ Δράμας ο σύμβουλος κινηματογραφίας **Γιάννης Μπακογιαννόπουλος**– θα διαγωνιστούν φέτος, όπως κάθε χρόνο, ταινίες μυθοπλασίας, ντοκιμανταίρ και οπιδασιακές, ενώ δεκατέσσερις ακόμα ταινίες θα προβληθούν στο Πληροφοριακό Τμήμα και ένδεκα στην «Ανοιχτή Οθόνη». Τη φετινή κριτική επιτροπή αποτελούν βραβευμένοι σε παλαιότερα φεστιβάλ της Δράμας: Βαγγελιώ Ανδρεαδάκη, Ντ. Κωστοπούλου, Παν. Μαρούλης, Ιο. Μανράκη και Γ. Σπυριδάκης.

Στο 4ο Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους συμμετέχουν φέτος ταινίες από 37 χώρες (η Ελλάδα εκπροσωπείται με δύο ταινίες). στις οποίες κατατίθενται όλα τα κινηματογραφικά είδη και οι τάσεις.

Εκτός από τις διαγωνιζόμενες ταινίες όμως, το Φεστιβάλ φιλοξενεί και πολλές παράλληλες εκδηλώσεις με κυρίαρχο στοιχείο, φυσικά, τις ταινίες.

Ο **Αντώνης Παπαδόπουλος**, που ασκεί χρέη καλλιτεχνικού διευθυντή στο Φεστιβάλ και είναι ο μοναδικός υποψήφιος, ανακοίνωσε το αφιέρωμα στη σχολή Λοτζ της Πολωνίας, (με ταινίες του Βάιντα, του Πολάνσκι, του Κισλόφσκι, του Σκολιμόφσκι, κ.ά.), επιλεγμένες ταινίες μικρού μήκους από τη Νορβηγία, τη συνάντηση των βαλκάνιων κινηματογραφιστών –καθιερωμένη πια τα τελευταία χρόνια– και ένα ειδικό αφιέρωμα με ταινίες που αφορούν παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Σε λιγότερο από δεκαπέντε μέρες η πόλη της Δράμας θα ζήσει για μια εβδομάδα στο ρυθμό των νέων κινηματογραφιστών και των ανθρώπων που τους παρακολουθούν.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ του 1ου Φεστιβάλ Μεσογειακού Ντοκιμανταίρ άρχισαν στη Σάμο, στο ξενοδοχείο Doryssa Bay στο Πυθαγόρειο, στις 24 Αυγούστου. Διοργανωτές το Σωματείο Ελλήνων Σκηνοθετών-Παραγωγών Κινηματογράφου και το Πνευματικό Ίδρυμα «Νικόλαος Δημητρίου» με την υποστήριξη της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης της Σάμου και τη χορηγία των Υπουργείων Αιγαίου και Πολιτισμού. Τις τέσσερις μέρες του Φεστιβάλ προβλήθηκαν ντοκιμανταίρ των Θόδωρου Αγγελόπουλου, Φώτου Λαμπρινού, Jean Denis Bonan, Κώστα Σφήκα, Σταύρου Τορνέ, Αλίντας Δημητρίου, Δημήτρη Μαυρίκιου, Βασίλη Βαφέα, Στέλλας Θεοδωράκη, Παντελή Βούλγαρη, Αντουανέττας Αγγελίδη, Μάνου Ευστρατιάδη, Μενέλαου Καραμαγγιώλη, Άγγελου Αμπάτζογλου, Νίκου Βεργίτη, Στράτου Στασινού, Μαρίας Παπαλιού, Τίμωνα Κουλιμάση, Ηρώς Σιαφλιάκη, Λευτέρη Ξανθόπουλου, Εύας Στεφανή, Κώστα Βρεττάκου, Δημήτρη Κουτσιαμπασάκου, Λάκη Παπαστάθη, Λουκίας Ρικάκη και Νίκου Κούνδουρου.

Για το 1ο Φεστιβάλ Μεσογειακού Ντοκιμανταίρ δήλωσαν στο *Αντί*.

Κώστας Βρεττάκος: «Το ντοκιμανταίρ είναι ένα πολύ σημαντικό είδος, το οποίο τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε μια υποχώρηση, διότι η τηλεόραση που παλιότερα αποτελούσε τροφодότη του ντοκιμανταίρ, σήμερα δεν κάνει πια αρκετά ντοκιμανταίρ. Έτσι ο μόνος παραγωγός ντοκιμανταίρ είναι το ελληνικό κέντρο κινηματογράφου που προσπαθεί κάθε χρόνο να ενισχύσει μια σειρά από αξιόλογα ντοκιμανταίρ».

Στέλλα Θεοδωράκη: «Αυτό το Φεστιβάλ ήταν ένα είδος πιλότου. Υπήρχε η επιλογή τον πρώτο χρόνο να μην είναι διαγωνιστικό το φεστιβάλ, αλλά να γίνει μια ανθολογία των ταινιών που έγιναν τα τελευταία 30 χρόνια. Από αυτή την άποψη είχε πολύ ενδιαφέρον, δηλαδή το ότι μπορούσε κανείς να δει μέσα σε μια εβδομάδα πάρα πολλές ταινίες ντοκιμανταίρ που δύσκολα τις βλέπουμε πια».

Λάκης Παπαστάθης: «Η ιδέα ξεκίνησε πριν από έξι μήνες περίπου, σε μια συζήτηση που είχα με τον υπεύθυνο του ιδρύματος «Νικόλαος Δημητρίου» κ. Τηλαύγη Δημητρίου και αποφασίσαμε να στήσουμε από φέτος το 1ο Φεστιβάλ Μεσογειακού Ντοκιμανταίρ.

Είκοσι τρία χρόνια κάνω ντοκιμανταίρ στην ελληνική τηλεόραση, στην εκπομπή «Το παρασκήνιο», και πιστεύω στο ελληνικό ντοκιμανταίρ.

Πιστεύω ότι υπάρχει ένας αριθμός ταλαντούχων ελλήνων σκηνοθετών και επειδή είναι παραμελημένο αυτό το είδος και έχει μετατραπεί σε τηλεοπτικό ρεπορτάζ, έπρεπε να το στηρίξουμε με ένα φεστιβάλ υψηλού κύρους, που θα στέγαζε τις δημιουργίες των σκηνοθετών ντοκιμανταίρ από τη Μεσόγειο».

Λουκία Ρικάκη: Ήταν θετική εμπειρία το ότι μπορούσαμε να δούμε ίσως και να ξαναδούμε μερικές από τις ταινίες σημαντικών ελλήνων δημιουργών ντοκιμανταίρ, που κατά κάποιο τρόπο χαρτογραφεί ιστορικά τις τελευταίες τουλάχιστον δύο δεκαετίες των ντοκιμανταίρ στην Ελλάδα.

Δηλαδή περνάνε διαφορετικά στυλ, διαφορετικές θεματολογίες, και διαφορετικές καλλιτεχνικές σφραγίδες, γιατί βέβαια μιλάμε για φεστιβάλ δημιουργικού ντοκιμανταίρ, όπου τα περισσότερα έχουν την επιδίωξη να έχουν την προσωπική σφραγίδα των δημιουργών τους».

Τηλαύγη Δημητρίου: «Το Φεστιβάλ Ντοκιμανταίρ είναι κάτι που από καιρό σχεδιαζόταν. Η πρώτη χρονιά ήταν διερευνητική, με σκοπό και προοπτική να γίνει πολύ καλύτερο».

Γιώτα Φιορεντίνου, Πάνος Αϊβαλής

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

τροχαλία

Γριβαίων 5 - 106 80 Αθήνα

Τηλ. 36.46.426 - Fax: 36.21.932

**Έντουαρντ Έβερετ
ΣΕΛΙΔΕΣ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ**1819, Κέρκυρα - Ιωάννινα - Μετέωρα -
Τύρναβος - Δελφοί - Αθήνα - Καλάβρυτα
- Κωνσταντινούπολη - Βουκουρέστι.Εισαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια:
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Επιμέλεια & Σχόλια εικονογράφησης:
ΣΤΑΘΗΣ ΦΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

τροχαλία

238 σελ., 14 x 21 cm, 27 εκ., 3.800 δρχ.

Με καθυστέρηση εκατόν εβδομήντα πέντε χρόνων εκδίδεται το αδημοσίευτο ημερολόγιο του Έντουαρντ Έβερετ, μια σημαντική μαρτυρία για την Ελλάδα του 1819 και τον φιλελληνισμό.

Στον Έβερετ ανήκει η τιμή ότι είναι ο πρώτος γνωστός Αμερικανός που συνδύαζε το λόγο ενδιαφέρον για την αρχαιότητα και συγχρόνως διέθετε εκείνη την παιδεία που τον κατηύθυνε στη μελέτη της μεσαιωνικής και νεότερης Ελλάδας: συναναστάθηκε Έλληνες κατά τη διάρκεια των σπουδών του στη Γερμανία και επιδίωξε να γνωρίσει επιφανείς Έλληνες, όπως λ.χ. τον Κοραή στο Παρίσι: συναντήθηκε με τον Βύρωνα - του οποίου το έργο γνώριζε ήδη - αμέσως μόλις έφτασε στην Ευρώπη: ασχολήθηκε με την εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας: περιηγήθηκε την Ελλάδα και κατέγραψε τις εντυπώσεις του σε ημερολόγιο: επιστρέφοντας στην Αμερική έδωσε την πολιτική μάχη του φιλελληνισμού με όσους τρόπους διέθετε.

Η σκέψη να πλασιωθεί το εξαιρετικά ενδιαφέρον κείμενο του Έβερετ με εικονογραφία βασισμένη σχεδόν αποκλειστικά σε σχέδια του Ντυπρέ (1789-1837) έγινε γιατί κατά σύμπτωση αμφότεροι ακολούθησαν σχεδόν ταυτόχρονα την ίδια διαδρομή από την Κέρκυρα προς την Αθήνα.

ΔΥΟ ΑΞΙΟΛΟΓΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Η ΣΕΙΡΑ «Μουσικές Εκδόσεις» των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης είναι ήδη γνωστή για τους πολύ καλούς δίσκους που κυκλοφορεί. Πρόσφατα όμως εξέδωσε και τα δύο πρώτα της βιβλία, που δεν υστερούν καθόλου σε ποιότητα έκδοσης και περιεχομένου από αυτή των ηχογραφήματων.

Το βιβλίο του **Γρηγόρη Σηφάκη Μπέλα Μπάρτοκ και Δημοτικό Τραγούδι** είναι μια μονογραφία που αναφέρεται στην εθνομουσικολογική ταυτότητα του μεγάλου συνθέτη.

Το ότι ο Μπέλα Μπάρτοκ σ' όλη του τη ζωή ασχολήθηκε με τη συλλογή και μελέτη παραδοσιακών τραγουδιών από την πατρίδα του, την Ουγγαρία, αλλά και από άλλες χώρες, όπως και

ποίησε σε μεγάλο βαθμό τη γνώση που αποκόμισε από τη μελέτη αυτή σε όλες τις μορφές των συνθέσεών του, δεν είναι καινούριες πληροφορίες. Ωστόσο ενώ πλείστοι μιλούν για τις «επιρροές» του Μπάρτοκ, κανένα κείμενο γραμμένο στα ελληνικά δεν προχωρά σοβαρά πέρα από τη διαπίστωση ότι αυτές υπάρχουν. Αυτό το κενό έρχεται να πληρώσει το βιβλίο του Γρ. Σηφάκη. Βασισμένο κυρίως σε κείμενα του ίδιου του Μπάρτοκ εξετάζει τη στάση του συνθέτη απέναντι στην πρωτογενή μουσική παραγωγή, ξεδιανύει ιστορικές παρεξηγήσεις (όπως το ότι η τοιγάνικη ταυτίζεται με την παραδοσιακή ουγγρική μουσική), πληροφορεί για το εύρος της έρευνας του Μπάρτοκ και αποσαφηνίζει ως ένα βαθμό την αισθητική ταυτότητά του. Όλα αυτά θα ήταν απλά άλλο ένα «θεωρητικό πόνημα» εάν δεν συνοδεύονταν από την απόδειξη των γραφομένων. Στο βιβλίο «επισυνάπτεται» ένα CD διάρκειας 75 λεπτών όπου σε 50 μουσικά παραδείγματα αντιπαραβάλλονται οι αυθεντικές ηχογραφίες παραδοσιακών τραγουδιών και μελωδιών όπως ο ίδιος ο Μπ. Μπάρτοκ τις κατέγραψε με τα έργα του, όπου αυτές εμφανίζονται αυτούσιες ή παραλλαγμένες.

Πρόκειται αναμφίβολα για ένα βιβλίο χρήσιμο, τόσο στον μέσο ακροατή όσο και στον εξειδικευμένο, πολύ περισσότερο δε στον επαγγελματία μουσικό, αν.ο τελευταίος εν-

διαφέρεται να φτάσει στην ουσία της μουσικής με την οποία ασχολείται και να μη μένει, πράγμα που η συνήθης πρακτική φανερώνει, στο περιγράμματά της, όπως αυτό αποτυπώνεται στις παρτιτούρες.

Το στίτι των ήχων είναι μια εισαγωγή στον κόσμο της μουσικής, γραμμένη με γλαφυρό και κατανοητό τρόπο, που απευθύνεται (κυρίως) σε παιδιά. Το απροσδόκητο είναι πως ο συγγραφέας του βιβλίου δεν είναι άλλος από το διάσημο αρχιμουσικό **Claudio Abbado**. Απροσδόκητο γιατί θα περίμενε κανείς ένας μουσικός αυτού του βελιηνεκού να εξέδιδε κάτι πιο εξειδικευμένο. Αντιθέτως ο συγγραφέας μας δίνει ένα κείμενο, που δεν χρειάζεται ειδική μουσική γνώση για να το κατανοήσει ο οποιοσδήποτε. Προ-

χωρώντας ένα βήμα ακόμη στην πορεία που είχε ξεκινήσει ο **L. Bernstein** με τα Κοινά για Νέους, ο **C. Abbado** μας δίνει ένα ακόμη απλούστερο κείμενο, όπου ξεκι-

νώντας από τον τρόπο με τον οποίο ανακάλυψε ο ίδιος τη μουσική, φτάνει σε στοιχειώδεις πληροφορίες σχετικές με τα σύνολα μουσικής δωματίου και την ορχήστρα. Το **Στίτι των ήχων** είναι μια φωτεινή εξαίρεση στην ανάλογης θεματολογίας βιβλιογραφία, η οποία βρήκε από κατασκευασμένα που είτε είναι γεμάτα λάθη είτε αγνοούν το κοινό στο οποίο απευθύνονται.

Γιώργος Κυριακάκης

Άρχισαν οι εγγραφές στο Θεατρικό Εργαστήρι του Βασίλη Διαμαντόπουλου. Θα τηρηθεί σειρά προτεραιότητας. Θα διδάξουν: Βασίλης Διαμαντόπουλος, Αλέκος Αλεξανδράκης, Δημήτρης Παπαμιχαήλ, Πέμυ Ζούνη, Τάκης Χρυσικάκος, Κώστας Κουτσομήτης, Θέμις Μπαζάκας, Δήμητρα Χατούπη, Μίρκα Παπακωνσταντίνου, Γιάννης Ιορδανίδης, Παναγιώτης Τιμογιαννάκης κ.ά.

Του Βασίλη Ρούβαλη

Κοντεύουν τα εξήντα, τρέχουν στη σκηνή σαν πιτσιρίκια, γράφουν εξαιρετικά άλμπουμ βάζοντας κάθε φορά τα γυαλιά στους «γιους» τους, με την ίδια άνεση χειρίζονται στις συναυλίες τα δεκάδες τραγούδια από την τριανταπεντάχρονη δισκογραφία τους όπως και τις νέες τεχνολογικές καινοτομίες (cd-rom, DVD, video art) και σκέπτονται –αν δεν αλλάξουν γνώμη– για το 2000 το έσχατό τους cd. Ουφ, κυρίες και κύρισι, οι Rolling Stones!

Όχι ότι κανείς θα πρωτοτυπούσε άμα δεν έγραφε, δεν φλυαρούσε ή δεν ανακοίνωνε το γεγονός στα μίντια, όμως θέλοντας ή όχι, η εκδήλωση που «συνταράζει» τα αποπνέοντα... (ευρωπαϊκής υφής) επαρχιωτίλα συναυλιακά δρώμενα της Αθήνας είναι η εμφάνιση των *Κυλιόμενων Βράχων* την Τετάρτη στο Ολυμπιακό Στάδιο. Κι ενώ τα πάντα, ή σχεδόν τα πάντα, έχουν ειπωθεί για το ιστορικό συγκρότημα από τη Μεγάλη Βρετανία, το περιθώριο μένει πάντοτε ανοικτό για τους «αθλητρίους» αυτούς κυρίους να τροφοδοτούν το μύθο αλλά και τη λάμψη του καλλιτεχνικού άστρου τους, προκαλώντας (τουλάχιστον στους εκ των έσω στις show bussiness) τεταρταίο πυρετό και σύγχυση για την ατελείωτη κι ανεπανάληπτη σταδιοδρομία των περίφημων Rolling Stones στο μουσικό στερέωμα.

Ποιος θα φανταζόταν, λοιπόν, ότι εκείνη η εκκεντρική κι εφηβικά επιπόλαιη παρέα του **Μικ Τζάγκερ** θα μπορούσε να σταθεί αλώβητη στο χρόνο και στα γρανάζια της πιο επικερδούς –κι όχι μόνο οικονομικά– βιομηχανίας που εξάγει η Γηραιά Αλβιόνα μεταπολεμικά σε παγκόσμια κλίμακα. Πρόκειται για τον τεράστιο

μηχανισμό που τόσες φορές έχει γίνει λόγος σε διάφορα έντυπα, ο οποίος πρεσβεύει επακριβώς μία από τις διαστάσεις της ιμπεριαλιστικής διείσδυσης (διάβρωσης, κατ' άλλους) στο οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό γίγνεσθαι ανά τον κόσμο, τόσο ανεπαίσθητα όσο κι άμεσα επιδραστικά. Αυτό όμως είναι μια άλλη συζήτηση, για να τεθεί σε εύθετο χρόνο. Οι Rolling Stones, πάντως, δεν δίστασαν ποτέ να συμμεριστούν τούτο το μηχανισμό για ιδίους προφανείς λόγους, έχοντας το συγκριτικό με άλλους προτέρημα να «παίζουν» μαζί του, να στέκονται στωικά απέναντι σ' αυτό το κύκλωμα ανά περιόδους, κι άλλοτε να τον ανατρέπουν με τους δικούς τους κανόνες.

«...ΕΙΝΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ»

Σημείο εκκίνησης για τούτη την καλλιτεχνική διαδρομή αποτέλεσε η παιδική φίλια του **Μικ Τζάγκερ** και του **Κιθ Ρίτσαρντς**, που έμελλε να αποτελέσουν το ιδανικό, αειθαλές κι αναμφισβήτητο συνθετικό ντουέτο στην ιστορία του rock'n'roll. Πρώτη μεγάλη επιτυχία τους το πολυτραγουδισμένο «Can't get no satisfaction»

που συντάραξε την κυκλοφορία των οπταίντων της εποχής μ' όλη τη δυναμική και το μπρίο που απέπνεε. Η παρέα των πέντε Stones ξεπληρώσε μέσα από την τότε κυοφορούμενη έκρηξη εμφάνισης νεαρών συγκροτημάτων στη Μ. Βρετανία από τις αρχές της δεκαετίας του '60 όντας φαινόμενο που συνάντησε τη σθεναρή αντίσταση του κατεστημένου εξουσίας και τέχνης, και αποτελούσε, για αμφοτέρους, κίνημα ανατροπής της κοινωνικής κοσμοαντίληψης, που φυσικά επέδρασε δραστικά στη νεολαία της εποχής για να γίνεται λόγος σήμερα περί «χρυσής» δεκαετίας σ' αυτό τον αιώνα.

Οι Rolling Stones είχαν την έμπνευση να διαφοροποιηθούν από τα διαδραματιζόμενα στις μουσικές αναζητήσεις τους «σκαλίζοντας» την παράδοση των rhythm & blues και των προγόνων του rock'n'roll με εμπνευσμένες συνθέσεις από το δίδυμο Τζάγκερ - Ρίτσαρντς. Οι Muddy Waters και Chuck Berry κυρίως, τα κλαμπ του Σικάγου και ο αμερικανικός Νότος βρήκαν «καλούς αγωγούς» στις παρτιτούρες των δεκαοχτάρηδων Αγγλων, οπότε ήταν δικαιολογημένος ο ενθουσιασμός και η έκσταση που προκάλεσε η μουσική τους έχοντας εύστοχα αποτυπωθεί στο σημείωμα του Andrew Loog Oldham για το πρώτο τους άλμπουμ: «Οι Rolling Stones είναι κάτι παραπάνω από ένα συγκρότημα. Είναι τρόπος ζωής...».

Η δημοτικότητά τους έφτασε στο ζενίθ στο γύρισμα της δεκαετίας, κι ένα χαρακτηριστικό δείγμα της απήχησης τους είναι το απόσπασμα από άρθρο ενός δημοσιογράφου των *Τάιμς* του Λος Άντζελες το 1971: «...είναι διεφθαρμένοι, χυδαίοι, βίαιοι, αποχρονιστικοί, άσχημοι, ακαλαίσθητοι, ασυνάρτητοι. Μια παρωδία. Και αυτό είναι το καλό με αυτούς!» Μια σειρά από τεράστιες (και) εμπορικές επιτυχίες πιστοποιούν την ευφάνταστη πορεία στα πρώτα χρόνια της καριέρας τους: «Can't get no satisfaction», «Get off my cloud», «Paint it black», «Jumping jack flash», «Under my thumb», «Sympathy for the devil», «Brown sugar» και τόσα άλλα που έγιναν ύμνοι όχι μόνον για εκείνη τη γενιά ακροατών τους, μα ακόμη και σήμερα, συγκινώντας κατά πολύ νεότερους μουσικόφιλους, και που οι ίδιοι οι Rolling Stones φροντίζουν να παίζουν ζωντανά στις συναυλίες τους (άκουσον, άκουσον...) εν έτει 1998.

Ύστερα από σχεδόν 25 χρόνια διαρκούς παρουσίας στις επάλξεις της παγκόσμιας μουσικής σκηνής, η δεκαετία του '80 υπήρξε η πιο ισχυρή για τη δραστηριότητα των κορυφαίων αυτών μουσικών. Συγκεκριμένα, μετά το πολυπλατινένιο *Tattoo you* (1981), το συγκρότημα έδειξε συνθετική κόπωση. Για διάφορους λόγους (που ο βρετανικός τίτλος Τύπος φρόντισε να διογκώσει) τα μέλη έκαναν προσωπικούς δίσκους ή αμφίβολης ποιότητας συνεργασίες φέρνοντας στο ναδίρ την κοινή δραστηριότητα. Ήταν τότε που πολλοί φανατικοί ακροατές θεώρησαν ότι η ιστορία του πιο συζητημένου και λατρεμένου (εντάξει, εντάξει, υπήρξαν και οι Beatles...) γκρουπ της υψηλότερης τάξης θα τελείωνε κάπου εκεί. Με τη επάνοδό τους, όμως, το 1994 με το *Voodoo Lunge* και το *Stripped* μερικώς μίνες αργότερα φαντάζουν στο εξής (μέχρι και το έσχατο *Bridges to Babylon*) αδιαφιλονίκητοι από το χρόνο και υπεράνω όποιων δεδομένων της μουσικής βιομηχανίας.

Επάνω: φωτογραφία του Μάικ Πόρτλαντ το 1974.

Κάτω: η αφίσα από την παγκόσμια φετινή τουρνέ τους.

SEX, DRUGS AND ROCK'N'ROLL

Αν τούτο το σύνθημα-κλισέ πρέπει να αφορά κάποιους σε αποκλειστικότητα, η παρέα του Τζάγκερ είναι αυτή ακριβώς που πλειοδοτεί και το ενσάρκωνει. Από τα πρώτα χρόνια των επεισοδιακών συναυλιών σε Ευρώπη και Αμερική, τις ατελείωτες ώρες στα στούντιο, τις δημόσιες εμφανίσεις με την πλέον δυνατή εκκεντρικότητα και αναρίθμητες δηλώσεις και απόψεις τους είχαν να αντιμετωπίσουν πολιτικούς, δημοσιογράφους, αστυνομικούς που καραδοκούσαν κυριολεκτικά στη γωνία: Συλλήψεις λόγω χρήσης τοξικών ουσιών, λογοκρισία από αφορμή πολιτικούς ή σεξουαλικούς υπαινιγμούς, φήμες για τα μέλη σχετικά με τις προσωπικές-σεξουαλικές σχέσεις τους κεντρίζοντας τη δημόσια αιδω και προκαλώντας διαμαρτυρίες, απαγορεύσεις σε διάφορες χώρες και δυσμενή σχόλια στον Τύπο. Κι αν κάποιος υποψιασμένος αναγνώστης

θεωρήσει ότι πιθανόν όλα αυτά ήταν προκατασκευασμένα, η αλήθεια βρίσκεται κάπου ενδιάμεσα. Καθότι ακραιφνείς νάρκισσοι, ο Μικ Τζάγκερ και οι υπόλοιποι συντηρούσαν μια εικόνα επιμελώς ατημέλητη, όντες στο πνεύμα της εποχής, που έφτανε σε ανατρεπτικές εμφανίσεις προκαλώντας τους νεαρούς των λονδρέζικων clubs να συνάδουν παραληρώντας και όλους τους υπόλοιπους να τους «χτυπούν» προσφέροντας, βέβαια, μια πρώτης τάξεως διαφήμιση. Η λεπτή σχέση αυτού του διπολισμού είχε κιόλας να κάνει με την τεχνηέντως συντηρούμενη διαμάχη με το «στρατόπεδο» των «καλόπαιδων» Σκαθαριών (μια τεχνική προβολής που δοκιμάζεται κατά καιρούς στις showbiz). Οι μεν είναι οι αεικίνητοι φορείς του πνεύματος των βρώμικων δρόμων της πόλης, της πρόκλησης και της «ακολασίας» κατά τους δε, οι οποίοι απευθύνονται σε κοινό γλυκανάλατο, συντηρητικών κοινωνικών πεποιθήσεων, ευαίσθητο και δεκτικό στην προσφερόμενη pop κουλτούρα και τη μαζική κατανάλωση.

BACK TO BASICS

Πενηντάρηδες πλέον, με γκριζους κροτάφους, «σπασμένο» δέριμα και εκατοντάδες συναυλίες, κυκλοφορίες και ηχογραφήσεις στο ενεργητικό τους, κανένας δεν μπορεί να αμφισβητήσει την αστείρευτη ενεργητικότητα αλλά και την εμπνευσμένη συμβολή τους στο πλαίσιο της παγκόσμιας ροκ κουλτούρας. Κυριολεκτώντας, οι Rolling Stones έχουν κάνει τα πάντα σ' αυτό τον μάταιο κόσμο. Ο ιστορικός-μουσικολόγος του μέλλοντος θα έχει μπόλικο υλικό να συγκεντρώσει για τον απολογισμό και τη συνεισφορά τους στο ροκ ιδίωμα. Ωσάν μια ανερχόμενη/junkie μούσα που ξέχασε να απουρηθεί, η δημιουργικότητά τους φαίνεται ανεξάντλητη. Ποιος είπε ότι ο Τζάγκερ ασθμαίνει ή δεν το διασκεδάζει χορο-

πιδώντας και τραγουδώντας μπροστά σε χιλιάδες θεατές στις περιοδείες ή ακόμη ότι ο Ρίτσαρντς, όταν δεν παίζει κιθάρα δαιμονισμένα, δεν απολαμβάνει να δίνει ευρηματικές-ανατρεπτικές απαντήσεις στα μήντια, προκαλώντας κάθε φορά θέμα συζήτησης. Κι ύστερα από μια περιήγηση σ' ό,τι πιο ακραίο που μπορεί να ενδυναμώσει το καλλιτεχνικό προφίλ ενός μουσικού σχήματος με παγκόσμια προβολή, έρχεται, ως άλλο σχήμα κύκλου, η επιστροφή στη βάση: Οι Stones προτιμούν πλέον να εμφανίζονται σε μικρά clubs (όταν δεν κάνουν περιοδεία-«επιχείρηση» σε ολόμεστα στάδια), να γράφουν κομμάτια αφήνοντας την τεχνολογία απ' έξω, να ζουν ως καλοί οικογενειάρχες, ν' αφήνουν τους εφίμερους σταρ να αντιγράφουν το δικό τους modus vivendi όσο το δυνατόν.

Βέβαια, πρέπει να ειπωθεί ότι η ανώνυμος εταιρεία «Rolling Stones» θεωρείται από τις πλέον κερδοφόρες σε παγκόσμια κλίμακα. Αρχικά εκατομμύρια δολάρια μπαίνουν στα ταμεία κι ένας εύστοχος οικονομικός μηχανισμός στηρίζει και συντηρεί τους υψηλούς προϋπολογισμούς της κάθε χρόνο. Είναι τα έσοδα από τα δικαιώματα κυκλοφορίας των δίσκων (που είναι σταθερά υψηλά), η γιγαντιαία διοργάνωση συναυλιών ανά τον κόσμο, τα κάθε είδους memorabilia και καταναλωτικά είδη με το σημάδι της μπάντας – όλα μα όλα συνεισφέρουν σ' αυτή την οικονομική υπόθεση που δεν φαίνεται απαραίτητο να διακόψει τις συναλλαγές της στα αμέσως επόμενα χρόνια.

Στο σημείο αυτό παρεμβαίνει η δύναμη της μουσικής που εξισορροπεί, λυτρώνει, αποφορτίζει, τονώνει. Και είναι σαφώς ότι

αφορά εκατομμύρια ανθρώπους. Μην ξεχνάμε ότι πρόκειται για μία εκ των σπουδαιότερων σελίδων του rock'n'roll, με τη μοναδικότητά τους που απορρέει από τη διαχρονικότητα και την προσαρμογή τους στις απαιτήσεις κάθε εποχής. Ίσως ο τελευταίος μιας ολόκληρης εποχής, μαζί με κάτι Bowie, Dylan (αλίμονο), και μερικούς ακόμη επιμένοντες. Γητευτές χαρισματικοί, έξυπνοι τσαρλατάνοι ή αστείρευτα ταλέντα, οι παλιο-Stones φαίνεται πως θα είναι εδώ για πολύ ακόμη, και καλά θα κάνουν. Να λοιπόν πώς μπορεί να συνδυαστεί η υπόθεση (πανάκριβο) μαγικό χαρτάκι για τη συναυλία τους στο Ολυμπιακό Στάδιο στις 16 τρέχοντος: να 'χουμε, βρε αδερφέ, να λέμε και στα παιδιά μας επαιρόμενοι ότι κι εμείς ήμασταν εκεί, κι εμείς τους είδαμε από κοντά... Το επόμενο ραντεβού; Πιθανόν σε τριάντα χρόνια από τώρα! Εδώ είναι Βαλκάνια, εξάλλου.

ΥΓ. Κι επειδή στον υπογράφοινα αρέσουν ενίοτε τα «πιπεράτα», πώς να μη σχολιαστεί εκείνο το ανομολόγητο μονόστηλο στην *Κυριακάτικη Ε* (6.9.98) στο οποίο ο απείρου βάθους (;) και αιθεροβάμων αιδός Δάκης (καλέ!) εξομολογείται ότι στην (ηρωική) συναυλία των Rolling Stones το '67 στην Αθήνα έπαιξε support μαζί με Άιντολς, Ρόμπερτ Ουίλιαμς κ.ά. και «δεν έκατσα να τους ακούσω, δεν μ' ενδιέφεραν καν. Μου ήταν αδιάφοροι και οι ίδιοι και η μουσική τους (...) Με κάτι ρούχα σαν κουρέλια, φαινονταν σαν να ήταν άπλυτοι. Τι να σας πω; Δεν μου ταίριαζαν...». Μ' άλλα λόγια, Σώσον Κύριε τον λαόν Σου και ευλόγησον την κληρονομίαν Σου. Τι δε έρρεξα;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Δύναμη στη γνώση

Ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία έχει συσσωρευθεί μεγάλη ποσότητα εκρηκτικής ενέργειας.

Ο κίνδυνος ενός θερμού επεισοδίου ή μιάς γενικευμένης σύρραξης караδοκεί. Το στρατιωτικό κατεστημένο της Άγκυρας διαρκώς προβάλλει τις αναθεωρητικές αξιώσεις του. Οι Η.Π.Α. και η Ευρωπαϊκή Ένωση πιέζουν για εκλογίκευση των σχέσεων.

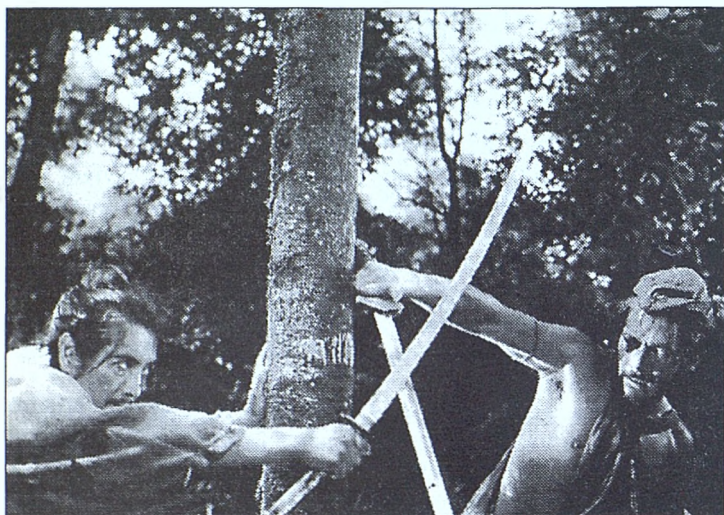
Οι εργολάβοι της εθνικοφροσύνης και οι πατριώτες των μπαλκονιών εισηγούνται «καθυστερήση και εξοπλισμούς» και εγκαλούν τους οπαδούς του διαλόγου για ενδοτισμό. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο αναρωτιέται κανείς αν υπάρχει δυνατότητα νηφάλιας προσέγγισης, ανάλυσης και στάθμισης των παραγόντων που συγκροτούν την ελληνοτουρκική διένεξη.

Ακαδημίας 88, 106 78 Αθήνα. Τηλ.: 3302415, 3820612 - fax: 3836658

Βιβλιοπωλεία:

- Γ. Γενναδίου 6, 106 78 Αθήνα. Τηλ.: 3817826, 3806661 - fax: 3836658
- Στοά Ορφέως, Στοά Βιβλίου Περμαζόγλου 5, 105 59 Αθήνα. Τηλ.: 3211246
- Υποκατάστημα Θεσσαλονίκης: Κ. Μελενίκου 30, 546 35. Τηλ.: 245222

Ρασομόν, 1951.

Ο σκηνοθέτης της σύγκρουσης

Ο Ακίρα Κουροσάβα, σαν από
θεϊκή (ή μήπως διαβολική;) *σύμπτωση*, πέθανε στη διάρκεια
του 55ου Φεστιβάλ Βενετίας, σε
ηλικία 88 ετών. 46 χρόνια
νωρίτερα, στο ίδιο φεστιβάλ, του
είχε απονεμηθεί ο Χρυσός Λέων
για την ταινία Ρασομόν. Χάρη
στον Κουροσάβα, η Δύση γνώρισε
τον γιαπωνέζικο κινηματογράφο.
«Η ανακάλυψη του γιαπωνέζικου
κινηματογράφου είναι
αναμφισβήτητο το σημαντικότερο
κινηματογραφικό γεγονός από τον
Ιταλικό Νεορεαλισμό», θα
γράψει ο Αντρέ Μπαζέν και ο
Κουροσάβα θα γίνει στη συνέχεια
ο γνωστότερος γιαπωνέζος
σκηνοθέτης έξω από τη χώρα του.

Το Ρασομόν, συνδυάζοντας μια
«εξωτική» ιστορία με τις δυτικές
θεωρίες της εποχής που προσπα-
θούσαν να αποδείξουν ότι ο κινη-
ματογράφος είναι τέχνη ανάλογη
της λογοτεχνίας και του θεάτρου,
υμνήθηκε διότι, θέτοντας την ερώ-
τηση «ποια είναι η αλήθεια;» απε-
δείκνυε ότι η αλήθεια έχει πολλές
 πλευρές. Εκθέτοντας τις τέσσερις
διαφορετικές βερσιόν της ίδιας
αλήθειας, η ταινία ερευνά πώς οι
άνθρωποι προσπαθούν να αντιμε-
τωπίσουν τη σκληρή αλήθεια της
πραγματικής ζωής. Ο ανθρώπινος
εγωισμός (με τη μικροψυχία και τη
δολιότητά του) συγκρούεται με τη
θετική πλευρά του ανθρώπινου
πνεύματος.

Αν το Ρασομόν έκανε παγκόσμια
γνωστό τον Κουροσάβα, οι **Επτά
σαμουράι** απέδειξαν τη ικανότητά
του να σκηνοθετεί περίπλοκες
σκηνές δράσης, όπου οι χωρικοί
συγκρούονται με τους επί πληρωμή
υπερασπιστές τους. Η τελευταία
σεκάνς αποτυπώνει την τελική μά-
χη που κλιμακώνεται στη διάρκεια
μιας δυνατής καταιγίδας. Η βροχή
άρχισε το προηγούμενο βράδυ, τη
στιγμή που η σύγκρουση των αν-
θρώπων κορυφώθηκε. Η κάμερα
παρακολουθεί και καταγράφει πε-
ρίτεχνα όλες της τις λεπτομέρειες.
Ξαφνικά, η μάχη λήγει, οι σαμου-
ράι στέκονται σεβάσμια πάνω από
τους τάφους των νεκρών, οι χωρι-

κοί φυτεύουν και πάλι ρύζι. Ο κό-
σμος έχει επανέλθει στον κανονικό
διαχωρισμό: η πραγματική σύ-
γκρουση όμως δεν έχει τελειώσει.
Μια σύγκρουση προτύπων και
αξιών, μια σύγκρουση της παράδο-
σης με τα νέα δεδομένα, μια σύ-
γκρουση αποδοχής.

Ο ΓΙΑΠΩΝΕΖΟΣ ΚΟΥΡΟΣΑΒΑ

Παρά το γεγονός ότι ο Ακίρα
Κουροσάβα κατηγορήθηκε ως ο
πλέον «δυτικός» από τους γιαπω-
νέζους σκηνοθέτες, το πραγματι-
κό του ενδιαφέρον εστιάζεται στο
κοινό της χώρας του. Η επιθυμία
του ήταν απλώς να διηγείται ιστο-
ρίες με εικόνες. «Δεν έχω διαβάσει
ούτε μία κριτική από το εξωτερικό
που να μην έχει διαγνώσει λάθος
μηνύματα στις ταινίες μου», σημει-
ώνει ειρωνικά ο σκηνοθέτης. «Αν
κάτι δεν μπορεί να μιλήσει στους
συμπατριώτες μου, δεν με αφορά».

Το σενάριο έμοιαζε να είναι το
βασικό πρόβλημα του γιαπωνέζι-
κου κινηματογράφου. Ο Κουρο-
σάβα θεωρούσε θεμελιώδη προϋ-
πόθεση την ικανότητα να γράφεις
σενάρια για να κάνεις κινηματο-
γράφο. Ο ίδιος είχε την ικανότητα
να μετατρέπει μια απλή ιστορία σε
περίπλοκη δραματική αφήγηση –
σε επική ιστορία. Διατηρώντας
την κινηματογραφική παράδοση
του Όζου και του Μιζογκούτσι,
ανέπτυξε παράλληλα ένα ιδιαίτε-

Ο δολοφόνος του Τόκυο, 1963

ρο, προσωπικό στυλ, το οποίο σηματοδότησε μια νέα εποχή στον ασιατικό κινηματογράφο. Μπούχτισμένος από το επαναλαμβανόμενο μοντέλο της «αρρωστημένης» γιαπωνέζικης κοινωνίας, δέχτηκε με ευκολία τις επιρροές της «υγιούς» κοινωνίας που αντανάγκλουν οι ταινίες του Χόλλυγουντ.

Η γιαπωνέζικη κουλτούρα, παρότι βασίζεται στην απλότητα, αναπτύσσεται με περίπλοκο τρόπο. Η φύση αποτελεί ένα μεμονωμένο κομμάτι της. Το λουλούδι ινκεμπάνα συμβολίζει τον κενό χώρο, την απουσία ιδεών. Το χαϊκού είναι 17σύλλαβο ποίημα που συμβολίζει την ενοποίηση του ανθρώπου με τη

φύση· από την ενοποίηση αυτή γεννιέται μια καινούργια έννοια – μια νέα ιδέα. Όλα τα μοντέλα, τα πρότυπα και οι εκδηλώσεις της γιαπωνέζικης κοινωνίας βασίζονται στις ίδιες θεμελιώδεις αρχές και, μέσω της αντίθεσης, εξελίσσονται σε περίπλοκες φιλοσοφικές έννοιες.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ

«Η αληθινή τέχνη υπάρχει στο λεπτό όριο μεταξύ του πραγματικού και του μη πραγματικού», σημείωνε ο Γιασουχίρο Όζου. Βασισμένος στη δική του γιαπωνέζικη κουλτούρα, ο Αζίρα Κουροσάβα δραματοποιεί απλές ιστορίες για τη μεγάλη οθόνη και στη συνέχεια τις αποδραματοποιεί αποκαλύ-

*Το πραγματικό
ενδιαφέρει τον
εστιάζεται στο
κοινό της
χώρας του.
Η επιθυμία του
ήταν απλώς να
δηγείται
ιστορίες με
εικόνες.*

πτοντας στον θεατή τον φιλικό χώρο: αδιαφορεί παντελώς για το ύψος της κάμερας, την οποία το Χόλλυγουντ θέλει στο ύψος των ματιών, τοποθετεί τους χαρακτήρες του στην άκρη του κάδρου, εναλλάσσει συνειδητά τη διεύθυνση της δράσης από τη μια πλευρά του κάδρου προς την άλλη, διασπά τη «συνοχή» με ασυνήθιστες μορφές μοντάζ (όπως το wire), παραθέτει διαδοχικά κοντινά πλάνα, χρησιμοποιεί εκτεταμένα φακόζουμ – που προσθέτει επίπλοση διάσταση – καθώς και ευρυγώνιο φακό, ο οποίος μεγαλοποιεί την προοπτική του χώρου. Βασίζει την αφηγηματική του δομή αλλά και την τεχνική του στη σύγκρουση:

Οι επτά σαμουράι, .

περίπλοκες επιζές ιστορίες με απλούς χαρακτήρες, πολύ κοντινά πλάνα διαδέχονται τα πολύ μακρινά και αντίστροφα, απέραντα τοπία μοντάρονται με κλειστοφοβικούς χώρους, στατικά μονοπλάνα μεγάλης διάρκειας ακολουθούνται από γρήγορες σκηνές έντονης δράσης, σκηνές λυρικής ομορφιάς δένονται με σκηνές βίας και αίματος, οι δυνατοί συγκρούονται με τους αδύναμους, οι πλούσιοι με τους φτωχούς, οι κοινωνικά καταξιωμένοι με τους περιθωριοποιημένους, οι γυναίκες με τους άντρες, οι νέοι με τους ηλικιωμένους, οι πολλοί με τους λίγους, ο παλιός κόσμος με τον νέο, ο άνθρωπος με τη ζωή του...

Ο ΟΥΜΑΝΙΣΤΗΣ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΣ

Το κινηματογραφικό σύμπαν του Κουροσάβα συνοψίζεται στη δύναμη της εικόνας. Δεν χρησιμοποιεί τους χαρακτήρες ως μέσο για την ανάπτυξη της αφήγησης – γι' αυτό άλλωστε ο θεατής δεν μπορεί να ταυτιστεί με τους χαρακτήρες του Κουροσάβα. Αντίθετα, ταυτίζεται με την ίδια την κινηματογραφική διαδικασία. Το κάδρο είναι κενός χώρος μέσα από το βιζέρ της κινηματογραφικής μηχανής, και ο Κουροσάβα έχει καθήκον να το γεμίσει (όπως στη γιαπωνέζικη ζωγραφική, όπου το κενό ορίζεται από τη στιγμή που μπαίνει η πρώτη πινελιά). Το επιτυγχάνει υπερφορτώνοντας τη μία πλευρά του κádρου ή

έχοντας τους χαρακτήρες να εισβάλλουν κυριολεκτικά από την κάτω του πλευρά. Το μοντάζ – που βασίζεται στη σύγκρουση – έχει εμφανείς επιρροές από τη θεωρία του Αϊζενστάιν (δεν είναι τυχαίο που ο Αϊζενστάιν βάσισε τη θεωρία του περί μοντάζ στο γιαπωνέζικο ιδεόγραμμα) – η σύγκρουση δύο διαφορετικών εννοιών οδηγεί στη γέννηση μιας τρίτης. Η ψυχολογική επιρροή που ασκούν οι εικόνες του και η γέννηση συναισθημάτων και, κυρίως, σκέψεων στον θεατή είναι εκείνο που ενδιαφέρει τον Κουροσάβα. «Κάθε κινηματογραφιστής έχει μόνο ένα πράγμα να πει», υποστηρίζει ο ίδιος, (ίσως επηρεασμένος από τον Ζαν Ρενουάρ, ο οποίος

σημείωνε ότι κάθε σκηνοθέτης κάνει ουσιαστικά μία μόνο ταινία, έχει μόνο μια ιστορία να διηγηθεί. «Αν παρατηρήσω προσεκτικά τις ταινίες που έχω κάνει, νομίζω πως λέω: "Γιατί δεν προσπαθούν οι άνθρωποι να είναι πιο ευτυχισμένοι;"».

Στο *Θρόνο του αίματος* (1957) εξηγεί γιατί οι άνθρωποι είναι δυστυχισμένοι, στο *Γιοτζίμπο* (1961) διηγείται την ιστορία των συγκρουόμενων συναισθημάτων, στο *Ρασομόν* εκθέτει την ισότητά τους, στο *Ran* (1985) εικονογραφεί το ταξίδι προς την ανακάλυψη των αληθινών συναισθημάτων μέσα από την απόλυτη καταστροφή, στο *Δολοφόνο του Τόκυο* (1963) ο "σαμουράι" (Γκόντο) και ο κακός (γιατρός) καταλήγουν να έχουν τα ίδια συναισθήματα.

ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΦΟΡΜΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Ο *δολοφόνος του Τόκυο* (ο αυθεντικός τίτλος της ταινίας είναι *Tenroku to Jidoku*, που στα γιαπωνέζικα σημαίνει «Παράδεισος και Κόλαση») είναι παραδόξως ένας φτωχός γιατρός. Η φρόνιμη της σύγκρουσης εδώ κορυφώνεται, αφού το πρώτο μισό μέρος της ταινίας λαμβάνει χώρα στον παράδεισο –το πλούσιο σπίτι του επιχειρηματία Γκόντο, απ' όπου η Γιοκοχάμα κινηματογραφείται από ψηλά– και το άλλο μισό στη κόλαση – όπου η κάμερα αποτυπώνει την ίδια τη Γιοκοχάμα, καταφορίζοντας σταδιακά στο χαμηλότερο σημείο της: στα φτηνά μπαράκια και στα βρώμικα ξενοδοχεία, όπου συχνάζουν οι έμποροι ηρωίνης. Η ταινία έχει εξ' αρχής σχεδιαστεί για να χωριστεί στα δύο. Στο τέλος του πρώτου μέρους, το αγόρι επιστρέφει και επομένως δεν υπάρχει πλέον συναισθηματικό ενδιαφέρον. Το δεύτερο μέρος αποτελεί μια περίτεχνη καταδίωξη και το ενδιαφέρον μιας γίνεται διανοητικό. Ο Κουροσάβα απλώς δείχνει εκείνο που θεωρεί ενδιαφέρον. Δεν είναι η απαγωγή (που έτσι κι αλλιώς συμβαίνει εκτός πεδίου), ούτε η μοίρα του μικρού θύματος (η επιστροφή του έχει κινηματογραφηθεί σε ένα μονοπλάνο που την απαλλάσσει από κάθε συναισθηματική φρόνηση),

αλλά ούτε και το ηθικό δίλημμα του *Μιφούνε*. Είναι η αναζήτηση, η σύλληψη και η σύγκρουση.

Ενώ οι ταινίες του ήταν τέλεια προετοιμασμένες και απολύτως σχεδιασμένες ως προς το αποτέλεσμα, ο Κουροσάβα κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων δεν έδινε μεγάλη σημασία στη «συνέχεια» των πλάνων. Πίστευε ότι αυτό επιτυγχάνεται καλύτερα στο μοντάζ. Μάλιστα, από τους *Επτά σαμουράι* (1954) και μετά υιοθετεί την τεχνική της διπλής ή και τριπλής κάμερας, ακόμα και στις πιο «ιδιωτικές» σκηνές, πιστεύοντας ότι αυτό συντελεί στη δημιουργία ατμόσφαιρας από τη μια πλευρά και στην ελαχιστοποίηση της πιθανότητας να χαθεί η καλύτερη στιγμή ενός ηθοποιού, από την άλλη. Όταν κάποτε ρωτήθηκε ποιο από τα τρία κλασικά στάδια της δημιουργίας μιας ταινίας (σενάριο, γυρίσματα, μοντάζ) θεωρεί σημαντικότερο, απάντησε: «Μάλλον το μοντάζ είναι το σημαντικότερο, αν όμως δεν έχεις καλό σενάριο κανένα μοντάζ δεν μπορεί να βοηθήσει».

Ο ΣΑΙΞΠΗΡ, Ο ΚΟΥΡΟΣΑΒΑ ΚΑΙ ΤΟ RAN

Ο Κουροσάβα συχνά αντλούσε τις ιστορίες του από κλασικά λογοτεχνικά έργα της Δύσης μεταξύ των οποίων *Ο ηλίθιος* του Ντοστογιέφσκυ (1951), ο *Μακβέθ* του Σαίξπηρ (*Ο θρόνος του αίματος* - 1957) και ο *Βασιλιάς Ληρ* του Σαίξπηρ (*Ran* - 1985) – ταινία που θεωρείται το ζενίθ της καριέρας του. Στην τελευταία σκηνή του *Ran* ο τυφλός Τσουρουμάρου στέκεται μόνος απέναντι στα ερείπια του κάστρου καθώς το φως της ημέρας χάνεται. Η τελευταία γραμμένη λέξη στο σενάριο του *Ran* είναι «δυστυχία». Κι αυτοί που παραμένουν είναι δυστυχισμένοι. *Ran* σημαίνει «αναταραχή» ή χάος, όταν όμως χρησιμοποιείται ως κατάληξη σημαίνει «επανάσταση». Είναι πιθανόν αυτός ο συνδυασμός εννοιών που γοήτευσε τον σκηνοθέτη. Το *Ran* διηγείται την ιστορία των γιων που επαναστάτησαν εναντίον του πατέρα τους και εικονογραφεί μια εποχή κατά την οποία οι κοινωνικές αξίες διέρχονταν από μια χαώδη κατάσταση. Ο *βασιλιάς Ληρ* του

Βασισμένος στη
δική του
γιαπωνέζικη
κουλτούρα,
ο Κουροσάβα
δραματοποιεί
απλές ιστορίες
για τη μεγάλη
οθόνη και στη
συνέχεια τις
αποδραμα-
τοποιεί,
αποκαλύπτο-
ντας στον θεατή
τον φιλικό
χώρο.

Σαίξπηρ είναι μελοδραματικός χαρακτήρας, τοποθετημένος στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο (Elizabethan Era). Αντίθετα, ο Χιτεντόρα του Κουροσάβα είναι χαρακτήρας επικός, απαλλαγμένος από τα δεσμά του χρόνου, που οδηγείται σε ένα ταξίδι ανακάλυψης του εαυτού του, για να καταλήξει, στο τελευταίο μέρος της ταινίας, σχεδόν να φορά τη μάσκα του θεάτρου Νο, η επιρροή του οποίου είναι καθοριστική (κοστούμια, κίνηση, μουσική, μακιγιάζ, σύνθεση των πλάνων).

Ο Ακίρο Κουροσάβα περιέγραψε το *Ran* σαν μια σειρά από ανθρώπινα περιστατικά που ο παράδεισος παρακολουθεί. Και μεις στο τέλος, θεατές της απερισκεψίας μας. Η ψυχρότητα του *Καγκεμούσα*, ο ίσκιος του πολεμιστή (1980) έχει μετατραπεί σε παγωνιά. Δεν χρειάζεται να νιώσουμε την αγωνία του Χιτεντόρα. Φτάνει να τη δούμε.

Ο αμερικανός συγγραφέας και μελετητής του γιαπωνέζικου κινηματογράφου *Ντόναλντ Ρίτσι* (που πρόπερσι βρέθηκε στη Θεσσαλονίκη ως μέλος της κριτικής επιτροπής) ρώτησε κάποτε τον Κουροσάβα για τη σημασία μιας συγκεκριμένης σκηνής. Και εκείνος του απάντησε: «Αν μπορούσα να σου απαντήσω, δεν θα είχε χρειαστεί να κάνω αυτή τη σκηνή».

Τα λόγια περιπετούν. Οι πραγματικοί δημιουργοί μιλούν με την τέχνη τους. Για πάντα...

Στην πραγματική ζωή

του Ηλία Κανέλλη

Η Άννα Βιχ ήταν έτοιμη να διαβεί το κατώφλι της πέμπτης δεκαετίας της ζωής της. Φωτογράφος, άνθρωπος του κινηματογράφου αλλά κυρίως ανήσυχος πνευματικός άνθρωπος, φίλη και συνεργάτις του Αντί, άφησε την τελευταία της πνοή την περασμένη Τρίτη τα ξημερώματα.

Βρέθηκε στην Ελλάδα λίγο μετά τη μεταπολίτευση. Και ανακάλυψε –όπως η ίδια σημείωνε αργότερα, με τα επαρκέστατα ελληνικά της– «έναν κόσμο που διασώζει τη σχέση του με το παρελθόν, ακόμα κι όταν δεν το γνωρίζει, έναν κόσμο που να μπορεί ακόμα να συνομιλεί στις γειτονιές, στα καφενεία και στους δρόμους». Χρειάστηκε να βιοπορισθεί. Μπήκε στον κόσμο του κινηματογράφου. Ειδικοθήκε σε ένα εξαιρετικά υπεύθυνο αλλά και άχαρο επάγγελμα: κοπή αρνητικού. Χιλιόμετρα κινηματογραφικού φιλμ πέρασαν από τα χέρια και τη μονταζιέρα της Άννας. Πολλές από τις ελληνικές ταινίες. Ανάμεσά τους, και πολλές ταινίες μικρού μήκους· η Άννα τις αναλάμβανε πολλές φορές σε βάρος του ελεύθερου της χρόνου αλλά και χωρίς την προσδοκία πληρωμής της δουλειάς της. Σε πάρα πολλές περιπτώσεις είχε πει «αφού δεν έχεις, δεν πειράζει».

Οι επιλογές της ζωής της την έφεραν κοντά στον Σταύρο Τορνέ. Στην τελευταία ταινία του, μάλιστα, Ένας ερωδός για τη Γερμανία, κράτησε το ρόλο μιας γερμανίδας ορνιθολόγου. Ήταν μέλος ενός κόσμου υποψιασμένου, διόλου ρομαντικού, που είχε αποφασίσει να κρατήσει την ακεραιότητά του, την αξιοπρέπεια του με κάθε τίμημα. Σε μια συνέντευξή της στο Αντί (τχ. 517, 19.3.1993), έλεγε και τα εξής χαρακτηριστικά: «[Σήμερα] χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια για να μη φθαρείς, να μη γίνεις κυνικός. Πολλοί καλλιτέχνες σήμερα φθείρονται, κουράζονται, γιατί –κακά τα ψέματα– ζούμε σ’

Η Άννα.

έναν κόσμο που η επιτυχία είναι τα χρήματα – κι εσύ τι είσαι, ο τελευταίος των Μοϊκανών, δηλαδή;...».

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ, ΠΡΩΤΙΣΤΩΣ

Η Άννα Βιχ δεν ήταν, φυσικά, «η τελευταία των Μοϊκανών». Ήταν μέσα στη ζωή. Της άρεσε να ζει, της άρεσε να παρατηρεί τη ζωή και των υπολοίπων. Το ενδιαφέρον της αυτό την είχε σπρώξει από πολύ νωρίς στη φωτογραφία. Την πρώτη της μηχανή την είχε αγοράσει στα 15 της, στη Γερμανία. Τρία χρόνια αργότερα, το 1967, της εί-

χε απονεμηθεί το 2ο Βραβείο του κρατικού διαγωνισμού νέων φωτογράφων της Γερμανίας. Η φωτογραφία ήταν η τέχνη που επέλεξε να υπηρετήσει – και το έκανε μέχρι το τέλος.

Πίστη «στη ρεαλιστική φωτογραφία, μακριά από αισθητικούς εξτρεμισμούς» (πίστη από την οποία ελάχιστα και μόνο για ειδικούς λόγους παρεξέκλινε) ξεκίνησε, με τον ερχομό της στην Αθήνα, να φωτογραφίζει την πόλη. Τον κόσμο στους δρόμους και στις πλατείες που τότε πρωτογνώριζε τον συμπεριέλαβε τελικά σε ένα βιβλίο, «ένα φωτογραφικό δοκίμιο» όπως επέμενε να το λέει η ίδια – Εν Αθήναις... 1977, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1992. Εξηγώντας τους λόγους που την παρακίνησαν να παρατηρήσει με το φακό της πρόσωπα και τοποθεσίες των ταπεινών, των «λαϊκών» όψεων της πόλης, σημείωνε (Αντί, ό.π.):

«Φωτογράφησα λίγη από αυτήν τη “δημόσια ζωή” στην Αθήνα γιατί εμένα με εντυπω-

σίαζε. Όχι επειδή ήταν κάτι εξαιρετικό. Ήταν καθημερινότητα, αν όχι σε όλη την Αθήνα τουλάχιστον σε ένα μεγάλο μέρος της. Μπορεί κανείς να πει πως ήταν η λαϊκή πλευρά της πόλης. Όμως τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι ο “λαός” μπορούσε να βιώνει μια ζωή και εκτός των διαμερισμάτων. Υπήρχαν οι χώροι γι’ αυτό. Τα “στέκια”. Το καφενείο “Νέον”, ο Ορφανίδης, η Δεξαμενή, οι κινηματογράφοι· υπήρχαν χώροι για τυχαίες συναντήσεις και κουβέντες, για όλες τις ηλικίες, σε όλες τις γειτονιές. Αυτό είναι κάτι που το ονομάζουμε εύκολα λαϊκό, στην ουσία όμως είναι απλά

Με τον Σταύρο Τορνέ στα γυρίσματα της ταινίας Ένας ερωδιός για τη Γερμανία.

ανθρώπινο και έχει σχέση με την ποιότητα της ζωής. Είναι αυτό καθεαυτό ποιότητα ζωής. Πόσες ώρες της ζωής τους πέρασαν ο Τσαρούχης ή ο Κουν ή ο Χατζιδάκις στα καφενεία, δηλαδή σ' ένα δημόσιο χώρο, και γιατί; Μα για την αξία αυτής της καθημερινής συνήθειας του να "μπαινείς στον κόσμο". Βλέπεις λοιπόν ότι αυτό δεν είναι και τόσο "λαϊκό". Είναι μια ουσιαστική ανάγκη για άμεση επικοινωνία και κάποια ευχαρίστηση και, εν πάση περιπτώσει, δεν είναι εγγλωβισμός».

Στον τρόπο με τον οποίο σκόπευε με τον φωτογραφικό της φακό τους ανθρώπους της Αθήνας ο Κώστας Γεωργουσόπουλος, σε ένα κείμενό του στα Νέα με αφορμή την έκδοση του βιβλίου της, διέκρινε μια «φιλελληνίδα»: αν την είχε γνωρίσει θα καταλάβαινε ότι έχει να κάνει με μια Ελληνίδα. Μιλούσε και σκεπτόταν όπως οι κάτοικοι τούτης της χώρας – κρατώντας ωστόσο επιπλέον την κομψότητα, τους φινετσάτους τρόπους της και κυρίως την ακεραιότητα του χαρακτήρα της, με ένα πείσμα και μια επιμονή «γαϊδουρινή» (κι ας μου συγχωρεθεί η έκφραση).

Την πρώτη ατομική της έκθεση την έκανε το 1984 στην γκαλερί «F». Έκανε κι άλλες εκθέσεις – πολλές φορές μάλιστα φωτογραφίες της αναρτήθηκαν στους εκθεσιακούς χώρους του Ινστιτούτου Γκαίτε. Το 1992, με αφορμή την χαμπάνια του Αντί για τον παλιό Ελαιώνα, την υποβαθμισμένη περιοχή της δυτικής Αθήνας, έκανε μια σειρά φωτογραφίες που τις εξέθεσε λίγο αργότερα, το 1992, στο Πνευματικό Κέ-

ντρο του Δήμου Αθηναίων με γενικό τίτλο «Ελαιόδενδρα στον Ελαιώνα της Αθήνας».

Στο συρτάρι της είχε μερικές ακόμη φωτογραφικές σειρές. Γνωρίζουμε μια σειρά ιδιαίτερα τρυφερές φωτογραφίες με γάτες του

δρόμου (γάτες αλήτισσες) αλλά και μια σειρά ασπρόμαυρα και έγχρωμα «αφηρημένα» φωτογραφικά πολύπτυχα, με θέμα τη θάλασσα. Ελπίζουμε ότι, κάποια στιγμή, θα γίνει δυνατό να εκτεθούν ή και να εκδοθούν.

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Η Άννα Βιχ ρούφηξε την «πραγματική ζωή που βιώνεται» – όπως έλεγε – αδιαφορώντας για την πλαστική ζωή των προτύπων «που κατασκευάζεται στα μίντια». Τη ρούφηξε με πραγματική όρεξη – κι ας μην μπορούσε να κρύψει την αδιόρατη μελαγχολία που καθρεφτιζόταν στα μεγάλα, όμορφα μάτια της.

Η ασθένειά της δεν διάρκεσε πολύ – και οι φίλοι της έκαναν ό,τι ήταν δυνατόν να της απαλύνουν τον πόνο. Έφυγε σε ηλικία 49 ετών, την περασμένη Δευτέρα 7 Σεπτεμβρίου, τα ξημερώματα. Η ίδια ζήτησε να ταφεί στην πατρίδα της – στη Φρανκφούρτη, όπου μεγάλωσε.

Της είχα τηλεφωνήσει λίγες ημέρες πριν σβήσει. Μου είπε χαριτολογώντας: «Έλα να σε δούμε. Δεν είναι κολλητικό».

– Δεν πύγα...

Με τον Ζυλ Ντασσέν στην έκθεση Ελαιόδεντρα στον Ελαιώνα της Αθήνας.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

του ΜΑΝΟΥ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ

«Οι νύμφες και οι νύφες» της Κ. Ζαχαροπούλου στην γκαλερί «Λόλα Νικολάου» της

Αρσενικό-θηλυκό, θεσμοί και «Νυμφαία»

Θεσσαλονίκης διαδηλώνουν έναν φιλόρσενο παρ' όλα αυτά, φεμινισμό.

Το νερό αντανakλώντας ζωγραφίζει τον κόσμο.
G. Bachelard

Τον περασμένο Μάιο παρουσιάστηκε στο Athenaeum Museum of Architecture and Design του Σικάγου η εγκατάσταση «Νυμφαία» της ζωγράφου **Κατερίνας Ζαχαροπούλου**. Η εκδήλωση που έλαβε χώρα με τη συνδρομή του Chicago Cultural Centre, εντασσόταν στο πλαίσιο της διεθνούς πολυ-έκθεσης «City as a Memory». Με την ευκαιρία αυτή συσσωματώθηκαν τότε ποικίλοι προβληματισμοί αρχιτεκτονικού, πολεοδομικού, αισθητικού αλλά και κοινωνιολογικού περιεχομένου. Προτίστω όμως καταδηλώθηκε η μεγίστη σχέση ανάμεσα στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό και την εικαστική πράξη, ανάμεσα στη σύλληψη της πόλης ως ουτοπίας και του έργου τέχνης ως Gesam + Kunstwerk. Μακριά από την «εφαρμοσμένη» αρχιτεκτονική ή την τέχνη-διακόσμηση, οι δύο αυτές εκφράσεις, κεκαθαρωμένες από τη χυδαιότητα του μέσου γούστου και της οικονομικής «απόδο-

σης», μπόρεσαν να λειτουργήσουν στους αρχικούς, υψηλούς τους, στόχους.

Εκεί, η Ζαχαροπούλου παρουσίασε δέκα διάφανα αρχέτυπα «οίκων» φτιαγμένων από πλεξιγκλάς τα οποία περιείχαν μια γοητευτική σειρά οπτικών πληροφοριών.

Εν πρώτοις περιείχαν φωτογραφημένες ασπρόμαυρες νύφες, βουλιαγμένες μέσα στο νερό ώστε να διαθλώνται και να πολυμερίζονται σαν σε μια διαδικασία κάθαρσης. Επίσης μέσα στις κατασκευές αυτές καθρεφτιζόνταν οι πλευρές των «οίκων», ενώ τα στεγανά σημεία είχαν γεμίσει με διάφανα λευκά χαρτιά – απόπειρες ενός πρωτεύοντος σχεδίου γεμάτου συμβολισμούς. Ήδη λοιπόν έχουμε τους κώδικες του έργου λεπτομερώς διατυπωμένους: Μέσα στους «οίκους» διαμένουν οι νύμφες σ' ένα ζεύγμα μαύρου-άσπρου και βρίσκονται υπό την καθαρή ήρα επιρροή του νερού.

Παράλληλα, και σε μιαν άλλη εγκατάσταση προβάλλονταν πάνω σ' επιφάνειες λευκού χαρτιού εν είδει νυφικού εικόνες από νερά που τρέχουν, πηγές και λίμνες. Αυτό το «ρουόχο» που με τη βοήθεια του projector μετασχηματιζόταν σε τοπίο και επιχειρηματολογούσε πάνω στον ρέοντα χαρακτήρα της εικόνας, ήταν, νομίζω, το επιστέγασμα της προβληματικής που διατύπωνε ο δημιουργός.

Επίσης, το άλλο ενδιαφέρον στοιχείο των «Νυμφαίων» έγκειται στο ότι μέσα από αρχέγονους μύθους ή αλληγορίες προσεγγίζονται το θέμα-πρόβλημα της γυναίκας σήμερα – νύμφης, μητέρας, θεότητας-, δίχως να υποκύπτουν στα στερεότυπα κλισέ της Feminine Art ή να καταφεύγουν σ' ενοχλητικό διδακτισμό.

Η αλληγορία της νύμφης προστάτιδας των πηγών και της νύμφης – βασιλίσσας της ερωτικής παστάδας – αντιτίθεται με την έννοια της μητέρας-φύσης (Natura Naturans) και με τη δύναμη του νερού ως αρχής των πάντων.

Η εικόνα της νύμφης-τοπίου, μέσα από την προβολή ενός slide, ολοκληρώνεται με την παρουσίαση ενός ζευγαριού από χαρτίνα λευκά γοβάκια που ακολουθούν την ίδια

Κατερίνα Ζαχαροπούλου: *Nymphs and Brides*, 1998.

αντίληψη του τσαλακωμένου χαρτιού – αρχετυπικού σχεδίου που είδαμε και στους «Οίκους».

Και τα γοβάκια με τη σειρά τους – όχι γυάλινα σαν της Σταχτοπούτας αλλά χάρτινα σαν το σώμα των εικόνων ή των κειμένων – τοποθετούνται εμπρός στο νυφικό-τοπίο ως προέκτασή του και ως υπαινιγμός, ως πρόσκληση στην πραγματική ζωή ή ως αντίθεση προς το ρόλο των συμβόλων αλλά και των επιθυμιών που καθορίζουν τον καθένα μας.

Η έκθεση του Σικάγου, εμπλουτισμένη και εξελιγμένη, θα παρουσιαστεί στην Γκαλερί «Λόλα Νικολάου» της Θεσσαλονίκης από τις 21 Σεπτεμβρίου ως τα μέσα Οκτωβρίου υπό τον τίτλο *Nymphs and Brides* (Νύμφες και Νύφες). Η έκθεση θα επιστεγάζεται με μια σειρά σχεδίων τα οποία αποτελούν την προεργασία όλης της δουλειάς και ισορροπούν εύγλωττα ανάμεσα στο άσπρο και το μαύρο, το collage και τη σχεδιαστική διαδικασία.

Η Ζαχαροπούλου χειρίζεται τις αντιθέσεις και προβάλλει μιαν επιθυμία «σωματική». Το τσαλακωμένο χαρτί μπορεί να κρύβει οργή, απαξίωση αλλά και τρυφερότητα και απελπισία. Χαρακτηριστικά, η Βασιλίσσα Σαριλάκη προλογίζοντας την έκθεση της Θεσσαλονίκης σημειώνει: «... Το νερό κι η νύφη στην σιωπηλή τους ένωση μέσα στον κύβο-σώμα-ναό κρύβουν σαν τον Νάρκισσο το μυστικό τους. Μια τσαλακωμένη χειρονομία ημιδιάφανου χαρτιού αγκαλιάζει το έργο και φλερτάρει με τις φιοριτούρες του νυφικού... Μια ζωή-όνειρο-γάμος-θεσμός βουτηγμένη στην ακίνητη υγρασία... Η εικόνα του νυφικού εδώ δεν είναι βεβηλωμένη. Η νύφη δεν γδύνεται από τους μνηστήρες όπως στο έργο του Marcel Duchamp».

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ -
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ - ΣΤΡΑΤΗΣ
ΤΣΙΡΚΑΣ - ΝΤΙΝΟΣ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Επτά κείμενα για τον Νίκο Καββαδία
ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό
Σεφέρη
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων» του
Α. Εμπειρίκου
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ
Ο γλωσσικός αφελληνισμός.
Πέραν του μισοξενισμού και της
υποτελείας
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλ.
Παπαδιαμάντη
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και
πνευματική ζωή
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Ερωτικές μεταμορφώσεις· αντίδωρο
στην Μάτση Χατζηλαζάρου
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Ούτως ή άλλως
ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ
ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ
Από την πορεία της ελληνικής ποίησης
του 20ού αιώνα

ΣΕΙΡΑ: ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ

CHARLES KAHN

Ο Αναξίμανδρος και οι απαρχές της
ελληνικής κοσμολογίας
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
Περί μυστικής θεολογίας
Εισαγωγή: VLADIMIR LOSKY
ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ
Στοιχειώσεις Θεολογική
Εισαγωγή - Σχόλια: E.R. DODDS
Γ.Σ. ΚΙΡΚ
Ηράκλειτος: τα κοσμολογικά
αποσπάσματα
ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Ομιλίες στην Εξαήμερο

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και
Αλτουσέρ
Παρεμβάσεις
ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος
ΛΟΥΓΙ ΑΛΤΟΥΣΕΡ
Στοιχεία αυτοκριτικής
ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ
Το Κράτος στην καπιταλιστική
κοινωνία.
Ανάλυση του δυτικού συστήματος
εξουσίας
ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ -
Α. ΤΟΖΕΛ
Η κριτικής της πολιτικής του Μαρξ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
Φύλλα - φτερά
ΜΑΡΙΑ ΤΟΥΝΤΑ
Η δίκη του Φλωμπέρ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
Μεροληπτική κατάθεση
ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ
Η εργασία στην ποίηση
ΑΝΟΥΣΩ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑ - ΡΟΕ
Η Άλλη μου πατρίδα
ΓΙΩΡΓΟΣ Σ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ
Απολογισμός και απολογία «από του
φοβερού βήματος»

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»
Μια περιήγηση στην νεοελληνική
κακογουστία
ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια
ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
Ο Τρίτος Δρόμος
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ
Τσιγγάνικη ορχήστρα
ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ
Ιστορία μιας γραμμής
ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ
Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΔΟΚΙΜΙΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ
Η Διαχώρητη Κοινωνία
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
Πολιτικό σύστημα και πολιτική
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στον
Μεσοπόλεμο
ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ
Ο μαρξισμός της Ιστορικής
Σοσιαλδημοκρατίας
ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ
Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ
Το κυπριακό. «Στρατηγική» και
στρατηγική
ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ
Το «Πρότυπο Βασιλείο» και η Μεγάλη
Ιδέα
ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
Μια συνάντηση: Σεφέρης -
Μακρυγιάννης
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΛΙΑΠΗΣ
Ο χορός στους Κουντουριώτες
ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ
Συνήγορος της παραλογοτεχνίας
ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ
Ο κόσμος του ελληνικού χορού
ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΩΗΣ
Η αρχαιολογία στην Ελλάδα
ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ο Βασιλιάς που πέθανε
ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ
Μελέτες για το Σύστημα Υγείας

Βιβλία που καλύπτουν
τα ενδιαφέροντα
και τους προβληματισμούς
του σύγχρονου πολίτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

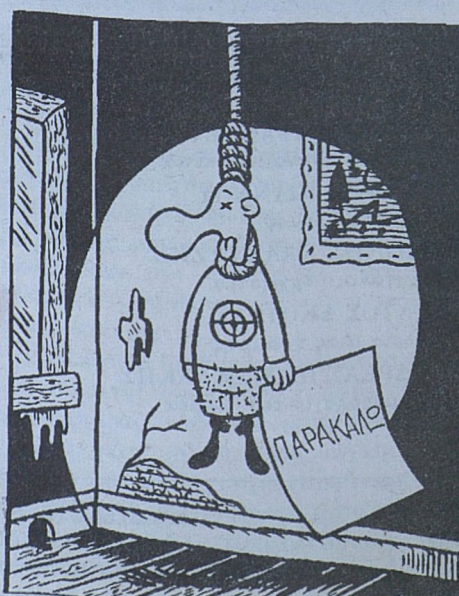
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 3645133 FAX: 3607878

Τα σχέδια της Βαβέλ

του Ηλία Κανέλλη

Kaz

Όταν ο κόσμος του Ποπάου χρησιμεύει στον Κατζ ως άξονας αναφοράς για να σαρκάσει τη διάλυση του συνεκτικού κοινωνικού ιστού...

Με μεγάλη επιτυχία εγκαινιάστηκε την Τρίτη 8 Σεπτεμβρίου, το 3ο Διεθνές Φεστιβάλ Κόμικς στις εγκαταστάσεις του Δήμου Αθηναίων στο Γκάζι.

Υπό τους ήχους του D.J. Lo-Fi, των Invisible Surfers, των Thirty Ντέρτι και της Heineken Music Band, η πρώτη ημέρα του φεστιβάλ συγκέντρωσε πλήθος επισκεπτών (περίπου 10.000), ενώ παραβρέθηκαν και πολλές προσωπικότητες από τους χώρους των τεχνών, των γραμμάτων και των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Ανάμεσά τους ξεχωρίσαμε τον αγαπητό σε όλους ΚΥΡ με τη σύζυγό του (τη γνωστή «Κασσάνδρα» της Ελευθεροτυπίας), καθώς και τη χήρα του αξέχαστου Αρχέλαου, στη μνήμη του οποίου είναι αφιερωμένο το φετινό φεστιβάλ.

Παρόντες ήταν επίσης, από τους ξένους προσκεκλημένους του φεστιβάλ, ο μεγάλος ιάπωνας ποιητής Gozo Yoshimasu με τη σύζυγό του Marilia, ο διάσημος γάλλος δημιουργός Λουσιάλ, έργα του οποίου εκτίθενται στην κεντρική αίθουσα, ο ιταλός ιστορικός και κριτικός τέχνης Ferruccio Giromini της καλλιτεχνικής επιτροπής του φεστιβάλ, καθώς και ο John Marchand, curator της έκθεσης του διάσημου άγγλου γραφίστα Jamie Reid.

Εκεί ήταν επίσης και όλοι οι έλληνες «εικονογραφηγτές» που εκθέτουν πρωτότυπα έργα τους: ο Στάθης Σταυρόπουλος (ο «Στάθης» των Νέων), ο Διαμαντής Αϊδίνης, ο Σπύρος Βερούκιος, ο Σπύρος Δερβενιώτης, ο Τριαντάφυλλος Ελευθερίου, ο Ανδρέας Ζαφειράτος, ο Λεάνδρος Κοκκόρης, ο Νίκος Κούρης, ο Γιώργος Μπότσος, ο Φώτης Πεχλιβανίδης και ο Flavio Tibaldi (Ιταλός στην καταγωγή, που κι ο ίδιος θέλει πια να συγκαταλέγεται στους Έλληνες).

Την Τετάρτη βρέθηκε στο Γκάζι ο Altan, ενώ αναμένονται ακόμη ο Gilbert Shelton («Freak Brothers»), ο Daniele Brolli, ο Igort,

ο Giuseppe Palumbo και οι εκδότες του ελβετο-γερμανικού περιοδικού *Strapazin*.

«ΜΑΝΓΚΑ», ΓΚΡΑΦΙΤΙ, ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ, ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ...

• Στην έκθεση της Βαβέλ, ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το ειδικό κομμάτι το αφιερωμένο στα γιαπωνέζικα «μάνγκα», κόμικς απίστευτα μαζικής απήχησης που, πια,μπολιάζονται όχι μόνο από τους ντόπιους καλλιτέχνες αλλά «εισάγουν» και πολλούς Ευρωπαίους.

• Επίσης, οι διοργανωτές, μην παραλείποντας να υπενθυμίσουν τη στενή συνάφεια που έχουν τα κόμικς και τα κινούμενα σχέδια, έχουν ετοιμάσει μια σειρά από προβολές σε γιγαντοοθόνες με πρωτοποριακές γραφές στο χώρο των κινούμενων σχεδίων. Χωρίς διάθεση περιφρόνησης για το animation του Ντίσνεϋ ή για τα Merry Melodies, παρουσιάζονται ταινίες συναφείς με την αβανγκαρντίστικη διάθεση των συνεργατών του περιοδικού. Κι από κοντά, επειδή όποιος αποστρέφεται την τεχνολογία και τις εξελίξεις της εποχής πέφτει (η εποχή) και τον πλακώνει, υπάρχει η δυνατότητα οι επισκέπτες να παίξουν μια σειρά από εξαιρετικά εξελιγμένα βιντεοπαιχνίδια – ευτυχώς σε γιγαντοοθόνες, για να μην «κολλάνε» όσοι παίζουν και να προλαβαίνει και κανένας άλλος απ' όσους στέκονται στην ουρά.

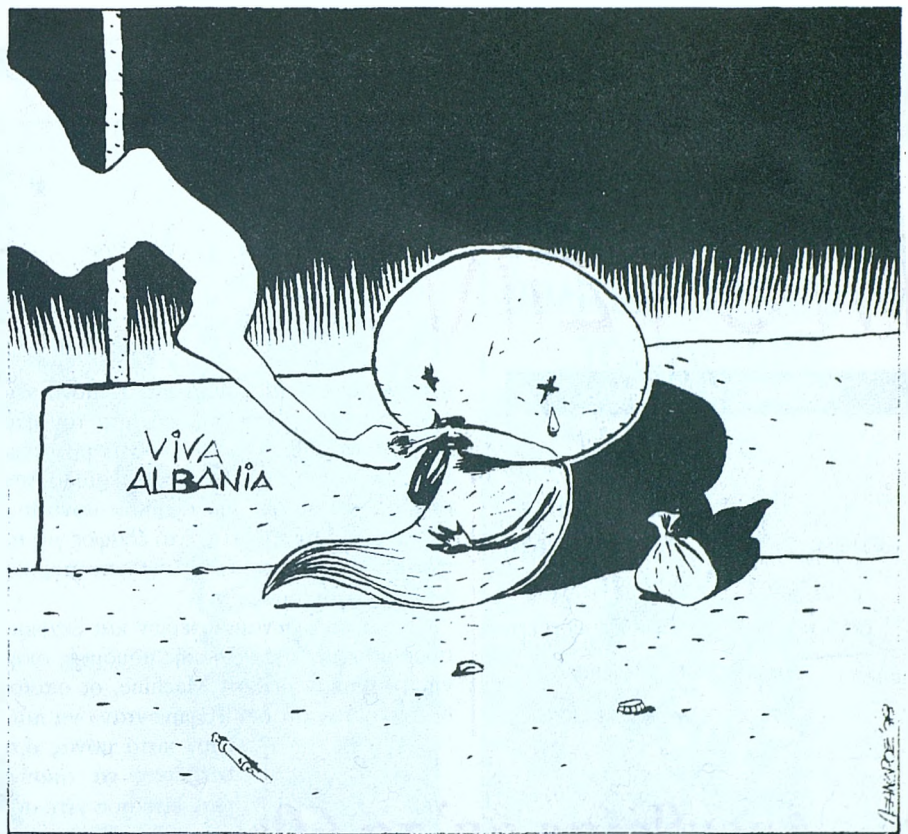
• Φυσικά, κάθε μέρα στο Γκάζι έχει συναυλία. Ελληνικούς ηλεκτρικούς ήχους ως επί το πλείστον, αλλά και εκπλήξεις.

• Ένας χώρος του Γκαζιού είναι αφιερωμένος στον περίφημο Τζάμμι Ρέιντ, τον γραφίστα του πανκ, αυτόν που έκανε τα εξώφυλλα και τις αφίσες του συγκροτήματος των Sex Pistols, που άλλαξε τη γραφιστική αισθητική των τελευταίων 20 χρόνων. Πρωτότυπα γκράφιτι του καλλιτέχνη εκτίθενται σε ειδική αίθουσα ενώ ευκαιρία να ρηδιάζουν δική τους δουλειά – και να τη δείξουν – έχουν και οι εγχώριοι γραφιστές.

• Υπάρχουν κι άλλα. Μια περφόρμανς του ιάπωνα ποιητή Γκόζο και της βραζιλιάνας γυναίκας του Μαρίλια (έγινε χθες το βράδυ), πολλά απροσδόκητα χίππινγκ, γενικώς δράση. Ώς τις 14 Σεπτεμβρίου, η δράση, η δημιουργική δράση είναι στο επίκεντρο του φεστιβάλ.

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΒΑΒΕΛ

Η Βαβέλ, το μόνο ώριμο περιοδικό κόμικς που παρέμεινε περιοδικό, χώρος υποδοχής, δηλαδή, διαφόρων εργασιών καλλιτεχνών που αφηγούνται με σχέδια, έχει περάσει από πολλές καμπές – όπως κάθε

Ο έλληνας σχεδιαστής Λεάνδρος (Κόκκορης) με το σκληρό ασπρόμαυρο σχέδιό του, εγκαθιστά τις αισθητικές ανησυχίες του στο χώρο της σύγχρονης πραγματικότητας.

ζωντανός οργανισμός. Αφού μας γνώρισε τους παλιότερους, ευρωπαίους κυρίως, καλλιτέχνες σ' αυτό το χώρο, για πολλά χρόνια πέρασε μια κρίση προσπαθώντας να ορίσει τις νέες τάσεις στο χώρο των κόμικς και να τις φέρει σε συνάφεια με την ελληνική πραγματικότητα. Τα τελευταία χρόνια, φαίνεται ότι βρέθηκε κοντά σε μια ορμητική φουρνιά νέων σχεδιαστών που πλαισίωσαν όσους παλιούς συνεχίζουν και αντιστέκονται, ενώ επιπλέον κατάφερε να συγκεντρώσει στις τάξεις της και μια ολόκληρη γενιά νέων Ελλήνων που δεν βολεύονται και «την ψάχνουν» – μάλιστα, όσο περισσότερο «την ψάχνουν» τόσο έρχονται και καταλήγουν στην ελληνική πραγματικότητα, στις εμπνεύσεις που τους δίνει η ζωή γύρω μας (όπως, π.χ., συμβαίνει με την περίπτωση του Λεάνδρου ο οποίος, στο τελευταίο τεύχος του περιοδικού, φιλοτεχνεί μια εξαιρετική ασπρόμαυρη χωρίς λόγια τετρασέλιδη ιστορία με θέμα την ξενοφοβία). Και επειδή φαίνεται ότι αυτά τα παιδιά δεν ενδίδουν εύκολα στις παγίδες της εμπορευματοποίησης, η εξέλιξή τους μπορεί να είναι προβλέψιμη: κινήγι της φρόνιμης και προσπάθειας κατανόησης των ακατανόητων καιρών μας.

Η Βαβέλ, σήμερα, είναι ένα στρατευμένο περιοδικό. Η στράτευση του εντοπίζεται

όχι μόνο στην αναζήτηση καινούργιων τρόπων να αφηγηθεί κανείς ιστορίες (ή να αποδομήσει τις συνήθεις ανεκδοτολογικές αφηγήσεις) αλλά και στη συσπείρωση γύρω του ενός ιδιαίτερα υποψιασμένου κοινού – που αν μη τι άλλο δεν πορεύεται ανυποψίαστο στον ετοιμασμένο παράδεισο των προκατασκευασμένων ιδεών και της ακόμα πιο προκατασκευασμένης ζωής.

Ευχόμαστε στη Νίκη Τζούδα, στο Γιώργο Σιούνα, σε όλους τους φίλους τους που τους στηρίζουν και τους πλαισιώνουν να έχουν πολλές αντοχές – και να προσπαθούν πάντα την όσμωση ανάμεσα στην ωριμότητα και την πείρα της (λίγο μεγαλύτερης από τους άλλους) ηλικίας τους με την ορμή των νέων που τους περιστοιχίζουν. Το ομαδικό πνεύμα υπάρχει, η διάθεση υπάρχει – και το κοινό μπορεί να γοητεύεται από μια έκφραση που δεν παρμένει αδρανής αλλά επιδιώκει ακόμα, όταν οι περισσότεροι πιστεύουν πως ό,τι είναι να ειπωθεί έχει κιόλας ειπωθεί, να αναζητεί τη συγκίνηση. Έστω κι αν, ώσπου να τη συναντήσει, διαμεσολαβούν ο κινισμός, η πικρή σάτιρα, το μαύρο χιούμορ ή η βίαιη ομορφιά ενός κόσμου που πάντα πρέπει να βρίσκονται κάποιοι να τον αλλάζουν. Ή να ονειρεύονται την αλλαγή του.

ΜΟΥΣΙΚΗ

του ΒΑΣΙΛΗ ΡΟΥΒΑΛΗ

Τι να γυρεύει ένας γερόλυκος του '60 στην αγέλη των νέων της μουσικής πραγματικότητας των ημερών; Και μάλιστα, τι θα μπορούσε να ειπωθεί για την περίπτωση ενός ακραιφνούς (όπως το νοεί ο καθεείς,

ήχου της δεκαετίας του '70 και όχι μόνο, και που επανέφερε στη δημοσιότητα τον ήχο των Soft Machine και όλη εκείνη τη γοητευτική (γλαφυρή κατά ενίους) περίοδο του rock'n'roll που δεν «μεγάλωσε» μόνο μια γενιά αλλά και προλείανε το έδαφος για τα ηχητικά ρεύματα που ακολούθησαν μερικά χρόνια αργότερα.

Μεταξύ των δυναμικότερων και ξεχωριστών μορφών της αγγλικής μουσικής σκηνής στάθηκαν οι Soft Machine, οι οποίοι διατείνονταν ότι δεν «αφήνονταν» να παίξουν κατά μόνας ό,τι λάτρευαν να ακούν: τζαζ είτε ροκ είτε σόουλ, αλλά ούτε και να ακολουθήσουν το συρμό της εποχής,

αντιγράφοντας τους περιώνυμους Pink Floyd, οπότε δημιούργησαν αυτό το ιδιότυπο σχήμα (που το όνομα δανείστηκε από ένα κείμενο του Ουίλιαμ Μπάρουζ). Μεταξύ των μελών ο μπητνικ ποιητής Ντέιβιντ Αλεν και ο «ανήσυχος» ντράμερ Robert Wyatt, ο οποίος πρωτοστατούσε όλο και περισσότερο στη σύνθεση και την ερμηνεία των κομματιών, ηχογραφώντας μάλιστα κι ένα σόλο δίσκο (*The end of an ear*) παράλληλα με την κοινή πορεία των Soft Machine, πράγμα σχετικά ασυνήθιστο για τα δεδομένα της εποχής.

Μετά τα τέσσερα ιστορικά άλμπουμ τους (έως το 1972), ο Robert Wyatt αποχώρησε οριστικά από το συγκρότημα για να του συμβεί λίγους μήνες αργότερα ό,τι πιο αναπάντεχο: πέφτοντας από τον τέταρτο όροφο ενός κτιρίου, σε κατάσταση μέθης, το

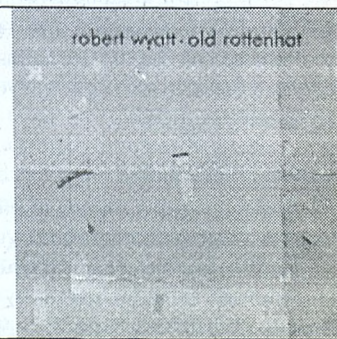
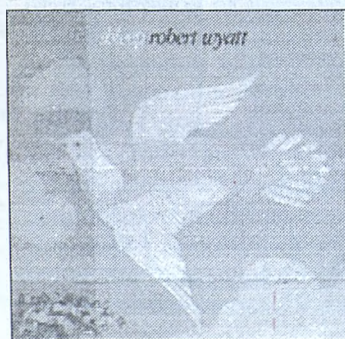
κάταγμα ανχένα επέφερε παραπληγία, καθλώνοντάς τον στο εξής σε αναπηρικό καροτσάκι. Εκτοτε όμως δεν θα αφεθεί στην αναπηρία του, όπως θα ανέμενε κανείς, εγκαταλείποντας τις αφετηρίες και τους προορισμούς της προσωπικής ζωής αλλά και της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Τουναντίον, το ατύχημα στάθηκε μία ακόμη εφόρμηση για ενδοσκόπηση και δημιουργική έμπνευση. Απόδειξη αυτού, το φημισμένο άλμπουμ *Rock Bottom* (1974), που κυριολεκτικά καταγράφει την αναίμακτη διαδρομή της συνθετικής μούσας του. Ο μουσικός Τύπος της εποχής το χαρακτήρισε ως «έναν από τους αιθέριους δίσκους που γράφτηκαν ποτέ» με όλα τα χαρακτηριστικά στοιχεία που μια ευαίσθητη χορδή θα μπορούσε να καταγράψει: αίσθηση της απώλειας, του άλλου εαυτού, της ζωντανίας μέσα από τον πόνο, της ζωτικής ενέργειας που υπάρχει παντού τριγύρω αρκεί να την αναζητήσει κανείς. Αντίστοιχα, το άλμπουμ *Ruth is stranger than Richard* στάθηκε επάξια στη σειρά μετά το *Rock Bottom*, έναν μόλις χρόνο αργότερα, πατώντας στα ίδια χνάρια τόσο συνθετικά όσο και στιχουργικά.

Τα μελαγχολικά αλλά ολοζώντανα φωνητικά του Wyatt σε συνάρτηση με τη χαμηλών τόνων μελωδία και το εμβριθές στιχουργικό υποστήριγμα διατηρούν το ξεχωριστό ύφος που και στη συνέχεια καλλιέργησε αποφέροντας για την καλλιτεχνική του πορεία την αξιολόγηση και την αναγνώριση που φτάνει μέχρι σήμερα κλείνοντας ένα μεγάλο κύκλο: Τα *Nothing can stop us now* (1982) και *Old Rottenhat* (1985) δεν διαφοροποιούνται ως προς τη μουσική φόρμα των προηγούμενων, αποκτώντας μεγαλύτερη δημοσιότητα από τα αξιολογα ονόματα που συνεργάζονται μαζί του είτε στη σύνθεση είτε στις ερμηνείες. Η αποδοχή του ανάπηρου τραγουδοποιού είναι αναμφισβήτητη και προφανέστατη από τον μεγάλο κατάλογο συνεργατών μουσικών και συνθετών όλα αυτά τα χρόνια. Με-

Απενθείας απ' τα 60s

βεβαίως...) προοδευτικού πνεύματος που τολμά και αυτοαποκαλείται «κομμουνιστής» στα σαλόνια του δυτικόφερνου ιδιώματος rock'n'roll; Ο Robert Wyatt βρίσκεται εδώ για να καλύψει τις πιθανές απορίες αυτοσυστηγόμενος.

Πέρσι το χειμώνα, ήταν η κυκλοφορία του αναπάντεχου (για την ηλικία αλλά και τα χρόνια της απουσίας του) δίσκου με τον αινιγματικό τίτλο *Shleep* που προκάλεσε αίσθηση στους λάτρεις του ροκ

Ο Robert Wyatt, το 1972, λίγο πριν καθλωθεί στο αναπηρικό καροτσάκι.

ταξύ αυτών να σημειωθούν ενδεικτικά τα ονόματα των Brian Eno, Paul Weller, Robert Fripp, Syd Barrett, Fred Frith, πιστοποιώντας τη δημιουργική συνεργασία του με καλλιτέχνες διαμετρήματος και ποικίλων αισθητικών αποχρώσεων.

Σχετικά με τις πολιτικές του πεποιθήσεις, δεν είναι δύσκολο να σκιαγραφηθούν οι ιδεολογικές συντεταγμένες του εάν ληφθεί υπόψη ότι καταγόταν από το Κάντερμπερι, μια εργατοúπολη ως επί το πλείστον. Ο Wyatt βρέθηκε ήδη από τα νεανικά του χρόνια μεταξύ των επαναστατικών (για τα στενά βρετανικά πολιτικά δεδομένα) ιδεών της σοσιαλιστικής πρακτικής, του ευαίσθητοποιημένου κοινωνικού κράτους, της ασκούμενης εξωτερικής πολιτικής με αίσθηση δικαίου και ενάργειας. Η πρώτη έκφραση των πολιτικών του απόψεων έγινε αρκετά γρήγορα, το 1972, με το *Little red record*, διατυπώνοντας σαφέστατα τις κομμουνιστικές του καταβολές καθώς ο τίτλος του δίσκου ήταν παράφραση του μαοϊκού «Μικρού κόκκινου βιβλίου». Στη συνέχεια, το ζωηρό ενδιαφέρον του για τα πολιτικά δρώμενα δεν έπαψε να σημειώνεται σε κάθε δισκογραφική κυκλοφορία του μέχρι το πρόσφατο *Shleep*. Η νοχελική φωνή του στις απλές, μινιμαλιστικές μελωδίες του συμπληρώνεται από

στίχους ολοφάνερα πολιτικοποιημένους, προβάλλοντας τον σκεπτικισμό και την κριτική του στους μηχανισμούς της διεθνούς πολιτικής, στα ραγδαία κοινωνικά φαινόμενα και την εμπειρία της οικονομικής παγκοσμιοποίησης.

Όμοιος με μούσα που ακούγεται παράφωνα στην επιδερμικότητα της μουσικής κουλτούρας των ημερών μας, εν τέλει είναι τροβαδούρος απευθείας από τη δεκαετία του '60, που επιμένει σε αρχές και προσωπικές αξίες, καταγράφοντας προβληματισμό και δηκτικότητα με τον δικό του τρόπο σε παρτιτούρες και στίχους που, καίτοι παλιομοδίτικοι, ηχεί λυτρωτικά στα αυτιά των «υποψιασμένων» ακροατών, ανεξαρτήτου ηλικίας, σ' αυτό τον πολυδιάστατο κόσμο της rock'n'roll εποποιίας. Ο Robert Wyatt βαδίζει τη δική του μοναχική διαδρομή ακμαίος, δηκτικός για το σύστημα, προσηνής και ευπρόσδεκτος για όσους από το κοινό του τον ακολουθούν πιστά όλα αυτά τα χρόνια.

***Μόλις πρόσφατα οι προσωπικοί δίσκοι του Robert Wyatt έγινε εφικτό να κυκλοφορήσουν σε επανέκδοση και στην Ελλάδα, αφού μέχρι πρότινος ήταν δυσεύρετοι, από τη δισκογραφική εταιρεία Hitch Hyke.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Από τις εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ - ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΝΤΑΛΗΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ

Εύνοκεντρισμός ή Ευρωκεντρισμός;

Εισαγωγή: Μιχάλης Παπακωνσταντίνου
Πρωτότυπο: Νίκος Μουζέλης
Μιχάλης Παπαγιαννάκης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Η ανακάλυψη του χειριδίου των Θ. Κουλουμπή-Σ. Ντάλη, της και διανυγής, βασίζεται σε μια ρεαλιστική και δημιουργική ανάγνωση των εξελίξεων και τάσεων σε ένα διεθνές πολιτικό σύστημα που ασφαλώς και δεν είναι μια «νέα διεθνής τάση», αλλά που διεκδικεί να γίνει.

Μιχάλης Παπαγιαννάκης

Το συμπέρασμά του είναι ότι ασφαλώς θα επιλέξουμε τον ρεαλιστικό ευρωκεντρισμό αντί του ουτοπικού εθνοκεντρισμού και, συνεπώς, η παρακολούθηση και η μελέτη των ευρωπαϊκών εξελίξεων, θεσμικών και άλλων, αποτελεί προϋπόθεση για τη σωστή, κατά το δυνατό πάντοτε, τοποθέτησή μας αν θέλουμε να βοηθήσουμε ουσιαστικά την πατρίδα μας και τώρα και στον αιώνα που έρχεται. Χωρίς να ξεχνούμε ποτέ πως είμαστε Έλληνες, βοηθούμε την Ελλάδα όταν ενεργούμε ως Ευρωπαίοι.

Μιχάλης Παπακωνσταντίνου

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως για μια αποτελεσματική εξωτερική πολιτική χρειάζεται και ενίσχυση των Ενόπλων Δυνάμεων. Χρειάζεται όμως και κάτι άλλο: χρειάζεται να συνειδητοποιήσουμε πως η συγκρότηση μιας ενέλικτης και εξυπνης εξωτερικής πολιτικής είναι μια συνεχής διαδικασία, μια συνεχής ανάλυση και επανεξέταση όχι μόνο των ραγδαία εξελισσόμενων καταστάσεων, αλλά και των βασικών παραμέτρων πάνω στις οποίες στηρίζουμε τις εκάστοτε θέσεις μας».

Νίκος Μουζέλης

ΘΕΑΤΡΟ

της ΕΙΡΗΝΗΣ ΣΤΑΘΗ

Όλα δά 'ναι κοινά κι όλοι δά 'χουνε σ' όλα μερτικό για να ζουν, δε θα υπάρχουνε πια νηστικοί και χορτάτοι. Μήτε ο

Πρόβα εξουσίας

ένας πολλά δά 'χει στρέμματα γης κι ο φτωχός μηδέ τάφο, μήτε αυτός σκλάβους πλήθος κι εκείνος κανέναν. Θά 'χουν όλοι οι πολίτες τα πάντα ίδια κι όμοια.

(Εκκλησιάζουσες, στ. 590 κ.ε.)

Θα έλεγε κανείς ότι βρισκόμαστε μπροστά σε ένα απόσπασμα κομμουνιστικού μανιφέστου. Το θέμα όμως της διακήρυξης της κοινοκτημοσύνης από την Πραξαγόρα στις *Εκκλησιάζουσες* του Αριστοφάνη είναι ένας σκληρός χλευασμός των ιδεών περί αριστοκρατικής κοινοκτημοσύνης του Πλάτωνα και μιας σειράς «νεωτεριστών» που συχνά έδιναν αφορμές για τέτοιες συζητήσεις. Η κακοδαιμονία που χτυπάει την Αθήνα και την οποία προσπαθεί να ξορκίσει με παροχές και επιδόματα γίνεται εξαίρετη αφορμή για ένα τέλειο θεατρικό εύρημα που αντέχει μέχρι σήμερα. Με σατιρικό πνεύμα ο Αριστοφάνης φτάνει μέχρι τα έσχατα όρια της μοιρασιάς. Εκείνα της κοινοκτημοσύνης των γυναικών. Η διακοιμώδηση της νέας κοινωνίας από την ηρωίδα Πραξαγόρα γίνεται στοιχείο ισχυρής υπονόμησης των προοδευτικών ιδεών της εποχής από τον Αριστοφάνη. Η αλλαγή των κοινωνικών ρόλων έρχεται με το εύρημα της αλλαγής αμφίεσης, τόσο αρχαίο όσο και το θέατρο, που από μόνο του ωθεί τα πράγματα στα άκρα.

Σκηνή από την παράσταση.

Ο *Σπύρος Ευαγγελάτος*, αναζητώντας την αντιποίχια του έργου στη σύγχρονη εποχή, τοποθετεί χρονικά το έργο στην περίοδο του Μεσοπολέμου όπου, όπως ο ίδιος δηλώνει, θριαμβεύει ο κομμουνισμός και αναδύονται ριζοσπαστικές αλλαγές με την έκρηξη του γυναικείου κινήματος. Είναι όμως προφανές ότι αυτή η επιλογή αλλοιώνει το βαθύτερο νόημα του αριστοφανικού έργου, όπου το ζήτημα της κοινοκτημοσύνης χλευάζεται και δεν προαναγγέλλει μια κομμουνιστική θέση για την από κοινού κτήση αγαθών. Είναι μάλλον ατυχής η επιλογή της σταλινικής αντιποίχιας με τα όσα διακηρύσσονται στις *Εκκλησιάζουσες*, παρ' όλο που μπορεί να κατανοηθεί η ανάγκη του σκηνοθέτη να αποκριθεί στο αίτημα προσαρμογής του αριστοφανικού λόγου στη σύγχρονη κοινωνία. Οριμητικός και σφιχτός ο λόγος του κειμένου, ανταποκρίθηκε στους σύγχρονους προβληματισμούς, αν και ενίοτε δεν απέφυγε ολισθήσεις σε πομπώδεις και υπερβολικές στιγμές που θύμιζαν μεταπολιτευτικές εποχές. Ο σκηνοθέτης συνθέτει το προφίλ της εποχής του Μεσοπολέμου και τον επαναστατικό λόγο της δεκαετίας των αμφισβητήσεων σχεδόν ακροβατώντας, ενώ το νήμα που τον ενώνει με το αρχαίο δράμα ξεθωριάζει σταδιακά. Ίσως αν απέφευγε τις αντιστοιχίες με το σήμερα και τοποθετούσε τη δράση του σε έναν υποθετικό χώρο και χρόνο να κατανοούσαμε καλύτερα τη σχέση του με το έργο. Η προσδοκία θα ήταν μια προσέγγιση που θα μπορούσε να απαντήσει σατιρικό έστω τω τρόπω στην ουτοπία του αιτήματος της ισότητας.

Το σύνολο της παράστασης πάντως εξασφάλισε ένα γοργό ρυθμό χωρίς χάσματα, όπου ακόμα και οι πιο ισχυρές κωμικές εντάσεις δεν προόδωσαν το κείμενο που έφτασε στον θεατή καθαρό.

Το «ντύσιμο» της παράστασης από τον *Γιώργο Πάτσα* εμφανίστηκε μάλλον αμήχανο, τόσο σκηνογραφικά όσο και ενδυματολογικά. Τα ομοιώματα των γυναικών αποδυνάμωσαν τους ρόλους και η αφαιρετική ευρυχωρία δεν εξασφάλισε την απρόσκοπτη κίνηση των ηθοποιών. Τα κοστούμια του χορού μάλλον δύσχερστα με άφθονο ύφασμα να «ρέει», τον κατέστησαν δυσκίνητο και σχεδόν εκτός εποχής της παράστασης. Ενδιαφέρουσες στιγμές μας προσέφερε η μουσική του *Θάνου Μικρούτσικου*.

Οι ηθοποιοί υπηρέτησαν τους ρυθμούς ενός αστείου και όχι μιας ουτοπικής ανατρεπτικής ανταρσίας. Η *Λήδα Τασοπούλου* φάνηκε να ανταποκρίθηκε στο σατιρικό βλέμμα του Αριστοφάνη, εγκλωβισμένη όμως στη συγκεκριμένη εποχή κινδύνευσε με αυτοαναίρεση. Ο *Σπύρος Κωνσταντόπουλος*, με κλασικό νεοελληνικό ταμπεραμέντο, επωφελείται από τα πλεονεκτήματα της νέας τάξης πραγμάτων. Ο *Σπύρος Μαβίδης*, πειστικός Χρέμης και η *Χριστίνα Κουτσουδάκη* αριστοφανική ερωτιάρα γριά, στάθηκαν με έμπνευση. Η καρικατουριστική απόδοση των ρόλων διαφάνηκε τελικά σε όλους τους ηθοποιούς που πρότειναν στον θεατή τη ναυαγισμένη πρόβα της μόνης εξουσίας με την οποία το γέλιο του δεν είναι πικρό.

Από τη «θεωρία - πράξη» στο «παράδειγμα - πράξη»

Θανάση Χατζόπουλου,

(1) *Ρήματα για το ρόδο:*

Σχεδιάσμα ποιητικής,

εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1997

(2) *Κανόνας,*

εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998

Παραθέτω εξ αρχής ένα από τα «Ρήματα για το ρόδο», μια λεπτή ισορροπία για τη μουσική ως μεταφορά της ποίησης, μια ισορροπία που φέρνει τον **Θανάση Χατζόπουλο** στην πρώτη γραμμή των νέων ποιητών που συνθέτουν σε όλους τους γεωγραφικούς ορίζοντες τη δική τους ποιητική:

ΙΔΙΩΜΑΤΑ

Οι χορδές των εγγύρδων, από διαφωρετικά κάθε φορά υλικά, εξασφαλίζουν αναλόγως διαφορές στην ποιότητα του ήχου. Κάποτε από έντερο (το τραγούδι των σπλάχνων), τώρα από ατσάλι ή νάυλον (χορδές ηλεκτρονικά ελεγχμένες για την αντοχή, την απόδοση, τον τόνο), σπανιότερα από τρίχα (το φυσικό τραγούδι του ανέμου). Το ποίημα αντηχεί ανάλογα με τη γλώσσα του, το ποιόν της, τον παλιό των λέξεων, τους ήραδασμούς. Απηχεί τον καταγωγικό της πλούτο, την ιστορικότητά της, το χαρακτήρα της. Μεταφέρει την ύλη της, το περιβάλλον της. Δημοτική, λαϊκή, καθαρεύουσα, μεικτή, λόγια, κοινή. Ποιητικά ιδιώματα όπως οι χορδές από έντερο, ατσάλι, νάυλον ή τρίχα. Ακόμα κι όταν παίζουν το ίδιο

τραγούδι, για τ' αυτιά όσων μπορούν να διακρίνουν, αντηχούν ολοκάθαρα τη διαφορά.

Εκτός από περιπτώσεις αρκετά μεμονωμένες, η δύναμη της δημιουργίας στην ποίηση, που συνεπάγεται την τάση για εξεύρεση της αρμόζουσας ποιητικής, αναπτύσσεται στους ποιητές του αιώνα μας σε νεαρή ηλικία. Είτε είναι ο Valéry, ο Rilke, ο Eliot, ο Pound, ή ο Σεφέρης, αυτή η αναζήτηση μιας δημιουργικής ποιητικής (που είναι και μια ανάγκη να αναλύσουν –για τον εαυτό τους– τη δική τους πράξη και προσφορά στην τέχνη) εμφανίζεται πριν ακόμα φτάσουν τα σαράντα τους χρόνια. Ο Θανάσης Χατζόπουλος, μετά το σημαντικό βιβλίο του *Στον Ήλιο Μοίρα* εκδίδει τώρα δύο βιβλία, *Ρήματα για το ρόδο*, *Σχεδιάσμα ποιητικής* και *Κανόνας*, μόλις στα τριάντα επτά του χρόνια. Και τα δύο βιβλία μαζί αποτελούν μια σεμνή τοποθέτηση («σχεδιάσμα» το ονομάζει) στο χώρο της ποιητικής. Είναι όμως ένα σχεδιάσμα που επιτυγχάνει το στόχο του με μια ιδιαίτερη ελληνικότητα, όχι αυτή της μετασωκρατικής σκέψης (που είναι και η τοποθέτηση της Δύσης γενικότερα, και των ποιητών που αναφέρω πάρα πάνω), ούτε και της μετα-βυζαντινής.

Ο Χατζόπουλος (πιθανόν όχι

συνειδητά, αλλά με εμφανή τα σημεία αρχετυπικής σκέψης) επινοεί και διαγράφει ένα άνυσμα που ενώνει την προσωκρατική θεώρηση των πραγμάτων (και της ποίησης) με τον ελληνικό πολιτισμό του σήμερα. Έτσι κι αλλιώς, σήμερα, σε μια μετα-χαϊντεγκεριανή περίοδο, κανένας δεν θα μπορούσε να οικοδομήσει πάνω στις συνηθισμένες «θεωρίες αισθητικής» που εμπεριέχουν τον Αριστοτέλη και τον Ακινάτη. Έτσι, τα δύο βιβλία του Χατζόπουλου συνιστούν μια «θεωρία-πράξη κι ένα παράδειγμα-πράξη»: η θεωρία (*Ρήματα για το ρόδο*) στρέφεται με περίσκεψη προς το παρελθόν του ποιητή, και προς τις οκτώ συλλογές του της τελευταίας δεκαετίας, κυρίως στο έξοχο *Στον Ήλιο Μοίρα* και το *Από Καταβολής Δρόσου* και *Ο αίματος νεκρός*: όμως είναι και πράξη, αφού το κάθε θεώρημα πρέπει να διαβαστεί ως ποίημα αυτό καθαυτό. Το «παράδειγμα-πράξη» είναι η συλλογή *Κανόνας*, εφόσον ο αναγνώστης μπορεί να αντιληφθεί πως έχει να κάνει με «παράδειγμα-πράξη» και αξιοθαύμαστα ποιήματα που μας αγγίζουν μέσα απ' τη σεμνότητα του στίχου κι όχι της θεωρίας, αλλά που η θεωρητική τους σκευή ανάγεται στα *Ρήματα για το ρόδο* και τα φωτίζει αναλόγως, όπως μόνο η πράξη γνωρίζει να

Αν υποθέσουμε πως έχετε όλοι αφιερώσει λίγο χρόνο για έναν αρχαιολογικό περίπατο στην Αρχαία Αγορά, σίγουρα μια επανάληψη, έχοντας ανά χείρας τον οδηγό για τη χλωρίδα της, θα σας δώσει μια απόλαυση μοναδική. Ο οδηγός *Περίπατος στην Αρχαία Αγορά* (εκδ. WWF, Παγκόσμιο Ταμείο για τη φύση, 1998· Φιλελλήνων 26, τηλ. 3314893) προσφέρει στον περιπατητή την ευκαιρία να συνδυάσει τις γνώσεις του για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό με την άμεση επαφή με την ελληνική φύση έτσι όπως άριστα έχει αποκατασταθεί. Προτείνεται μια διαδρομή με συγκεκριμένους σταθμούς, όπου ο πλάτανος, η ελιά και ο φοίνικας διασταυρώνεται με το σχίνο, το αρμυρίκι, τον κισσό και δεκάδες άλλα φυτά που διαμόρφωναν και σε κάποιο βαθμό ακόμη πιστοποιούν τη χλωρίδα της Αττικής.

Βασισμένη σε επιτόπια έρευνα στο Νέο Κάστρο της Α. Μακεδονίας η **Χριστίνα Βέικου** κατορθώνει να μας οδηγήσει στον κόσμο της μαγείας μέσα από δρόμους επιστημονικούς. Στη μελέτη της *Κακό Μάτι. Η κοινωνική κατασκευή της οπτικής επικοινωνίας* (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1998) μας παρουσιάζει το σύνθετο και πολυσήμαντο φαινόμενο «μάτιασμα-ξεμάτιασμα» μέσα από τους όρους δημιουργίας του συνδέοντας τη συμβολική με την πρακτική

πλευρά του, τη συλλογική με την ατομική έκφρασή του. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον αυτής της μελέτης είναι η άποψη που υποστηρίζεται ότι το μάτιασμα είναι η σωματοποιημένη απόδειξη ότι οι ηθικές αξίες δεν ισχύουν πάντοτε και ότι το ξεμάτιασμα είναι η τελετουργική εγγύηση ότι αυτές μπορούν πάντοτε να αποκατασταθούν.

Για την Εναλλακτική Ιατρική ακούμε πια συχνά πυκνά. Το βιβλίο της **Adriane Fugh-Berman** (μετάφραση: **Βεατρίκη Κάντζολα-Σαμπατάκου**, εκδ. Αρχιπέλαγος, 1998) επικεντρώνεται στην παρουσίαση με ευσύνοπτο τρόπο των ποικίλων μεθόδων και στην περιγραφή των δυνατοτήτων και αποτελεσμάτων τους: Βελονισμός, Αγιουρβέδα και Γιόγκα. Βιοανάδραση, Χειροπρακτική, Ομοιοπαθητική, κ.ά. Χρήσιμο και αρετά κατατοπιστικό για υποστηρικτές όσο και για πολέμιους των εναλλακτικών μεθόδων ιατρικής.

Διαβάστε το περιοδικό λόγου και τέχνης των Πολιτών, Ιμβρίων και Τενέδιων Η Δεξαμενή (τχ. 3, Ιούνιος 1998, Δ. Σούτσου 46, τηλ. 6430680), με πλούσια λογοτεχνική ύλη ελλήνων και τούρκων συγγραφέων. Ο **Αδαμάντιος Στ. Ανεστίδης** παρουσιάζει δύο πολύ ενδιαφέροντα αφιερώματα: στην **Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου** και στη

φωτίζει τη «θεωρία».

Το ακόλουθο παράθεμα μας τοποθετεί ακόμα πιο κοντά στη θεωρία-πράξη της ποιητικής του ποιητή:

VI. [κοντάκιο]

Δώσε στα πράγματα το χρόνο τους
Κι άσ' τα να πάρουν την ευχή απ' την ανάσα
Την ευωδιά απ' τη χάρη και τη σιωπή
Απ' τον καρπό που βάφει ο ουρανός

Δώσε τα πράγματα στη γη, εκεί
Όπου ανήκουν – να βγουν
για να χαράξουν
Μέσα στο φως μορφές και να βλαστήσουν εποχές

Δώσε στα πράγματα φυγή και πίσω απ' τη σκιά τους
Ασ' τα να πάνε ως εκεί που ο χρόνος
Γέρνει και διεκδικεί το όφελος
Με τη μορφή τους

Εκεί, μέσα στην αμεριμνησία τους
Οι μέρες ανατέλλουν και δύουν
Οι νύχτες

Ο Θανάσης Χατζόπουλος, παρόλο που η ποίησή του μας δημιουργεί ένα φιλοσοφικό δέος, δεν είναι ποιητής της διανοητικής σκέψης αλλά του νοήματος. Το θέμα του σε κάθε ποίημα είναι επιλεγμένο έχοντας κατά νου την υλικότητα –αγγίζει δηλαδή, το χρώμα, τη γέννηση, το θάνατο, το κορμί, τον ήλιο, τη θάλασσα– και είναι επιλεγμένο για την καθάρια του εικόνα, για ένα απόσταγμα συναισθήματος που στο τέλος ελκύει αβίαστα μια φιλοσοφική ερμηνεία. Αυτές είναι οι λέξεις-εικόνες του Χατζόπουλου όπως οι εμβληματικές λέξεις-κλειδιά στους ποιητές με το φορτίο της σκέψης που οδεύει στη δημιουργία της δικής τους ποιητικής.

Εκείνο που θα ονομάζαμε «φριξιόν», στην πιο κοινή του έννοια, το πλασματικό ή το στόρν, είναι για την ποίηση του Χατζόπουλου κάτι ξεπερασμένο, ανήκει σε έναν πρώιμο μοντερνισμό. Το αποκύημα (πλάσμα φαντασίας ή φριξιόν) ως έν-

νοια χρησιμοποιήθηκε παλαιότερα τόσο για να διευκρινίσει το είδος του λογοτεχνήματος, όσο και για να ξεχωρίσει το πραγματικό από το φανταστικό στην έκφραση που μιμείται κάποια πράξη. Σήμερα η έννοια αυτή έχει διεισδύσει ως «δεικτικό» στοιχείο της έκφρασης στην πεζογραφία, στη βαθύτερη (πέρα της μίμησης) ερμηνεία της πράξης ως γραφής, ακόμα και στο περιεχόμενο, είτε είναι φιλοσοφικό (όπως ο μεταφυσικός «νόστος» του Ομήρου), είτε είναι μια έμπρακτη κριτική τοποθέτηση για τον πόλεμο («για ένα πουνκάμισο αδειανό για μιαν Ελένη» του Σεφέρη). Τώρα πλέον δε μας απασχολούν τα συμβάντα ως αποκυήματα, αλλά αυτό που οι πράξεις και οι χαρακτήρες σημαίνουν: οι έννοιες αυτές καθαυτές ερμηνεύονται ως πλάσματα φαντασίας. Οι ποιητές του παρελθόντος που παραιτούν μαζί μας (εκτός π.χ. από τον Όμηρο και τον Σεφέρη) έχουν τις μεγάλες στιγμές –έννοιες– τους που σημαίνουν, όπως η «saison» στο Rimbaud, η «Ρωμιούσνη» στον Ρίτσο, ή «θάλασσα» στον Ελύτη. Μάλιστα, η ριζοσπαστική φιλοσοφία και κριτική περνάει στην απέναντι όχθη, όπου το λογοτεχνικό σημαίνει είναι τώρα πια αποκύημα, εφόσον όλες οι έννοιες (ακόμα και για την πραγματικότητα και τη ζωή) είναι πλάσματα φαντασίας. Αναπόφευκτα πλέον, για πολλούς κύκλους, αυτή είναι η πραγματικότητα, η τοποθέτηση της Κριτικής στην εποχή μας.

Η ποίηση, μαζί με την ποιητική, του Χατζόπουλου σαγηνεύει (με την παιδευτική έννοια) και ταυτόχρονα κατατρέπει τη σύγχρονη Κριτική για να προλάβει την απώλεια που μπορεί να υποστεί ο ποιητικός λόγος σαν κάτι το μη αληθές. Κι αν αυτό το «μη αληθές» θυμίζει το σωκρατικό συλλογισμό του Πλάτωνα όσον αφορά την ποίηση, ο ποιητής δεν εμμένει στην αιώνια διαμάχη, αλλά προνοεί

να διασώσει απ' τα δόντια της «σκεπτικιστικής» κριτικής τουλάχιστον τον ποιητικό λόγο του Παρμενίδη, εφόσον αυτός αφορά βαθύτατα τον Χατζόπουλο σε τούτη τη μετα-ρομαντική περίοδο της σύγχρονης ποίησης.

Ο Παρμενίδης δημιούργησε ένα μακροσκελές ποίημα (έργο ζωής) σε εξάμετρο που ήταν η «ποιητική» του για την ανθρωπινή ύπαρξη, το νου και τις αισθήσεις. Στο πρώτο μέρος (περί αληθείας), τα πράγματα υπάρχουν εφόσον μπορούμε να τα σκεφτούμε, όμως στο δεύτερο (περί των αισθήσεων), μιλάει για «εικασίες», πράγματα προφανώς αναληθή, αφού ανήκουν στις αισθήσεις. Στην αρχαιότητα, κατά το πρώτο ήμισυ του 5ου αιώνα, λίγο πριν από τον Σωκράτη, υπήρξαν διαμαρτυρίες για το δεύτερο μέρος του Παρμενίδη, που θεωρήθηκε ότι μεγαλοφύεσε σε σύγκριση με το μεγαλύτερο πρώτο μέρος. Ο ίδιος ο Παρμενίδης δυσκόλεψε την αποδοχή του περί των αισθήσεων, επιμένοντας πως το περιεχόμενό του είναι προφανώς ψευδές. Ωστόσο, ήξερε, ίσως καλύτερα από τους Πυθαγορείους οπαδούς του, πως δεν μπορούσε να αποδείξει ή να ερμηνεύσει τα φαινόμενα χωρίς την ποιητική θεωρία του για τις αισθήσεις. Γι' αυτό ο αρχαίος σχολιαστής Σιμπλίκιος παρατηρεί:

μετελθών δε από των νοητών επί τα αισθητά ο Παρμενίδης, ήτοι από αληθείας, ως αυτός φησίν, επί δόξαν, εν οίς λέγει

και στη συνέχεια παραθέτει το ακόλουθο απόσπασμα από τον Παρμενίδη:

εν τω σοι παύω πιστόν λόγον ηδέ νόημα
αμφίς αληθείης· δόξας δ' από του-
δε βροτείας
μάνθανε κόσμον εμών επέων απα-
τηλόν ακούων.

Εδώ θα αντιπαραθέσω την ανάλογη τοποθέτηση του σύγχρονου ποιητή. Ας μου επιτρα-

πεί η εκτεταμένη περικοπή (ARCHIBOLDO, *Ρήματα για το ρόδο*), όπου ο Χατζόπουλος περνάει στο ίδιο ποίημα (ή θεώρημα-πράξη) «από των νοητών επί τα αισθητά». Ο Παρμενίδης αρνήθηκε αυτό το «πέρασμα» στο ίδιο ποίημα – στο «περί αληθείας» του. Ιδού ο σύγχρονος ποιητής:

Από μακριά η προσωπογραφία ενός άντρα. Από κοντά ένας σωρός φαιρών...

...Από μακριά η προσωπογραφία μιας γυναίκας. Από κοντά, πάσης φύσεως άνθη, φρούτα και λαχανικά...

...Ο μακρόκοσμος και ο μικρόκοσμος, η οφθαλμοπάτη, το κλείσιμο του ματιού πάνω στην ουσία των πραγμάτων, αδιαφιλονίκητη ματιά στη σύνθεση των πραγμάτων και των όντων ή τίποτα δεν είναι αυτό που φαίνεται και τίποτα δεν δείχνει αυτό που είναι. Η ποίηση ζητά να ανατρέψει αυτή τη συνθήκη, να φέρει το φαίνεσθαι όσο πιο κοντά γίνεται στο είναι και το είναι στο φαίνεσθαι – όσο κι αν αυτό ακούγεται ίσως υπερβολικό. Ποια θα είναι η τελική έκβαση, αν υποθέσουμε ότι θα μπορούσε να υπάρξει; Άγνωστον με πόσο φαίνεσθαι θα νερωθεί το είναι, ή με πόσο είναι θα οξυνθεί το φαίνεσθαι. Η ποίηση πάντως, όχι προγραμματιστικά, εναντιώνεται στην εικόνα, υπονομεύοντάς την εκεί όπου καλλιεργεί συστηματικά την απάτη, ή ανακηρύσσοντάς την σε εφελκυσμό όπου η απάτη υπηρετεί τους σκοπούς της και γίνεται μοχλός για την αποκόλληση μιας οντολογίας. Μιας οντολογίας που γνωρίζει ότι το ψέμα είναι ομογάλακτος αδελφός και ο πιο πιστός οπαδός της αλήθειας την ακολουθεί όπως ο ίσκιος το σώμα του, με φως ή με σποτάδι. Στο σποτάδι χάνεται, στο φως φανερώνεται και βασιλεύει.

Η αλήθεια (τα νοητά) για τον Χατζόπουλο είναι η επέκταση των αισθητών (τα φαινόμενα) χάρη στα οποία, είτε απαιτηλά είναι είτε «μυθοπλασίες», φτάνουμε στο αληθές της κοινής λογικής. Στο «Σχεδιάσμα ποιητικής», ο ποιητής δεν αρνείται τη συλλογιστική πορεία προς την αλήθεια, την προσεγγίζει απλώς με ποιητικές εικόνες και μεταφορές που εμπεριέχουν

–όταν τις ερευνήσει κανείς προσεκτικά– τη μαθηματική λογική, την «ευκλείδεια γεωμετρία», όπως την ονομάζει στον *Κανόνα*:

Δέντρο μ' ευκλείδεια συμμετρία η
αγκάλη σου,
Μορφή αρχαία σε σχηματίζει με
φύλλα
Ανάγλυφα και χνουδωτά φιλά -

Το ποιητικό στοιχείο του Χατζόπουλου, στις δύο τελευταίες του συλλογές, αφορμάται από την αλήθεια, το φιλοσοφικό δεδομένο, την κοινή λογική, και διεισδύει σε μια σειρά μεταφορών που πλάθουν το μύθο της αλήθειας:

...Με τα ψέματα στολίζεται, μ' αυτά χορεύει και τραγουδάει. Η άβυσσος που χωρίζει και συνδέει το ψωμί με το χορό και το τραγούδι είναι το λεπτό πνεύμα της ποίησης που κοσκινίζει. Αυτό ξεχωρίζει και διακρίνει τις λεπτές αποχρώσεις: αλήθεια και ψέμα. Έτσι χωρίζει και τη ζωή από το θάνατο το σώμα τον ανθρώπου. Ένα κόσκινο που λικνίζει και λικνίζει ψέματα για να περάσει από την άλλη μεριά το χνουδί, ο αδιόρατος σωρός, της αλήθειας.

Το πρώτο βιβλίο αποτελείται από εξήντα έξι «ποιητικά θεωρήματα», που παρ'όλην είναι και επιδέξια ποιήματα, και από τέσσερα ποιήματα προμετωπίδες στην κάθε ενότητα στο «Ρήματα για το ρόδο» αντιστοιχεί στις τέσσερις μουσικές φωνές στο δεύτερο βιβλίο (*Κανόνας*), όπου η σιωπηρή σύγκρουση μεταξύ θεωρήματος και πράξης δημιουργεί αυτή τη συνθήκη, να φέρει το φαίνεσθαι όσο πιο κοντά γίνεται την ίδια βαθιά συγκίνηση που βρίσκουμε στον Beckett και στους προσωκρατικούς για τα πράγματα που έρχονται και παρέρχονται, που γεννιούνται και πεθαίνουν. Ο Χατζόπουλος συμβαδίζει με την τοποθέτηση του Beckett που επίσης δεν επιτρέπει διάκριση μεταξύ θεωρήματος και πράξης – αντίθετα με τους περισσότερους μοντερνιστές που αποπειράθηκαν να

γράφουν τη δική τους ποιητική. Αυτό θυμίζει τις παρατηρήσεις του Eliot πάνω στην ποιητική του Paul Valéry:

Υπάρχει μια κατεύθυνση όπου οδηγεί τον Valéry η θεωρία και η πρακτική του, η οποία πιστεύω δεν είναι χωρίς κινδύνους. Αυτή η κατεύθυνση γίνεται εμφανής, ή ακόμα επιβάλλεται, από την ξεκάθαρη διάκριση που κάνει ανάμεσα στην ποίηση και την πεζογραφία. Αυτή τη διάκριση την υποστηρίζει με μια πολύ εύστοχη και πειστική αναλογία.

Ποίηση: Πεζογραφία: Χορός: Περιπάτημα (ή τρέξιμο)
Η πεζογραφία κατά τον Valéry είναι οργανική: σκοπός της είναι να αποδίδει το νόημα, να μεταδίδει την πληροφορία, να πείθει για την αλήθεια, να οδηγεί τη δράση. [...] Έτσι και με το περιπάτημα ή το τρέξιμο: σκοπός μας είναι να φτάσουμε σε κάποιον προορισμό. [...] Αλλά σκοπός του χορού είναι ο ίδιος ο χορός. Ομοίως και στην ποίηση: το ποίημα υπάρχει για το ίδιο· απολαμβάνουμε ένα ποίημα όπως απολαμβάνουμε το χορό, και όσο για τις λέξεις, αντί να κοιτάζουμε μέσα από αυτές, κοιτάζουμε αυτές.

Ο Χατζόπουλος θα συμφωνούσε με την αξιοθαύμαστη μεταφορά του Valéry, όμως θα συμφωνούσε περισσότερο με τον Eliot για τον κίνδυνο της διάκρισης μεταξύ ποίησης και πεζογραφίας. Όπως προβλέπει ο Eliot, η διάκριση αυτή είναι σχεδόν ανύπαρκτη για την εποχή μας: η ποίηση θρέφει την πεζογραφία και η πεζογραφία θρέφει την ποίηση. Εδώ υπάγεται και η πρωτοτυπία του Χατζόπουλου στην ποιητική του: στις αντινομίες που εμπεριέχονται στα μυστικά της τέχνης και χαρίζονται σεμνά και γενναϊόδωρα μέσω της ποίησής του που δεν είναι φιλοσοφία, αλλά κλείνει το μάτι στις βαθύτερες έννοιες της ελληνικής σκέψης, πριν και μετά τον ορθολογισμό, και, τέλος, στο ότι το ποίημά του αγκαλιάζει σφιχτά τον κόσμο και δυνητικά κάθε τι που αυτός ο κόσμος περιέχει.

Γιάννης Τσιώλης

Μάγια Δρόσου. Ο Αθανάσιος Παπάς γράφει και παρουσιάζει το έργο της ζωγράφου Αλκμήνης Διαμαντοπούλου. Οι θαυμάσιες φωτογραφίες του Δημήτρη Παν. Κιοσέογλου «πλοία και πλεούμενα» μας ταξιδεύουν στη Χάλκη, στην Αντιγόνη, στην Πρώτη και σ' όλο το Βόσπορο.

Ένα περιοδικό του τμήματος ξένων γλωσσών, μετάφρασης και διερμηνείας του Ιόνιου Πανεπιστημίου με τίτλο *πολύτροπος γλώσσα* (εκδ. απόστροφος, Καπουκίνων 10-12, 49100 Κέρκυρα, τηλ. 0661-28678, τχ. 2, 1998) έρχεται κι αυτό να συμβάλει τόσο στο «ταμείο» της μεταφραστικής προσπάθειας όσο και στην ανάγκη προβληματισμού και συστηματικής μελέτης των ζητημάτων που θέτει κάθε μεταφραστική δράση.

Ζωηρή η μνήμη απ' το παρελθόν ακουμπά με εγγήγορη σ' ένα λυρισμό του καθημερινού βίου που συνθέτει την *Παλίρροια* (1991-1996) του Κώστα Στεργιόπουλου (εκδ. Γαβριηλίδης, 1998). Φέρνει στην επιφάνεια «Με το παλιό τραίνο της ρίμας» τραγούδια όπως αυτό: «Στον ποταμό, δεξιά κι αριστερά, / όσο που πάει το μάτι σ' ανοιχτά, / άλλα γερά κι άλλα γονατιστά, / τόσο τραβάν τα δέντρα όσο τα νερά. // Στα φύλλα τους εφώλιασε η σκουριά / Κι τρύνισεν ο κάμπος κι εκοιμήθη / Και μόνο ο ποταμός ρέει σιωπηρά. // Του ποταμού Ληθαίου τα νερά / μας παν στη λήθη».

ο χαρτοκόπτης

Άλατης

«Τα σκυλάδικα, αυτά είναι ο πολιτισμός της αγοράς»
Κώστας Σημίτης

ΚΑΙ ΑΜΕΣΩΣ ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΤΟΥ, οι επί της δικαιοσύνης και της γεωργίας, άρχισαν τις ζεμπεκίες. Δεν είναι καινούργιο το σπορ. Και επί αιμνήστου Ανδρέα το είχαμε και επί χούντας επίσης, όταν οι ρωμαλέοι συνταγματάρχες χόρευαν συρτό το πρωί και το βράδυ πήγαιναν στα Δειλινά.

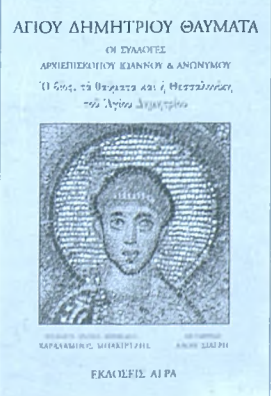
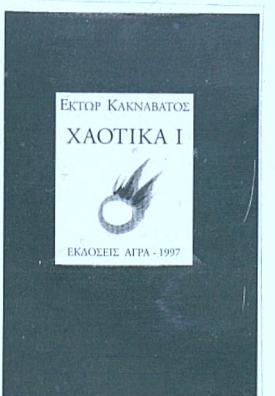
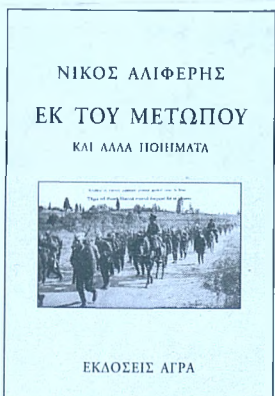
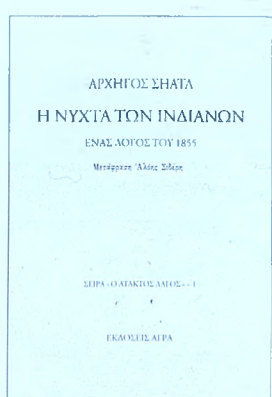
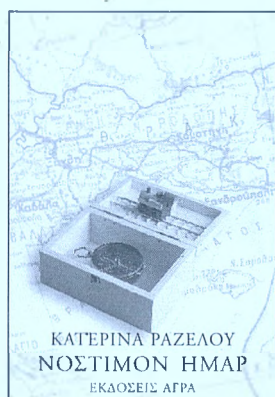
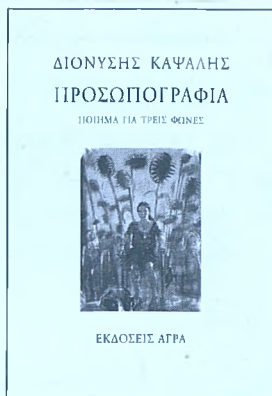
ΔΙΟΤΙ Η ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΔΕΥΣΕ, από την εποχή που οι βλοσυροί υπουργοί –τα τζάκια που λέγαμε– ξημεροβραδιάζονταν στην «Αθηναϊκή Λέσχη» ή στο Ζόναρς. Ήταν η εποχή των συντηρητικών πολιτικών που μισούσαν το λαό και σνομπάρizαν τη διασκέδασή του. Η πρόοδος άρχισε επί χούντας και σήμερα ολοκληρώθηκε με τις στροφές των υπουργών και τα σουτιέν που κρέμονται σαν ρομφαίες πάνω από τα κεφάλια τους – τα γεμάτα πρόοδο και λαϊκό πνεύμα.

ΑΛΛΑ ΘΑ ΜΟΥ ΕΠΙΤΡΑΠΕΙ μία ένστασις. Απ' όσο ξέρω, οι υπουργοί είναι επιφορτισμένοι με κάποιο έργο. Το οποίο έχει ως σκοπό την ομαλή λειτουργία του κρατικού μηχανισμού, για να μπορώ εγώ, που δεν επιθυμώ να είμαι υπουργός, να πίνω μέχρι το πρωί το ουίσκυ μου στο Galaxy. Εάν κάνει το ίδιο με μένα και ο υπουργός, τότε το σύστημα κάπου μπλοκάρει. Εάν μάλιστα ο υπουργός Δικαιοσύνης παρουσιάζεται απλώς ως γλεντζές, τότε γιατί να μην τον αντικαταστήσουμε με τον κ. Τσιλιχρήστο, τον dj, ή με τον κύριο Χατζηφωτίου που είναι αναμφισβήτητα πιο σοβαρός και ασφαλώς πιο καλλιεργημένος; Αλλά βεβαίως αυτοί δεν είναι ΠΑΣΟΚ. Επιτέλους, και σεις ψηφοφόροι είστε, διαλέξτε!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1979

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ο ανοιξιάτικος πίνακας

Ένα βιβλίο γεμάτο λουλούδια, τραγούδια και χρώματα. Φίλοι αγαπημένοι η Παπαρούνα, το Χαμομήλι, ο Λεμονανθός, η Μαργαρίτα, το Χελιδόνι και το Πευκάκι, ζωντανεύουν ένα-ένα και μετά από πολλές περιπέτειες ξανασμίγουν στον κήπο ενός σχολείου την άνοιξη. Μηνύματα ανθρωπιάς, υπευθυνότητας, ανιδιοτέλειας, τρυφερότητας και οικολογικού περιεχομένου, διαπνέουν τις όμορφες αυτές ιστορίες.

Το παράξενο περιβόλι

«Το παράξενο περιβόλι» είναι γεμάτο όνειρα και φαντασία. Ένας παππούς καλοσυνάτος, τρυφερός και απρόβλεπτος διηγείται τις ιστορίες του περιβολιού στην εγγονή του. Ιστορίες που όχι μόνο διασκεδάζουν τους μικρούς μας φίλους, αλλά μυούν το παιδί έντεχνα στις αληθινές αξίες της ζωής (αγάπη, φιλία, ειρήνη), και προσεγγίζουν με ευαισθησία προβλήματα της κοινωνίας και της οικογένειας. Τόσο το περιεχόμενο του βιβλίου όσο και η αισθητική του εμφάνιση, με την ονειρεμένη εικονογράφηση, το κάνουν μοναδικό.

Η Μυρτώ ταξιδεύει στις πολιτείες με τα σχήματα

Η Μυρτώ μαθαίνει τα σχήματα. Καθώς τα κοιτάζει αποκοιμείται και τότε, μέσα στον κόσμο του ονείρου, ανακαλύπτει πολιτείες με ένα μόνο σχήμα. Τι περίεργο! Ο ήλιος, τα δέντρα, τα σπίτια, οι άνθρωποι έχουν σχήμα στρογγυλό ή τριγωνικό ή σχήμα τετραγώνου. Δεν της αρέσει αυτό και προσπαθεί να τα αλλάξει. Ένα πρωτότυπο βιβλίο που μέσα από τις όμορφες ιστορίες του βοηθάει τα μικρά παιδιά να εμπεδώσουν τις έννοιες των σχημάτων και να κατανοήσουν την αισθητική και την αρμονία του κόσμου που μας περιβάλλει.

Η Μελιώ και ο Ζαχαρούλης

Η Μελιώ και ο Ζαχαρούλης είναι δύο αδέρφια που περνούν τις καλοκαιρινές διακοπές στην Αίγινα, στο σπίτι της γιαγιάς τους. Η Μελιώ προσέχει τη διατροφή της ενώ ο Ζαχαρούλης είναι επιρρεπής στις λιχουδιές και ειδικά στα γλυκά. Η κάθε ιστορία αποτελεί και μια περιπέτεια της Μελιώς και του Ζαχαρούλη. Διαβάζοντάς τες αφήνουν στους μικρούς και μεγάλους αναγνώστες μια γεύση ευχαρίστησης και ένα απαλό, αβίαστο μήνυμα όπως υγιεινή διατροφή, αλληλεγγύη, φιλία.

Τα βιβλία είναι κατάλληλα για παιδιά άνω των 4 ετών.